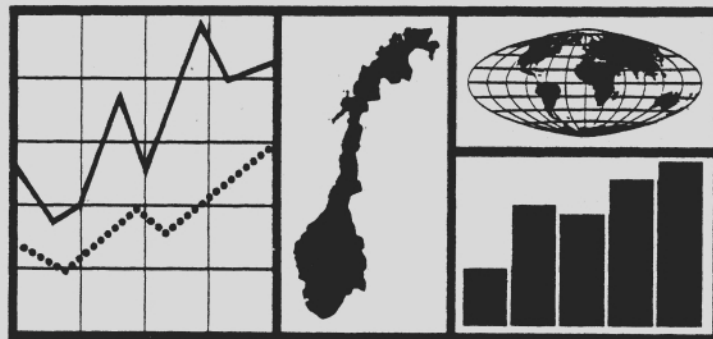

Økonomiske analyser

NR. 1 — 1987

**Økonomisk utsyn
over året 1986**

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå og kommer normalt med 10 nummer i året. Første nummer i året vil inneholde Økonomisk utsyn over året som gikk. Publikasjonen vil ellers inneholde konjunkturten- densene og aktuelle konjunkturtall for norsk og internasjonal økonomi. Kvartalsvise og årlige nasjonalregnskapstall vil bli publisert og kommentert etter hvert som de foreligger. Publikasjonen vil også bringe kortere artikler med samfunnsøkonomisk innhold og oversikter over publikasjoner fra forskningsvirksomheten i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå ønsker videst mulig spredning av data og analyser som offentliggjøres i Økonomiske analyser. Gjengivelse er tillatt uten restriksjoner. Av hensyn til leserne ber imidlertid Statistisk Sentralbyrå om at kilde blir oppgitt – publikasjonsserie og årgang/nummer – og at forfatterens navn framgår der det er aktuelt. Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Olav Ljones, Svein Longva, Lorents Lorentsen.

Redaksjonssekretærer: Kirsten Hansen (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau Hansen (konjunkturoversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1953 og er i dag organisert i fire enheter:

- o Seksjon for nasjonalregnskap
- o Økonomisk analysegruppe
- o Sosiodemografisk seksjon
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyse.

Statistisk Sentralbyrå har lange tradisjoner som forskningsinstitusjon, og forsknings- og analysevirksomheten har etter hvert fått et betydelig omfang. Virksomheten omfatter blant annet:

- o Nasjonalregnskap
- o Samfunnsøkonomi, makroøkonomiske modeller, konjunkturanalyse, skatteforskning, kryssløpsanalyse og økonomiske studier
- o Befolkningsutvikling, fruktbarhetsstudier, arbeidsmarked og utdanning
- o Naturressurser, energianalyse, arealregnskap, miljøøkonomi, miljø og levekår
- o Petroleumsøkonomi
- o Regional analyse

Økonomiske analyser

NR. 1 — 1987

INNHold

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1986

	Side
Sammenfatning	3
Det internasjonale konjunkturbildet	11
Den økonomiske politikken	18
Produksjon	23
Arbeidsmarked	31
Priser og lønninger	36
Inntektsutvikling	41
Konsum	46
Investeringer	51
Utenriksøkonomi	55
Perspektiver	66
Økonomisk-politisk kalender	68
VEDLEGG	
Utsiktene framover	78
Noen virkninger av arbeidstidsforkortelsen	82
Trekk ved produksjons- og investeringsutviklingen i oljevirkningsomheten i årene framover	83
Tabeller og diagrammer	89

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

ØKONOMISK UTSYN

Den foreliggende utgave av Økonomisk utsyn omfatter en økonomisk oversikt over norsk økonomi i 1986 og en økonomisk-politisk kalender, sammen med de første foreløpige nasjonalregnskapstall for dette året. Datagrunnlaget for oversikten er først og fremst det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Kvartalsberegningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. Særlig for de siste månedene av 1986 bygger beregningene i stor grad på oppgaver over antatt utvikling eller anslag gjort i Byrået. De første, foreløpige nasjonalregnskapstall basert på oppgaver fra hele året og beregnet på detaljert nivå, er planlagt publisert i Økonomiske analyser i april/mai i år.

Økonomisk utsyn over året 1986 er utarbeidet av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå. Redaksjonen ble avsluttet onsdag 28. januar 1987.

Konjunkturtendensene - oversikt over publiseringsstidspunkter

Konjunkturtendensene	Utlandet	Norge
- forrige publisering	ØA nr. 10 - 1986 (desember)	ØA nr. 9 - 1986 (november)
- neste publisering	ØA nr. 3 - 1987 (mars)	ØA nr. 4 - 1987 (april/mai)

Engelsk oversettelse av Økonomisk utsyn

Utvalgte deler av Økonomisk utsyn over året 1986 vil bli oversatt til engelsk og utgitt som et supplement til Økonomiske analyser nr.1 - 1987. Det får nr.1A - 1987. Foruten deler av tekstavsnittene vil den engelske utgaven også omfatte tabellvedlegget med nasjonalregnskapstall for Norge.

Økonomiske analyser nr.1A - 1987 vil bli utgitt i slutten av februar. Den vil bli sendt alle som er registrert som utenlandske mottakere av publikasjonen Økonomisk utsyn, tidligere utgitt i serien NOS.

De som ønsker den engelske utgaven, f.eks. for å sende den til utenlandske forbindelser, kan bestille Økonomiske analyser nr.1A - 1987 fra

Universitetsforlaget,
Avd. for offentlige publikasjoner
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo 1

Prisen er kr 15,-. Bestilling kan skje over telefon (02) 19 85 10.
Utsalget har adresse Tollbugt. 31, Oslo.

*La oss ikke leve over evne,
om vi så må låne for å
klare det.*

(C. F. Browne)

SAMMENFATNING

Den realøkonomiske utvikling i Norge i 1986 ble sterkt preget av kraftig forverring i bytteforholdet med utlandet (forholdet mellom eksport- og importpriser) og av en fortsatt sterk innenlandsk etterspørselsvekst. Dette førte til en nedgang i disponibel realinntekt for Norge på hele 6 prosent, et rekordhøyt underskudd i utenriksøkonomien på 33 milliarder kroner og høy produksjons- og sysselsettingsvekst. Bruttonasjonalproduktet i faste priser økte i 1986 ifølge foreløpige beregninger med 3,8 prosent. Regnet uten olje og sjøfart økte bruttonasjonalproduktet med 3,5 prosent. Veksten var nesten like høy som foregående år og høyere enn i de fleste andre OECD-land.

Finanspolitikken ble gradvis strammet til i løpet av 1986. Sammen med stigende priser, økende rentenivå og et rekordlavt nivå på husholdningenes sparerate har dette bidratt til en gradvis avdemping av den innenlandske etterspørselsveksten gjennom året, særlig for privat konsum. Et meget stramt arbeidsmarked og høy kapasitetsutnyttning i store deler av næringslivet har også lagt skranker på fortsatt vekst.

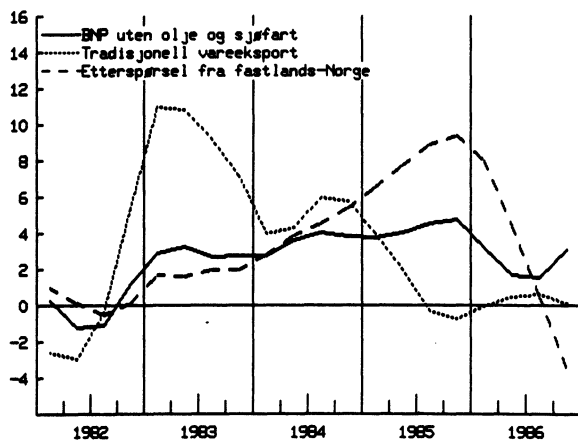
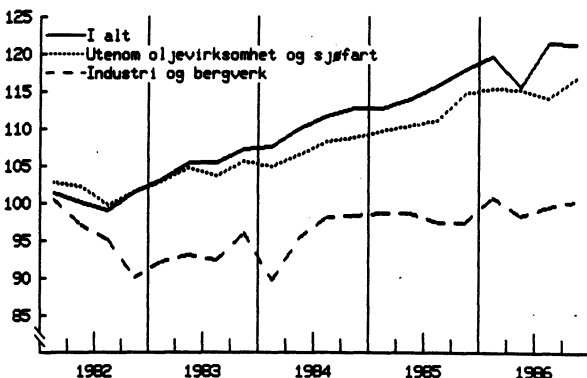
Sterk etterspørselsvekst, et stramt arbeidsmarked og økende lønnsvekst, devaluering og avgiftsøkninger motvirket virkningen av lavere internasjonale priser slik at prisstigningen tiltok fra mai 1986. For sjetten år på rad steg prisene raskere i Norge enn i våre konkurrentland og avstanden tiltok betydelig utover i 1986.

HOVEDTREKK I DEN ØKONOMISK UTVIKLING

	1985	1986
Realøkonomiske hovedstørrelser		
Prosentvis volumendring *)		
Privat konsum	8,1	5,5
Offentlig konsum	3,4	1,9
Bruttoinvestering i		
fast kapital	-14,8	21,8
Eksport	5,5	1,0
Import	7,0	8,8
Bruttonasjonalprodukt	4,0	3,8
- uten oljevirk- het og sjøfart ...	3,9	3,5
Arbeidsmarkedet		
Sysselsetting, prosent- vis endring	2,7	3,5
Arbeidsledighetsprosent	2,5	1,9
Priser og lønninger		
Prosentvis endring		
Konsumprisindeksen ...	5,7	7,2
Eksportpriser	4,5	-18,0
Importpriser	6,6	0,0
Lønnskostnader pr.		
årsverk	7,8	9,5
Utenriksregnskapet		
Driftsbalansen i		
milliarder kroner ..	25,6	-33,0
*) Se teknisk merknad i omtalen av kvartalsregnskapet side 10.		

UNDERLIGGENDE TENDENS

(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

BRUTTONASJONALPRODUKT
1980=100. Sesongjustert.

Fortsatt moderat vekst internasjonalt

Oppgangen i USA og Vest-Europa har nå vart i fire år. Veksten i bruttonasjonalproduktet i disse landene var om lag 2,5 prosent i 1986; omtrent som i foregående år. Det er særlig økt privat konsum som bidro til denne veksten. Arbeidsledigheten er fortsatt meget høy. Konsumprisveksten var i fjor svært lav; i de europeiske OECD-landene sett under ett på 3 3/4 prosent, noe lavere i USA. Når prisveksten har holdt seg så lav i en - riktignok moderat - oppgangsperiode, skyldes dette i stor grad fallende råvarepriser og forholdsvis beskjedne lønnsøkninger.

I en del vest-europeiske land skulle importpris- og kostnadsutviklingen tilsa en enda

svakere innenlandsk prisvekst enn hva som har vært tilfelle. I stedet har fortjenestemarginene i næringslivet økt og underskuddene på de offentlige budsjetter er blitt redusert. Dette kan være en medvirkende årsak til at veksten i Vest-Europa har holdt seg så lav, trass i den positive inntektsvirkningen av oljeprisfallet.

Utviklingen framover vil særlig avhenge av usikre faktorer som endring i oljeprisene og valutakursene og av den økonomiske politikken i USA og de viktigste vest-europeiske land. Det er ventet at privat konsum også i 1987 vil være den viktigste drivkraften i økonomien, men at veksttakten vil avta. Med et visst vekstbidrag fra andre etterspørselskomponenter ligger det nå an til at den moderate produksjonsoppgangen fortsetter med omtrent samme styrke.

Mindre ekspansiv økonomisk politikk i Norge

Den økonomiske politikken var noe mindre ekspansiv i 1986 enn i det foregående året. Overføringene til private og kommuner økte også i fjor betydelig, mens offentlig kjøp av varer og tjenester viste lavere vekst, målt i volum. Trass i skatte- og avgiftsøkninger gjennom året og sterk lønns- og konsumvekst steg de offentlige inntektene langt mindre enn utgiftene på grunn av reduksjonen i oljeskattene. Overskuddet på statsbudsjettet før lånetransaksjoner ble således redusert med nesten 30 prosent.

Kredittpolitikken ble strammet inn i 1986. Likevel ble kreditttilgangen, som i flere år på rad, vesentlig større enn budsjettet. Dette må sees i sammenheng med liberaliseringen av kredittmarkedet i de foregående årene og med den høye innenlandske etterspørselen. Den sterke renteøkningen, som følge av uroen i valutamarkedet, og avtakende innenlandsk etterspørselsvekst førte imidlertid trolig til en utflating av utlånsveksten mot slutten av året. Stagnasjon i innenlandsk etterspørsel og endringer i skattesystemet kan gi klart lavere vekst i kredittetterspørselen utover i 1987.

Høy vekst i privat konsum, men stagnasjon mot slutten av året

Veksten i privat konsum er, på noe usikkert grunnlag, anslått til 5,5 prosent fra 1985 til 1986, målt i volum. Det er lavere enn rekordøkningen året før, men fortsatt høyt sammenliknet med perioden 1980-84.

Etter en sterk vekst gjennom 1985 var det allerede i første halvår 1986 tegn til utflating, og justert for normale sesongvariasjoner stoppet veksten helt opp i andre halvår. I tillegg til et markert fall i etterspørselen etter varige konsumvarer har også veksten i omsetningen av ikke-varige konsumvarer og tjenester vist tegn til å avta.

Negativ sparerate for husholdningene

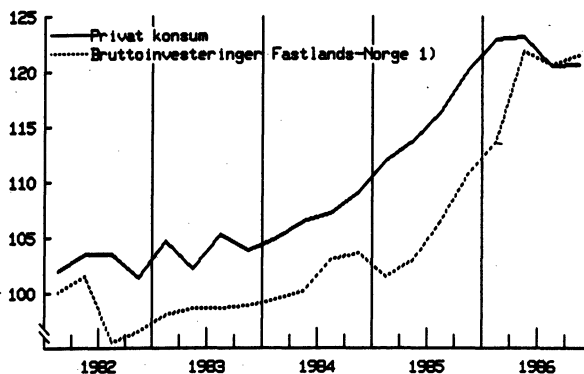
Foreløpige og usikre anslag for husholdningenes disponible realinntekt viser en vekst på vel 2 prosent i 1986, noe mindre enn økningen på 3,4 prosent i året før. Vesentlig kraftigere oppgang i privat konsum enn i disponibel inntekt for annet år på rad har ført til at spareraten har falt betydelig og at den nå er klart negativ. Utformingen av skattesystemet og liberaliseringen av kredittmarkedet har gjort en slik utvikling mulig. Økt gjeld og høyere rentesatser medførte at husholdningenes renteutgifter økte med mer enn 30 prosent fra 1985 til 1986. En situasjon med så lav sparerate kan neppe vedvare over lang tid. En svakere utvikling i husholdningenes disponible realinntekt og økt gjeldsbelastning kan derfor føre til en nedgang i privat konsum i 1987.

Sterk investeringsvekst i mange næringer

De samlede bruttoinvesteringene økte i volum med om lag 15 prosent fra 1985 til 1986, omtrent det samme som investeringsveksten i fast realkapital utenom oljevirkosomhet og sjøfart.

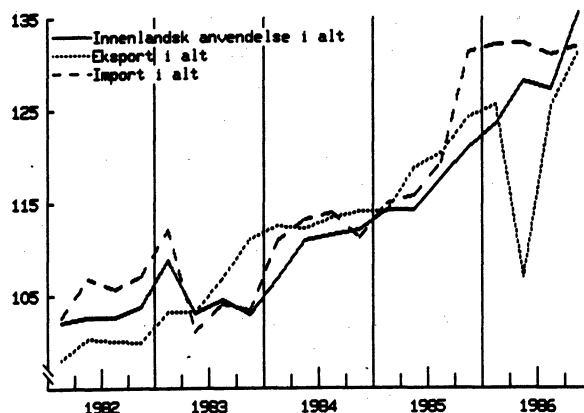
Bruttoinvesteringene i oljeutvinning og rørtransport økte med hele 65 prosent. De

KONSUM OG INVESTERINGER
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

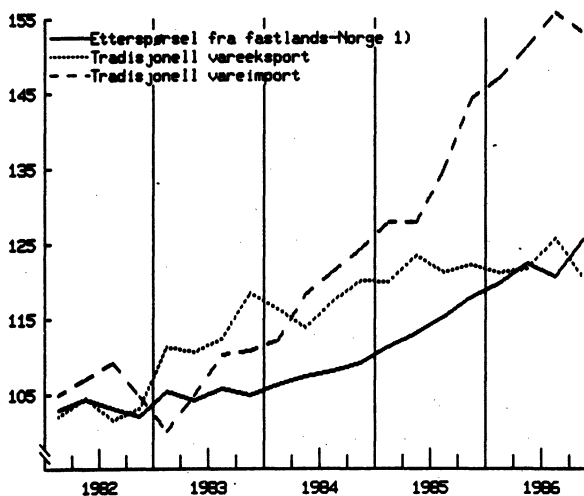

1) Utenom lagerendring.

EKSPORT, IMPORT OG INNENLANDSK ANVENDELSE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

EKSPORT, IMPORT OG ETTERSPORSEL FRA FASTLANDS-NORGE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

1) Utenom lagerendring.

påløpte investeringskostnadene i oljevirk-somheten som bedre måler investerings-aktiviteten, var omtrent uendret fra 1985 til 1986, målt i volum. Dette skyldtes særlig at letevirk-somheten ble redusert, men også at mange prosjekter ble fullført eller er i avslutningsfasen, mens bare få nye ble satt i gang. Det er ventet at volumet av investeringskostnadene vil reduseres noe neste år.

Investeringene i fastlands-Norge har vært i oppgang siden 1983 og ligger betydelig over nivået ved investeringstoppen i 1981. Veksten fra 1985 til 1986 skyldtes særlig en sterk vekst gjennom 1985, mens veksttakten avtok betydelig i 1986. I industri og bergverksdrift var veksten i investerings-volumet 31 prosent i 1986, mot knapt 22 prosent i 1985. Veksttakten falt kraftig gjennom året, men investeringstoppen synes å inntreffe senere og på et høyere nivå enn tidligere antatt. Investeringene i tjeneste-ytende næringer økte med vel 15 prosent i 1986, en oppgang fra rundt 1 prosent i foregående år. Det er særlig investeringer i samferdselssektoren som har steget sam-tidig som også investeringene i for-retningsbygg har vist god vekst. Etter å ha vist nedgang i perioden 1983-85 økte også boliginvesteringene i fjor med vel 10 prosent.

Selv om investeringsveksten i enkelte næringer fortsatt kan være positiv, vil investeringene neppe gi vesentlige vekst-bidrag for norsk økonomi i 1987.

Ingen oppgang i tradisjonell eksport

Eksportvolumet økte med 1 prosent fra 1985 til 1986. Volumet av den tradisjonelle vareeksporten viste bare ubetydelig økning, mens eksportvolumet av olje og gass økte med vel 6 prosent. Eksporten av brukte skip er fortsatt svært høy som følge av den store utflaggingen. Skipsfartens bruttofrakt-inntekter ble dermed redusert slik at tjenesteeksporten falt fra 1985 til 1986.

Sterk vekst i tradisjonell import, men stag-nasjon og nedgang mot slutten av året

-----
Importvolumet økte totalt med 8,8 prosent fra 1985 til 1986, både som følge av sterk etterspørselsvekst og økende importandeler. Importen av tradisjonelle varer økte med hele 14,0 prosent. Toppen ble nådd i 2. kvartal og importen har deretter vært avtakende som følge av svakere vekst og endret sammensetning av den innenlandske etterspørselen. Tjenesteimporten domineres av skipsfartens driftsutgifter og nordmenns konsum i utlandet. Målt i volum ble skipsfartens driftsutgifter redusert med nesten 6 prosent. Dette må sees i sammen-heng med reduksjonen av den norske utenriks-flåten. Nordmenns konsum i utlandet økte med 14 prosent, men veksttakten var avtakende gjennom året.

Sterk svekkelse av bytteforholdet med utlandet

Bytteforholdet med utlandet forverret seg med hele 18 prosent i 1986, etter en svekkelse på rundt 2 prosent året før. Fallet i olje- og gassprisene var den klart viktigste faktor, men devalueringen og fallet i andre eksportpriser bidro også i betydelig grad.

Sett i forhold til foregående år var import-prisene omtrent uendret i 1986. I første halvår falt de, men steg igjen i annet halvår som følge av devalueringen. Prisene på total eksport falt med 18 prosent i fjor. Dette skyldtes i hovedsak fallet i olje-prisene i første halvår. Oljeprisene har vist oppgang igjen siden sommeren 1986, mens gassprisene, som henger noe etter oljeprisene i tid, fortsatte å vise nedgang gjennom hele året og var ved årsskiftet nesten 20 prosent lavere enn ett år tidligere. Også prisene på eksport av tradi-sjonelle varer gikk ned fra 1985 til 1986. Etter devalueringen har eksportprisene økt, men ikke nok til å oppveie den forutgående nedgangen. På grunn av endringer i vare-sammensetningen av eksporten og importen viste riktignok bytteforholdet for tradisjo-

nelle varer og tjenester bedring i siste halvår, trass i devalueringen.

Stort underskudd på driftsbalansen

Underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet er i 1986 anslått til 33 milliarder kroner, en forverring med nesten 60 milliarder kroner sammenlignet med rekordoverskuddene i de to foregående årene. Målt som andel av bruttonasjonalproduktet var imidlertid underskuddet større midt i 1970-årene. Verdien av samlet eksport ble redusert med vel 17 prosent fra 1985 til 1986, mens importverdien økte med knapt 9 prosent. Rente- og stønadsbalansen endret seg lite fra året før, mens handelsbalansen med tradisjonelle varer ble svekket med vel 23 milliarder kroner eller over 48 prosent. Fallet i bytteforholdet, medregnet reduserte olje- og gasspriser, sto for to tredjedeler av forverringen i driftsbalansen overfor utlandet fra 1985 til 1986, mens knapt en tredjedel kan tilskrives veksten i importvolumet.

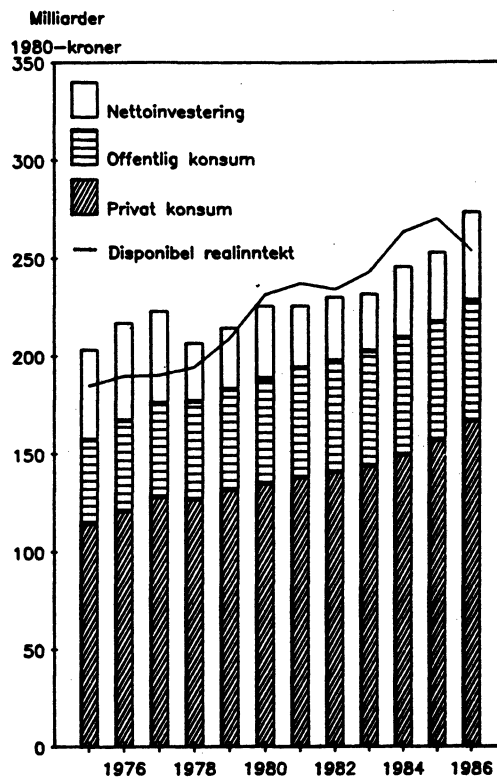
Kraftig nedgang i disponibel realinntekt for Norge

Foreløpige beregninger viser at disponibel realinntekt for Norge falt med 6 prosent i 1986 mot en vekst på knapt 5 prosent i 1985. Nedgangen i bytteforholdet reduserte den disponible realinntekten med hele 10 prosent mens veksten i nettonasjonalproduktet bidro positivt med rundt 4 prosent. Med fortsatt høy konsumvekst ga dette mer enn en halvering av den reelle sparing for Norge i forhold til det rekordhøye nivået året før.

Høy vekst i konsumpriser og lønninger

Konsumprisene, målt ved Byråets offisielle konsumprisindeks, steg med 7,2 prosent fra 1985 til 1986. Konsumprisveksten var stabil gjennom siste halvår 1985 og inn i første halvår 1986, men økte betydelig som følge av devalueringen i mai samt avgiftsøkningene og subsidiereduksjonene som ble vedtatt utover våren i fjor. Kostnadsutviklingen synes likevel å ha vært den betydeligste faktoren

DISPONIBEL REALINNTÉKT FOR NORGE OG INNENLANDSK BRUK AV VARER OG TJENESTER

Bruttonasjonalproduktet fratrukket kapitalslit gir et samlet uttrykk for den nettoinntekt som skapes i Norge i løpet av et år. Trekker en videre fra netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet, får en et uttrykk for den inntekt som står til disposisjon for Norge. For å få et uttrykk for utviklingen i disponibel realinntekt over tid må en korrigere for prisstigningen. I figuren er utviklingen i disponibel realinntekt for Norge i perioden 1975-1986 sammenstilt med utviklingen i de enkelte innenlandske anvendelseskomponenter, privat konsum, offentlig konsum og nettoinvesteringer. Figuren gir en illustrasjon både av utviklingen i sammensetningen av innenlandsk bruk og av utviklingen i vår disponible realinntekt. Differansen tilsvarer balansen på driftsregnskapet overfor utlandet.

bak den tiltakende prisstigningstakten. I desember var prisstigningen, målt fra samme periode året før, 8,9 prosent.

Rekordhøy sysselsettingsvekst

Antall utførte årsverk vokste med 3,5 prosent i 1986; det er den sterkeste sysselsettingsveksten som har funnet sted siden gjenoppbyggingen etter krigen. Sysselsettingsveksten bidro til at antall arbeidssøkere uten arbeidsinntekt ifølge Byråets arbeidskraftundersøkelse, utgjorde bare 1,9 prosent av arbeidsstyrken regnet som gjennomsnitt. Dette er den laveste ledighetsprosenten som er målt siden høykonjunkturen i 1980. Den sterke sysselsettingsveksten må sees i sammenheng med den økte innenlandske etterspørselen, og har særlig funnet sted i private tjenesteytende næringer. En svakere etterspørselsutvikling i annet halvår 1986 og inn i 1987 vil trolig føre til at veksten i antall timeverk avtar betydelig. Justert for normale sesongvariasjoner var det tegn til at sysselsettingen viste avtakende stigning gjennom annet halvår i fjor. Den iverksatte arbeidstidsforkortelsen vil imidlertid virke til å opprettholde etterspørselen etter antall sysselsatte personer. Arbeidsledigheten vil derfor neppe øke mye i første halvår 1987.

Vekst i skjermede næringer

Drivkreftene bak produksjonsveksten har også i 1986 som helhet vært en sterk vekst i innenlandsk etterspørsel. Som i året før vokste konsum- og investeringsetterspørselen betydelig mens eksporten endret seg lite. Det foregikk således en ytterligere kanalisering av produksjonsressurser til private tjenesteytende næringer, bygge- og anleggsvirksomhet og skjermet og hjemmekonkurrerende industri. Dette er normalt i den senere del av en konjunkturoppgang, men de innenlandske vekstimpulsene har vært ekstraordinært sterke og har vært av lengre varighet enn tidligere ventet.

Industriproduksjonen økte med 2 prosent i 1986, mot 2,3 prosent året før. Det foregikk imidlertid en forskyvning mellom de ulike industrigruppene; nedgangen i bruttoproduktet i utekonkurrerende industri ble forsterket mens det fortsatt var oppgang i skjermet og hjemmekonkurrerende industri. Produksjonsveksten i bygge- og anleggsvirksomheten var høy i 1986, det samme var tilfelle i tjenesteytende sektorer utenom offentlig sektor.

Etter en svak produksjonsutvikling i utekonkurrerende industri de to siste årene, var det mot slutten av 1986 tegn til ny oppgang i deler av denne næringen. For skjermet og hjemmekonkurrerende industri er det derimot fare for at svakere innenlandsk etterspørsel kan føre til at 1987 blir et vesentlig dårligere år enn 1986.

Trass i arbeidskonflikten i Nordsjøen i 2. kvartal økte olje- og gassproduksjonen med 6,7 prosent fra 1985 til 1986. Flere nye felt ble satt i produksjon i fjor eller er under igangsetting slik at produksjonsoppgangen vil fortsette i 1987, selv med en produksjonsbegrensning på 7,5 prosent i første halvår.

Meget svak produktivitetsvekst i hele næringslivet og nedgang i konkurranseevnen for industrien

-----
Arbeidsproduktiviteten stagnerte eller viste nedgang i de fleste næringer i fjor. Dette var særlig bemerkelsesverdig i skjermet næringsvirksomhet på bakgrunn av den sterke produksjonsveksten. Norsk industri tapte markedsandeler både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet samtidig som lønnsomheten ble svekket. Sammen med at lønnskostnadene pr. produsert enhet steg noe raskere i Norge enn i våre konkurrentland, indikerer dette at konkurranseevnen til norsk industri ble svekket i 1986.

UTVIKLINGEN I NOEN MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER.
 Prosentvis volumendring i 1985-priser 1)

	Vekst					Underliggende tendens.				
	Mrd. fra kr. 1986	Vekst fra 1986	Vekst fra samme periode 86.1	Vekst fra samme år 86.2	Vekst fra samme år 86.3	Årlig rate (regnet fra foregående kvartal) 6)	85.4	86.1	86.2	86.3
Privat konsum 2)	255,1	5,5	8,2	10,4	3,4	9	7	2	-2	-6
Varer	169,8	5,4	8,9	12,7	2,7	11	7	1	-5	-11
Tjenester	74,8	4,0	5,1	3,6	3,9	4	4	4	3	1
Nordmenns konsum i utlandet ..	17,9	13,9	28,3	21,1	4,1	*	*	*	*	*
- Utlendingers konsum i Norge	7,3	8,2	29,7	12,8	-1,0	*	*	*	*	*
Offentlig konsum	94,3	1,9	1,9	1,9	1,9	*	*	*	*	*
Bruttoinvesteringer (inkl.lager)	142,8	15,2	7,3	39,0	16,3	*	*	*	*	*
Oljevirksomhet og sjøfart 3) .	24,9	-4,3	-23,2	40,8	-32,1	*	*	*	*	*
Fastlands-Norge	101,4	14,9	14,2	20,3	16,6	17	18	14	7	-1
Industri og bergverk	16,3	31,0	51,0	39,8	41,3	47	41	23	2	-24
Annen vareproduksjon	15,8	0,4	1,2	-1,9	-0,8	-3	-2	-3	3	12
Annen tjenesteyting	69,3	15,3	11,3	22,8	16,4	17	19	16	10	2
Varelagre [BNP-vekstbidrag] 4)	16,4	[1,4]	[1,0]	[3,0]	[3,3]	*	*	*	*	*
Innenlandsk anvendelse	492,2	7,4	6,7	15,7	6,7	12	10	6	-1	-9
- ettersp. fra fastlands-Norge .	450,9	6,6	7,9	10,5	5,8	9	8	5	1	-3
Eksport 2)	237,4	1,0	4,7	-5,2	2,4	0	-4	-3	11	25
Tradisjonelle varer	75,3	0,3	-3,4	3,8	1,2	-1	0	1	1	0
Råolje og naturgass	90,6	6,4	7,4	-13,4	9,6	-5	-5	5	43	78
Skip og plattformer	12,1	-4,3	109,6	-21,5	-16,7	*	*	*	*	*
Tjenester	59,5	-4,4	-1,6	-2,7	-2,6	1	-3	-8	-11	-13
Samlet anvendelse	729,6	5,2	6,0	8,4	5,3	8	5	3	2	1
Import 2)	212,7	8,8	9,5	20,6	8,4	17	11	5	-2	-8
Tradisjonelle varer	140,3	14,0	10,7	26,3	16,5	20	17	11	5	-4
Råolje	3,9	44,8	-19,8	323,3	15,6	*	*	*	*	*
Skip og plattformer	9,4	0,9	25,5	27,3	6,4	*	*	*	*	*
Tjenester	59,1	-2,4	5,4	-1,9	-5,6	1	-8	-9	0	18
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	517,0	3,8	4,7	3,7	4,1	4	3	2	4	5
- uten oljevirk. og u. sjøfart .	403,6	3,5	3,1	7,3	2,0	5	3	2	2	3
Oljevirksomhet og u. sjøfart ...	113,3	4,9	10,1	-9,4	12,1	2	2	5	15	13
Andre næringer	391,2	3,1	1,5	6,4	2,0	3	3	2	2	5
Industri og bergverk	70,3	2,1	-2,0	5,3	2,2	1	2	1	2	3
Annen vareproduksjon	65,4	0,5	-1,3	3,8	-0,3	2	0	0	3	8
Annen tjenesteyting	255,5	4,1	3,4	7,2	2,7	5	3	2	3	5
Korr.poster [BNP-vekstbidrag] 5)	12,4	[0,4]	[1,2]	[0,9]	[0,0]	*	*	*	*	*

1) Se teknisk merknad neste side. 2) Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskapet. 3) Inkl. skip, oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid. 4) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid. BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom lagerinvesteringene i kvartalet og samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger. BNP-vekstbidragene er beregnet som økningen i posten fra samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 6) Vekst fra foregående kvartal i glattet sesongjustert serie, omregnet til årlig rate. a) Anslag tildels basert på framskrivninger. *) Endringstall blir meningsløse regnet som årlig rate.

PRISINDEKSER FOR MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER				
	Prosentvis endr. fra året før 1986	Prosentvis endring fra samme periode året før		
		86.1	86.2	86.3
Privat konsum	7,4	5,9	6,6	8,5
Offentlig konsum	6,8	5,2	4,4	7,8
Bruttoinvesteringer (inkl. lager)	5,0	7,2	3,1	4,5
Innenlandsk bruk av varer og tjenester. - etterspørsel fra fastlands-Norge	6,6 7,2	6,1 5,9	5,2 6,1	7,1 8,3
Eksport	-18,0	-16,1	-18,9	-20,8
- tradisjonell vareeksport	-6,5	-5,7	-10,7	-7,5
Samlet anvendelse	-1,4	-1,7	-2,3	-1,6
Import	0,0	-1,0	-2,1	1,1
- tradisjonell vareimport	0,9	1,0	-0,4	1,7
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	-2,0	-2,0	-2,4	-2,7
- uten oljevirkosomhet og sjøfart	8,7	7,2	7,7	9,5

TEKNISK MERKNAD OM KVARTALSREGNSKAPSTALLENE

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1985 er avstemt mot de sist publiserte årlige regnskapstallene. Foreløpig har Byrået bare begrensede erfaringer med å bedømme påliteligheten av beregningene; spesielt endringstall mellom kvartaler bør derfor tolkes med varsomhet.

Basisår og kjeding: Volumtall for 1986 er beregnet i 1985-priser, og det er brukt vekter fra dette året. I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes alle størrelser i faste priser med året før som basisår. I de årlige nasjonalregnskapene er basisåret 1980. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringssratene (vekstratene). For sammenlikningens skyld er det derfor i alle teksttabeller gitt vekstrater med 1985 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å kjede fastpristallene for årene før 1986 til 1985-priser. Kjedingen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongjustert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. Mange av tallseriene viser derfor klare sesongsvingninger. Disse er derfor sesongjustert på det detaljerte regnskapsnivået og er deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirkosomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttauingen til feltet.

Offentlig konsum og investeringer: Byrået har foreløpig ikke datamessig grunnlag for å fordele offentlig sektors innkjøp av varer og tjenester over året. Inntil slikt materiale foreligger, har en valgt å fordele disse utgiftene jevnt utover, med en firedel på hvert kvartal. I den grad det faktisk er en vekst i utgiftene gjennom året, vil metoden gi for sterk vekst ved årsskiftene og for svak vekst gjennom året.

DET INTERNASJONALE KONJUNKTURBILDET

Ved siste årsskifte hadde oppgangen både i USA og Vest-Europa vart i fire år. Dette er nesten like lenge som den nærmest foregående oppgangen, men lenger enn de tre tidligere oppgangsperiodene siden midten av 1960-årene.

Den siste oppgangen i Vest-Europa har vært jevn, men betydelig svakere enn de nærmest foregående oppgangene. USA har hatt en mer ujevn konjunkturutvikling siden siste bunnpunkt omkring årsskiftet 1982/83. I oppgangens første fase var produksjonsstigningen sterk, men fra og med siste halvår 1984 og ut 1986 var oppgangen i USA omtrent like svak som i Vest-Europa.

For OECD-området sett under ett har produksjonsveksten ikke vært sterk nok til å redusere den store arbeidsledigheten. Men takten i prisstigningen har gått ned og er nå svært lav.

Rundt siste årsskifte var konjunkturutviklingen uventet svak i mange land, og det syntes ikke å ligge an til noen vesentlig sterkere produksjonsvekst i 1987 enn i fjor.

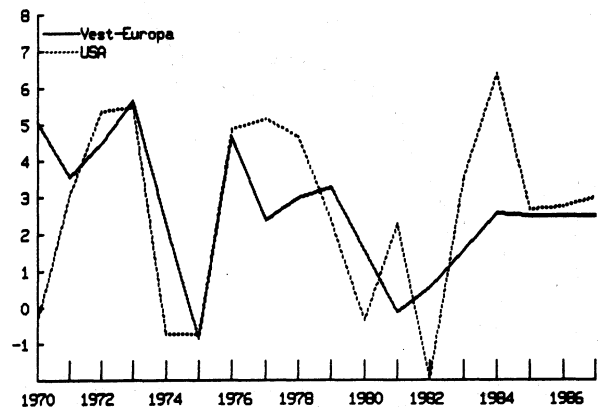
=====

UTVIKLINGEN I USA

=====

Fra årsskiftet 1982/83 og halvannet år framover økte industriproduksjonen i USA med hele 15 prosent, regnet som sesjongjustert årlig rate, mens stigningen senere har ligget rundt 2 1/2 prosent. Den egentlige konjunkturoppgangen passerte trolig en topp sommeren 1984; senere har veksten i industriproduksjonen vært svakere enn den underliggende langtidstendensen ("trenden"). For totalproduksjonen har utviklingen vært noe jevnere enn for industriproduksjonen; den trendkorrigererte kurven for bruttonasjonalproduktet var i god stigning fra årsskiftet 1982/83 fram til våren 1984, og fra 1983 til

VEKST I BRUTTONASJONALPRODUKTET 1970-1987
Årlig volumvekst i prosent.

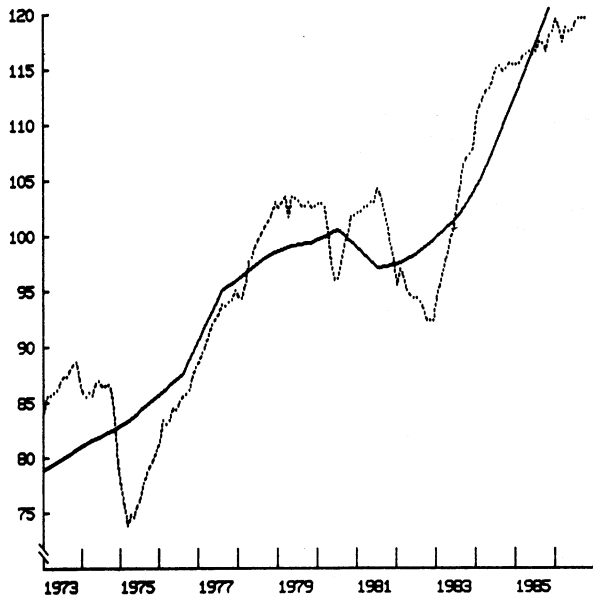

Kilde: OECD Main Economic Indicators og Economic Outlook, desember 1986.

1984 økte bruttonasjonalproduktet i volum med 6,4 prosent. Senere har stigningen vært atskillig svakere - om lag 2 3/4 prosent pr. år - og bruttonasjonalproduktet har steget i om lag samme takt som trenden.

Det var i første rekke en ekspansiv finanspolitikk som utløste den sterke oppgangen i 1983 og første halvår 1984; virkningene på etterspørselen av skattelettelser og økte forsvarsutgifter var sterkere enn virkningene av en reduksjon i de øvrige offentlige utgiftene. Underskuddene i de offentlige budsjettene økte fra 146 milliarder dollar i 1982 til 198 milliarder i 1985. Mot slutten av 1985 ble det vedtatt et lovfor-slag om automatisk nedskjæring av under-skuddet fram til 1991 (Gramm-Rudman-Hollings-loven). For hvert år er det fastsatt et måltall for underskuddet, som gradvis skulle synke mot null i 1991. Loven er slik utformet at de planlagte nedskjæringene skal kunne gjennomføres uten Kongressens og regjeringens medvirkning. Etter at Gramm-Rudman-Hollings-loven er blitt kjent ukonstitusjonell av domstolene, vil det imidlertid bli vanskelig å nå lovens måltall. Etter OECD's siste beregninger fra desember i fjor

USA's INDUSTRIPRODUKSJON 1973-1986
Med innlagt trend. 1980=100.

ville det føderale budsjettunderskuddet bli enda litt høyere (207 milliarder dollar) i 1986 enn i 1985. Også DRI (Data Resources Incorporated) regner med en svak økning i underskuddet fra 1985 til 1986 (til 201 milliarder dollar).

Nedgangen i veksttakten i bruttonasjonalproduktet fra sommeren 1984 har i stor grad sammenheng med utviklingen i vareeksporten. Rekordhøy dollarkurs førte til en sterk svikt i amerikansk industris internasjonale konkurranseevne, med eksportnedgang som følge. Men nedgang i dollarkursen fra vinteren 1985 fikk - med et visst etterslep - gunstige virkninger for eksporten, som var i oppgang igjen i 1986.

Som i de nærmest foregående årene var det også i 1986 det private konsumet som bidro mest til produksjonsveksten. Konsumveksten ble enda sterkere enn året før, i stor grad som følge av oljeprisfallet. På den annen side førte en tilstrømming av finanspolitikken - som tok sikte på å redusere budsjettunderskuddet - til at veksten i offentlig konsum ble sterkt redusert. Til tross for betydelig rentenedgang, privat konsumøkning og bedret konkurranseevne for

delene av industrien har investeringene vist svikt, trolig som følge av lav kapasitetsutnyttning i industrien, og fordi energiproduksjonen er blitt hardt rammet av oljeprisfallet.

Alt i alt økte den innenlandske etterspørselen med anslagsvis 3 1/4 prosent fra 1985 til 1986, men en betydelig del ble dekket av økt import; etter OECD's desemberanslag ble veksten i bruttonasjonalproduktet i 1986 bare 2 3/4 prosent, dvs. omtrent som året før. De siste anslagene fra DRI og Wharton instituttene ligger på omtrent samme nivå.

Arbeidsledigheten i USA er fortsatt høy, men den sterke produksjonsveksten i 1983 og første halvår 1984 førte til at arbeidsledighetsprosenten gikk ned fra 9,6 i 1983 til 7,5 i 1984. I 1985 og 1986 har ledighetsprosenten ligget rundt 7. Nedgangen i de to siste årene har til dels sammenheng med demografiske forhold.

Selv under den mest ekspansive fasen av den nåværende oppgangen - gjennom 1983 og første halvår 1984 - var prisstigningen svak; konsumprisene steg med 4,1 prosent fra 1982 til 1983, med 3,8 prosent i det følgende år og med 3,5 prosent fra 1984 til 1985. Den svake prisstigningen hadde i stor grad sammenheng med utviklingen på råvaremarkedene, men også en rekke andre faktorer spilte inn. Blant annet fikk den sterke økningen i dollarkursen inntil våren 1985 betydelige prisdempende virkninger. Videre har lønnsstigningen vært svært moderat, noe som blant annet henger sammen med den høye arbeidsledigheten. For 1986 sett under ett lå konsum prisindeksen anslagsvis bare 2 1/4 prosent høyere enn året før. Men prisstigningen skjøt noe fart i løpet av året, etter hvert som virkningene av oljeprisfallet ble svakere. Også nedgangen i dollarkursen fra våren 1985 kan ha gitt prisstigningsimpulser.

Stigning i dollarkursen og sterkere vekst i den innenlandske etterspørselen førte til meget sterk økning i underskuddet på drifts-

balansen overfor utlandet, fra 8 milliarder dollar i 1982 til anslagsvis 118 milliarder i 1985. I 1986 økte som nevnt volumet av vare- og tjenesteeksporten litt fra året før, men importvolumet steg betydelig sterkere. Underskuddet på driftsbalansen fortsatte derfor å øke, til anslagsvis 138 milliarder dollar for året sett under ett.

=====

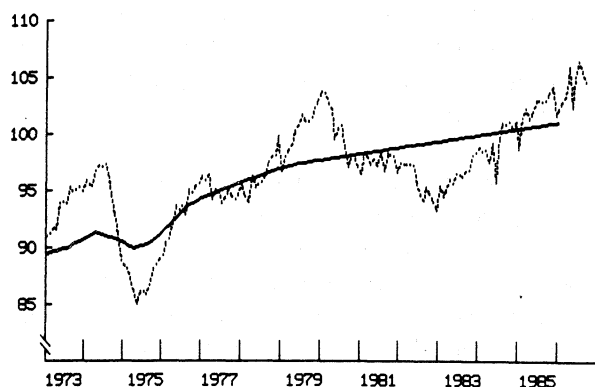
UTVIKLINGEN I VEST-EUROPA

=====

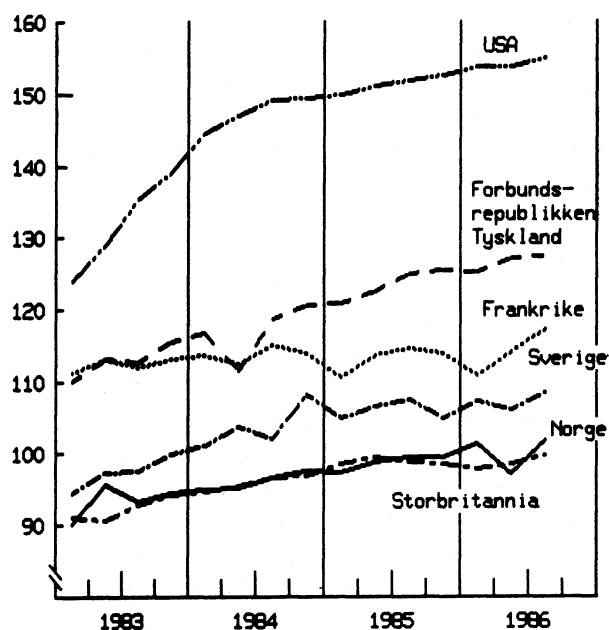
I Vest-Europa har veksten i totalproduksjonen i mange år vært betydelig svakere enn i USA. En viktig årsak til dette er at den økonomiske politikken har vært relativt stram i Vest-Europa sett under ett, mens myndighetene i USA stort sett har ført en ekspansiv finanspolitikk, som har stimulert den innenlandske etterspørselen sterkt.

Vest-Europa passerte, som USA, en konjunkturbunn omkring årsskiftet 1982/83. Den etterfølgende oppgangen har vært jevn, men svak, omtrent av samme styrke som oppgangen i USA siden sommeren 1984. Det var ventet at det kraftige oljeprisfallet fra slutten av 1985 ville gi betydelig økt produksjonsvekst for de fleste vest-europeiske land i 1986, men veksten både i industriproduksjon og i bruttonasjonalprodukt har stort sett fortsatt i omtrent samme stigningstakt som året før. OECD anslo i desember veksten i bruttonasjonalproduktet for Vest-Europa fra 1985

VEST-EUROPAS INDUSTRIPRODUKSJON 1973-1986
Med innlagt trend. 1980=100.

INDUSTRIPRODUKSJON I UTVALGTE LAND
Uten bergverksdrift og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1975=100. 1)

1) Kilde: OECD

til 1986 til 2,5 prosent, dvs. samme vekst som fra 1984 til 1985, enda fallet i oljeprisene må ha ført til en betydelig, om enn forbigående, inntektsøkning for de aller fleste vest-europeiske landene; som -med Storbritannia og Norge som de viktigste unntakene - bare er forbrukere og ikke produsenter av olje. Det ser ut til at næringslivet i langt mindre grad enn ventet har latt kostnadsreduksjonen som følge av oljeprisfallet slå ut i økte investeringer i realkapital, til tross for betydelig rentenedgang. Blant mulige årsaker til dette kan nevnes relativt lav kapasitetsutnyttning og usikkerhet om konjunkturutviklingen framover, med uro på valutamarkedene og truende proteksjonisme. Det kan også ha spilt inn at etterspørselsvirkningene av oljeprisnedgangen er forbigående, og at prisutviklingen for olje i tiden framover kan ha blitt vurdert som svært uvis.

Nedgangen i stigningstakten for konsumprisene som følge av oljeprisfallet har ført til en markert økning i veksttakten

for det private konsumet, men likevel ikke så sterk som ventet. Det private konsumet var i 1986 den klart viktigste drivkraften bak oppgangen i Vest-Europa. På den annen side har den sterke nedgangen i dollarkursen fra vinteren 1985 bremsert Vest-Europas eksport; i alle de fire store vest-europeiske landene har eksporten bidratt betydelig mindre til produksjonsveksten i 1986 enn i 1985.

Produksjonsveksten i Vest-Europa i 1986 var sterk nok til å gi en svak økning i sysselsettingen. Men blant annet som følge av demografiske forhold har tilbudet av arbeidskraft økt sterkere, slik at arbeidsledigheten holdt seg svært høy også i 1986. I Vest-Europa sett under ett var anslagsvis 19 millioner personer arbeidsledige i gjennomsnitt for 1986. Dette svarer til 11 prosent av arbeidsstyrken, mot 10,9 prosent og 10,7 prosent i de to foregående årene.

Arbeidsledigheten varierer sterkt fra land til land. Lavest arbeidsledighet hadde Island, Norge, Sveits og Sverige, med rater på 1-2,5 prosent, mens Irland og Spania hadde en arbeidsledighet som svarte til mellom 18 og 23 prosent av arbeidsstyrken. Med unntak av Forbundsrepublikken Tyskland (7 3/4 prosent) lå arbeidsledigheten i de største landene omtrent på gjennomsnittet for hele Vest-Europa. Ungdomsarbeidsledigheten har gått noe ned, men bl.a. i Frankrike, Storbritannia, Italia og Spania lå ledighetsprosenten ennå svært høyt i 1986 for personer under 25 år - mellom 20 og 45 prosent. Nedgangen i ungdomsarbeidsløse - regnet i antall registrerte arbeidsledige - henger i første rekke sammen med at tallet på personer under 25 år regnet som andel av hele befolkningen er i nedgang i nesten hele OECD-området. På den annen side har langtidsledigheten (arbeidsledighet som har vart ett år eller mer) økt i 1986. Dette gjelder særlig aldersgruppen 25-54 år; eldre arbeidstakere blir i mange land oppmuntret til å la seg førtidspensjonere.

Prisstigningen i Vest-Europa var uvanlig svak i 1986, og i hvert fall til og med

september var stigningstakten synkende. Mens konsumprisene i Vest-Europa økte med 4 prosent fra september 1985 til september 1986, var stigningen i 6-måneders perioden april-september bare 1,7 prosent. Stigningen i siste 12-måneders periode er betydelig lavere enn gjennomsnittet for tiårsperioden 1973-82 (11,7 prosent), og til og med noe lavere enn for foregående tiårsperiode (5,1 prosent). Det er helt uvanlig at prisstigningen er så svak i en periode med konjunkturoppgang. Dette har sammenheng med svikt i råvareprisene og svært moderat lønnsøkning, noe som også er meget uvanlig i konjunkturoppganger. Timelønnen i industrien økte i Vest-Europa under ett bare med anslagsvis 5-6 prosent fra første halvår 1985 til første halvår 1986, mot 7,5 prosent fra 1984 til 1985 og 13,8 prosent i gjennomsnitt for perioden 1973-82. Sett på denne bakgrunn er nedgangen i stigningstakten for konsumprisene ikke så sterk; nedgangen i importprisene (i første rekke som følge av oljeprisfallet) og den moderate stigningen i arbeidskraftkostnadene sett under ett skulle - om den hadde slått helt igjennom i konsumprisene - tilsa en enda svakere stigning i konsumprisene enn tilfellet har vært. En del av virkningene av oljeprisfallet og moderasjonen i lønnsutviklingen må derfor ha ført til økte fortjenestemarginer i næringslivet. Flere land har ellers bevisst tatt sikte på å utnytte oljeprisfallet til reduksjon av budsjettunderskuddene ved å legge skatt på (eller å øke skatten på) energiforbruket.

Overskuddet på Vest-Europas driftsbalanse overfor andre områder har blitt mer enn fordoblet i 1986. Det kom da opp i anslagsvis 55 milliarder dollar, mot 21 milliarder dollar året før og 13 milliarder i 1984. Stigningen i 1986 hang i første rekke sammen med gunstig importprisutvikling som følge av oljeprisfallet.

Fortsatt er den store arbeidsledigheten det viktigste problemet i Vest-Europa; som nevnt er prisstigningen uvanlig lav, samtidig som de fleste vest-europeiske land har betydelige overskudd på utenriksbalansen. Underskuddene på de offentlige budsjettene

VEKSTEN I BNP OG KONSUMPRISER.
Prosentvis endring fra foregående år.

	Volumvekst BNP		Konsumprisstigning ¹	
	1985	1986	1985	1986
OECD i alt	3,0	2 1/2	4,5	2 3/4
USA	2,7	2 3/4	3,5	2 1/4
Japan	4,5	2 1/4	2,2	3/4
OECD Europa	2,5	2 1/2	6,2	3 3/4
Fire største europeiske land	2,4	2 1/2	5,0	2 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	2,5	2 3/4	2,1	- 3/4
Frankrike	1,4	2	5,5	2 1/4
Storbritannia	3,5	2 1/4	5,2	4
Italia	2,3	2 1/2	9,4	6 1/4
Sverige	2,3	2 1/4	7,2	4 1/2

¹ Målt ved nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum
Kilde: OECD Economic Outlook, desember 1986

er fremdeles store i mange land, men de har gått ned i løpet av de siste årene. EF-kommisjonen gir i sin siste årsrapport uttrykk for at fortsatt høy arbeidsledighet, særlig ungdomsledighet og langtidsledighet, vil kunne få "katastrofale politiske og sosiale langtidsfølger". Kommisjonen anbefaler en omlegging av den økonomiske politikken i de store landene - i første rekke ved investeringsstimulerende tiltak - med sikte på en vekst i EF's bruttonasjonalprodukt på 3-3,5 prosent. Dette ville være en tilstrekkelig sterk vekst for å få til en betydelig reduksjon av arbeidsledigheten. Etter Kommisjonens oppfatning har forholdene aldri ligget bedre til rette enn nå for en slik omlegging. Men bortsett fra i Storbritannia er det ennå ingen klare tegn til en mer etterspørselsstimulerende politikk i de store vest-europeiske landene.

=====
RÅVAREMARKEDENE
=====

Oljemarkedet

Markedet for råolje i 1986 var det mest

turbulente på mange år. Spotprisen på Brent Blend var om lag 26,50 \$/fat ved årsskiftet 1985/86. Fram til begynnelsen av april falt prisen til 10 \$/fat, og i løpet av sommeren helt til 8,50 \$/fat, for så å stige til om lag 18 \$/fat ved slutten av året.

Fallet i oljeprisen har ikke økt forbruket av oljeprodukter dramatisk. IEA anslår en vekst i forbruket på 2,5 prosent fra 1985 til 1986 for OECD-området. Selv om veksten ikke er stor, er tendensen med en stagnerende og fallende forbruksutvikling de senere år snudd. OPEC økte sin produksjon av råolje med om lag 2 mill. fat pr. dag i gjennomsnitt fra 1985 til 1986, noe som tilsvarer i overkant av 10 prosent vekst. I følge IEA har produksjonen utenfor OPEC samlet holdt seg omtrent uendret fra 1985 til 1986.

Årsaken til de voldsomme svingningene i markedet var OPEC's og i første rekke Saudi-Arabias ønske om å øke sine markedsandeler i stedet for å selge olje til de gamle faste prisene. Det stadig svakere markedet og lavere etterspørsel etter olje fra OPEC hadde ført til at Saudi-Arabia måtte

redusere sin produksjon i betydelig omfang. OPEC begynte derfor å selge olje til priser basert på spotprisene for oljeprodukter, såkalte "Net-back"-avtaler.

Endringen i markedstrategi ble vedtatt høsten 1985, men virkningene i markedet kom først i 1. kvartal 1986. Prisene svingte rundt et lavt nivå hele sommeren og OPEC-landene fikk sine inntekter dramatisk redusert. Særlig de fattigste medlemslandene fikk store problemer, og det oppstod krav om redusert produksjon og økte priser. På et ministermøte i august ble medlemmene i organisasjonen enige om en midlertidig avtale om produksjonsbegrensning som hevet prisen opp til om lag 15 \$/fat. I desember 1986 ble OPEC enige om å gå tilbake til ordningen med produksjonskvoter og offisielle salgspriser. Et gjennomsnitt av bestemte oljetyper skulle selges til 18 \$/fat.

Virkingen av beslutningen ble at spotprisen for Brent Blend gikk opp til i overkant av 18 \$/fat i januar 1987. Produksjonskvotene skal gjelde fra 1. februar. Så langt ser det ut til at medlemmene akter å overholde kvotene, og i så fall bør OPEC klare å forsvare et prisnivå på 18 \$/fat. Organisasjonen har imidlertid ikke løst problemet med at enkelte medlemmer kan komme til å produsere mer enn sine kvoter. OPEC må også bestemme hvilke prisforskjeller som er

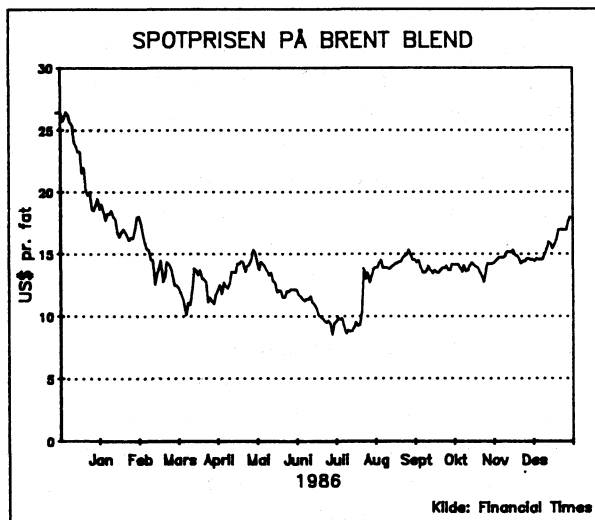
riktige mellom forskjellige kvaliteter av råolje, noe som "Net-back"-avtalene gjorde automatisk. Dersom disse forskjellene ligger langt unna det markedet tilsier, vil enkelte oljetyper ikke kunne selges til den offisielle prisen.

Andre råvaremarkeder

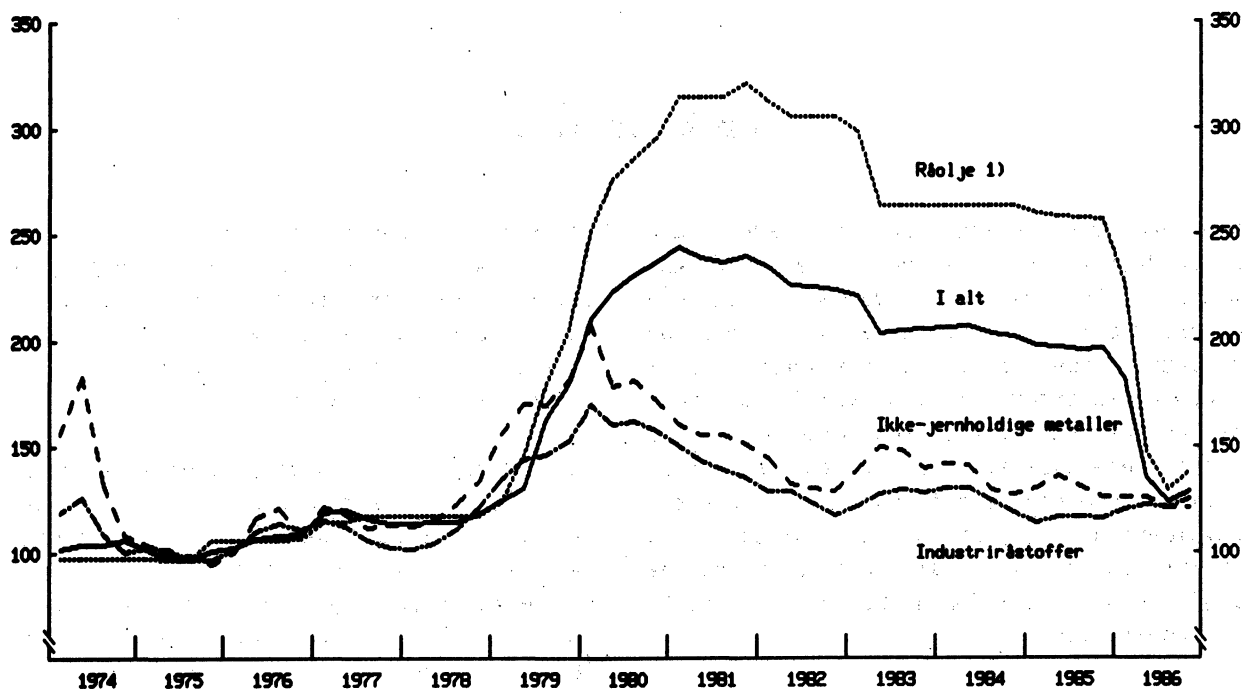
Prisene på råvarer utenom olje regnet i dollar endret seg lite gjennom 1986, til tross for den betydelige nedgangen i dollar-kursen. De har fortsatt å svinge rundt samme nivå som ved konjunkturbunnen i 1982, for mange varegrupper så mye som 40 prosent lavere enn i 1980. Siden 1985 har ny prisnedgang for en rekke matvarer bidratt betydelig til å trekke det gjennomsnittlige råvareprisnivået ned.

Den svake utviklingen i råvaremarkedet i den nåværende konjunkturoppgangen henger på etterspørselssiden blant annet sammen med at konjunkturoppgangen har vært svært moderat i Vest-Europa, og i de siste 2 1/2 årene også i USA. De råvareimporterende landene har blant annet av denne grunn ført en svært forsiktig lagerpolitikk. Derimot nådde produsentenes lagre i 1986 opp til det høyeste nivå siden annen verdenskrig for en rekke vareslag. På tilbudssiden har blant annet teknologiske forbedringer og konkurranse med syntetiske materialer bidratt til å bremse prisstigningen for råvarer. Samtidig har tilbudet av råvarer utenom olje økt - med rundt 8 prosent i løpet av de siste to år, til tross for svak etterspørselsutvikling og fallende priser. Mange utviklingsland, som er viktige råvareprodusenter, har stor gjeldsbyrde og er derfor nødt til å holde produksjonen oppe selv med lave priser, noe som fører til ytterligere prispress på råvaremarkedene.

Matvareprisene lå i midten av januar i år etter The Economist's dollarbaserte indeks hele 17 prosent lavere enn ett år tidligere. Prisnedgangen for viktige matvarer, særlig hvete, ble betydelig sterkere i fjor sommer, da det ble klart at tilbudet ville bli nesten rekordstort som følge av uvanlig gode

INDEKSER FOR RÅVAREPRISER PÅ VERDENSHÅRKEDET
På dollarbasis. Kvartalegjennomsnitt. 1975=100.

Kilde: IFA-Institut für Wirtschaftsforschung.
1) Offisielle eksportpriser.

avlinger.

Dollarprisene på industriråvarer endret seg lite gjennom 1986; de fortsatte å svinge rundt samme lave nivå som ved konjunkturbunnen i 1982. The Economist's dollarbaserte indeks for industriråvarer lå i midten av januar 6 prosent høyere enn ett år tidligere. Regnet i IMF's internasjonale betalingsenhet (SDR) var det en nedgang i prisindeksen fra samme tidspunkt i fjor på 7 prosent.

Også metallprisene har - som de industrielle råvareprisene sett under ett - endret seg lite gjennom 1986 regnet i dollar. Etter The Economist's indeks lå metallprisene i midten av januar 2 prosent lavere enn ett år tidligere regnet i dollar, men nesten 14 prosent lavere regnet i SDR. Aluminiumsprisene viste en svakt stigende tendens utover i 3. kvartal i fjor. For tremånedersperioden september-november 1986 i gjennom-

snitt lå spotprisene på aluminium ved London Metal Exchange 18 prosent høyere enn i samme periode i 1985, både som følge av en betydelig stigning omkring årsskiftet 1985/86 og en noe svakere stigning i løpet av 3. kvartal i fjor. Stigningen i 3. kvartal i fjor kan ha sammenheng med en transportstreik i Canada.

På bakgrunn av den moderate veksten i industriproduksjonen som ventes for industri-landene i OECD-området i kommende ett og et halvt år - 2 1/2 prosent fra 1986 til 1987 og 3 1/4 prosent fra annet halvår 1987 til første halvår 1988 (sesongjustert årlig rate) for OECD-området under ett - kan det neppe ventes noen sterk økning i råvareprisene i tiden fremover, bortsett fra tilfeldige variasjoner, f.eks. som følge av spesielt gode eller dårlige værforhold. Etter OECD's desemberprognoser vil råvareprisene utenom olje holde seg nærmest uendret i løpet av kommende halvannet år.

Dette innebærer en reell nedgang på 8 prosent fra midten av 1986 til midten av 1988, med de prognoser OECD har utarbeidet for den alminnelige prisutviklingen i OECD-området.

De nominelle matvareprisene ventes å stige noe fra sitt nåværende uvanlig lave nivå, for deretter å stabilisere seg.

DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN

Den økonomiske politikken ble i 1986 preget av de dystre utsiktene for norsk utenriksøkonomi. Det ble et hovedmål å redusere underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet både ved å redusere veksttakten i innenlandsk etterspørsel og ved å forhindre at norske bedrifters konkurranseevne ble ytterligere svekket. De viktigste virkemidlene som ble tatt i bruk, var en kraftig devaluering, skjerping av skatte- og avgiftsreglene, innstramning i de offentlige utgifter og tiltak for å begrense kreditt- etterspørselen.

FINANSPOLITIKK

I forslaget til statsbudsjett for 1986 la regjeringen opp til et underskudd før lånetransaksjoner på 950 mill. kroner. Utenom statens direkte deltakelse i petroleumsvirksomheten, oljeskatter og overføringer fra Norges Bank ble underskuddet anslått til 27,5 milliarder kroner.

Det ble lagt opp til en betydelig utgiftsvekst. Veksten i statens kjøp av varer og tjenester utenom den direkte deltakelsen i petroleumsvirksomheten og veksten i de samlede overføringene utenom renter var på henholdsvis 7,6 og 9,3 prosent. De samlede inntektene utenom oljeskatter og overføringer fra Norges Bank økte relativt sett noe mindre enn utgiftene. Ved å øke progresjonsgrensene i inntektsskatten til staten med gjennomsnittlig vel 7 prosent og satsene for barnetrygden med gjennomsnittlig 8 prosent, ble det lagt opp til reelle skattelettelser. Prisveksten ble anslått til 5,5 - 6 prosent.

Under budsjettbehandlingen i Stortinget ble det foretatt visse endringer i opplegget samtidig som inntektsanslagene ble revidert. Dette førte til at det vedtatte budsjettet fikk et overskudd før lånetransaksjoner på rundt 2 milliarder kroner.

Som følge av et stadig økende behov for ytterligere innstramminger la regjeringen fram den såkalte "Påsepakken" i mars måned. Det førte til at Stortinget den 30. april vedtok avgiftsøkninger og utgiftsreduksjoner som bedret balansen på statsbudsjettet med 800 mill. kroner. Inntektsøkningen ble anslått til ca. 105 mill. kroner. Forslaget om å øke bensinavgiften med 35 øre pr. liter førte imidlertid til regjeringsskifte fra 9. mai.

Regjeringen Brundtland la så fram Revidert nasjonalbudsjett. Det inneholdt forslag om skatte- og avgiftsskjerpelse på omkring 1,7 milliarder kroner og netto utgiftsreduksjoner på vel 500 mill. kroner. Blant annet ble det foreslått en særskatt som skulle utskrives med 2 prosent av utliknet skatt for 1986 etter allerede vedtatte regler. Det endelige vedtaket lød imidlertid på at satsen for pensjonsdelen av medlemsavgiften til folketrygden skulle økes med 0,7 prosentenheter for inntektsåret 1986. Dessuten ble det gitt et fradrag i medlemsavgiften på 150 kroner. For at skatteskjerpelsen skulle slå ut allerede i 1986, økte skattetrekket for 2. halvår med 1,5 prosent av bruttoinntekten. Forslaget om å øke bensinavgiften med 35 øre pr. liter ble også vedtatt.

I salderingsproposisjonen for 1987-budsjettet er 1986-anslaget for underskuddet

INNTEKTER OG UTGIFTER PÅ STATSREGNSKAPET MEDREGNET FOLKETRYGDEN			
	1985 ¹	1986 ²	Prosentvis endring
	Milliarder kroner	Milliarder kroner	fra 1985 til 1986
Inntekter i alt	223,0	242,9	8,9
Skatter, avgifter og andre inntekter fra petroleumsvirksomheten	46,7	36,2	-22,4
Andre skatter og avgifter	139,5	161,7	15,9
- Direkte skatter	10,9	12,6	15,9
- Trygde- og pensjonspremier	53,8	61,8	14,9
- Indirekte skatter	74,9	87,3	16,6
Andre inntekter	36,8	45,0	22,3
Utgifter i alt	198,3	225,5	13,7
Kjøp av varer og tjenester	52,5	56,4	7,4
Overføringer	137,5	155,6	13,2
- Til kommuneforvaltningen inkl. tilskudd til Skattefordelingsfondet	31,8	34,8	9,3
- Andre overføringer	105,7	120,8	14,3
Overskudd før lånetransaksjoner	24,7	17,4	-29,6
Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og statlig petroleumsvirksomhet ...	-16,7	-8,4	-49,9

¹ Regnskap
² Anslag på regnskap
Kilde: Salderingsproposisjonen for 1987-budsjettet og Nasjonalbudsjettet 1987

før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og statlig petroleumsvirksomhet 8,4 milliarder kroner. Årsaken til bedringen i forhold til det opprinnelig vedtatte statsbudsjettet medregnet folketrygden ligger i at inntektsanslaget er økt fra 227 til 243 milliarder kroner. De samlede utgiftene er tilnærmet uendret. Inntektsøkningen skyldes blant annet en sterk økning i skatte- og avgifts-

inntektene foruten renteinntektene. Veksten i de indirekte skattene skyldes foruten innstrammingsiltakene en sterk vekst i det private konsumet, blant annet nybilregistreringen. De direkte skattene og trygde- og pensjonspremiene økte sterkt både som følge av innstrammingsiltakene, en meget god sysselsettingsutvikling og en sterkere lønnsvekst enn opprinnelig forutsatt.

=====

FINANSPOLITISKE INDIKATORER

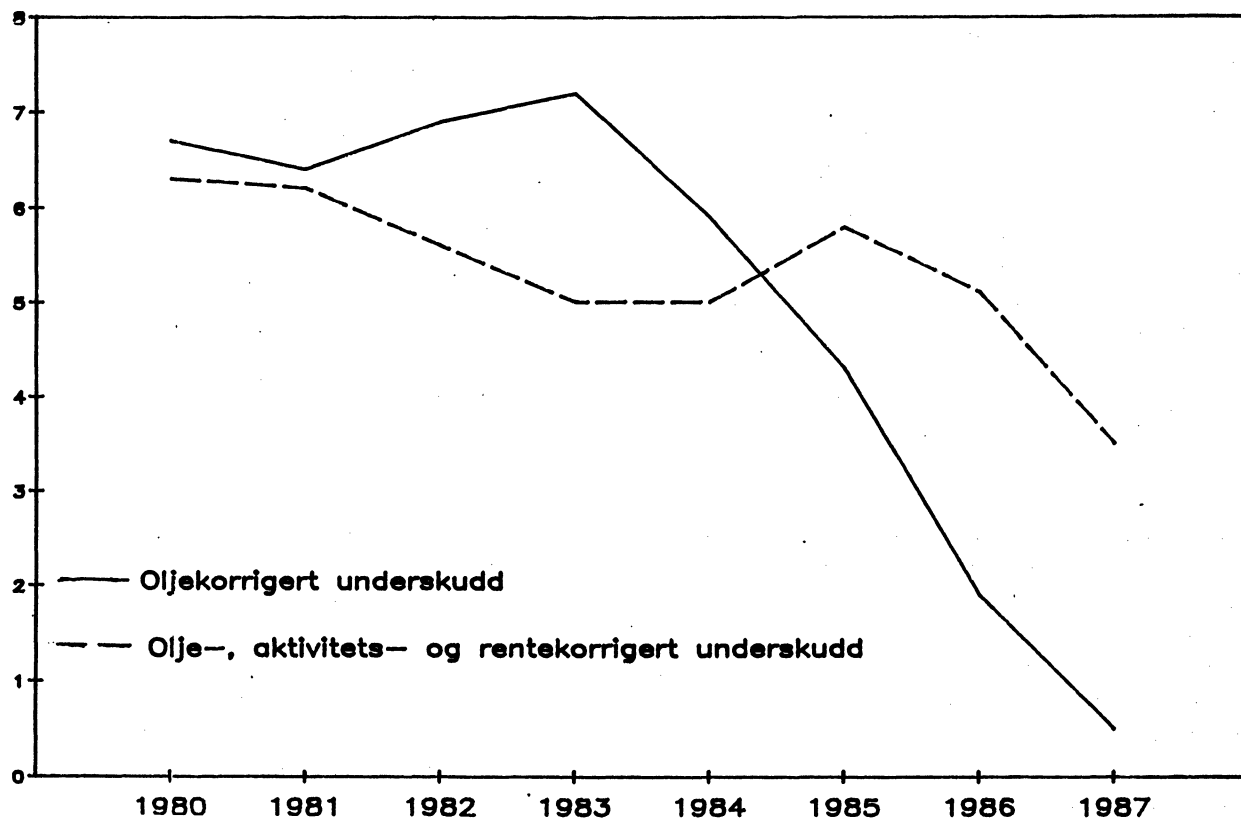
=====

For å vurdere virkningene på aktiviteten i økonomien av det finanspolitiske opplegget brukes ofte utviklingen i såkalte finanspolitiske indikatorer. Viktige indikatorer til dette formålet er overskuddet på stats- og trygdebudsjettet før lånetransaksjoner, nivået på det offentliges kjøp av varer og tjenester og bidraget fra budsjettoverskuddet til veksten i publikums likviditet. Det er imidlertid begrenset hvilken informasjon slike enkeltstående størrelser kan gi. Virkningen på den økonomiske aktiviteten av et bestemt finanspolitisk opplegg vil også avhenge av penge- og kredittpolitikken, kapasitetsutnyttningen i næringslivet, stramheten i arbeidsmarkedet og konjunktursituasjonen for øvrig.

Ved vurderingen av etterspørselsvirkningene av det finanspolitiske opplegget utelates ofte utgifter til statlig oljevirkosomhet, oljeskattene og overføringer fra Norges Bank. Korrigert for disse postene er underskuddet før lånetransaksjoner i stats- og trygdeforvaltningen (inkl. sektor for skatteoppkreving) i 1986 anslått til om lag 1,9 prosent av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkosomhet og sjøfart mot 4,3 prosent i 1985.

Utviklingen i disse indikatorene er imidlertid påvirket både av konjunkturmessige forhold og endringer i statens fordringsposisjon. Den høye aktiviteten i norsk økonomi de siste årene har ført til vekst i direkte skatter, redusert utbetaling av stønader til arbeidsledige og - gjennom økt privat konsum - vekst i indirekte skatter. Oljeskattene har bidratt til å

Underskudd for stats- og trygdeforvaltningen i prosent av BNP uten sjøfart og olje. 1)

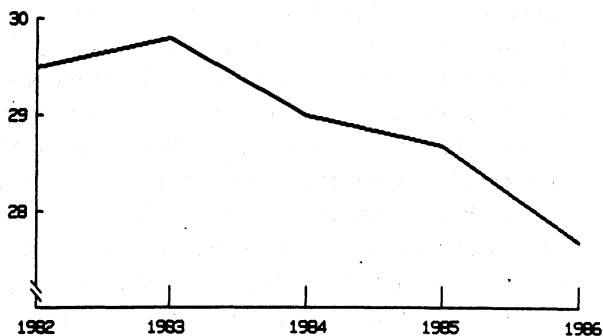
1) Kilde: Finansdepartementet.

styrke statens fordringsposisjon og dermed økt statens nettorenteinntekter. Omlegging av budsjettmessige føringsrutiner kan også være av betydning. For å få et bedre grunnlag for å vurdere den isolerte virkningen av finanspolitikken er det i Finansdepartementet derfor beregnet et aktivitetskorrigeret overskudd på stats- og trygdebudsjettet (se Økonomiske analyser nr. 10 - 1986 og Nasjonalbudsjettet 1987). Det er forsøkt tatt hensyn til endringer i budsjett- og regnskapsføring, konjunkturmessige utslag og endringer i nettorenteinntekter fra utlandet og Norges Bank. Underskuddet på budsjettbalansen - korrigeret for disse forhold - er i 1986 anslått til 5,1 prosent av konjunktorkorrigeret bruttonasjonalprodukt utenom olje og sjøfart mot 5,9 prosent i 1985. Vurderingen av finanspolitikken blir i disse årene betydelig endret ved å bruke de reviderte indikatorene. Dette skyldes særlig at den høye etterspørselen og sysselsettingen i 1986 styrket budsjettbalansen betydelig.

Offentlig kjøp av varer og tjenester utgjorde i 1986 27,7 prosent av bruttonasjonalprodukt utenom olje og sjøfart, mot 28,7 prosent året før.

Veksten i publikums likviditet i 1986 ble i Nasjonalbudsjettet 1987 anslått til 6,7 prosent mot 15 prosent året før. Dette anslaget kan være noe lavt ettersom kreditttilførselen synes å bli høyere enn bud-

OFFENTLIG KJØP AV VARER OG TJENESTER
Prosent av BNP utenom sjøfart og oljevirkosomhet.

Kilde: Finansdepartementet.

sjettert. Ved vurdering av disse tallene må det dessuten tas hensyn til at Norges Bank har hatt visse problemer med å registrere den faktiske kreditttilførselen. På den annen side kan det synes som om veksten i kapitalutgangen blir noe større enn tidligere antatt på grunn av større underskudd på driftsbalansen overfor utlandet.

Etter en endring av finanspolitikken i klart ekspansiv retning fra 1984 til 1985 gir en gjennomgang av de finanspolitiske indikatorene for 1986 sett under ett inntrykk av en tilstramming. Innstramningen synes imidlertid å ha vært moderat.

KREDITT- OG VALUTAPOLITIKK

Fordi veksten i kreditttilgangen flere år på rad har vært langt sterkere enn budsjettert, ble virkemiddelbruken overfor både bankene og andre kredittforetak strammet inn i 1986. Beregningen av reservekravene ble skjerpet flere ganger og for første gang ble også livsforsikringssekskapene underlagt primærreservekrav.

Den sterke kredittekspsjon de siste årene skyldes særlig en sterk vekst i utlånene fra forretnings- og sparebankene selv om også utlånsveksten i livsforsikringssekskapene har vært høy, men fra et mye lavere nivå. I de elleve første månedene i 1986 økte de ordinære utlånene fra forretnings- og sparebankene ifølge foreløpige tall med 29,6 milliarder kroner. I Nasjonalbudsjettet for 1987 ble kreditttilgangen i hele 1986 anslått til 19 milliarder kroner. Til sammenlikning var utlånsveksten i 1985 vel 52 milliarder kroner. Ved vurdering av disse tallene må det tas hensyn til de problemer Norges Bank har hatt med å registrere den reelle utlånsveksten i 1986, blant annet som følge av bankenes muligheter for å foreta omplasseringer.

Selv om utlånsveksten fortsatt er høy, er den nå avtakende. Denne svakere utviklingen

forventes å fortsette framover og skyldes delvis husholdningenes inntekts- og likviditetsforhold som er kommentert andre steder i Utsynet. Den reduserte betydningen av rentefradraget som følger av omleggingen av skattesystemet virker i samme retning. Svakere driftsresultat i mange næringer har bidratt til at avkastningen på bankinnskudd kan være like høy som avkastningen på de fleste aksjer og realinvesteringer selv når det tas hensyn til at finansinvesteringer i det norske skattesystemet beskattes hardere enn realinvesteringer. Hvis dette nå er tilfelle, må også bedriftenes realinvesteringer og dermed etterspørsel etter kreditt antas å vise avtakende vekst. Avtakende utlånsvekst vil etter hvert kunne bidra til en reduksjon i rentenivået.

Den sterke utlånsveksten må ses i sammenheng med opphevingen av sentrale elementer i kredittreguleringen fra 1984, den betydelige nedgangen i husholdningenes sparing fra 1984 til 1985 og videre inn i 1986 og de høye bruttoinvesteringene i norsk næringsliv. Dette skyldes delvis konjunkturmessige forhold og inntekts- og finanspolitikken, men har antakelig også bakgrunn i endret tilpasning i kredittmarkedet. Som følge av oppheving av tidligere kredittreguleringer står låntakerne friere enn før til å tilpasse kredittvolumet; gitt de gjeldende renteforhold og skatteregler. De gjenværende reguleringene har dessuten vist seg å være mindre effektive enn tidligere blant annet som følge av utvikling av nye finansielle instrumenter og ved omplasseringer fra bankenes side. Sterk kredittøkning var derfor en naturlig følge av liberaliseringen av kredittmarkedet. Hvis ikke skattereglene endres vesentlig, må det antas at nivået på utlånene vil forbli høyt sammenliknet med tidligere, selv om etterspørselen etter nye lån kan reduseres.

Etter at det nominelle rentenivået endret seg lite gjennom 1985, har økningen i 1986 vært forholdsvis betydelig. Dette gjelder både pengemarkedsrenten og obligasjonsrenten. Etter at renteerkjøringen overfor bankene ble opphevet høsten 1985, har penge-

markedsrenten fungert som signalrente for kortsiktige utlånsrenter, mens renten i obligasjonsmarkedet skal tjene som signal for langsiktige utlånsrenter. 1986 var således det første året hvor renteutviklingen ble styrt av markedsmessige forhold og hvor renten ble forsøkt brukt som et aktivt instrument for å styre kreditttilgangen. Etter devalueringen i mai ble renten på Norges Banks lån til bankene satt til 14 prosent og renten i det øvrige pengemarked stabiliserte seg i overkant av dette nivået. I slutten av november ble kronen på nytt svekket og Norges Bank hevet renten til 16 prosent. I slutten av desember ble denne renten redusert til 14,8 prosent. Også renten på statsobligasjonslån økte fra 1985 til 1986. Dette har vært medvirkende til en renteøkning på private og kommunale obligasjoner på om lag 1 prosentenheter.

Gjennomsnittrenten på ikke-rentenormerte utlån fra bankene økte i de tre første kvartalene i fjor med 1,7 prosentenheter. Rentene økte ytterligere i 4. kvartal. Selv om prisstigningen også tiltok i fjor, var ikke dette tilstrekkelig til å forhindre at realrenten økte i 1986. Renten på de totale innskudd økte i de tre første kvartaler med 0,4 prosentenheter. Selv om det har blitt hevdet at bankenes utlånsrenter er økt unødige mye, må styrkeforskjellen i renteøkningen på innskudd og utlån antas i det vesentlige å skyldes at bankenes kostnader er økt ved at renten både i obligasjons- og pengemarkedet er økt og ved at primær- og tilleggsreservekravene er skjerpet.

Med det gjeldende skattesystemet, med ubegrenset fradrag for gjeldsrenter, har antakelig renten begrenset betydning for å regulere det innenlandske kredittmarkedet. Økt grad av bruttobeskatning vil kunne endre dette forholdet noe. Et høyt nominelt rentenivå sammenliknet med andre land, slik vi har hatt i Norge i de siste årene, vil på den annen side ha betydning ved at det blir lønnsomt å ha finansielle plasseringer i Norge. Kreditttilgangen innenlands vil således øke og redusere effekten av å bruke

et høyt rentenivå som kredittpolitisk virkemiddel. Utlendinger og en del norske bedrifter kan innenfor bestemte rammer forholdsvis fritt foreta finansielle transaksjoner i utenlandsk valuta. Dette reduserer kontrollen over den innenlandske rente- og likviditetsutviklingen. Ved devalueringssforventninger vil det være fordelaktig å innfri forpliktelser i fremmed valuta, mens oppgjør for fordringer i fremmed valuta vil utsettes. Således vil kapitalutgangen øke og rentene i pengemarkedet må presses opp for å motvirke dette. Begge disse forholdene gjør at omfanget av kapitalbevegelser mellom Norge og utlandet vil kunne variere betydelig og i perioder virke destabiliserende i pengemarkedet.

Verdien av den norske kronen er i de senere år nedjustert flere ganger, siste gang 11.

mai 1986. Verdien av den norske kronen holdes noenlunde konstant sammenliknet med et veid gjennomsnitt av valutaene til våre viktigste handelspartnere (kurven). Rundt sentralverdien for denne kursindeksen er det tillatt svingninger på $\pm 2,25$ prosent. Ved devalueringen ble sentralverdien for indeksen økt fra 100 til 112. I virkeligheten hadde indeksen i perioden før devalueringen en gjennomsnittlig verdi på vel 101,5 og ble i den første tida etter devalueringen liggende på om lag 109,5. Uro i valutamarkedet i forbindelse med behandlingen av Nasjonalbudsjettet har svekket kronen og den plasserte seg mot slutten av året i den øvre delen av det tillatte intervallet. Det faktiske fallet i verdien av den norske kronen ble dermed om lag 6 prosent målt som gjennomsnitt fra 1985 til 1986.

PRODUKSJON

Verdien av den samlede bruttoproduksjonen i landet - før fradrag av vareinnsats - passerte etter de første foreløpige beregninger billiongrensen i 1986; 1.004.452 mill. kr. Etter fradrag av vareinnsats er bruttonasjonalproduktet i 1986 anslått til om lag 506 milliarder kroner. Veksten i bruttonasjonalproduktet er beregnet til 3,8 prosent i 1986 mot 4,0 prosent i 1985, begge deler målt i 1985-priser. Målt i 1980-priser var veksten i 1985 4,2 prosent. I oljevirkosomhet og sjøfart vokste bruttoproduktet med knapt 5 prosent i 1986 og bidro dermed til å trekke BNP-veksten oppover. Regnet utenom oljevirkosomhet og sjøfart vokste bruttonasjonalproduktet med 3,5 prosent mot 3,9 prosent i 1985.

I primærnæringene var det produksjonsnedgang både i 1985 og 1986. I 1986 skyldtes dette nedgang i bruttoproduktet for jordbruket som følge av avlingssvikt og fall i planteproduksjonen. I fiske økte bruttoproduktet og det var særlig fiskeoppdrett som sto for

økningen.

Bruttoproduktet i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass har vist solid vekst med mellom 6 og 7 prosent både i 1985 og 1986. I industrien økte bruttoproduktet med 2 prosent, noe mindre enn året før. I utekonkurrerende industri ble nedgangen i produksjonen forsterket i 1986, mens hjemmekonkurrerende industri viste fortsatt vekst, selv om veksten var lavere enn i 1985. En årsak til lavere veksttakt for disse industrigruppene var tap av markedsandeler, både på eksportmarkedet og hjemmemarkedet. Også dempet investeringsvekst i Nordsjøen kan forklare noe av utviklingen. I skjermet industri viste derimot bruttoproduktet en kraftigere vekst i 1986 enn i 1985.

I kraftforsyningssektoren falt bruttoproduktet i 1985 og nedgangen forsterket seg i 1986. Årsaken var vannknapphet i perioder av 1986 som førte til økt nettoimport og lavere leveranser av tilfeldig kraft.

BEREGNEDE BIDRAG TIL ENDRINGER I PRODUKSJON, IMPORT OG SYSSELSETTING I 1986

	Beregnet virkning på		
	Bto.nasjonal- produkt	Import	Syssel- setting
	Prosentenheter		Årsverk ¹
<u>Leveranser til/fra sjøfart og oljevirk- somhet</u>			
- Oljeutvinning og rørtransport	1,5	1,3	9 200
- Sjøfart og oljeboring	-	0,3	700
<u>Innenlandsk sluttanvendelse utenom olje og sjøfart</u>			
- Privat investering utenom olje og sjøfart	0,9	2,8	19 400
- Privat konsum	1,6	2,6	35 200
- Statlig kjøp av varer og tjenester	0,2	0,1	4 800
- Kommunalt kjøp av varer og tjenester	0,2	0,1	3 800
<u>Eksport utenom olje og sjøfart</u>	-0,1	-0,5	-1 600
<u>Andre faktorer</u>			
- Lagerinvest. utenom skip og plattformer under arbeid	0,8	1,7	13 100
- Endring i importandeler	-0,8	1,5	-16 400
- Produktivitet m.v.	-	-	200
Beregnete bidrag i alt	4,3	9,9	68 400
Foreløpig regnskap	3,8	8,8	61 900

¹ Nasjonalregnskapets anslag er avrundet til nærmeste hele 1 000, de beregnede bidragene til nærmeste 100

Ovenfor har en forsøkt å beregne hvilke bidrag enkelte etterspørsels- og tilbudskomponenter isolert sett ga veksten i produksjon, import og sysselsetting. En slik oppdeling i komponenter kan gjøres på mange måter. I dette tilfellet har en nyttet en oppdeling som følger av den makroøkonomiske modellen MODIS IV. Dekomponeringen viser først og fremst virkninger som følger av definisjonssammenhenger og av kryssløyper mellom de ulike næringer.

I virkeligheten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på økonomien på en langt mer komplisert måte enn de modellen fanger opp. Dessuten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på hverandre. Beregningene gir derfor ikke uten videre uttrykk for årsak-virkningssammenhenger. Formålet er først og fremst å anslå de enkelte komponentenes relative betydning for endringen i produksjon, import og sysselsetting. Usikkerhetsmarginen er imidlertid stor.

Leveranser til/fra sjøfart og oljevirk-
somhet påvirker den økonomiske utvikling direkte gjennom produksjonsutviklingen i næringene og indirekte gjennom vareinnsatsetterspørsel og investeringsetterspørsel. Bidrag fra innenlandske sluttanvendelser og eksport utenom olje og sjøfart omfatter virkningen på totalproduksjon, import og sysselsetting av en endring i privat konsum og investeringer, i offentlig kjøp av varer og tjenester og i eksport.

Beregningen av virkningene ovenfor er gjort under forutsetning av uendrede lagerinvesteringer, importandeler og arbeidskraftsproduktivitet. Endringer i disse faktorer er tatt med i gruppen andre faktorer. En økning i lagerinvesteringer virker positivt på aktivitetsnivået mens en økning i importandelen øker importen, men senker produksjon og sysselsetting. Bedringer i arbeidskraftproduktiviteten trekker isolert sett sysselsettingen nedover.

BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING
 Prosentvis volumendring fra året før.*

	1985	1986
Primærnæringer	- 1,3	- 2,0
Utvinning og rørtransport		
av råolje og naturgass	6,3	6,7
Bergverksdrift	7,5	7,5
Industri	2,3	2,0
Skjermet	0,0	2,4
Utekonkurrerende	- 0,5	- 2,2
Hjemmekonkurrerende	4,4	3,1
Elektrisitetsforsyning	- 1,3	- 6,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,5	8,2
Varehandel	7,4	4,6
Sjøfart og oljeboring	- 5,2	- 6,4
Samferdsel	5,8	4,7
Annen privat tjenesteyting	5,9	5,8
Offentlig forvaltning	3,0	1,3
Bruttonasjonalprodukt	4,0	3,8
- utenom oljevirkomhet og sjøfart	3,9	3,5

* Merk at vekstratene for 1985 i alle teksttabeller i Utsynet er basert på tall i faste 1985-priser (dvs. 1984-tall i 1985-priser er lagt til grunn). Tidligere publiserte vekstrater for 1985 er basert på tall i faste 1980-priser (basisår i nasjonalregnskapet).

Høy investeringsaktivitet, spesielt i boliger og forretningsbygg, førte til kraftig produksjonsvekst innenfor bygge- og anleggsvirksomhet i 1986. Veksten er foreløpig anslått til vel 8 prosent og var klart sterkere enn året før. Den høye konsumveksten i de siste årene har ført til en betydelig produksjonsvekst i varehandel. Veksten i sektoren avtok i 1986, men var fortsatt høyere enn veksten i BNP.

Som i 1985 var det svak utvikling i sjøfart og oljeboring og bruttoproduktet sank ytterligere i 1986. For de øvrige tjenesteytende næringene er hovedbildet fortsatt høy veksttakt, selv om enkelte næringer, som

samferdsel, hadde noe svakere utvikling siste år. I offentlig forvaltning ble derimot veksten i bruttoproduktet redusert til vel 1 prosent i 1986.

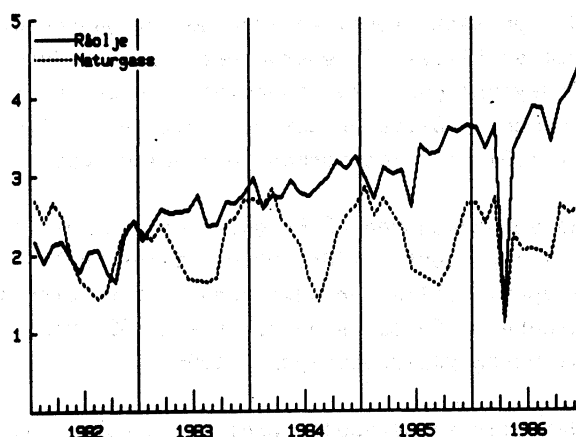
UTVINNING AV RÅOLJE OG NATURGASS

Olje- og gassproduksjonen var på 69,4 mill. tonn oljeekvivalenter (toe) i 1986, en økning på 6,7 prosent fra året før. Oljeproduksjonen økte med 10,5 prosent og gassproduksjonen med 1,1 prosent. Olje- og gassproduksjonen på Statfjord, Ekofisk og Frigg utgjør over 90 prosent av norsk petroleumsproduksjon.

Flere nye felt ble satt i produksjon i 1986, foruten Heimdal i april, Ula i oktober og Gullfaks i desember ble det satt i gang prøveproduksjon på Osebergfeltet fra et produksjons- og testeskip. På den annen side ble all produksjon fra norsk del av Nordsjøen stanset i tre uker i april 1986 på grunn av arbeidskonflikt. Anslagsvis 3,5 mill. toe ville vært normal produksjon i den tiden konflikten varte, og inkludert dette ville norsk olje- og gassproduksjon økt med over 10 prosent fra 1985 til 1986.

Statfjordfeltet utgjør en stadig viktigere del av norsk olje- og gassproduksjon. Også

OLJE- OG GASSPRODUKSJON
 Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
 Ujusterte tall

PRODUKSJON AV RÅOLJE OG NATURGASS ETTER FELT			
		1985	1986
		Mill. toe	
Ekofisk	- olje	10,4	8,7
	- gass	11,7	8,1
Frigg	- olje	0,1	0,1
	- gass	13,7	12,8
Statfjord	- olje	24,0	29,4
	- gass	0,8	3,5
Andre felt	- olje	3,9	4,3
	- gass	0,5	2,5
I alt		65,1	69,4
		- olje	38,4
		- gass	26,7

i 1986 økte oljeproduksjonen sterkt, vel 22 prosent fra året før. Feltet sto for knapt 70 prosent av norsk oljeproduksjon i 1986, mot drøyt 60 prosent i 1985. Ordinære gassleveranser via Statpipe-rørledningen startet i februar, og gassproduksjonen på feltet utgjorde over 12 prosent av norsk gassproduksjon i 1986.

Oljeproduksjonen på Ekofiskfeltet ble redusert med nesten 17 prosent i 1986 sammenliknet med 1985. Korrigert for virkningene av arbeidskonflikten er reduksjonen omtrent på linje med utviklingen tidligere i 1980-årene. Gassproduksjonen gikk ned med drøyt 30 prosent fordi en stor del av gassen ble pumpet tilbake i reservoaret for å redusere innsynkningen av havbunnen under plattformene. Dette er det nå slutt på; i løpet av 1987 vil plattformene bli jekket opp.

Gassproduksjonen på Friggfeltet gikk ned med vel 6 prosent i 1986. Uten arbeidskonflikten i april ville produksjonen vært omtrent uendret. Feltet stod for knapt 50 prosent av norsk gassproduksjon i 1986.

Det blir en betydelig økning i norsk produksjonskapasitet i 1987. Ulafeltet og Gullfaks

A-plattformen vil være i produksjon hele året. Dersom hele produksjonskapasiteten utnytted, vil norsk oljeproduksjon kunne bli godt over 50 mill. tonn i 1987, en økning på over 20 prosent fra 1986. Regjeringen har imidlertid vedtatt å redusere oljeproduksjonen noe for å støtte OPEC's forsøk på å heve prisen. Det er antydnet omtrent 7,5 prosent reduksjon av produksjonen i forhold til feltenes kapasitet. Reduksjonen vil bli prosentvis like stor på alle feltene. Dersom reduksjonen gjennomføres hele året, vil oljeproduksjonen kunne bli om lag 48 mill. tonn i 1987, en økning på 14 prosent.

Gassproduksjonen vil også sannsynligvis vokse i 1987, når en tar i betraktning streiken i 1986, reduksjonen i injiseringen av gass på Ekofiskfeltet og at Heimdalfeltet vil være i produksjon gjennom hele året. Reduksjonen av oljeproduksjonen vil imidlertid samtidig redusere gassproduksjonen for de feltene som produserer assosiert gass. Friggfeltet produserer bare gass og vil derfor ikke omfattes av produksjonsbegrensningene. Gassproduksjonen kan komme opp mot 30 mill. toe, noe som innebærer at Norge i 1987 vil ha en produksjonskapasitet for olje og gass på over 80 mill. toe. Til sammenlikning lå totalproduksjonen i begynnelsen av 1980-årene på 50 mill. toe.

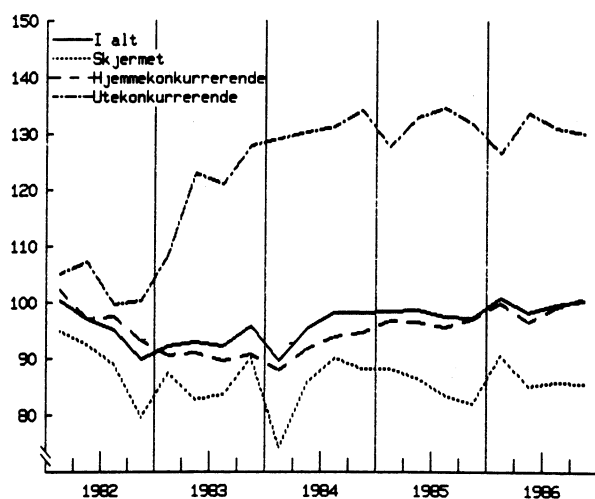
INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT

Industriproduksjonen, målt ved bruttoprodukt i faste priser, vokste for 3. år på rad og nådde i 1986 det høyeste nivået hittil på 1980-tallet - ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Målt i forhold til året før synes imidlertid veksten i 1986 å ha avtatt noe; 2,0 prosent mot 2,3 prosent.

For utekonkurrerende industri falt bruttoproduktet med 2,2 prosent fra 1985 til 1986. Den underliggende tendens synes dessuten å være at nedgangen var mer markert i årets siste del. Denne utviklingen var imidlertid ikke representativ for alle næringer innen

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT. 1980=100

gruppen. Det kraftigste produksjonsfallet finner vi for kjemiske råvarer. Her synes tendensen å ha vært negativ siden utgangen av 1984, og sammenlignet med 1985 ble produksjonen redusert med 5,7 prosent. Dette skyldes blant annet et markert fall i markedsandelen på eksportmarkedene, kombinert med lavere internasjonal etterspørsvekst. En tilsvarende utvikling gjennom 1986 fant sted i oljeraffinering. For treforedling var produksjonsnedgangen langt svakere, 0,6 prosent, etter vekst de tre foregående år. Produksjonen viste store svingninger gjennom 1986, og var i klar oppgang i årets siste måneder. Også når det gjelder metallproduksjon er det tegn til at nedgangen som preget den siste del av 1985 og første halvår 1986, er i ferd med å snu. Spesielt har utviklingen innen den mest konjunkturfølsomme gruppen, "ikke jernholdige metaller", der vi blant annet finner aluminiumsindustrien, vist god vekst. Antakelsen om en ny oppgang styrkes dessuten av at verdien av ordretilgangen siste halvår - deflatert med produsentprisindeksen - har vært i klar vekst. Samtidig har prisutviklingen for disse varene igjen vist en viss vekst etter det kraftige fallet gjennom 1985. Prisveksten må imidlertid delvis sees på bakgrunn av endringer i valutakurser.

Hjemmekonkurrerende industri har nå vært i jevn vekst siden midten av 1984 som følge av

sterk vekst i investerings- og konsumerter-spørselen. I 1986 har det skjedd en viss avmatning av veksten; fra 1985 til 1986 er den beregnet til 3,1 prosent mot 4,4 prosent året før. Beregnede markedsandeler for hjemmekonkurrerende varer for perioden 1982-1986 viser imidlertid at næringen som helhet har tapt markedsandeler hvert år i denne perioden.

For verkstedindustrien trekker et produksjonsfall i første kvartal, som følge av lockouten, årsveksten ned fra 5,7 prosent i 1985 til 4 prosent i 1986. Det meste av denne veksten skyldes imidlertid vekst gjennom 1985. Med unntak av de siste måneder i 1986, da det var sterk vekst, viste produksjonsnivået en svakt fallende tendens gjennom 1986. Verkstedindustrien, spesielt de deler som leverer skip og oljeplattformer, er svært avhengig av investeringsvirksomheten i oljesektoren, og produksjonsutviklingen i 1986 er blant annet en følge av at de påløpte oljeinvesteringene, målt i faste priser, var omtrent uforandret fra 1985 til 1986. Markedsandelen overfor import holdt seg om lag uendret. Tidligere anslag for oljeinvesteringene har gått ut på en klar nedgang fra 1986 til 1987. Denne nedgangen synes nå å bli mindre enn antatt. Dermed er utsiktene for verkstedindustrien i 1987 noe bedre enn tidligere antatt.

Trevareproduksjonen vokste med 2,7 prosent fra 1985, noe sterkere enn året før. Produksjonen av kjemiske og mineralske produkter vokste også i 1986 kraftig med 6,3 prosent mot 5,7 prosent året før. Disse næringene er betydelige leverandører av innsatsvarer til bygge- og anleggssektoren. Til tross for klar vekst, tapte også disse industrinæringene markedsandeler overfor import. Antatt stagnasjon i byggevirksomheten og konsumet tilsier lavere vekst for disse næringene i inneværende år.

Skjermet industri, som hovedsakelig produserer konsumvarer, hadde en vekst fra 1985 på 2,4 prosent. Tendensen gjennom 1986 var imidlertid uklar, med tegn til nedgang mot slutten av året. Årsaken er den avdemp-

FAKTORER SOM BEGRENSET INDUSTRIPRODUKSJONEN

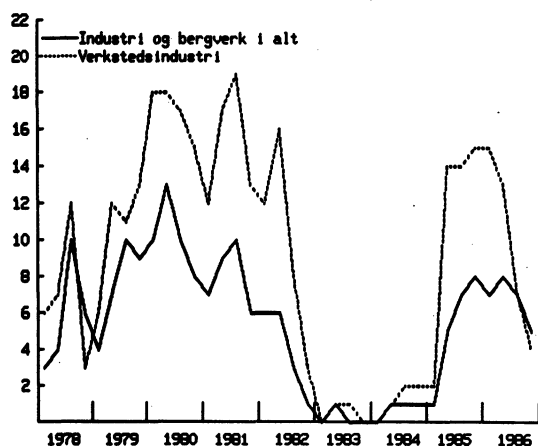
Andelen av industribedriftene hvor produksjonen ble begrenset av mangel på arbeidskraft tok seg kraftig opp i første halvår 1985. Andelen var imidlertid fortsatt klart lavere enn i 1980, som var det forrige høykonjunkturåret for norsk økonomi. Andelen holdt seg høy fram til sommeren 1986, men falt så markert. Fallet var særlig sterkt for verkstedindustrien, noe som trolig avspeiler en svekket investeringsvareetterspørsel gjennom 1986. Ved utgangen av 1986 utgjorde mangel på arbeidskraft - noe overraskende - ikke lenger noe betydelig problem for norsk industri under ett, ifølge bedriftenes egne vurderinger.

Også om en inkluderer bedrifter der produksjonen er begrenset av andre typer innsatsfaktorer (råstoff, energi, produksjonskapasitet) ser en at innslaget av generell overskuddsetterspørsel i norsk industri under denne konjunkturtoppen ikke har vært så sterk som under forrige

høykonjunktur. Likevel var innslaget av rene etterspørselsproblemer nede på samme lave nivå, det var således andelen bedrifter med rene kostnadsproblemer eller kombinerte etterspørsels- og kostnadsproblemer som var høyere. Det synes å ha vært en underliggende tendens helt siden disse undersøkelsene startet opp i 1974 at innslaget av kostnadsproblemer har økt i norsk industri. Dette kan blant annet avleses i de økte konkurranseproblemene norsk industri har blitt stilt overfor i denne perioden - både på produktmarkedene og på faktormarkedene.

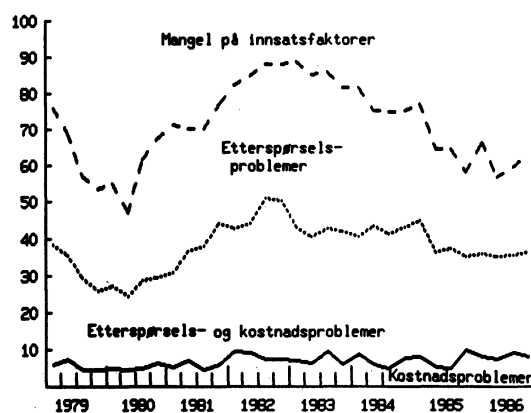
Norsk industri tapte markedsandeler både på eksport- og importmarkedene i 1980. Konjunkturbarometeret indikerer at tapet denne gang i større grad enn under konjunkturoppgangen rundt 1980 skyldes kostnadsproblemer og i mindre grad direkte begrensninger pga. manglende produksjonskapasitet.

SYSSELSATTE I BEDRIFTER HVOR PRODUKSJON ER BEGRENSET AV MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT
Prosent av total sysselsetting i sektoren.

Figurene viser andelen av sysselsatte i store industriforetak etter hva foretakene ifølge Konjunkturbarometeret oppga som begrensende for produksjonen i inneværende kvartal. Kostnadsproblemer mv. omfatter følgende svar: Konkurransen fra andre norske produkter og importvarer og lave priser/høye kostnader/liten lønnsomhet. Etterspørselsproblemer omfatter følgende svar: Mangel på ordre/salg og store lagerbeholdninger av egne produkter.

SYSSELSATTE I INDUSTRIBEDRIFTER ETTER HVILKE FAKTORER SOM BEGRENSET PRODUKSJONEN
Prosent av total sysselsetting i sektoren.

Etterspørsels- og kostnadsproblemer omfatter de som svarte at en kombinasjon av faktorene ovenfor virket begrensende på produksjonen. Mangel på innsatsfaktorer omfatter følgende svar: Mangel på arbeidskraft, råstoffer, elektrisk kraft og produksjonskapasitet. De som svarte at andre faktorer eller ingen spesielle faktorer begrenset produksjonen, er ikke tatt med.

ing og reduksjon i konsumet som fant sted i løpet av 1986.

Utsiktene for 1987 er usikre, for de mest konjunkturfølsomme deler av norsk industri kunne det spores en viss oppgang mot slutten av 1986. Dette kan være et tegn på at de relativt lave oljeprisene det siste året har satt igang et oppsving i utlandet. For den utekonkurrerende del av industrien vil utviklingen avhenge av evnen til å utnytte en eventuell økning i den internasjonale etterspørselen. For de hjemmekonkurrerende og skjermede industrinæringene kan svekket innenlandsk etterspørsel, kombinert med sterk kostnadsvekst og ytterligere tap av markedsandeler, gi negative vekstimpulser.

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKS- DRIFT

Prosentvis endring fra året før.

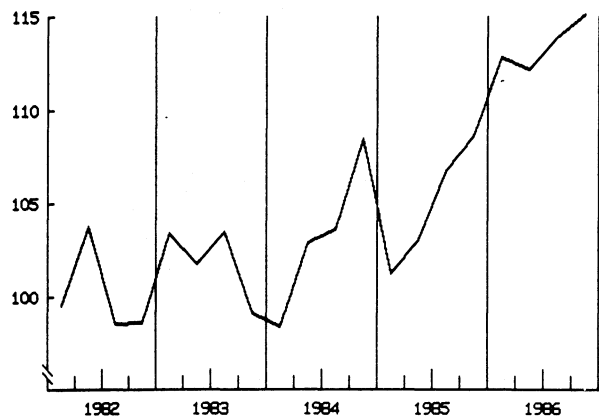
	1985	1986
Bergverksdrift	7,5	7,5
Industri	2,3	2,0
Skjermet industri	0,0	2,4
- nærings- og nytelses- midler	-0,2	1,9
- grafisk produksjon	0,4	3,2
Utekonkurrerende industri	-0,5	-2,2
- treforedling	3,9	-0,6
- kjemiske råvarer	-3,0	-5,7
- raffinerte oljeprodukter	4,2	-2,3
- metaller	-2,1	-1,0
Hjemmekonkurrerende industri	4,4	3,1
- tekstil- og bekledningsvarer	3,0	0,1
- trevarer, møbler og innredninger	1,5	2,7
- kjemiske og mineralske produkter	5,7	6,3
- skip og oljeplattformer	2,4	-2,1
- andre verkstedprodukter	5,7	4,0

BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET

Det var høy aktivitet i bygge- og anleggssektoren i 1986. Ifølge foreløpige beregninger økte bruttoproduktet med 8,2 prosent i volum, mot 1,5 prosent året før. Det var et sterkt oppsving i nybyggingen, både av boliger og av andre bygninger og anlegg, som bidro til å forsterke veksten i sektoren. De foreløpige beregningene tyder imidlertid også på at veksten i vedlikeholds- og reparasjonsmarkedet - som hovedsakelig sto for veksten i 1985 - fortsatte i 1986. Vesentlige faktorer bak produksjonsutviklingen har, foruten den sterke økningen i boliginvesteringene, vært de høye bygge- og anleggsinvesteringene i industrien, oljesektoren og i forretningsbygg.

Bortsett fra et markert fall i 2. kvartal - noe som kan tilskrives lockouten i april - lå produksjonen sesongjustert på et høyt og bare svakt økende nivå gjennom året. Dette avspeiler trolig at sektoren gjennom hele 1986 opererte på kapasitetsgrensen, noe som trekker i retning av at en ikke kan vente noen vesentlig produksjonsvekst i 1987, verken på årsbasis eller gjennom året. Arbeidstidsforkortelsen og mangelen på kvalifiserte fagfolk i sektoren vil isolert sett kunne trekke produksjonskapasiteten ned. Samtidig viste igangsatt byggeareal

BRUTTOPRODUKT I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
1980=100. Sesongjustert.

PRODUKTIVITETSUTVIKLINGEN

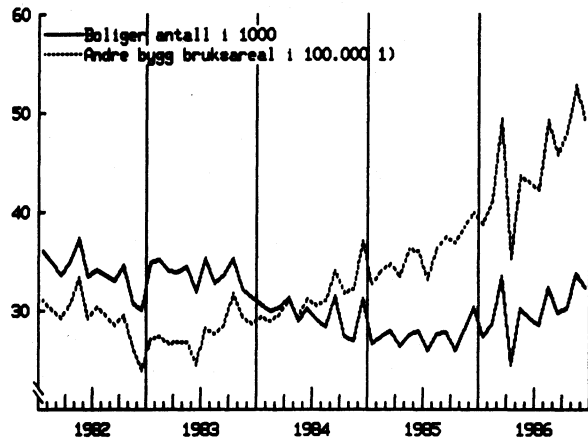
	Gjennomsn. prosentvis årlig endring 1980-85		Prosentvis endring 1985-86	
	Total faktor- produk- tivitet	Arbeids- produk- tivitet	Total faktor- produk- tivitet	Arbeids- produk- tivitet
Næringsvirksomhet ekskl. olje og				
sjøfart i alt	0,1	1,7	-0,1	-0,6
Primærnæringer	1,8	5,8	-1,6	-2,3
Industri og bergverksdrift	0,3	2,8	-0,1	-0,2
Skjermet	-0,5	-1,8	0,0	-0,1
Utekonkurrerende	1,3	9,7	-0,3	-0,7
Hjemmekonkurrerende	0,2	1,8	0,0	0,2
Privat tjenesteyting	-0,5	0,0	-0,3	-0,9

Tradisjonelt har endring i arbeidsproduktiviteten, beregnet som bruttoprodukt (bruttoproduksjon fratrukket vareinnsats) pr. utført årsverk, vært brukt som mål på produktivitetens utviklingen. I tillegg til tekniske forbedringer, bedret organisering, bedre kapasitetsutnyttning, bedre utnyttning av stordriftsfordeler m.v., dvs. det en normalt vil tenke på som produktivitetsforbedringer, kan også økt innsats av realkapital og vareinnsats øke arbeidsproduktiviteten. Ved å bruke total faktorproduktivitet som mål på produktivitetens utviklingen, ser vi ikke bare produksjonsveksten i forhold til arbeidsinnsatsen, men tar også hensyn til endringer i vareinnsats og bruk av realkapital. Veksten i den totale faktorproduktiviteten, beregnet som veksten i bruttoproduksjonen fratrukket beregnede bidrag fra vareinnsats, arbeidskraft og realkapital, er derfor et mål for evnen til å utnytte den totale faktorinnsatsen. For en nærmere gjennomgang av metoden for å beregne total faktorproduktivitet, se Økonomiske analyser nr. 8 1986.

Arbeidsproduktiviteten i norsk næringsvirksomhet eksklusive olje og sjøfart gikk ned med 0,6 prosent fra 1985 til 1986. Det var nedgang eller tilnærmet nullvekst i alle hovedgrupper av næringer. Med unntak for skjermet industri utviklet arbeidsproduktiviteten seg klart svakere for samtlige næringsgrupper i 1986 sammenlignet med den gjennomsnittlige utvikling i perioden 1980-1985. Produktivitetsnedgangen i privat tjenesteyting i 1986 er overraskende på bakgrunn av den sterke produksjonsveksten i denne næringen. For primærnæringene og utekonkurrerende industri kan imidlertid lavere kapasitetsutnyttning i

1986 som følge av produksjonsnedgang forklare noe av den negative utviklingen.

Den totale faktorproduktiviteten vokste betydelig mindre enn arbeidsproduktiviteten i perioden 1980-1985. Dette betyr at det meste av veksten i arbeidsproduktiviteten i denne perioden kom som en følge av økt innsats av kapital og vareinnsats og at produktiviteten av disse faktorene utviklet seg svakere enn arbeidsproduktiviteten. I 1986 synes denne tendensen å være brutt ved at det er en mindre negativ utvikling i den totale faktorproduktivitet enn i arbeidsproduktiviteten.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 km. bruksareal.

gjennom 1986 en vesentlig sterkere vekst enn produksjonen, noe som tyder på at det allerede er igangsatt prosjekter som vil sikre full beskjeftigelse i sektoren gjennom

PRODUKSJON I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
Prosentvis volumendring fra året før.

	1985	1986
Produksjon av:		
- boliger	-1,5	10,5
- andre bygninger og anlegg	1,0	7,5
- annet, inkl. vedlikehold og reparasjoner	5,0	6,0
Bruttoprodukt	1,5	8,2

store deler av 1987. Også det at ordretilgangen av bygge- og anleggsprosjekter i alt holdt seg høy gjennom 1986 og at verdien av ordreservene høsten 1986 lå svært høyt - om lag 55 prosent over nivået ett år før - trekker i retning av fortsatt full utnyttelse av produksjonskapasiteten i 1987.

ARBEIDSMARKEDET

Som året før var utviklingen på arbeidsmarkedet i 1986 preget av sterk sysselsettingsvekst og klar nedgang i arbeidsledigheten. Tallet på utførte årsverk vokste med 3,5 prosent. Dette er den sterkeste sysselsettingsveksten som har funnet sted siden gjenoppbyggingen etter krigen. Nær 3 prosentpoeng av denne veksten kan tilskrives en økning i tallet på sysselsatte personer, men økt gjennomsnittlig arbeidstid ga også et positivt bidrag.

Ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) økte tallet på sysselsatte personer med i alt 59.000 i 1986. Mesteparten av denne sysselsettingsveksten fant sted blant voksne kvinner og ungdom i aldersgruppen 16 - 24 år og gikk sammen med en relativt sterk vekst i yrkesdeltakingen for disse gruppene.

Veksten i etterspørselen etter arbeidskraft bidro også til at arbeidsledigheten gikk

PERSONER I ARBEIDSTYRKEN, SYSSELSATTE OG ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEID SINNTEKT
Årsgjennomsnitt 1.000 personer/årsverk.

	Nivå 1986	Endring fra 1985	
		Abs.	Pros.
Arbeidsstyrken	2.111	47	2,3
Sysselsatte	2.071	59	2,9
Arbeidssøkere	40	-11	-21,5
Utførte årsverk	1.834	62	3,5

klart tilbake i 1986. Regnet som årsgjennomsnitt var det ifølge AKU i alt 40.000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette utgjorde 1,9 prosent av arbeidsstyrken, og er den laveste ledighetsprosent som er observert siden forrige høykonjunktur i 1980. En sterk nedtrapping av arbeidsmarkedstiltakene bidro imidlertid til å

begrense nedgangen i ledigheten i løpet av 1986.

ARBEIDSLEDIGHET OG ARBEIDSMARKEDSTILTAK Årsgjennomsnitt 1.000 personer.		
	Nivå 1986	Endring fra 1985
Registrerte ledige	36	-15
Sysselsatte ved arbeidsmarkedstiltak ¹	15	-11
I alt	51	-26

¹ Eksklusive attføringstiltak

Veksten i sysselsettingen gjorde seg gjeldende i hele 1986, men justert for normale sesongvariasjoner ser veksten ut til å ha avtatt noe i andre halvår. Ledigheten holdt seg noenlunde konstant gjennom 1986. Mesteparten av reduksjonen i årsgjennomsnittet skriver seg fra sterk nedgang høsten og vinteren 1985/86.

Den svakere utvikling i innenlandsk etterspørsel vil trolig føre til at veksten i utførte timeverk vil bli dempet kraftig i løpet av 1987. Den gjennomførte arbeidstidsforkortelsen vil på den annen side bidra til at den sterke etterspørselen etter sysselsatte personer holder seg oppe. Det er derfor ingen grunn til å vente noen markert økning i arbeidsledigheten i første halvår 1987.

SYSSELSETTING

Justert for normale sesongvariasjoner har tallet på sysselsatte personer vært i klar vekst siden 3. kvartal 1984, men veksten ser ut til å ha avtatt noe i løpet av andre halvår 1986. Sammen med en vekst i gjennomsnittlig arbeidstid har den sterke veksten i sysselsatte personer ført til at tallet på utførte årsverk økte med 3,5 prosent fra

1985 til 1986. Tallet på utførte årsverk vokste også med hele 2,7 prosent i 1985. Ikke i noe år siden gjenoppbyggingen etter krigen har sysselsettingen vokst tilnærmeelsesvis like mye som i de to siste årene.

I forhold til tidligere på 1980-tallet var det i 1985 og 1986 også en bemerkelsesverdig endring i fordelingen av sysselsettingsveksten etter næring. Nedgangen i konkurranseutsatte næringer stanset opp, mens veksten i offentlig forvaltning var klart lavere enn tidligere. Skjermede private næringer overtok helt som vekstområde for sysselsettingen.

SYSSELSETTINGSVEKST ETTER NÆRING			
Endring over to-årsperioder. 1000 årsverk			
	1980- 1982	1982- 1984	1984- 1986
Konkurranseutsatte næringer ¹	-11,9	-24,5	8,3
Skjermede private næringer	-1,7	11,7	88,4
Offentlig forvaltning	18,3	19,6	11,8
I alt	4,7	6,8	108,5

¹ Inklusive olje og utenriks sjøfart

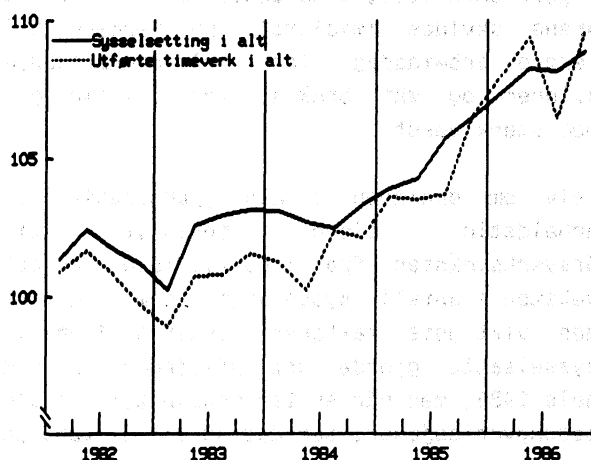
Det var spesielt innen privat tjenesteyting at sysselsettingen vokste sterkt i 1985 og 1986. Dette har nær sammenheng med den sterke veksten i privat konsum som har ført til klar sysselsettingsvekst både i varehandel og hotell- og restaurantvirksomhet. Den relativt sterke økningen i sysselsettingen fant likevel sted i forretningsmessig tjenesteyting med en vekst på 13 prosent i 1986. I tillegg til virkningene av økt privat konsum har dette i stor grad sammenheng med generell vekst i mesteparten av det øvrige næringsliv. Opplysninger fra de siste arbeidskraftundersøkelsene kan tyde på at det i første rekke er en svakere utvikling innen privat

tjenesteyting som nå medvirker til at sysselsettingsveksten er i ferd med å avta.

SYSSELSETTING ETTER NÆRING 1 000 utførte årsverk.			
	Nivå 1986	Endring fra 1985	
		Abs.	Pros.
Næringsvirksomhet	1.409,4	59,5	4,4
Primærnæringer	127,8	0,4	0,3
Utvinning og rør- transport av råolje og naturgass	14,8	1,6	12,1
Bergverksdrift	7,1	0,1	0,1
Industri	340,5	7,2	2,2
- skjermet	93,9	2,3	2,5
- utekonkurrerende	46,1	-0,7	-1,5
- hjemme- konkurrerende	200,5	5,6	2,9
Elektrisitets- forsyning	17,8	0,3	1,7
Bygge- og anleggs- virksomhet	155,2	11,2	7,8
Varehandel	254,1	12,7	5,3
Sjøfart og olje- boring	38,6	-4,3	-10,0
Samferdsel	136,8	7,2	5,6
Annen privat tjenesteyting	316,7	23,1	7,9
Offentlig			
forvaltning	424,3	2,4	0,6
Statsforvaltningen	141,0	1,4	1,0
Kommune- forvaltningen	283,3	1,0	0,4
I alt	1.833,7	61,9	3,5
- utenom olje- virksomhet og sjøfart	1.780,3	64,6	3,8

I industrien økte tallet på utførte årsverk med 2,2 prosent i 1986. Dette er andre år på rad med vekst i industrisysselsettingen etter en nedgang på noe over 59.000 årsverk eller 15,3 prosent fra 1977 til 1984. Mesteparten av veksten i industrisysselsettingen

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE
ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

de to siste årene fant sted i hjemme-konkurrerende industri, i første rekke i verkstedindustrien. Dette har trolig sammenheng med økte leveranser i forbindelse med investeringer i oljevirkomheten, men kan også forklares ved økte leveranser av maskiner og elektrisk utstyr til det øvrige næringsliv. I 1986 var det også sysselsettingsvekst i næringsmiddelindustrien.

På grunn av sterk vekst i investeringsaktiviteten økte tallet på utførte årsverk i bygge- og anleggsvirksomhet med hele 7,8 prosent i 1986. Sett i et historisk perspektiv er dette også en usedvanlig sterk vekst; veksten var en god del høyere enn under høykonjunkturen i 1974.

Sysselsettingen i offentlig sektor viste derimot en usedvanlig svak vekst. Dette har sammenheng med så å si uendret sysselsetting i statsforvaltningen, samtidig som at sysselsettingen i kommunene i høy grad ble påvirket av den sterke nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene.

Som i de to foregående årene kan en del av veksten i årsverkene i 1986 tilskrives en økning i gjennomsnittlig arbeidstid. Dette representerer et brudd med utviklingen før 1984 ettersom økt omfang av deltidsarbeid i alle år siden slutten av 1960-tallet bidro til at gjennomsnittlig arbeidstid gikk ned,

også i år hvor det ikke ble foretatt generelle arbeidstidsforkortelser. Økningen i gjennomsnittlig arbeidstid de tre siste årene skyldes imidlertid en tendens til lengre arbeidsdag for deltidsarbeidende kvinner og økt bruk av overtid i næringer med sterk vekst.

Selv om økningen i den gjennomsnittlige arbeidstid bidro positivt til årsverksveksten fra 1985 til 1986, var det veksten i antall sysselsatte som utgjorde den viktigste faktoren. Veksten i antall sysselsatte gjorde seg gjeldende gjennom hele 1986, men når en tar hensyn til normale sesongvariasjoner, ser det ut til at veksten avtok noe i andre halvår. Regnet som årsgjennomsnitt vokste tallet på sysselsatte ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) med 59.000 personer eller 2,9 prosent. Dette er den sterkeste veksten i antall sysselsatte personer som er registrert siden AKU startet i 1972. Veksten i sysselsettingen fant i første rekke sted blant kvinner og ungdom i aldersgruppene 16 - 24 år og avspeiler den sterke veksten i privat tjenesteyting.

PERSONER I ARBEIDSSTYRKEN, SYSSELSATTE OG ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEIDSINNTÆKT
Fordeling etter alder og kjønn. Års-
gjennomsnitt 1.000 personer.

	Arbeidsstyrken		Sysselsatte		Arbeidssøkere	
	Nivå 1986 fra 1985	Endr. 1986 fra 1985	Nivå 1986 fra 1985	Endr. 1986 fra 1985	Nivå 1986 fra 1985	Endr. 1986 fra 1985
16-19 år	125	6	114	6	11	0
20-24 år	229	11	220	14	8	-4
25-66 år						
Menn	968	5	959	9	9	-3
Kvinner	751	29	739	33	12	-3
67-74 år	38	-4	38	-4	0	0
16-74 år	2111	47	2071	59	40	-11

ARBEIDSSTYRKEN

Sysselsettingsveksten for kvinner og ungdom hadde sin parallell i vekst i arbeidsstyrken for disse gruppene. For alle grupper sett under ett vokste arbeidsstyrken med i alt 47.000 personer eller 2,3 prosent i 1986. Også dette er den sterkeste veksten som har funnet sted i ett enkelt år siden AKU startet. Yrkesdeltakingen for hele gruppen 16 - 74 år kom opp mot 70 prosent, og den sterke veksten bidro til at også yrkesprosentene for voksne kvinner og ungdom i aldersgruppen 20-24 år for første gang kom opp på dette nivået. Det er grunn til å tro at de gode mulighetene for å få arbeid har vært medvirkende årsak til veksten i kvinners og ungdoms yrkesdeltaking i løpet av de to siste årene. Samtidig har fødseltallene fortsatt å gå ned. Yrkesdeltakingen for voksne menn ser derimot ut til å ha gått svakt tilbake siden 1982. Nedgangen har spesielt gjort seg gjeldende for de eldste aldersgruppene.

ARBEIDSLEDIGHETEN

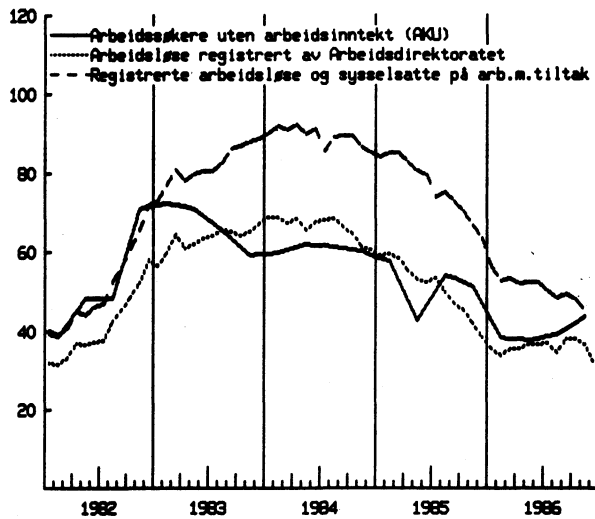
Sysselsettingsveksten i 1986 bidro til en nedgang i arbeidsledigheten, og denne nedgangen gjorde seg gjeldende både for ungdom, kvinner og menn. Ifølge AKU var det i 1986 i gjennomsnitt 40.000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette utgjorde 1,9 prosent av arbeidsstyrken og representerte en nedgang på 0,6 prosentpoeng eller 11.000 personer i forhold til gjennomsnittet for 1985. En ledighetsprosent på 1,9 er den laveste siden forrige høykonjunktur i 1980.

Mesteparten av nedgangen i ledigheten regnet som årsgjennomsnitt skriver seg fra sterk nedgang høsten og vinteren 1985/86. Etter den tid har ledigheten holdt seg noenlunde konstant til tross for den sterke sysselsettingsveksten. På grunn av friksjoner og strukturelle endringer i økonomien vil det være noen arbeidsledige uansett hvor sterk

ARBEIDSLLEDIGE.

Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

den generelle sysselsettingsveksten er og utviklingen i 1986 tyder på at det kan være vanskelig å få ledigheten ned under dagens nivå.

Ved arbeidskontorene var det ved utgangen av desember registrert 36.000 helt ledige, en nedgang på 6.700 sammenlignet med desember 1985. Den registrerte ledigheten lå fortsatt 8.500 over gjennomsnittet for denne måneden i 1979 og 1980. At den registrerte ledigheten nå ser ut til å ha flatet ut på et høyere nivå enn i forrige periode med sterkt press i arbeidsmarkedet, kan trolig forklares med at meldetilbøyeligheten nå er høyere enn den gang. Dessuten må en ta i betraktning at arbeidsstyrken har økt med mer enn 150.000 personer siden 1980, samtidig som at nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene i løpet av det siste året kan ha bidratt til at ledigheten holdt seg på et høyere nivå enn i 1980.

Ledighetsperiodenes varighet økte i takt med veksten i ledigheten på begynnelsen av 1980-tallet. I løpet av det siste året har det imidlertid ifølge en undersøkelse foretatt av Arbeidsdirektoratet vært en klar nedgang i varigheten av ledigheten. Den gjennomsnittlige varigheten var ved utgangen av september kommet ned i 21 uker mot 24 uker i

september 1985. I alt 9.000 personer hadde vært registrert ledige i mer enn et halvt år, en nedgang på 4.800 sammenlignet med samme måned året før. Det kan imidlertid ikke ses bort ifra at enkelte av de personene som har gått ledige i lang tid kan ha problemer med å skaffe seg jobb igjen.

=====

LEDIGE PLASSER

=====

Den sterke veksten i etterspørselen etter arbeidskraft ga seg utslag i en sterk vekst i tilgangen på ledige plasser i 1985 og i første halvår 1986. Regnet som gjennomsnitt pr. måned ble det ved arbeidskontorene registrert en tilgang på om lag 26.800 plasser, en økning på 6.400 sammenlignet med 1985. Nivået var nesten dobbelt så høyt som i 1984 og er det største som noen gang er registrert. Det kan imidlertid ikke ses bort ifra at en del av denne veksten har sammenheng med bedre rutiner ved arbeidskontorene og økt aktivitet for å skaffe en oversikt over de ledige plassene, blant annet ved oppsøkende virksomhet og registrering av ledige stillinger som blir utlyst i dagspressen.

I løpet av de siste månedene har tilgangen på ledige plasser justert for normale sesongvariasjoner vist en svakt synkende tendens. Dette er også en indikasjon på at den sterke veksten i etterspørselen etter arbeidskraft kan være i ferd med å svekkes.

Ettersom sysselsettingsveksten i 1986 i første rekke gjorde seg gjeldende i privat tjenesteyting, var økningen i etterspørselen etter arbeidskraft sterkest i Oslo-området og enkelte av de andre større byene. Mangelen på arbeidskraft var spesielt stor for enkelte kategorier med høyere utdanning, herunder helsepersonell, men det ble også registrert en mangel på fagarbeidere innenfor industri og bygge- og anleggsvirksomhet. Ved utgangen av desember var beholdningen av ledige plasser ved arbeidskontorene på om lag 8.100 personer, en økning på 3.600 sammenlignet med desember 1985. En må helt

tilbake til 1970 for å finne et tall av tilsvarende størrelsesorden ved utgangen av denne måneden, men arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar 1987 kan være en medvirkende årsak til det høye tallet.

=====

ARBEIDSMARKEDSTILTAK

=====

Arbeidsmarkedstiltakene ble trappet kraftig ned i løpet av 1986. Regnet som årsgjennomsnitt var det utenom attføringstiltakene sysselsatt 14.500 personer ved arbeidsmarkedstiltak, en nedtrapping på i alt 11.000 sammenlignet med 1985. Nedtrappingen gjorde seg spesielt gjeldende for de offentlige sysselsettingstiltakene, men de

andre tiltakene ble også trappet noe ned.

Ettersom de offentlige sysselsettingstiltakene ved utgangen av året nesten var helt eliminert samtidig som det tas sikte på å opprettholde kvalifiseringstiltak i et visst omfang, er det grunn til å tro at mesteparten av nedtrappingen nå er unnagjort. Utenom attføringstiltakene var det ved utgangen av november sysselsatt 13.500 personer ved arbeidsmarkedstiltak, en nedgang på 15.700 sammenlignet med november 1985. Nivået på arbeidsmarkedstiltakene i november lå bare knapt 2.000 over nivået for november 1981 som er den siste normale observasjon for denne måneden før opptrappingen startet høsten 1982.

PRISER OG LØNNINGER

Prisutviklingen i Norge i 1986 var særlig påvirket av fallet i petroleumsprisene, klart avtakende internasjonal prisvekst, devalueringen i mai 1986, avgiftsøkninger og fortsatt sterk innenlandsk kostnadsvekst. Veksten i nasjonalregnskapets prisindeks for innenlandsk bruk av varer og tjenester var 6,6 prosent i 1986, omtrent det samme som året før. Avstanden mellom inflasjonsraten, målt ved konsumprisutviklingen, i Norge og hos handelspartnerne har imidlertid økt siden sommeren 1985 og særlig sterkt etter devalueringen i mai 1986.

Det store fallet i petroleumsprisene førte til at prisindeksen for bruttonasjonalproduktet falt i 1986, selv om de innenlandske etterspørselskomponentene hadde positiv og til dels tiltakende prisvekst. Med unntak av det ene året 1953 må en helt tilbake til perioden 1924-1933 for å finne prisnedgang for bruttonasjonalproduktet.

Importprisene for tradisjonelle varer steg fra 1985 til 1986, men trass i devalueringen alt i alt betydelig mindre enn året før. Det var særlig ferdigvarer levert til konsum som

steg i pris, mens import av vareinnsats og investeringsvarer hadde en betydelig svakere prisutvikling.

Importprisøkningene forplantet seg raskt videre til konsumprisene utover sommeren og høsten 1986 og bidro, sammen med tiltakende innenlandsk kostnadsvekst og avgiftsøkninger, til at prisindeksen for privat konsum steg mer i 1986 enn i 1985. Prisveksten for investeringer i alt var mindre i 1986 enn året før. Prisstigningen for investeringer i maskiner og transportmidler i alt var lavere i 1986 enn året før, mens bygningsinvesteringene utenom oljevirkksomheten hadde sterkere prisvekst i 1986. Betydelig mindre importprisvekst i 1986 for verkstedprodukter er bakgrunn for den avtakende prisstignings-takten for maskininvesteringene.

Særlig som en følge av fallet i olje- og gassprisene var det en betydelig nedgang i prisindeksen for total eksport. Men også eksportprisene for tradisjonelle varer falt fra 1985 til 1986. Devalueringen av den norske kronen førte til økning i eksportprisene i andre halvår, men ikke nok til å

PRISSTIGNING FOR HOVEDKOMPONENTENE I NASJONALREGNSKAPET		
Prosent fra forrige år.		
	1985	1986
Privat konsum	5,9	7,4
Offentlig konsum	6,4	6,8
Bruttoinvestering i fast kapital	7,8	6,6
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	6,7	6,6
Eksport i alt	4,5	-18,0
tradisjonelle varer....	3,8	-6,5
Import i alt	6,6	0,0
tradisjonelle varer....	6,3	0,9
Bruttonasjonalprodukt ..	5,7	-2,0

motvirke den betydelige eksportprisnedgangen gjennom siste halvår 1985 og første halvår 1986.

Lønnsveksten ble sterkere i 1986 enn året før. Særlig i en del tjenesteytende næringer var lønnsveksten høy, men også industrien hadde økt lønnsvekst. Avgjørende faktorer bak dette har vært det stramme arbeidsmarkedet og devalueringen.

KONSUMPRISENE

Den offisielle konsumprisindeksen steg med 7,2 prosent fra 1985 til 1986. Denne avviker noe fra den tilsvarende indeksen i nasjonalregnskapet bl.a. på grunn av ulik sammenveining av delindeksene for de enkelte konsumkategoriene. Etter å ha hatt avtakende vekst helt siden 1982, var konsumprisveksten større i 1986 enn året før.

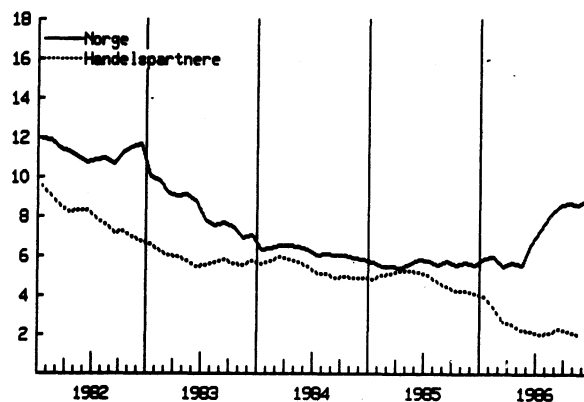
Konsumprisveksten var stabil gjennom siste halvår 1985 og første halvår 1986. Devalueringen i mai, avgiftsøkningene og subsidiereduksjonene i juni og tiltakende kostnadsvekst førte til betydelig økning i

prisstigningstakten utover høsten. Fra desember 1985 til desember 1986 steg konsumprisindeksen med 8,9 prosent. Sesongjusterte tall tyder imidlertid på at det største prisutslaget kom sommeren 1986 og at den underliggende prisstigningstakten i forhold til foregående måned ved utgangen av 1986 lå nær prisstigningstakten før devalueringen.

Dekomponeringsberegninger tyder på at økning i kostnadsbestemte priser var den viktigste faktoren bak den tiltakende prisstigningstakten fra 1985 til 1986. Det har vært en høy lønnsvekst, særlig i privat tjenesteyting og i skjermet industri. Beregningene tyder også på at det har vært en økning i driftsmarginene i disse næringene i 1986. Den eksepsjonelt sterke økningen i det private konsumet i de siste to årene har trolig muliggjort økte avansesatser. Dette kan i noen grad ses som en gjeninnhenting etter lav vekst i årene 1983 og 1984.

Delindeksen for varer i konsumprisindeksen steg langt sterkere enn delindeksen for konsumvarer i engrosprisindeksen fra 1985 til 1986; 7,1 prosent mot 5,7 prosent. De to indeksene beveget seg ganske likt gjennom 1985 og første halvår 1986 fram til devalueringen. Etter devalueringen har imidlertid delindeksen for varer i konsumprisindeksen steget langt sterkere enn engrosprisindeksens delindeks for konsumvarer. I perioden april-desember steg delindeksen i konsumprisindeksen med 5,4 prosent, mens

KONSUMPRISVEKSTEN I PROSENT FRA SAMME MÅNED ÅRET FØR

BEREGNEDE BIDRAG TIL KONSUMPRISSTIGNINGEN I ÅRENE 1983 - 1986

Bidrag fra	1983	1984	1985	1986

Offentlig regulerte og avtalebestemte priser:				
- jordbrukspriser	0,6	0,5	0,7	0,7
- husleie	1,1	0,9	0,5	0,9
- offentlig regulerte priser	1,2	0,7	0,6	0,4
Priser på importerte varer	1,8	1,7	1,7	2,0 ¹
Priser på norskprod. varer som konk. med import	0,5	0,3	0,2	0,1 ¹
Priser på oljeprodukter				-1,2
Kostnadsbestemte priser:				
- lønninger	1,9	1,6	1,6	2,0
- produktivitet	0,0	-0,5	-0,1	-
- driftsresultat	0,7	0,5	0,3	1,3
Økte avgifter	0,5	0,5	0,1	0,8
Reduserte subsidier	0,1	0,1	0,1	0,2

Konsumprisindeksen i alt	8,4	6,3	5,7	7,2
-----				

¹ Utenom virkningene av endrede priser på ulike oljeprodukter.

Bidraget fra driftsresultatet er beregnet residualt og er derfor mer usikkert enn de andre anslagene. Beregningene for 1983 og 1984 er utført av Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene.

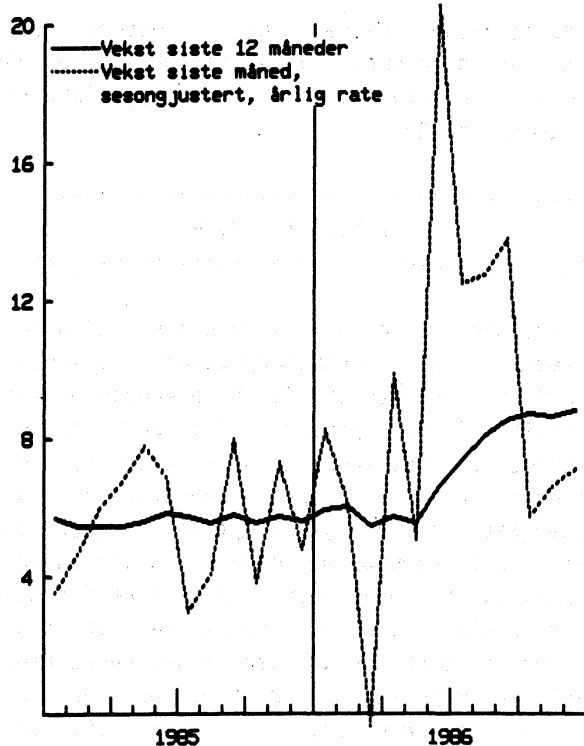
Ovenfor har en forsøkt å beregne hvilke bidrag ulike kostnadskomponenter isolert sett ga til veksten i konsumprisene. En slik oppdeling i komponenter kan gjøres på flere måter. En har her nyttet en oppdeling som følger av den makroøkonomiske modellen MODIS IV. I prisdelen av denne modellen er varene som inngår i konsumprisindeksen, delt i fire hovedgrupper:

- Varer hvor prisene i høy grad reguleres av det offentlige, blant annet jordbruksvarer, kollektivtransport, elektrisitet og husleie.
- Varer som importeres og som derfor får sine priser bestemt internasjonalt.
- Norskproduserte varer med sterk priskonkurrans fra utenlandske produsenter.

- Varer som i stor grad er skjermet fra internasjonal priskonkurrans og hvor økte kostnader ved produksjon slår ut i høyere priser.

Utviklingen i offentlig regulerte priser, priser på importerte varer og priser på norskproduserte varer som konkurrerer med import påvirker utviklingen i konsumprisindeksen på to måter: Dels ved at varene anvendes direkte til konsum, og dels ved at de inngår som vareinnsats i produksjonen av skjermede produkter hvor de representerer et kostnadselement som slår ut i prisene.

Utviklingen i lønninger og driftsresultat påvirker også prisutviklingen på de skjermede produkter. Bedringer i produktiviteten bidrar til å dempe prisstigningen.

KONSUMPRISINDEKS
Prosent.

delindeksen i engrosprisindeksen steg med 2,4 prosent (sesongjusterte tall). En slik utvikling i engros- og konsumprisene kan tolkes som en økning i avansesatsene i varehandelsleddet og støttes av dekomponeringsberegningen. I motsatt retning trekker imidlertid foreløpige tall for driftsresultatet i varehandel. Disse tyder riktignok på at veksten ble større enn i 1985, men ikke spesielt høy sammenlignet med tidligere år. Den sterke økningen i faktorinntekten i varehandel i 1986 kan i hovedsak tilskrives sterk vekst i sysselsetting og lønnsatser.

Bidraget til redusert prisvekst fra økt produktivitet er om lag som i 1985, men er i begge årene helt ubetydelig og reflekterer den generelt lave veksten i produktiviteten i Norge. Avgiftsøkningene og subsidiereduksjonene ved årsskiftet 1985/86 og sommeren 1986 gir tilsammen et vesentlig sterkere prisbidrag enn avgifts- og subsidieendringene i 1985.

Til tross for devalueringen peker dekomponeringsberegningene i retning av at prisbidraget fra importvarer (utenom oljeprodukter) ikke har økt særlig mye fra 1985 til 1986. Dette skyldes avtakende prisstigning internasjonalt, og importprisene ville falt fra 1985 til 1986 om ikke kronen var blitt devaluert. Prisfallet på oljeprodukter har bidratt sterkt negativt til prisstigningen. Den direkte virkningen av devalueringen på konsumprisveksten fra 1985 til 1986 kan på usikkert grunnlag anslås til i overkant av ett prosentpoeng.

Fra sommeren 1985 til sommeren 1986 avtok prisstigningstakten klart hos Norges handelspartnere. I Norge var inflasjonen relativt stabil fram til devalueringen i mai (målt som prisstigning over de siste 12 måneder). Det kan se ut som om en ugunstig valutakursutvikling i denne perioden forhindret de negative prisimpulsene i utlandet i å slå ut i norske priser. Fra sommeren 1985 fram til mai 1986 steg imidlertid kursen på tyske mark med 9.9 prosent og japanske yen med 14.7 prosent. Dette har trolig bidratt til den sterke importprisveksten i denne perioden for en del ferdigvarer, blant annet biler, hvor disse landene står for størstedelen av leveransene. De fallende oljeprisene har dessuten trolig ført til større nedgang i prisstigningen i de andre OECD-landene enn i Norge fordi Norge i større grad bruker elektrisitet som energikilde.

Alle delindeksene i konsumprisindeksen unntatt gruppen bolig, lys og brensel hadde sterkere prisvekst i 1986 enn i 1985. Devalueringen, oljeprisfallet, avgiftsøkningene/subsidiereduksjonene og kostnadsveksten har i ulik grad påvirket de ulike undergruppene i konsumprisindeksen.

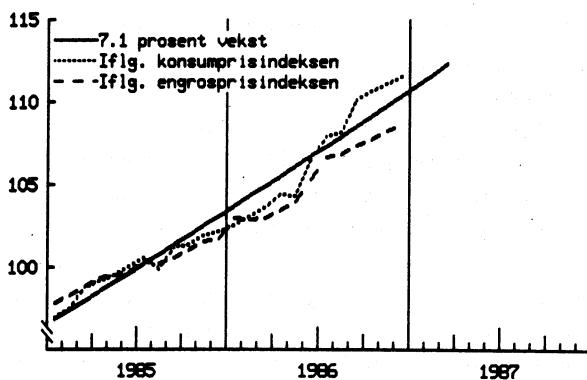
Gruppene matvarer og drikkevarer og tobakk ble sterkt påvirket av avgiftsøkninger/subsidiereduksjoner ved årsskiftet 1985/86 og sommeren 1986. For begge disse gruppene var prisstigningstakten betydelig høyere i annet halvår enn i første. Klær og skotøy samt møbler og

KONSUMPRISINDEKSEN ETTER KONSUMKATEGORI			
Prosentvis endring i forhold til året før			
	1984	1985	1986
I alt	6,3	5,7	7,2
Matvarer	6,9	6,5	9,2
Drikkevarer og tobakk	5,4	4,4	9,2
Klær og skotøy	5,7	7,2	8,9
Bolig, lys og brensel	7,7	6,2	4,8
Møbler og husholdningsartikler	4,7	4,8	7,4
Helsepleie	5,0	6,4	7,2
Reiser og transport	6,3	3,7	6,0
Fritidssystemer og utdanning	6,3	6,4	7,0
Andre varer og tjenester	4,6	6,0	8,1

husholdningsartikler har stor importandel. Devalueringen slo ut i disse delindeksene utover høsten.

Bolig, lys og brensel ble sterkt påvirket av oljeprisfallet. Innstrammingstiltakene sommeren 1986 i form av avgiftsøkninger på petroleumsprodukter omfattet bare i mindre grad fyringsolje, som inngår i denne delindeksen. Elektrisitetsprisene til husholdningene steg med 7,9 prosent i 1986,

PRISINDEKSER FOR KONSUMVARER. 1985=100.

7,1 prosent tilsvarer konsumprisveksten for perioden januar-desember 1986 regnet i forhold til samme periode i 1985.

betydelig mindre enn året før. Husleie hadde nesten samme vekst som i 1985.

Undergruppen reiser og transport ble imidlertid rammet av avgiftsøkningene på bensin og hadde tiltakende og høy prisvekst i andre halvår.

LØNNSUTVIKLINGEN

Lønningene steg mer i 1986 enn i 1985 for nesten alle lønnstakergrupper. Gjennomsnittlig lønnsvekst for hele økonomien kan anslås til 9,5 prosent, noe som gir en betydelig reallønnsøkning i 1986 for de fleste lønnstakergrupper. Lønnsveksten var sterkest i privat tjenesteyting og bygge- og anleggsvirksomhet, men også i industrien var lønnsveksten høy. Den avtalte arbeidstidsforkortelsen ved tariffoppgjørene våren og sommeren 1986 for alle som i utgangspunktet arbeidet mere enn 37 1/2 time pr. uke er gjort gjeldende fra 1. januar 1987. Den berører således ikke lønnsveksten fra 1985 til 1986.

Lønnsgradningen i industrien tiltok gjennom andre halvår 1985 og inn i 1986. Tariffoppgjøret for LO-NAF området bidro til at lønnsveksten (lønn i forhold til samme kvartal året før) tiltok i andre halvår 1986. De lokale tilleggene (lønnsgradning) har også fortsatt å øke gjennom 1986. Devalueringen bidro til at eksportprisene for norske bedrifter økte i norske kroner og bedret lønnsvevnen. Det er grunn til å tro at dette har ført til økt lønnsgradning i de enkelte bedrifter i andre halvår 1986, særlig i en situasjon med et så stramt arbeidsmarked som det vi nå har. Lønnsveksten for industriarbeiderne var av Det tekniske beregningsutvalget anslått til 9,5 prosent fra 1985 til 1986. For mannlige industriarbeidere steg lønningene 12,3 prosent fra 3. kvartal 1985 til 3. kvartal 1986 ifølge NAF's lønnsstatistikk.

Det stramme arbeidsmarkedet og den høye aktiviteten i bygge- og anleggsbransjen

førte til sterk lønnsvekst i denne sektoren fra 2. halvår 1985. I 3. kvartal 1986 var lønnsnivået her 13,7 prosent høyere enn ett år tidligere. Konjunkturoppgangen gjennom 1985 og inn i 1986 har også gitt høy lønnsvekst for flere tjenesteytende sektorer som til dels leverer en stor del av sin produksjon til privat konsum. Blant disse er varehandel, forretningsmessig tjenesteyting og hotell- og restaurantdrift.

Lønnsveksten i offentlig virksomhet blir nesten i sin helhet fastlagt ved sentrale forhandlinger. Anslaget for lønnsveksten for ansatte i stat og kommune i 1986 ligger nær rammen fra tariffoppgjøret på 8,35 prosent.

Arbeidsledighetsprosenten ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) var 2,5 prosent i 1985, og den falt til 1,9 prosent i 1986 regnet som årsgjennomsnitt. Beregninger i Byrået tyder på at dette kan ha bidratt til en økning i industrilønnene med om lag 1 1/2 prosent på årsbasis.

LØNN PR. LØNNSTAKERÅRSVERK

	Andel av lønns- taker- årsverk i 1985	Prosentvis vekst fra året før 1985	1986
Industri	20,9	8,0	9,7
- skjermet	5,7	8,3	10,2
- utekonk.	3,0	9,1	9,5
- hjemmekonk.	12,1	7,6	9,8
Bygge- og anleggsv.	7,7	7,9	11,3
Varehandel	13,3	7,8	10,8
Forretningsmessig			
tjenesteyting	3,3	8,3	10,2
Innenlands			
transport	6,9	7,3	10,5
Statsforvaltning ..	9,0	6,5	8,6
Kommuneforvaltning.	18,2	7,3	8,6
I alt	79,3	7,8	9,5

INNTEKSTSUTVIKLING

For å gi uttrykk for den inntekt som tilfaller arbeidskraft og kapital beregnes det i nasjonalregnskapet en faktorinntekt. Denne er beregnet etter en indirekte metode: Bruttonasjonalprodukt (bruttoprodukt for hver enkelt næring) minus kapitalslit og netto indirekte skatter. Etter fratrukk av beregnede lønnskostnader framkommer driftsresultatet som en residual. Driftsresultatet gir ikke uttrykk for lønnsomhet i bedriftsøkonomisk forstand, idet en bl.a. ikke korrigerer for direkte skatter og finansielle kostnader. Det må tas forbehold om at usikkerheten som hefter ved foreløpige tall kan gi store utslag i residualstørrelsene faktorinntekt og driftsresultat. Usikkerheten er så stor at detaljerte tall etter næring ikke publiseres for 1986 så kort tid etter årets slutt. I tabellen nedenfor er imidlertid totaltallene for lønnskostnader og driftsresultat oppdelt på fire aggregerte

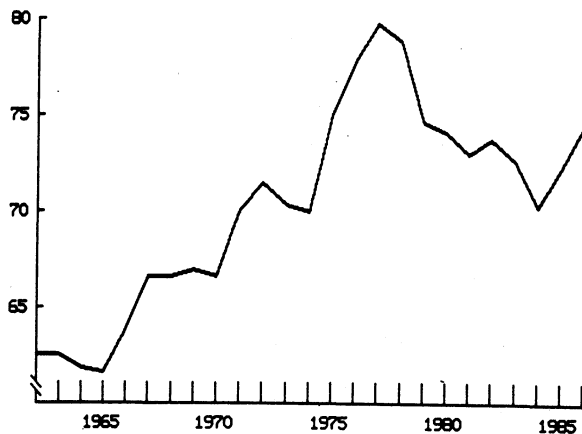
næringsgrupper for å få fram noen hovedtrekk i bildet av inntektsutviklingen i 1986.

Bruttonasjonalproduktet målt i verdi økte med bare 1,8 prosent fra 1985 til 1986 etter de første foreløpige beregningene. Kapitalslitet har økt med nærmere 10 prosent og netto indirekte skatter med nær 5 prosent. Beregningene viser derfor at den samlede faktorinntekt endret seg lite fra 1985 til 1986. Det foreløpige anslag for samlet faktorinntekt er 364,5 milliarder kroner i 1986 mot 365,4 milliarder året før.

De samlede lønnskostnader er beregnet til 271,4 milliarder kroner siste år, en økning på 13,2 prosent i forhold til 1985. Fra 1984 til 1985 var økningen 11 prosent.

Lønnskostnadene som andel av faktorinntekten, når offentlig forvaltning og olje-

LØNSKOSTNADER SOM ANDEL AV FAKTORINNTEKTEN
Næringsvirksomhet i alt ekskl. utvinning og rørtransport av
råolje og naturgass.

virksomheten holdes utenfor, var i 1986 på 74,5 prosent, den høyeste lønnsandel i næringsvirksomhet utenom oljevirksomhet

siden 1979.

Det samlede driftsresultat er beregnet til 93,1 milliarder kroner, et fall på hele 25,9 prosent fra 1985.

Det er blitt vanlig å betrakte totaløkonomien også etter fradrag for oljevirksomhet og sjøfart. Med fallet i oljeprisen og de store virkninger dette fikk for inntektsopptjeningen i oljevirksomheten i 1986 blir endringsprosentene fra 1985 til 1986 helt annerledes når denne virksomheten trekkes ut av totaltallene. Den nominelle veksten i fastlands-Norge er anslått til 12,5 prosent for bruttonasjonalproduktet og til 11,7 prosent for faktorinntekten. Lønnskostnadene i næringer utenom oljevirksomhet og sjøfart vokste med hele 13,7 prosent. Etter dette viste driftsresultatet for fastlands-Norge en samlet vekst på 5,1 prosent i 1986.

BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER INNTEKTSART

	1986 Milliarder kroner	Prosentvis endring fra 1985
Bruttonasjonalprodukt	506,7	1,8
Kapitalslit	75,2	9,9
Indirekte skatter, netto	67,0	4,7
Lønnskostnader	271,4	13,2
Oljeutvinning og rørtransport	6,3	22,0
Industri og bergverksdrift	56,1	12,0
Privat tjenesteyting	102,3	16,8
Andre næringer	106,7	10,0
Driftsresultat	93,1	-25,9
Oljeutvinning og rørtransport	26,2	-56,6
Industri og bergverksdrift	12,8	-1,6
Privat tjenesteyting*)	32,3	4,7
Andre næringer	21,8	1,9
Alle næringer utenom oljevirksomhet og sjøfart:		
Bruttonasjonalprodukt	436,4	12,5
Faktorinntekt	328,8	11,7
Lønnskostnader	256,7	13,7
Driftsresultat	72,0	5,1

*) Inkl. korreksjon for frie banktjenester

Faktorinntekt, lønnskostnader og driftsresultat etter aggregerte næringsgrupper

-----

Faktorinntekten i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass ble redusert til om lag halvparten fra 1985 til 1986, fra 65,6 milliarder kroner til 32,5 milliarder. Dette bidro alene til et fall i samlet faktorinntekt på 9 prosent. Med en lønnsvekst på 22 prosent, ble driftsresultatet i oljevirksheten i 1986 bare 26,2 milliarder kroner, et fall på vel 34 milliarder fra 1985. Dette var mer enn hele fallet i landets samlede driftsresultat.

I industri og bergverksdrift økte faktorinntekten med 9,2 prosent til 68,9 milliarder kroner i 1986. Driftsresultatet var imidlertid nesten uendret på 12,8 milliarder. Lønnskostnadene er beregnet å ha økt med 12 prosent fra 1985 til 1986. Utviklingen i driftsresultatet viste imidlertid store forskjeller innen industrien gruppert etter konkurransestype. Mens skjermet industri hadde en sterk økning i driftsresultatet, var det et tilsvarende sterkt fall i driftsresultatet i utekonkurrerende industri. Hjemmekonkurrerende industri hadde et lite fall i driftsresultatet fra 1985 til 1986.

I privat tjenesteyting (inkl. korreksjon for frie banktjenester) økte faktorinntekten med i overkant av 16 milliarder kroner. Men da lønnskostnadene økte med hele 16,8 prosent, blant annet som følge av den sterke sysselsettingsveksten, viste driftsresultatet for denne næringsgruppen en beregnet økning på bare 4,7 prosent fra 1985 til 1986. Driftsresultatet for de andre næringene viste også totalt sett bare en beskjeden økning.

=====

DISPONIBEL INNTEKT OG SPARING FOR NORGE

=====

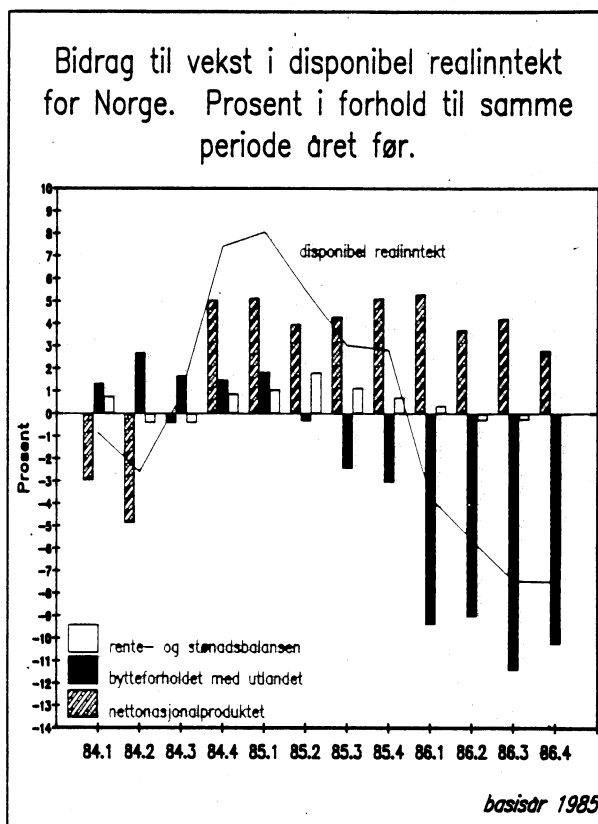
Mens bruttonasjonalproduktet for Norge er et uttrykk for den samlede verdiskapningen som er skjedd i løpet av året, viser disponibel inntekt for Norge hvor stor del av verdi-

skapningen landet har til disposisjon for konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge framkommer ved at bruttonasjonalproduktet i løpende priser fratrekkes kapitalslit og nettooverføringer til utlandet i form av renter, aksjeutbytte og stønader.

De foreløpige anslagene for 1986 viser at disponibel inntekt for Norge var nær uendret fra året før. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester gir dette et fall i disponibel realinntekt for Norge på 6,1 prosent fra 1985 til 1986. For 1985 økte realinntekten med 4,7 prosent.

Fallet i disponibel realinntekt for Norge kan dekomponeres i bidrag fra henholdsvis innenlandsk produksjonsvekst, endring i rente- og stønadsbalansen, og endring i bytteforholdet overfor utlandet.

Bidraget fra nettonasjonalproduktet har holdt seg relativt jevnt mellom 3,5 og vel 5

prosent hvert kvartal siden slutten av 1984. Bidraget for 1986 under ett var 4 prosent.

Bytteforholdet overfor utlandet beregnes som forholdet mellom gjennomsnittlig eksportpris og gjennomsnittlig importpris. Den gjennomsnittlige eksportprisen for Norge påvirkes sterkt av prisene på olje og gass. Gjennom hele 1985 ble bytteforholdet svekket. Dette skyldtes i større grad prisutviklingen for tradisjonelle varer og tjenester enn oljeprisen. I 1986 ga bytteforholdet i gjennomsnitt et negativt bidrag til veksten i disponibel realinntekt på hele 10 prosent. Bytteforholdet for tradisjonelle varer og tjenester bidro negativt i første halvår 1986, mens det i siste halvår var olje og gass som sto for hele det negative bidraget.

BIDRAG TIL VEKST I DISPONIBEL REALINNTÉKT FOR NORGE

Prosentvis vekst fra året før.

	1985	1986
Disponibel realinntekt for Norge	4,7	-6,1
Bidrag fra:		
Produksjonsvekst	4,7	4,0
Endring i bytteforhold .	-1,1	-10,0
Endring i rente- og stønadsbalansen	1,2	-0,1

Sparingen for Norge (disponibel inntekt fratrukket verdien av privat og offentlig konsum) falt i 1986 med 39 milliarder kroner. Deflatert med samme prisindeks som for disponibel inntekt, gir dette mer enn en halvering av den reelle sparing for Norge i forhold til året før. Spareraten i Norge (sparing i prosent av disponibel inntekt) falt fra 19,5 i 1985 til 10 i 1986.

Det bør påpekes at slik den nasjonale spareraten er definert ovenfor er det ikke tatt hensyn til omvurderinger av f.eks. petroleumsreservene, andre naturressurser og utenlandsgjelden.

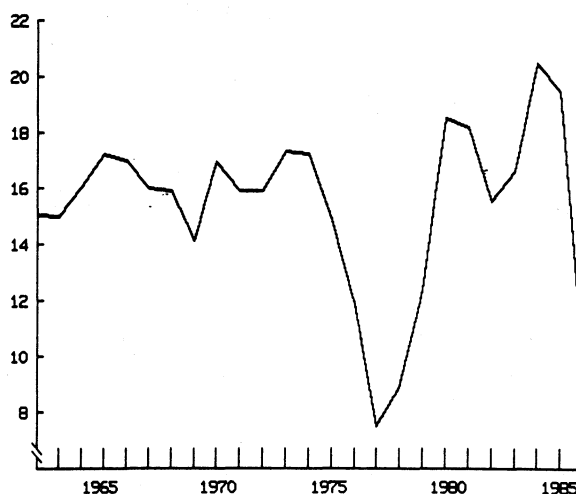
OLJEINNTÉKTENE

Inntektene fra olje- og gassproduksjonen i Nordsjøen økte sterkt fram til 1985, da verdiskapningen, målt ved bruttoproduktet i utvinning av råolje og naturgass, utgjorde 92 milliarder kroner. På grunn av det sterke fallet i oljeprisen, sank bruttoproduktet til vel 55 milliarder kroner i 1986. Norges oljeinntekter utgjøres av bruttoproduktet i alle oljeselskaper som opererer på norsk kontinentalsokkel fratrukket aksjeutbytte som utenlandske selskaper tar ut av landet.

Den meravkastningen, sammenliknet med annen virksomhet, som olje- og gassvirksomheten gir Norge som nasjon, kalles gjerne oljerenten. Denne kan beregnes som den delen av de samlede produksjonsinntektene ved utvinning av olje og gass som oppnås utover løpende produksjonskostnader og en normal avkastning på investert kapital. Metoden innebærer at en ser bort fra at flere innsatsfaktorer som brukes i olje- og gassutvinningen antakelig får en høyere belønning enn de ville fått i annen næringsvirksomhet. De kan derfor i noen grad sies å motta en del av oljerenten.

SPARERATEN FOR NORGE

Sparing i prosent av disponibel inntekt for Norge.

OLJEINNEKTENE 1977-1986			
	Brutto- produkt i utvinnings- sektoren	Olje- rente	Oljerentens andel av bruttonasjo- nalproduktet
	Milliarder kroner		Prosent
1977	7,4	2,8	1 1/2
1978	12,8	7,0	3
1979	20,8	13,6	5 1/2
1980	41,1	31,8	11
1981	50,1	36,5	11
1982	55,7	37,8	10 1/2
1983	67,3	48,0	12
1984	83,6	60,0	13 1/2
1985	92,0	64,8	13
1986	55,1	23,9	4 1/2

Om en setter den normale avkastningen på investert kapital til 7 prosent, som svarer omtrent til gjennomsnittlig avkastningsrate på industrikapital de siste ti år, viser foreløpige beregninger at oljerenten ble nesten 25 milliarder kroner i 1986. Dette er en nedgang på mer enn 40 milliarder kroner fra 1985. Oljerenten utgjorde i 1986 om lag 5 prosent av bruttonasjonalprodukt. Den samlede kapitalbeholdningen i utvinningssektoren var på om lag 133 milliarder kroner. Inntektene til private selskaper og staten i form av avkastning på investert kapital, skatter og avgifter utgjorde dermed noe over 25 prosent av kapitalbeholdningen.

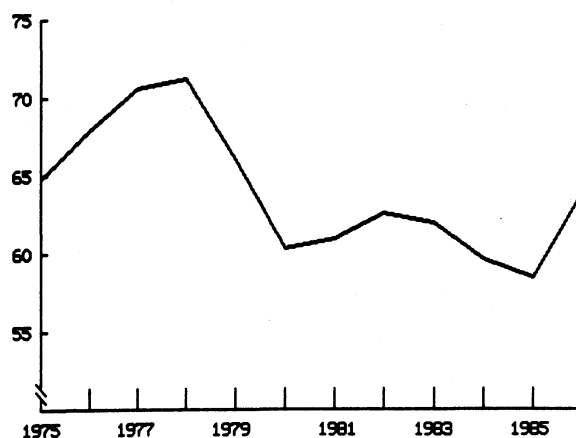
=====

HUSHOLDNINGENES INNTEKTER

=====

For 1986 er veksten i samlet disponibel inntekt for husholdningene anslått til mellom 23 og 24 milliarder kroner, eller i underkant av 10 prosent i forhold til året før. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum gir dette en økning i disponibel realinntekt på vel 2 prosent mot 3,4 prosent i 1985.

HUSHOLDNINGENES ANDEL AV DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE
Prosent.

Husholdningenes andel av disponibel inntekt for Norge var i 1986 64 prosent. Dette er en kraftig økning fra 1985 da andelen var 58,5 prosent.

På grunn av sterk vekst i både sysselsetting og lønninger er husholdningenes lønnsinntekter anslått til å ha vokst med knapt 32 milliarder kroner eller i overkant av 13

BIDRAG TIL VEKST I HUSHOLDNINGENES
DISPONIBEL REALINNTEKT
Prosent

	1983	1984	1985	1986
Inntekter	2,3	5,1	6,1	..
Lønn	-0,1	2,1	4,1	..
Driftsresultat	-0,2	1,2	-0,3	..
Renteinntekter	0,9	1,0	1,4	..
Stønader	1,6	0,8	0,8	..
Andre inntekter	0,1	0,1	0,1	..
Utgifter	-0,2	-1,8	-2,7	..
Direkte skatter og trygde- premier	0,8	-0,7	-0,8	..
Renteutgifter	-1,1	-1,1	-1,8	..
Andre utgifter	0,1	0,0	-0,1	..
Disponibel realinntekt	2,1	3,3	3,4	2,1

prosent fra 1985 til 1986. Også den delen av bedriftenes driftsresultat som tilfaller husholdningene ser ut til å ha vokst. Dette skyldes at det i hovedsak var næringer med sterke innslag av selvstendige næringsdrivende som hadde vekst i driftsresultatet i 1986. Trygdeutbetalingene (stønader) har prosentvis vist en svakere vekst enn lønningene, blant annet på grunn av nedgang i utbetalingene av arbeidsledighetstrygd.

Skatteskjerpelser og en sterkere vekst i renteutgiftene enn i renteinntektene har bidratt til å trekke veksten i disponibel inntekt klart sterkere ned enn i de nærmest foregående år. De direkte skattene vokste prosentvis noe sterkere enn lønningene, mens veksten i netto renteutgifter foreløpig kan

anslås til hele 44 prosent. Renteutgiftene i husholdningene fratrukket renteinntekter er beregnet til vel 11 milliarder kroner i 1986. Ifølge de foreløpige beregninger økte husholdningenes renteinntekter med vel 29 prosent, hvorav om lag halvparten kom fra økte fordringer. Resten kom fra høyere rentesatser på fordringene. Økningen i renteutgiftene er beregnet til rundt 33 prosent, hvorav nær to tredjedeler fra økt gjeld.

Husholdningenes sparerate er beregnet til knapt -3 prosent i 1986. Det understrekes at det hefter særlig stor usikkerhet ved en residualbestemt størrelse som sparingen.

KONSUM

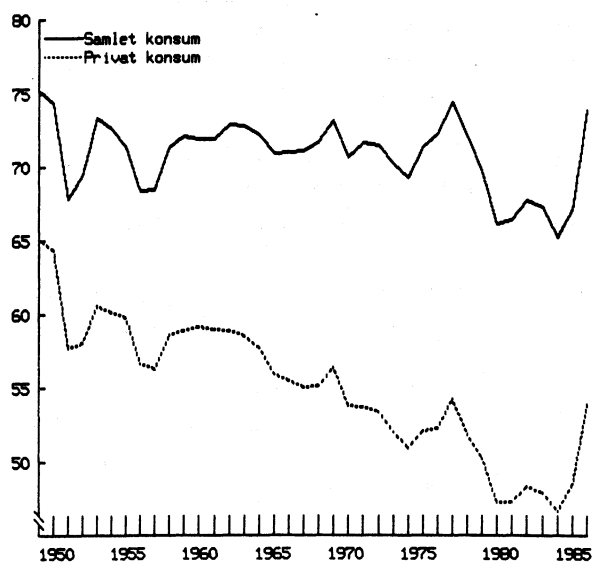
De foreløpige beregninger viser at den samlede veksten i privat og offentlig konsum i 1986 ble redusert i forhold til året før. Volumøkningen er anslått til 4,5 prosent i 1986 mot 6,7 prosent i 1985. Som i 1984 og 1985 var veksten i privat konsum sterkest, i motsetning til tidligere på 1980-tallet da offentlig konsum vokste raskest. Målt som andel av BNP i løpende priser utgjorde det totale konsumet 74,0 prosent, en økning på 6,8 prosentpoeng fra 1985. Den store andelsøkningen må ses i sammenheng med det sterke fallet i oljeprisene som bidro til at BNP målt i løpende priser bare vokste svakt, mens konsumet målt i løpende priser økte med hele 12 prosent.

Veksten i privat konsum var 5,5 prosent i 1986, ifølge foreløpige og noe usikre beregninger. Dette er vesentlig lavere enn rekordveksten året før, men betydelig høyere enn tidligere på 1980-tallet. Privat konsums andel av BNP i løpende priser utgjorde 54,1 prosent i 1986 mot 48,6 prosent i 1985. Etter at den private konsumandelen steg med nærmere 6 prosentpoeng fra 1985 til 1986, er den nå kommet opp på samme nivå som i

Sverige og Danmark, men den er fortsatt lav sammenliknet med de øvrige OECD-land. Gjennomsnittet for OECD-landene har i perioden 1975-1984 ligget mellom 61 og 63 prosent.

I Norge er en privat konsumandel på over 54

KONSUM SOM ANDEL AV BRUTTONASJONALPRODUKT (BNP)
Prosent.

prosent - som vi også hadde i 1977 - høyere enn ellers i perioden fra 1970. Tidligere i etterkrigstiden var andelen mellom 55 og 65.

Regnet som andel av BNP i løpende priser utgjorde offentlig konsum 19,9 prosent i 1986 mot 18,6 prosent i 1985. Denne andelen er om lag på samme nivå som i svært mange andre OECD-land. Den offentlige konsumandelen i Danmark og Sverige har de siste årene ligget betydelig høyere, 26-28 prosent. I perioden 1975-1984 har offentlig konsumandel i gjennomsnitt i OECD-landene ligget mellom 17 og 18 prosent.

UTVIKLING I PRIVAT OG OFFENTLIG KONSUM
Prosentvis volumendring fra året før.

	Privat konsum	Offentlig konsum	Konsum i alt
1980	2,3	5,5	3,1
1981	0,9	6,1	2,3
1982	1,6	3,9	2,3
1983	1,5	4,6	2,4
1984	2,7	2,0	2,5
1985	8,1	3,4	6,7
1986	5,5	1,9	4,5

OFFENTLIG KONSUM

Ifølge foreløpige beregninger var veksten i offentlig konsum 1,9 prosent i 1986. Dette er den laveste vekstraten siden 1960. Svak sysselsettingsvekst og nedtrapping av arbeidsmarkedstiltak i kommunene er hovedårsakene til at kommunalt konsum ifølge de foreløpige tall bare steg med 0,9 prosent i 1986 mot 4,2 prosent året før. Militært konsum er anslått å øke med 5,0 prosent i 1986, mens det i 1985 økte med 5,7 prosent. Vekstratene for det militære konsumet må ses i sammenheng med at definisjonen avviker noe fra den som benyttes i statsbudsjettet. Veksten i statlig sivil konsum er anslått til 2,4 prosent i 1986 mot 0,1 prosent i 1985.

PRIVAT KONSUM

De første anslag på nasjonalregnskapstall for 1986 viser at volumet av privat konsum vokste med 5,5 prosent. Veksten i rekordåret 1985 er tidligere anslått til 8,2 prosent (8,1 prosent i 1985-priser), men ny informasjon tilsier at dette anslaget kan bli justert opp til rundt 10 prosent. Dette betyr at konsumveksten i 1985 og 1986 vil kunne komme opp i noe over 16 prosent, eller mer enn totalveksten i hele perioden 1978-1984.

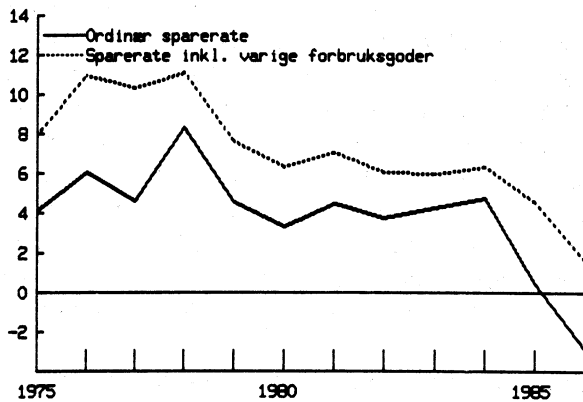
Det må understrekes at konsumanslagene for 1986 er høyst foreløpige. For store deler av varekonsumet synes det som at den viktigste datakilden for å gi anslag på verd utviklingen - detaljomsetningsindeksen - systematisk undervurderer denne i år med sterk vekst, som i de siste årene. Konsumanslaget for 1986 er derfor oppjustert både for å ta hensyn til dette og for å gi bedre samsvar med andre indikatorer (blant annet momsinngangen) og med det totale bildet nasjonalregnskapet gir for f.eks. lagerendringstall.

Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum viste en stigning på 7,4 prosent fra 1985 til 1986. Målt i løpende priser vokste derfor det private konsumet med mer enn 32 milliarder kroner og kom opp i 274 milliarder.

Trass i den sterke veksten på årsbasis, var det allerede i første halvår av 1986 tegn til at veksten var i ferd med å flate ut. Justert for normale sesongvariasjoner gikk privat konsum til og med svakt tilbake i løpet av andre halvår. Denne nedgangen hadde i første rekke sammenheng med fall i etterspørselen etter varige konsumvarer, og da spesielt personbiler. Det var den samme varegruppen som viste sterkest vekst i løpet av 1984 og 1985, og som også vokste sterkest regnet som årsgjennomsnitt fra 1985 til 1986. Veksten i omsetningen av ikke-varige konsumvarer og tjenestekonsumet viste imidlertid også tegn til å avta i løpet av andre halvår 1986.

SPARERATEN

Husholdningers sparerate med og uten sparing i varige forbrugsgoder (sparing i prosent av disponibel inntekt).

En økning i husholdningenes disponible realinntekt har naturligvis vært en viktig årsak til den sterke veksten i privat konsum de siste to årene. Men veksten i husholdningenes disponible realinntekt forklarte både i 1985 og i 1986 en mindre andel av konsumveksten enn i tidligere år. Den disponible realinntekten er anslått til å ha vokst med vel 2 prosent i 1986 mot 3,4 prosent i 1985. Foreløpig er imidlertid inntektsanslagene for 1986 preget av stor usikkerhet.

En sterkere vekst i privat konsum enn i inntektene impliserer at spareraten definert med utgangspunkt i nasjonalregnskapets inntekts- og konsumbegrep falt klart i de to siste årene og kom ned i nesten minus 3 prosent i 1986. Nytt tallmateriale viser som nevnt at konsumveksten i 1985 var enda sterkere enn anslått i de foreløpige nasjonalregnskapstallene. I så fall var husholdningenes sparerate negativ allerede i 1985 og enda mer negativ i 1986 enn anslått ovenfor. I nasjonalregnskapet blir de varige konsumvarene unntatt bolig regnet som konsumert i det året de blir kjøpt. Ved å ta hensyn til at disse varene yter tjenester over flere år, får en definert en høyere sparerate enn i nasjonalregnskapet. Selv med denne definisjonen gikk spareraten betydelig tilbake i 1985 og nådde et lavmål på mellom 1,5 og 2 prosent i 1986.

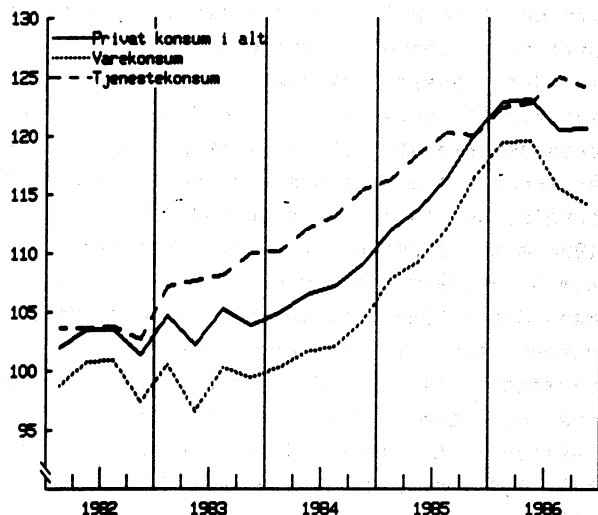
PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra året før.

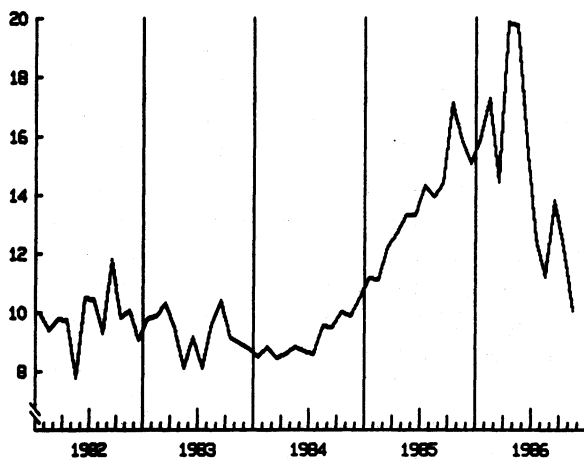
	1985	1986
Varer	9,2	5,4
- varige konsumvarer	29,3	7,2
- andre varer	4,8	4,9
Tjenester	5,5	4,0
- bolig	3,3	4,2
- andre tjenester	6,8	3,8
Spesifisert konsum	8,0	5,0
+ Nordmenns konsum		
i utlandet	9,9	13,9
- Utlendingers konsum		
i Norge	10,2	8,2
Privat konsum	8,1	5,5

Varekonsumet

Utviklingen for de enkelte underposter av det private konsum viser betydelige sprik. Veksten i varekonsumet for 1986 var ifølge foreløpige beregninger på 5,4 prosent. Dette ga et bidrag til veksten i det totale private konsum på 3,6 prosent. I underkant av en tredjedel av dette skyldtes økning i varige konsumvarer. I likhet med foregående

PRIVAT KONSUM
1980=100. Sesongjustert.

REGISTRERTE NYE PERSONBILER.
1000 stk. Sæsonjustert.

år var det slik at varekonsumet ga et større bidrag til økningen i det private konsumet enn veksten i tjenestekonsumet. De ikke-varige konsumvarene sto for en relativt større andel av veksten enn året før.

For 1985 var det en rekordartet volumvekst på 50 prosent for kjøp av egne transportmidler. Bilsalget i 1986 lå enda noe høyere enn nivået for 1985. Dette har sammenheng med den sterke veksten i slutten av 1985 og i første halvår 1986. Nivået for bilsalget i siste halvår 1986 lå derimot betydelig under det som ble observert i samme periode forrige år. For desember måned 1986 hadde salget av nye biler kommet helt ned i 7.000-8.000 i antall, som ikke avvek mye fra nivået før oppgangen startet.

Utviklingen i kjøpet av egne transportmidler i 1985 og 1986 ligner på det som skjedde for 8-9 år siden da en sterk vekst i 1976 og 1977 ble avløst av en markert tilbakegang i 1978. Det er også grunn til å tro at mange av de bilene som ble kjøpt den gang ble skiftet ut i 1985 og 1986 og at dette ledet til nyinnkjøp. Utviklingen siste halvår 1986 kan tyde på at behovet nå er i ferd med å bli normalisert. Mer usikre økonomiske utsikter og kreditttilstramminger kan også ha bidratt til nedgangen. Dessuten økte prisene på nye personbiler med hele 20 prosent fra 4. kvartal 1985 til 4. kvartal 1986.

VAREKONSUMET

Privat konsum av varer i 1986. Prosent.

Varegrupper	Andel av totalt privat konsum	Volumendring fra 1985
Matvarer	18,3	3,0
Drikkevarer og tobakk	6,1	3,5
Klær og skotøy	7,4	5,5
Elektrisitet	5,3	1,2
Brensel	0,8	11,6
Driftsutgifter, egne transportmidler	4,7	6,9
Kjøp av egne transportmidler	8,0	5,3
Møbler og elektriske artikler	4,8	7,6
Varige fritidsvarer	1,9	14,1
Andre fritidsvarer	4,3	11,1
Andre husholdningsvarer	1,6	0,0
Andre varer	3,4	13,3
I alt	66,7	5,4

Etterspørselen etter varige fritidsvarer viste sterk vekst i 1986, og salget av møbler og elektriske artikler vokste også. Begge disse varegruppene er forholdsvis inntektsfølsomme, og en beskjeden prisstigning var trolig en medvirkende årsak til veksten for varige fritidsvarer. Veksten i etterspørselen etter møbler og elektriske husholdningsartikler avtok i løpet av andre halvår, mens omsetningen av varige fritidsvarer fortsatt var i klar vekst.

Blant de ikke-varige konsumvarene var det, foruten varegruppen andre varer, særlig brensel og driftsutgifter til egne transportmidler som viste klar vekst i 1986. Dette har nær sammenheng med en gunstig prisutvikling gjennom første halvår på grunn av nedgangen i oljeprisene. Veksten i driftsutgiftene til egne transportmidler kan også i sterk grad tilskrives veksten i bilsalget.

Vekstraten for matvarekonsumet i 1986 er foreløpig anslått til 3,0 prosent. Utviklingen i volumet for drikkevarer og tobakk, klær og skotøy, elektrisitet og andre fritidsvarer var også positiv i 1986. Bare for varegruppen andre husholdningsvarer kunne man registrere en nedgang i veksten.

Tjenestekonsumet

Tjenestekonsumet ser ut til å ha hatt en vekst på 4,0 prosent i volum i 1986. Dette var en noe svakere vekst enn i 1985, og veksten ser ut til å ha avtatt gjennom året.

For tjenester er datagrunnlaget jevnt over sparsomt når det gjelder måneds- og kvartalsindikatorer. Det er derfor viktig å understreke usikkerheten i de første foreløpige årsanslagene.

TJENESTEKONSUMET		
Privat konsum av tjenester i 1986.		
Prosent.		
Tjenestegrupper	Andel av totalt privat konsum	Volumendring fra 1985
Bolig	10,4	4,2
Hotell- og restaurantutgifter	4,4	1,2
Offentlige og private transporttjenester	4,4	6,6
Helsepleie	3,8	-0,8
Skolegang og kulturelle aktiviteter	2,1	11,1
Diverse husholdningstjenester	1,3	2,0
Diverse andre tjenester	2,7	6,0
I alt	29,1	4,0

Boligtjenestene, som utgjør den største enkeltposten av tjenestene, er beregnet å ha vokst sterkere i 1986 enn i 1985. Ettersom utviklingen i disse tjenestene i nasjonal-

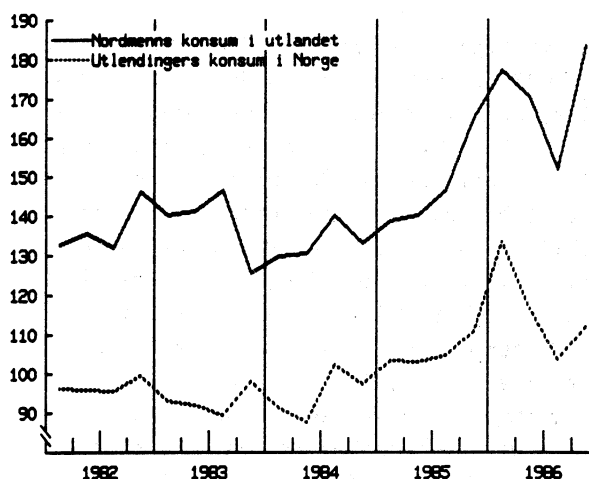
regnskapet står i forhold til utviklingen i boligkapitalen, har dette sammenheng med en større boligbygging.

For de andre tjenestene er derimot vekstanslagene for 1986 betydelig svakere enn for året før, og utviklingen ser spesielt ut til å ha vært svak for gruppen helsepleie. Gruppen hotell- og restaurantutgifter, som viste sterk vekst i 1985, vokste også bare svakt i 1986, og den avtakende veksten gjorde seg særlig gjeldende i andre halvår. Dette har trolig nær sammenheng med streiken ved Vinmonopolet.

Sterkest vekst ser det ut til å ha vært for gruppen skolegang og kulturelle aktiviteter. En moderat prisutvikling er nok én av grunnene til dette. Det samme er tilfellet for gruppen offentlige og private transporttjenester som viste klar vekst i 1986.

Korreksjonspostene nordmenns konsum i utlandet og utlendingers konsum i Norge viste begge en sterk økning i 1986, med vekstrater på henholdsvis 13,9 prosent og 8,2 prosent. Nettobidraget fra disse postene til endringen i privat konsum i alt var på 0,7 prosent. Chartertrafikken økte med 12,9 prosent de tre første kvartalene i 1986. Dette samsvarte godt med den forholdsvis høye vekstraten for nordmenns konsum i utlandet.

KORREKSJONSPOSTER
1980=100. Sesongjustert.

INVESTERINGER

I 1986 utgjorde verdien av bruttoinvesteringer i fast kapital om lag 140 milliarder kroner. Dette tilsvarte nær 28 prosent av bruttonasjonalproduktet, den høyeste andelen på fem år. I noen grad har den høye andelen sammenheng med virkningen på BNP i løpende priser av fallet i oljeprisen. Til sammenligning har gjennomsnittet i OECD-området ligget på om lag 20 prosent, men det er store forskjeller mellom ulike land.

I volum økte bruttoinvesteringene i fast kapital med nesten 22 prosent fra 1985 til 1986. Dette er en helt motsatt utvikling enn året før, da investeringene ble redusert med nesten 15 prosent, målt i 1985-priser. I 1986 bidro investeringene i oljeutvinning og rørtransport i betydelig grad til investeringsveksten med en volumøkning på 65 prosent. De påløpte investeringskostnadene i oljevirkosomhet, som bedre gir uttrykk for den løpende investeringsaktiviteten, har imidlertid holdt seg forholdsvis stabile i de siste tre årene. Regnet utenom investeringer i oljevirkosomhet og sjøfart var økningen i investeringene på nesten 15 prosent, som så langt i 1980-årene er den klart høyeste volumveksten for ett år.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene tyder på en betydelig økning i de samlede lagerbeholdninger. Lagerøkningen kan imidlertid være overvurdert i beregningene, fordi de løpende indikatorene - særlig i år med sterk vekst - kan undervurdere utviklingen i hovedstørrelser som privat konsum og bruttoinvesteringer i fast kapital. Økningen var enda sterkere for ordinære varelagre. Lagrene av varer under arbeid ble derimot redusert, noe som skyldtes uttauing av Gullfaks A og Ekofisk vanninjeksjonsplattformen sommeren 1986. Når økningen i de samlede lagerbeholdninger tas med, økte bruttoinvesteringene med om lag 15 prosent i volum fra 1985 til 1986.

Investeringsaktiviteten har generelt vært

høy i 1986 og investeringene økte i alle sektorer som omfattes av beregningene med unntak av sjøfart og kraftforsyning. Særlig kraftig var økningen i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass og i industri og bergverksdrift, mens samferdsel viste sterkest økning av de tjenesteytende sektorene. Også boliginvesteringene økte etter nedgang to år på rad, men investeringsveksten i forretningsbygg var sterkere. I varehandel økte investeringene noe mindre enn i 1985, men veksten i investeringene var fortsatt sterk. Den svake utviklingen i sjøfart ble forsterket i 1986, med store negative bruttoinvesteringer. Årsaken var økende salg og uteregistrering av eksisterende tonnasje og reduserte ny-

BRUTTOINVESTERING I FAST KAPITAL ETTER NÆRING

Prosentvis volumendring fra året før.

	1985	1986
Primærnæringer	6,2	8,0
Utvinning og rørtransport		
av råolje og naturgass	-42,0	65,0
Bergverksdrift	- 7,8	37,7
Industri	22,8	30,8
Skjermet	- 5,4	13,6
Utekonkurrerende	52,9	53,2
Hjemmekonkurrerende	23,2	22,6
Elektrisitetsforsyning	- 0,6	- 8,5
Bygge- og anleggsvirkosomhet	10,4	13,0
Varehandel	19,2	17,1
Sjøfart og oljeboring	..	..
Samferdsel	- 4,4	34,4
Annen privat tjenesteyting (inkl. boliger og forretningsbygg)	0,5	14,2
Offentlig forvaltning	0,3	4,6
I alt	-14,8	21,8
- utenom oljevirkosomhet og sjøfart	4,0	14,9

investeringer i skip under norsk flagg. I primærnæringene var det særlig investeringene i fiske, inkludert fiskeoppdrett, som økte.

I offentlig forvaltning er volumøkningen i investeringene foreløpig anslått til knapt 5 prosent. Sammenlignet med året før tyder dette på noe høyere offentlig investeringsaktivitet i 1986.

BRUTTOINVESTERING I FAST KAPITAL ETTER ART		
Prosentvis volumendring fra året før.		
	1985	1986
Investeringer i oljevirk-somhet	-40,7	69,4
Boliger	- 1,0	10,4
Andre bygninger og anlegg	0,8	7,9
Skip og båter	..	..
Annet transportmateriell	9,4	40,6
Maskiner, redskap, inventar ellers	8,2	15,1
I alt	-14,8	21,8

INVESTERING I OLJEVIRKSOMHET

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte bruttoinvesteringene i oljeutvinning og rørtransport fra 21,5 milliarder kroner i 1985 til 37,0 milliarder i 1986. Volumveksten var på hele 65 prosent. De store svingningene fra år til år har sammenheng med at plattformen regnes som investert på det tidspunkt de taues ut til feltet. I 1986 ble både Gullfaks A-plattformen og vanninjeksjonsplattformen på Ekofisk tauet ut, mens det ikke var tilsvarende utplasseringer i 1985.

Bruttoinvesteringsanslaget for 1986 er nedjustert med om lag 9 milliarder kroner i løpet av 1986. Det er investeringsanslagene for leting og feltutbygging som er blitt nedjustert. Oljeprisfallet gjennom de første

INVESTERINGSBEGREP - OLJEVIRKSOMHET

Påløpte investeringskostnader:

Påløpte investeringskostnader er et aktivitetsmål som gir uttrykk for den løpende ressursbruken på et prosjekt uavhengig av hvor aktiviteten finner sted. Rapporteringene til Byrået er basert på operatørens kostnadskontrollrutiner.

Bruttoinvesteringer i fast kapital:

I motsetning til bygge- og anleggsleveranser, som regnes som investert i samme takt som arbeidet utføres, regnes oljeplattformer først som investert på det tidspunkt og med den verdi de har når de plasseres på produksjonsstedet. Påløpte investeringskostnader for en oljeplattform blir regnet som endring i varer under arbeid (dvs. lagerendring) inntil plattformen blir plassert på feltet. For gruppen feltutbygging vil det derfor normalt være stort avvik mellom påløpte investeringskostnader og bruttoinvesteringer i fast kapital i samme periode.

månedene av 1986 har redusert leteaktiviteten betydelig. Lavere dollarkurs, større kostnadsbevissthet hos selskapene og svært romslige kostnadskalkyler for å unngå overskridelser forklarer for øvrig mesteparten av nedjusteringen av anslaget.

De påløpte investeringskostnadene, som best reflekterer den løpende investeringsaktiviteten, ser ut til å ha økt fra 32,9 milliarder kroner i 1985 til 34,4 milliarder kroner i 1986, en vekst på 4,5 prosent i verdi. Anslaget for 1987 er på 34,3 milliarder kroner. Som i foregående år var det investeringene i leting og feltutbygging som veide tyngst i 1986, med om lag 86 prosent av de totale kostnadene i utvinnings-

Utførte og antatte påløpte investeringskostnader i oljeutvinning og rørtransport. Milliarder kroner, løpende priser.

	1985	1986 ¹	1987 ¹
Utvinning av rå-			
olje og naturgass	31,6	33,8	33,6
Leting	7,8	7,0	6,2
Feltutbygging	19,2	22,1	21,1
Varer	10,3	12,3	11,5
Tjenester	8,1	8,6	8,3
Produksjons-			
boring	0,7	1,2	1,3
Felt i drift	1,7	2,6	4,4
Varer	0,5	0,6	1,0
Tjenester	0,1	0,9	1,6
Produksjons-			
boring	1,1	1,1	1,8
Landvirksomhet ²	2,9	2,2	2,0
Rørtransport	1,3	0,6	0,7
I alt	32,9	34,4	34,3

¹ Anslag ifølge Byråets investeringsstatistikk innhentet 4. kvartal 1986.

² Omfatter kontorbygg, baser og terminalanlegg på land.

sektoren.

Når det gjelder de påløpte kostnadene, og da særlig varekostnader, var det Oseberg A og B (utplassering 1988) og Gullfaks C (utplassering 1989) som hadde størst betydning i 1986 og som også vil ha det i 1987.

Mange nye felt planlegges utbygd av selskapene, men av disse er bare Gyda og Veslefrikk erklært kommersielle. I desember 1986 ble imidlertid Troll fase 1, Sleipner og en rørledning fra Troll via Sleipner til Zeebrugge i Belgia vedtatt utbygd. På bakgrunn av disse nye prosjektene og at anslaget for 1987 selv uten kostnadene fra disse ligger høyt, ser det ikke ut til at etterspørselen fra oljeinvesteringene skal avta i 1987.

Letekostnadene i 1986 ble om lag 10 prosent

lavere i verdi enn i 1985, som imidlertid var et rekordår både målt i kostnader og i antall påbegynte hull. Antall borefartøydøgn gikk ned med knapt 18 prosent fra 1985 til 1986. Nedgangen kom imidlertid først i annet halvår 1986. Antall borefartøydøgn gikk ned med nesten 40 prosent i annet halvår 1986 sammenliknet med annet halvår 1985. Hvis dette aktivitetsnivået holder seg gjennom 1987, tilsvarer det en helårsbeskjefteelse for 6-7 rigger mot om lag 10 i 1986.

Investeringene til felt i drift, hvor produksjonsboring har vært den største kostnaden, økte fra 1,7 milliarder kroner i 1985 til 2,6 milliarder kroner i 1986. Anslaget for 1987 er på 4,4 milliarder kroner. Økningen fra 1985 til 1986 henger sammen med at flere felt kom i produksjon. Dette vil også gjelde for 1987, men her veier dessuten kostnadene i forbindelse med oppjekkingen av plattformene på Ekofiskfeltet tungt.

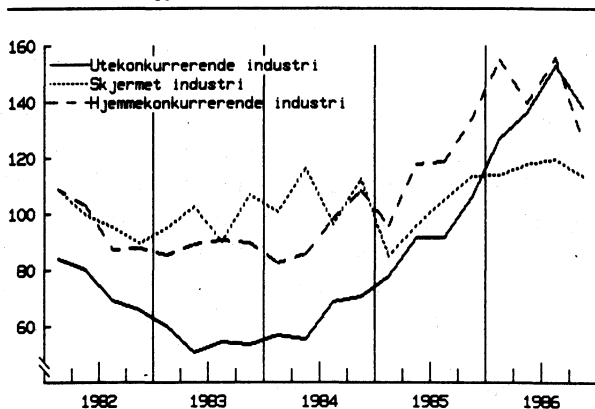
I rørtransportsektoren har investeringene vært lave siden Statpipe-rørledningen ble satt i drift høsten 1985. Dette vil imidlertid endre seg og det må påregnes store investeringer i denne sektoren når byggingen av rørledningene fra Oseberg til Sture og fra Troll til Zeebrugge kommer i gang. Kostnadene til første fase av Zeepipe er beregnet til om lag 7,7 milliarder (1986-kroner), og det meste vil påløpe fra 1990 til 1992.

INDUSTRIINVESTERINGER

1986 var et toppår for industriinvesteringene. Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet utgjorde bruttoinvesteringene i fast kapital nær 17 milliarder kroner. Dette innebærer en økning målt i volum fra 1985 på hele 30,8 prosent. Veksten var høyest for investeringer i bygninger og anlegg med 34,5 prosent, mens investeringer i maskiner og transportmidler økte med 29,1 prosent.

Økningen i investeringene var sterkest i

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

utekonkurrerende industri. Volumveksten var her oppe i 53,2 prosent. Det klart sterkeste vekstbidraget kom fra raffineringindustrien, hvor utbyggingen på Mongstad utgjør mesteparten, men også treforedlingsindustrien bidro sterkt. Investeringene i metallindustrien økte i takt med industriinvesteringene totalt. På grunn av Mongstad-utbyggingens dominerende stilling blant investeringsprosjekter innenfor denne konkurranse-typegruppen, lå økningen for bygninger og anlegg noe høyere enn for maskiner og transportmidler.

I den hjemmekonkurrerende industrien var økningen i investeringene 22,6 prosent. Økningen var vesentlig høyere for investeringer i bygninger og anlegg enn i maskiner og transportmidler. Det var særlig den kjemiske og mineralske industrien som bidro til den sterke veksten i bygge- og anleggsinvesteringene. Investeringene i skjermet industri vokste også fra 1985 til 1986, men veksten her var en del lavere enn i resten av industrien med 13,6 prosent. Her viste investeringene i maskiner og transportmidler en klar vekst på 18,3 prosent, mens økningen for bygge- og anleggsinvesteringene bare var 4,4 prosent.

Mye av den høye årsveksten i industriinvesteringene i 1986 skrev seg fra en sterk oppgang gjennom 1985. Gjennom 1986 viste veksten en svakere tendens. Faktorer bak det høye investeringsnivået må blant annet

antas å ha vært den jevnt over høye kapasitetsutnyttningen og gode lønnsomheten som har vært observert gjennom flere år.

Foreløpige beregninger viser imidlertid en svakere lønnsomhet i de to siste årene, og det er grunn til å tro at dette vil gi seg utslag i investeringsaktiviteten i 1987. Statistisk Sentralbyrås investeringsstatistikk fra 4. kvartal 1986 viser en økning i anslaget for verdien av industriinvesteringene for 1987, i forhold til anslaget for 1986 gitt samme kvartal året før, på 11 prosent, litt lavere enn tilsvarende anslag gitt i 3. kvartal. Denne tendensen til en relativ nedjustering av 1987-anslaget kan tenkes å fortsette - blant annet på grunn av det høye rentenivået ved inngangen til 1987. På denne bakgrunn er det ikke grunn til å vente noe videre volumvekst fra 1986 til 1987. Indikasjonene på redusert lønnsomhet i industrien underbygger dette.

Splitter en opp investeringsanslaget på de enkelte industrisektorene, ser vi at det særlig er metallindustrien som ventes å bidra negativt til utviklingen i industriinvesteringene i 1987. Det anslåtte vekstbidraget fra raffineringindustrien skyldes Mongstad-utbyggingen. Når det gjelder treforedling og grafisk industri, har kapasitetsutnyttningen i det siste vært meget høy. Ifølge konjunkturbarometeret fra 4. kvartal 1986 oppga 88 prosent av bedriftene en kapasitetsutnyttning på over 80 prosent. Lønnsomheten i disse sektorene har også vært meget god. I forhold til i industrien totalt var avkastningsnivået høyt i disse sektorene. Nærings- og nytelsesmiddelindustrien har også hatt god lønnsomhet. Til tross for en reduksjon i egenkapitalrentabiliteten fra 1984 til 1985 var nivået fortsatt vesentlig høyere enn i industrien totalt. Faktorer bak metallindustriens forventede negative vekstbidrag er dårlig lønnsomhet samt ikke spesielt gode markedsutsikter. Egenkapitalrentabiliteten i metallindustrien ble redusert med 57 prosent fra 1984 til 1985, fra et nivå vesentlig

høyere til et nivå noe lavere enn gjennomsnittet i industrien.

=====

BOLIGINVESTERINGER

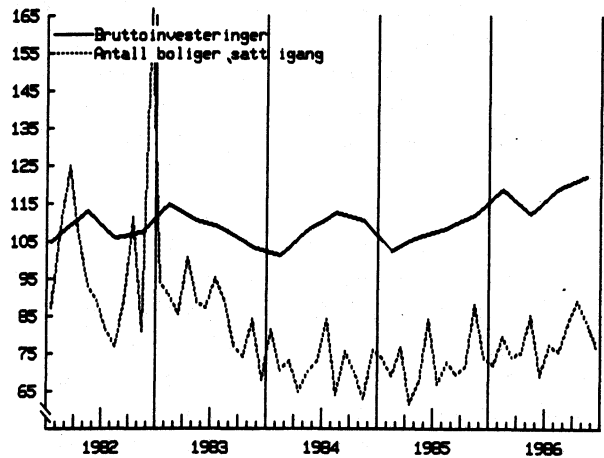
=====

Det var en sterk vekst i boliginvesteringene fra 1985 til 1986. Ifølge foreløpige tall var volumveksten på 10,4 prosent. Sesongjustert viste boliginvesteringene en jevnt stigende vekst gjennom 1985 og 1986. Veksten må sees på bakgrunn av flere år med lave boliginvesteringer sammen med de siste årenes relativt høye inntektsvekst for husholdningene.

I 1986 ble det satt i gang arbeid med vel 28.600 boliger, en økning på knapt 9 prosent fra foregående år. Målt i areal har igangsettingstallene vokst noe mer enn antall boliger, slik at tendensen til økt areal pr. bolig har vedvart. Sesongjusterte tall for igangsetting av nye boliger viste en stigende tendens gjennom 1986.

De relativt høye igangsettingstallene mot slutten av 1986 innebærer en positiv effekt for boliginvesteringene i 1987. Utsiktene til høyere boligkostnader pga. høye utlånsrenter i private kredittinstitusjoner og rentefradragets reduserte betydning ved

BOLIGINVESTERINGER OG -IGANGSETTING
1980=100. Sesongjustert.

skatteomleggingen, vil være momenter som trekker i negativ retning.

Husbankens utlånsramme i 1986, som ble oppbrukt, dekket om lag 25 prosent av boliginvesteringene i 1986. Utlånsrammene for 1987 er bare 4,9 prosent høyere enn rammene for 1986. Medmindre rammene økes i løpet av året, vil dette virke i retning av en reduksjon i volumet av boliginvesteringene selv om rammen brukes opp. En eventuell positiv effekt på boliginvesteringene av den relativt lave husbankrenten vil derfor være sterkt begrenset.

UTENRIKSØKONOMI

De dominerende begivenhetene i norsk utenriksøkonomi i 1986 var oljeprisfallet, devalueringen av den norske kronen i mai og en kraftig importvolumøkning. Tilsammen resulterte dette i at de store overskuddene i driftsregnskapet overfor utlandet de foregående år ble vendt til et meget stort underskudd. Devalueringen, som var ment å skulle styrke utenriksbalansen, later så langt til bare å ha gitt økte priser og ikke oppgang i eksportvolumet. Importvolumet har imidlertid flatet ut mot slutten av 1986 og viser nå tegn til nedgang. Devalueringen

synes heller ikke å ha kunnet forhindre at konkurranseevnen i norsk industri ble ytterligere forverret i 1986.

=====

DRIFTSBALANSEN

=====

Fra rekordhøye overskudd i driftsregnskapet overfor utlandet i 1984 og 1985 opplevde Norge i 1986 et stort underskudd som er anslått til 33 milliarder kroner. Foreløpige tall tyder på at underskuddet var særlig

stort i april på grunn av arbeidskonflikten i Nordsjøen, men det var høyt også fra mai og fram mot slutten av året. Det er grunn til å tro at underskuddene likevel var noe lavere i årets siste måneder. Selv om underskuddet i 1986 var stort nominelt, var det som andel av BNP lavere enn på midten av 1970-tallet.

Vare- og tjenestebalansen gikk fra et overskudd på nær 40 milliarder kroner i 1985 til et underskudd på 18 milliarder kroner i 1986. Mer en to tredjedeler av denne nedgangen kan forklares med fallet i eksportprisene på olje og gass og tradisjonelle varer, herunder raffinerte petroleumsprodukter, mens resten skyldes økningen i importvolumet. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen har bare økt svakt fra 1985 til 1986, mens netto eksport av tjenester gikk fra positiv til negativ verdi

Underskuddet på handelsbalansen for tradisjonelle varer, som økte sterkt både i 1984 og 1985, gikk opp med ytterligere 23 milliarder og er for 1986 beregnet til å bli på over 71 milliarder kroner. Underskuddene har vært høye i alle årets 12 måneder, men synes å ha blitt noe lavere mot slutten av året.

Den svake utviklingen på handelsbalansen for tradisjonelle varer skyldtes først og fremst den kraftige økningen i importvolumet. Dette ble ytterligere forsterket av en reduksjon i bytteforholdet (forholdet mellom eksport- og importpriser) på 7 prosent. Denne forverringen var i hovedsak et resultat av at eksportprisene ble trukket ned som følge av prisnedgangen på raffinerte petroleumsprodukter.

Registreringen i utlandet av den norske handelsflåten, den såkalte "utflaggingen", som særlig har pågått de to siste årene, gjør at underskuddet på driftsbalansen i 1986 blir noe lavere enn det ellers ville ha blitt. Salg av brukte skip til utlandet (inklusive registrering i utlandet) føres nemlig som eksport av brukte skip i utenriksregnskapet. Salget av brukte skip til utlandet var i 1985 og 1986 mer enn 6 milliarder kroner høyere enn gjennomsnittet for de fem foregående år. En må imidlertid regne med at de solgte skipene ville gitt netto valutainntekter (bruttofrakter minus utgifter i utlandet) dersom de fremdeles var registrert i Norge. Det er derfor vanskelig å beregne en netto-effekt på driftsbalansen av utflaggingen.

DRIFTSREGNSKAPET OVERFOR UTLANDET 1)

Mill. kroner.

	1985	1986	Endring	Dekomponert	
				Volum	Pris
Vare- og tjenestebalansen	39 408	-18 019	-57 427	-14 671	-42 756
- olje og gass	82 356	52 295	-30 061	4 261	-34 322
- skip og plattformer	3 344	2 752	-592	-634	42
- tradisjonelle varer	-47 973	-71 200	-23 227	-17 027	-6 200
- tjenester	1 681	-1 866	-3 547	-1 271	-2 276
Rente- og stønadsbalansen	-13 770	-15 000	-1 230		
Driftsbalansen	25 638	-33 019	-58 657		

1) Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskapet.

Ved utgangen av 1985 var Norges nettogjeld overfor utlandet redusert til 9,3 prosent av bruttonasjonalproduktet, noe som er den laveste gjeldsandel Norge har hatt siden 1950-tallet. Statsforvaltningen hadde praktisk talt nedbetalt hele sin gjeld overfor utlandet. Tar en overskuddet på driftsregnskapet i 1986 som anslag for økningen i nettogjelden, og korrigerer for omvurderinger av reserver og lånegjeld som følge av valutakursendringer i løpet av året, kan en anslå gjeldsøkningen til rundt 29 milliarder kroner. Nettogjelden overfor utlandet var i så fall på ca. 75 milliarder kroner ved utgangen av 1986 og utgjorde om lag 15 prosent av bruttonasjonalproduktet.

NETTOGJELD OVERFOR UTLANDET VED UTGANGEN AV ÅRET		
Milliarder kroner.		
	1985	1986
Statsforvaltningen	0,5	..
Kommuneforvaltningen	8,8	..
Norges Bank	-105,2	..
Andre finansinstitusjoner	58,3	..
Skipsfart og oljevirkksomhet	50,1	..
Andre innenlandske sektorer	33,9	..
I alt	46,4	75,0

=====

EKSPORT

=====

Verdien av norsk eksport gikk ned med omtrent en femtedel fra 1985 til 1986. Etter å ha vært i sterk vekst fra 1982 nådde eksportverdien en topp i slutten av 1985 og gikk deretter ned i første halvår 1986. Denne nedgangen forklares nesten i sin helhet av prisfallet på olje og gass. Volumet av norsk eksport har, bortsett fra en midlertidig nedgang på grunn av arbeidskonflikten i vår, økt svakt gjennom 1986.

Det er foreløpig ikke mulig å spore noen volumoppgang etter kronenedskrivningen. Dette kan nok delvis forklares med at kapasitetsutnyttningen i mange av eksportnæringene var høy allerede før devalueringen. Det later imidlertid til at eksportørene har kunnet hente ut en gevinst i form av høyere priser.

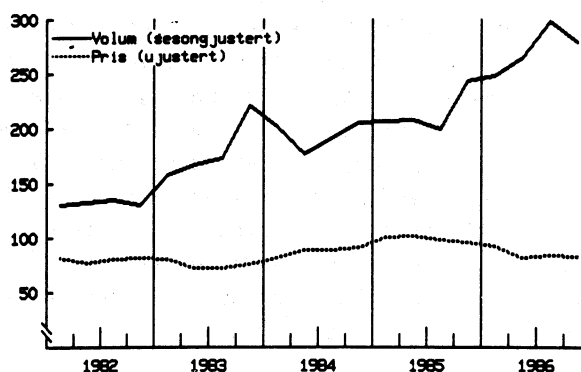
Tradisjonelle varer

Eksportverdien av tradisjonelle varer (alle varer utenom råolje, naturgass, skip og plattform), som utgjør noe under en tredjedel av total eksport, passerte en konjunkturtopp i 2. kvartal 1985 etter å ha vært i sterk oppgang siden 1982. Eksportverdien sank i annet halvår 1985 og første halvår 1986, men flatet ut og viste tegn til ny oppgang mot slutten av året. Eksportvolumet endret seg bare ubetydelig fra 1985 til 1986, slik at endringen i verdi må forklares med bevegelser i prisene. Prisene falt særlig sterkt i første halvår 1986, men har i annet halvår steget noe.

Årsaken til prisnedgangen på tradisjonelle eksportvarer var først og fremst et kraftig prisfall på varer fra utekonkurrerende industri. Prisene på metaller var lave, men viktigere var det at prisene på raffinerte petroleumsprodukter i kjølvannet av oljeprisnedgangen, ble omtrent halvert. Det har generelt vært lave råvarepriser på verdensmarkedet i 1986, men norske eksportører har blitt noe skjermet mot dette på grunn av

EKSPORT AV PRIMERNERINGSVARER
Indekser 1980=100.

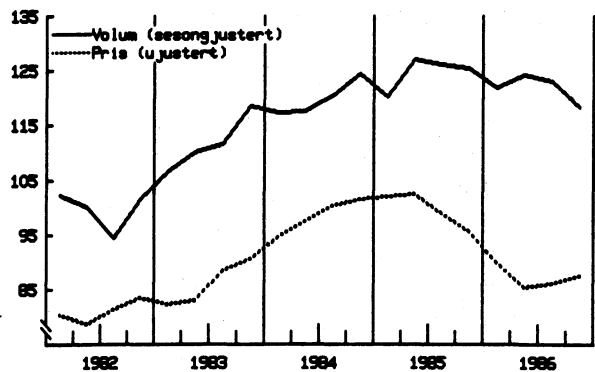
devalueringen. Metaller, særlig jern og stål, har derfor vist økning i eksportverdien i annet halvår. Eksportvolumet av raffinerte petroleumsprodukter har økt fra 1985 som følge av kapasitetsutbygging hos norske produsenter og bedre avsetningsmuligheter på grunn av lavere priser.

Eksportverdien av varer fra hjemmekonkurrerende industri (kjemiske og mineralske produkter, skip og plattformer, andre verkstedprodukter, trevarer og tekstilvarer) økte noe fra 1985 til 1986. Volumet gikk også opp, bortsett fra en midlertidig nedgang på grunn av arbeidskonflikten i vår, mens prisene falt svakt. Eksportverdien av verkstedprodukter har vært praktisk talt uendret fra 1985 til 1986. Det har imidlertid vært en volumnedgang gjennom 1986, men denne er blitt motvirket av en tilsvarende prisoppgang. Mot slutten av året dominerte imidlertid volumnedgangen slik at verdien også gikk ned. Varegruppen kjemiske og mineralske produkter hadde svak prisutvikling, men sterk vekst i volum.

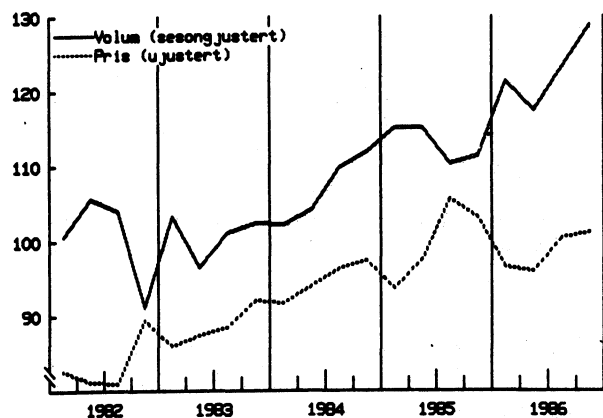
Eksportverdien av varer fra skjermet industri (nærings- og nytelsesmidler og grafiske produkter) gikk ned ved inngangen til 1986, men har igjen gått noe opp i annet halvår, slik at den i gjennomsnitt for 1986 lå noe over året før. Volumet har vært i nedgang siden annet halvår 1984, og verdioppgangen i siste del av 1986 forklares derfor av et prishopp, særlig fra 2. til 3. kvartal.

Eksportvolumet av varer fra primærnæringene har vært i sterk oppgang de siste årene, men viste tegn til utflating og svak nedgang mot slutten av 1986. Denne varegruppen domineres av fisk, som utgjør mellom to tredjedeler og tre fjerdedeler, og det er særlig den sterke produksjonsøkningen av oppdrettsfisk som forklarer oppgangen. Prisene har vært fallende gjennom hele 1986. Grunnen til dette er først og fremst at prisene på oppdrettsfisk har vært presset ved at tilbudet fra både norske og utenlandske produsenter har økt sterkt.

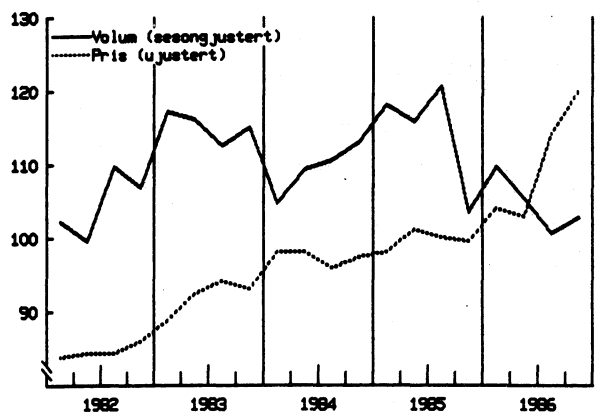
EKSPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje og naturgass). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV SKJERMEDE VARER
Indekser 1980=100.

EKSPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR 1)							
	Mill.kr. Verdi 1986	Prosentvis endring fra foregående år					
		Verdi		Volum		Pris	
		1985	1986	1985	1986	1985	1986
Tradisjonelle varer	70.387	7,8	-6,2	3,9	0,3	3,8	-6,5
Primærnæringsvarer	2.646	27,2	9,9	12,8	28,0	12,8	-14,1
Skjermede varer	9.396	6,4	1,8	3,8	-7,9	2,5	10,5
Utekonkurrerende varer	34.960	4,8	-14,4	3,5	-2,1	1,3	-12,6
Hjemmekonkurrerende varer	23.205	12,4	6,1	7,4	7,2	4,9	-1,1
Elektrisk kraft	180	6,3	-74,0	-49,4	-64,6	110,1	-26,5
Råolje og naturgass	54.135	8,6	-36,4	3,6	6,4	4,8	-40,2
Skip og plattformer	12.629	36,6	-0,1	56,0	-4,3	-12,4	4,4
Tjenester	57.599	11,2	-7,4	3,1	-4,4	7,9	-3,1
Eksport i alt	194.750	10,2	-17,1	5,5	1,0	4,5	-18,0

1) Se fotnote side 56

Råolje og naturgass

Eksportverdien av olje og gass ble redusert med over en tredjedel fra 1985 til 1986. Eksportvolumet økte riktignok, men det er den kraftige prisnedgangen som dominerte bildet. Oljeprisene gikk ned med omtrent to tredjedeler fra årsskiftet 1985/86 til sommeren 1986, men har etter det igjen vært i oppgang. Endringer i gassprisen henger gjerne noe etter tilsvarende bevegelser i oljeprisen, og prisen på naturgass er fremdeles i nedgang. Den var ved utgangen av 1986 nær 20 prosent lavere enn ett år tidligere.

Skip og plattformer

Eksportverdien av skip og plattformer totalt gikk svakt ned fra 1985 til 1986. Eksporten av brukte skip, som ble fordoblet fra 1984 til 1985, var imidlertid like høy i 1986 og utgjorde da vel 10 milliarder kroner. Dette må sees i sammenheng med den pågående utflaggingen av den norske flåten.

Tjenester

Etter en betydelig økning både i 1984 og

1985, gikk verdien av tjenesteeksporten noe ned i 1986. Nedgangen var tilnærmet likt fordelt på pris og volum. Bruttofrakter fra utenriks sjøfart utgjør omtrent halvparten av eksportverdien av tjenester, og volumnedgangen forklares derfor langt på vei av utflaggingen av handelsflåten. Også fraktratene har gått noe ned, men steg igjen mot slutten av 1986. Utlendingers konsum i Norge økte med over 15 prosent fra 1985 til 1986.

IMPORT

Verdien av import totalt passerte en topp i annet kvartal 1986 etter å ha vært i oppgang siden begynnelsen av 1983. Selv om det deretter har vært nedgang, lå årsgjennomsnittet for 1986 godt over gjennomsnittet for året før. Verdioppgangen skyldtes en meget kraftig økning i importvolumet, mens prisene inntil devalueringen viste avtakende tendens. I siste halvdel av 1986 er det imidlertid prisene som har steget, mens volumet har gått ned. Økningen i importen forklares tilsynelatende først og fremst av

IMPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR 1)							
	Mill. kr. Verdi 1986	Prosentvis endring fra foregående år					
		Verdi		Volum		Pris	
		1985	1986	1985	1986	1985	1986
Tradisjonelle varer	141.586	19,6	15,1	12,5	14,0	6,3	0,9
Primærnæringsvarer	5.724	1,2	13,3	1,8	11,6	-0,6	1,5
Skjermede varer	6.718	18,7	18,3	15,7	15,5	2,6	2,4
Utekonkurrerende varer	24.683	8,8	-4,2	5,0	11,1	3,6	-13,8
Hjemmekonkurrerende varer	93.100	23,8	20,3	15,0	15,5	7,7	4,2
Transportmidler	10.994	27,5	25,9	15,4	11,4	10,5	13,1
Elektrisk kraft	367	570,4	-18,1	271,6	-12,5	80,4	-6,4
Råolje og naturgass	1.840	-21,9	-32,4	-25,6	44,8	5,0	-53,3
Skip og plattformar	9.877	-16,1	6,2	-22,7	0,9	8,5	5,2
Tjenester	59.465	11,7	-1,7	4,6	-2,4	6,8	0,7
Import i alt	212.769	14,0	8,8	7,0	8,8	6,6	0,0

1) Se fotnote side 56

en sterk etterspørselsøkning rettet mot varer med høye importandeler, særlig fra privat konsum og investeringer i næringer utenom olje og sjøfart. I betydelig grad har importen også fortrent norsk produksjon, ved at en del norske næringer har tapt andeler på hjemmemarkedet.

Tradisjonelle varer

Tradisjonelle varer utgjør omtrent to tredjedeler av totalimporten, og på samme måte som for importen totalt passerte importverdien av tradisjonelle varer en topp i april og har etter det gått ned. Prisene falt noe ved inngangen til 1986, men har i annet halvår steget svakt. De store bevegelsene i verdi må derfor forklares med tilsvarende volumendringer.

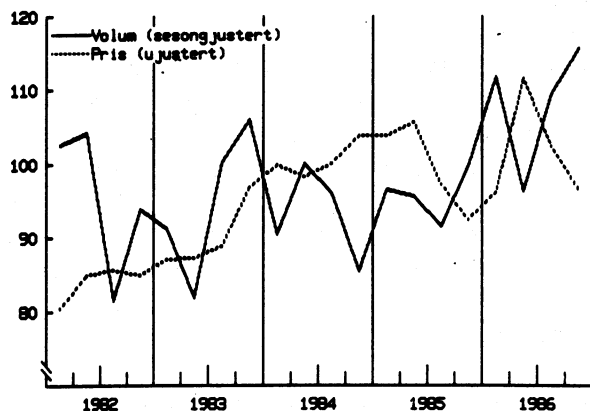
Importverdien av utekonkurrerende varer gikk noe ned fra 1985 til 1986. Volumet steg imidlertid med over 11 prosent, og verdinedgangen skyldtes derfor en kraftig prisnedgang, først og fremst på raffinerte petroleumsprodukter.

Importverdien av hjemmekonkurrerende varer

økte med 20 prosent fra 1985 til 1986 til tross for at toppen ble passert i april også for denne varegruppen. Det er først og fremst volumet som har økt, men også prisene har gått opp, særlig i annet halvår. Volumøkningen var særlig stor for undergruppene trevarer og tekstil- og bekledningsvarer. For den siste gruppen gikk også prisene sterkt opp.

Varegruppen transportmidler uten norsk

IMPORT AV PRIMÆRNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

konkurransen domineres av personbiler. Etter å ha vært rekordhøy i 1985, økte verdien av personbilimporten med i gjennomsnitt ytterligere en tredjedel fra 1985 til 1986. Den nådde imidlertid et toppunkt i april 1986 og har vært i nedgang siden.

Importen av skjermede varer økte i verdi nesten like mye som importen av hjemmekonkurrerende varer. Prisveksten var likevel lavere, men volumveksten var sterk gjennom hele 1986 og det var ved utgangen av året ingen tegn til at den skulle avta.

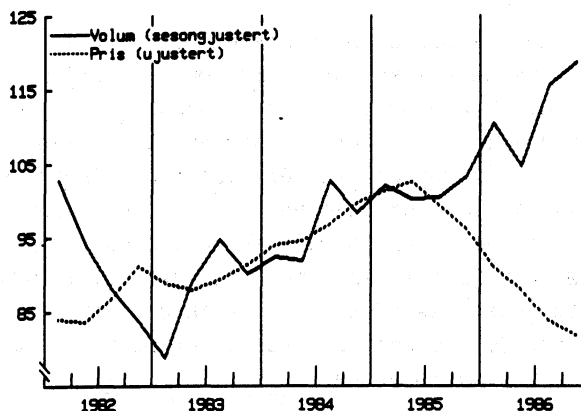
Tjenester

Tjenesteimporten, som i verdi utgjør om lag en fjerdedel av totalimporten, domineres av skipsfartens utgifter i utlandet og nordmenns konsum i utlandet. Verdien av skipsfartens utgifter i utlandet har gått sterkt ned fra 1985 til 1986. Prisene gikk ned, men det var også et fall i volumet. Dette henger sammen med at den norskregistrerte utenriksflåten ble redusert i 1986. Nordmenns konsum i utlandet økte med vel 23 prosent i verdi fra 1985 til 1986, men veksten var avtakende gjennom året. Alt i alt gikk både verdi og volum for tjenesteimporten svakt ned fra 1985 til 1986.

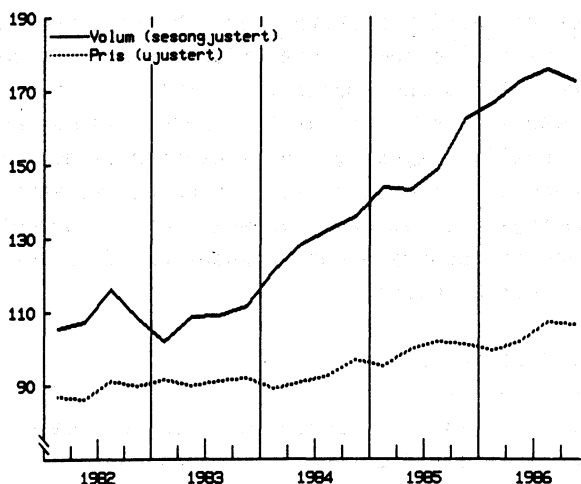
INDUSTRIENS KONKURRANSEEVNE

Et lands konkurransevne uttrykker evnen til å sørge for en effektiv ressursutnyttelse samtidig som en har en tilfredsstillende balanse i utenriksøkonomien. For å kunne oppnå det siste må norske bedrifter være i stand til å hevde seg i konkurransen med utenlandske bedrifter på eksportmarkedene og på hjemmemarkedet. Samtidig må det konkurranseutsatte næringslivet klare å tiltrekke seg nok arbeidskraft, kapital og råvarer i konkurranse med både utenlandske bedrifter og skjermede norske næringer. Næringslivets konkurransevne vil følgelig avhenge av en rekke faktorer som produktivitet, produktutvikling, omstil-

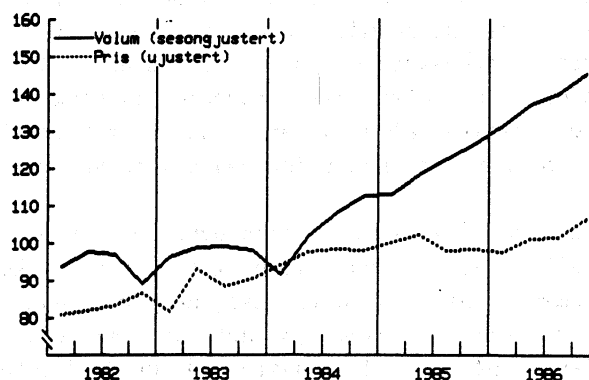
IMPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje). Indekser 1980=100.

IMPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

IMPORT AV SKJERMEDE VARER
Indekser 1980=100.

lingsevne, markedsføring, valutakurser og priser på ulike innsatsfaktorer.

I den løpende økonomiske debatt blir det gjerne satt likhetstegn mellom konkurranseutsatt næringsliv og industri. En må imidlertid ha klart for seg at for balansen i utenriksøkonomien er også andre næringer viktige, i særdeleshet olje- og gassutvinningen, men også enkelte tjenesteytende næringer som f.eks. utenriks sjøfart. I 1986 utgjorde således industriprodukter bare rundt 30 prosent av norsk eksport og 60 prosent av importen.

Fordi olje- og gasssektoren er av så stor betydning for Norges utenriksøkonomi, er utviklingen i olje- og gassprisene meget viktige for driftsbalansen overfor utlandet. Fallet i olje- og gassprisene medfører at Norges konkurransevne er blitt sterkt svekket. Dersom disse prisene skulle holde seg på dagens moderate nivå i tiden fremover, er det derfor nødvendig med en vesentlig styrking av konkurransevnen i landets tradisjonelle konkurranseutsatte næringer. I det følgende skal en gjennomgå enkelte sentrale konkurransevneindikatorer for norsk industri.

Markedsandeler

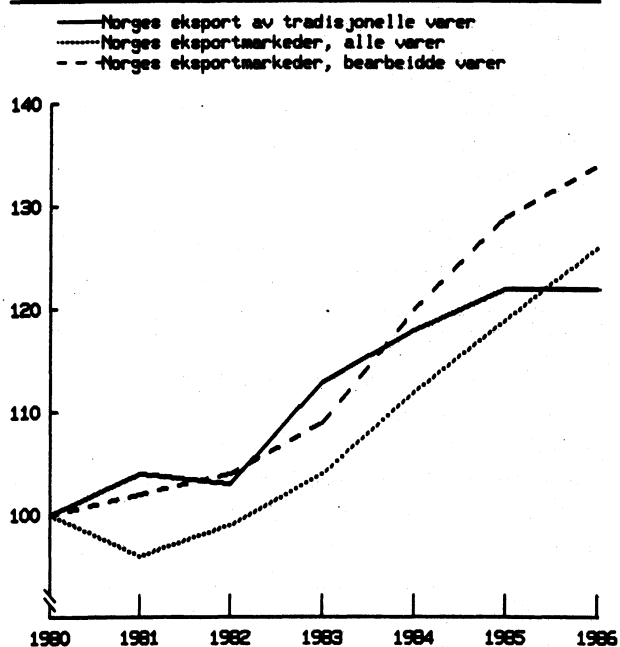
Utviklingen i industriens konkurransevne kan i ettertid avleses i markedsandelene for industriprodukter hjemme og ute. Norsk industris samlede eksportmarkedsandel kan belyses ved å sammenligne endringer i volumet av norsk eksport av tradisjonelle varer med indikatorer for endringer i størrelsen på de norske eksportmarkedene. Målt på denne måten har norske eksportører tapt markedsandeler hvert år siden 1983, både når en ser det i forhold til markedet for tradisjonelle varer under ett, og i forhold til markedet for bearbeidde varer.

For mer detaljerte varegrupper har en bare tall i verdi, og disse kan derfor ikke sammenlignes direkte med de forannevnte totaltall i volum. Bildet er imidlertid langt på vei det samme, og for de fleste

varegruppene er de norske eksportmarkedsandelene redusert. Reduksjonen var særlig stor for varegruppene maskiner, møbler og fôrstoffer for dyr, hvor markedsandelene er blitt nesten halvert siden 1980. For mer råvarepregede varer som papirmasse og papiravfall, malmer og metaller unntatt jern og stål er markedsandelene økende. Foreløpige beregninger (som må tolkes med forsiktighet da de bare baserer seg på oppgaver for årets første kvartaler) tyder på at mønsteret fra tidligere år fortsatte også i 1986, og at Norge tapte markedsandeler for de fleste av varegruppene.

På hjemmemarkedet tapte norske produsenter markedsandeler i verdi i 1986 for alle de varegruppene en har tall for, med unntak av varegruppene metaller og kjemiske råvarer. Tilsvarende tall beregnet i faste priser viser at tapet var større i volum enn i verdi, noe som betyr at norske produsenter

VERDENSHANDELEN OG NORGES VAREEKSPORT 1)
Volumindekser. 1980=100.

1) Tallene for Norges eksport av tradisjonelle varer (eksport av varer utenom råolje, naturgass, skip og plattformer) bygger på handelsstatistikken. Indeksene for eksportmarkedet er beregnet som et gjennomsnitt av andre lands import, hvor beregningsgrunnlaget er henholdsvis samlet import av varer og import av bearbeidde varer. Vektene som er benyttet er landenes andeler av norsk eksport. Tallene for 1986 bygger på anslag fra OECD.

MARKEDSANDELER FOR NORSK EKSPORT AV UTVALGTE VAREGRUPPER

Verdiandeler. Indekstall, 1980=100.

	1982	1983	1984	1985	1986
Fôrstoffer for dyr, unntatt korn	74,7	91,6	80,1	65,1	52,7
Papirmasse og papiravfall	116,1	107,1	95,4	102,7	106,4
Malmer og avfall av metall	101,7	131,6	124,3	98,5	126,9
Organisk-kjemiske produkter	87,4	107,7	100,1	101,5	96,6
Kunstgjødsel	96,1	98,3	99,0	95,1	91,6
Kunstharpikser og plast, cellulose, estere og etere	90,8	94,0	93,6	85,7	77,8
Papir og papp og varer derav	82,7	81,6	82,8	87,1	83,8
Jern og stål	84,2	97,7	93,1	87,0	71,9
Metaller unntatt jern og stål	116,7	110,9	132,2	127,9	132,3
Maskiner	96,4	77,0	64,5	64,9	64,9
Møbler	68,3	61,1	57,5	52,4	54,4
Varene ovenfor i alt, veiet med norske eksportvekter	98,6	97,3	99,5	96,1	95,1

Markedsandelene er beregnet som verdiandeler og angir verdien av eksport fra Norge til våre viktigste samhandelsland i forhold til en veiet sum av importverdien til disse landene. Tallene for 1986 er i hovedsak beregnet på grunnlag av oppgaver for de første kvartalene.

MARKEDSANDELER FOR IMPORTKONKURRERENDE VARER.

Verdiandeler. Indekstall, 1980=100.

	1982	1983	1984	1985	1986
Nærings- og nytelsesmidler	92,0	91,7	91,3	90,3	89,8
Treforedling	70,2	69,4	68,4	66,2	65,2
Kjemiske råvarer	44,2	44,7	44,4	42,7	44,0
Raffinerte oljeprodukter	56,1	62,8	66,9	65,7	59,8
Metaller	25,0	31,6	29,6	24,9	28,4
Tekstil- og bekledningsvarer	29,8	27,8	26,4	22,4	20,0
Trevarer	78,9	77,9	76,2	73,7	69,4
Kjemiske og mineralske produkter	44,5	44,0	42,0	40,0	38,2
Skip og oljeplattformer	53,9	52,3	59,5	66,0	65,7
Andre verkstedprodukter	49,3	45,8	43,6	41,2	36,3
Varene ovenfor i alt	57,5	57,1	56,5	54,4	51,8

oppveiet noe av nedgangen i markedsandeler med større prisøkninger enn konkurrentene. På den annen side kan nettopp disse høyere prisene på norskproduserte varer forklare tapet av markedsandeler. Denne utviklingen er for de fleste varegruppene vedkommende en forlengelse av trenden fra foregående år.

Særlig stor har nedgangen i markedsandeler vært for varegruppene tekstil- og bekledningsvarer, trevarer, kjemiske og mineralske produkter og for verkstedprodukter. De eneste som har økt sine markedsandeler på 1980-tallet er produsenter av raffinerte oljeprodukter og skip og plattformer. En bør

være klar over at importandelene over tid vil være økende på grunn av den økende økonomiske integrasjonen internasjonalt. Selv når en tar hensyn til dette, er det grunn til å hevde at tapet av markedsandeler på hjemmemarkedet har vært så stor at det indikerer svekket konkurransevne for norsk industri.

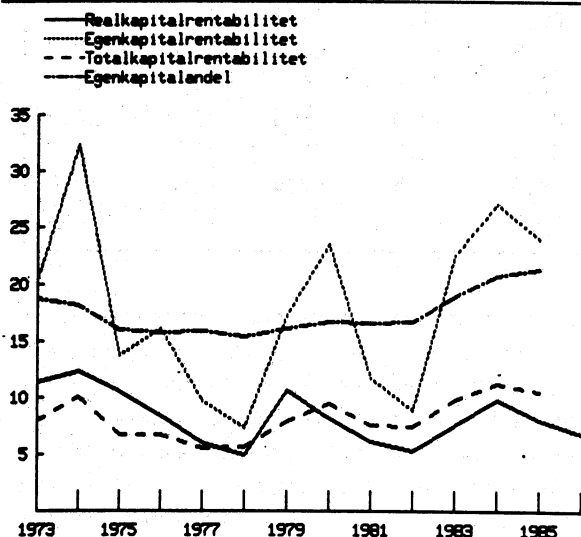
Lønnsomhet

Mens utviklingen i markedsandeler avspeiler tidligere perioders konkurransevne, står ulike lønnsomhetsmål i en mellomstilling, idet de i tillegg også sier noe om fremtidig konkurransevne. Muligheten for å gjennomføre omstillinger, produktutvikling, produktivitetsforbedringer og andre konkurransefremmende tiltak i de kommende perioder avhenger av lønnsomheten i dag.

Sett fra et samfunnsøkonomisk synspunkt er en nærings totalkapitalrentabilitet mest interessant, idet den forteller noe om avkastningen på samlet kapital i næringen. Sett fra den enkelte bedrifts og investors side er egenkapitalrentabiliteten viktig fordi den viser avkastningen på den kapitalen som bedriften eier.

Både egen- og totalkapitalrentabiliteten i industrien er svært konjunkturømfindtlig.

RENTABILITET OG SOLIDITET
Industri totalt. Prosent.

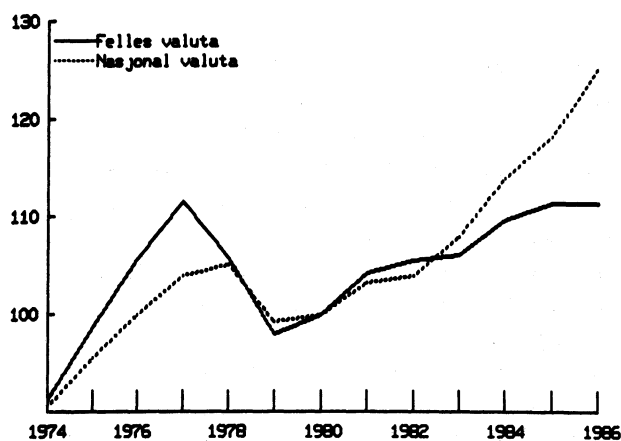

Ifølge Byråets regnskapsstatistikk var rentabiliteten tiltagende under konjunkturoppgangen fra 1982, og både 1983, 1984 og 1985 var gode år etter norske forhold. Spesielt opplevde treforedling gode resultater i disse årene, etter en lang periode med lav avkastning. Regnskapstall for 1986 er ennå ikke tilgjengelige, men tall for realkapitalrentabiliteten etter nasjonalregnskapet, som har ligget på nivå med totalkapitalrentabiliteten i tidligere år, tyder på at den nedgangen som begynte i 1985 har fortsatt også i 1986.

Egenkapitalandelen er et mål på bedriftenes soliditet, dvs. deres evne til å motstå tap på lengre sikt. For industrien totalt har egenkapitalandelen steget jevnt fra et bunnivå på 15,5 prosent i 1978 til 21,5 prosent i 1985 (foreløpige tall). Flere av enkelt-næringene har imidlertid fått svekket sin soliditet de siste årene og fra 1984 til 1985 gikk egenkapitalandelen ned i industrisektorene som produserer tekstil- og beklædningsvarer, kjemiske råvarer, metallvarer og elektriske apparater og materiell. Dette er ikke nødvendigvis et svakhetstegn, for investeringsaktiviteten har vært høy i disse næringene, noe som gjerne fører til lavere egenkapitalandel når investeringene finansieres med fremmedkapital.

Relative lønnskostnader

Som påpekt foran, er utviklingen i prisene på de ulike innsatsfaktorene av sentral betydning for utviklingen i konkurransevnen. Nivået på arbeidskraftsomkostningene er spesielt viktig fordi det ikke bare påvirker kostnadene i de konkurranseutsatte bedriftene direkte, men også indirekte gjennom betydningen for prisene på norskproduserte kapitalvarer og vareinnsats. Av de totale variable enhetsomkostningene utgjør lønnskostnadene direkte og indirekte omtrent halvparten. I tillegg konkurrerer norske konkurranseutsatte næringer med skjermede næringer om arbeidskraft og kapital. Kostnadsutviklingen i industrien kan derfor ikke sees uavhengig av kostnadsutviklingen i norsk økonomi for øvrig.

RELATIVE LØNSKOSTNADER PR. PRODUSERT ENHET FOR INDUSTRIEN
1980=100. 1)

1) Forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet for norsk industri og et veid gjennomsnitt av lønnskostnader pr. produsert enhet for industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Kilde: Norges Bank og IMF.

Den mest brukte indikatoren for norsk industris konkurranseevne er utviklingen i norske arbeidskraftsomkostninger i forhold til i utlandet, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet (RLPE). En må imidlertid ha klart for seg at også renteutgifter, energiomkostninger og importerte kapital- og råvarer veier tungt på kostnads-siden. Selv på kort sikt, hvor ikke alle kostnadskomponenter er variable, kan derfor utviklingen i relative lønnskostnader pr. produsert enhet gi et lite presist uttrykk for konkurransesituasjonen for flere viktige industrier.

Internasjonalt sammenlignbare tall for andre kostnadskomponenter enn lønn er imidlertid vanskelig tilgjengelig. Det bør likevel nevnes at oljeprisfallet isolert sett har svekket konkurransesituasjonen for norske

bedrifter fordi olje har større betydning som energikilde i andre land enn i Norge. Det synes også rimelig å anta at det høye norske rentenivået påfører norske produsenter en konkurranseulempet i forhold til deres utenlandske konkurrenter.

Siden 1979 har lønnskostnader pr. produsert enhet økt med i gjennomsnitt 1-2 prosent mer pr. år i Norge enn i konkurrentlandene. I de siste årene har dette skjedd til tross for at den norske kronen har blitt devaluert med gjennomsnittlig 2-3 prosent pr. år. Den store devalueringen i mai 1986, som medførte at kronens verdi sank med om lag 6 prosent fra 1985 til 1986, var bare nok til å forhindre at RLPE ikke økte. Årsaken er dels at produktiviteten i Norge utvikler seg svakt i forhold til i konkurrentlandene, men først og fremst at norske lønninger i 1986 økte mye mer enn i utlandet.

Totalbildet

Det er et nokså entydig bilde at norsk industris konkurranseevne er svekket de siste årene. Norske produsenter taper markedsandeler både i inn- og utland og lønnsomheten har gått ned. Dette kan delvis forklares med sammensetningen av norsk produksjon og at vi befinner oss i en konjunkturmessig periode hvor det særlig er på markeder for bearbejdede varer, der de norske markedsandelene er lave, at etter-spørselelen holder seg oppe. Når en imidlertid sammenholder dette med at de viktigste omkostningskomponentene kapital-, energi- og lønnskostnader har økt i Norge i forhold til i utlandet, synes det klart at industriens konkurranseevne er forverret.

PERSPEKTIVER

1986 ble et traumatisk år for norsk økonomi. Disponibel realinntekt for Norge ble redusert med om lag 6 prosent, eller 6.000 kroner pr. innbygger, og realsparingen sank til det halve. Rekordstore overskudd i utenriksøkonomien både i 1984 og 1985 ble vendt til et enda større underskudd i 1986. Prisstigningen skjøt ny fart som et særnorsk fenomen, rentesatsene økte til et nivå uten sidestykke i norsk etterkrigstid og kronen ble betydelig nedskrevet. Den sterke private konsumveksten i 1985 fortsatte gjennom første del av 1986, samtidig som sysselsettingsveksten var rekordhøy. Fortsatt salg og utflagging reduserte den norskregistrerte handelsflåten til en fjerdedel av hva den var for 10 år siden.

Den viktigste enkeltbegivenhet i 1986 var fallet i olje- og gassprisene. Prisfallet reduserte isolert sett disponibel realinntekt for Norge med hele 9 prosent og sto for mer enn halvparten av svikten i utenriksøkonomien. Lønnsomheten i oljevirkomheten ble vesentlig redusert, men er fortsatt klart bedre enn i det meste av norsk næringsvirksomhet for øvrig. Dette gir seg uttrykk i at selv om oljerenten, dvs. den meravkastning olje- og gassutvinning gir Norge som nasjon utover normal faktorav-lønning, ble mer enn halvert i 1986, utgjorde den likevel nær 5 prosent av brutto-nasjonalproduktet. Oljevirkomheten er fortsatt en grunnpilar i norsk økonomi.

Oljeprisfallet i 1986 har først og fremst lært oss at oljeinntektene er usikre og at det på kort tid kan skje svingninger nedover langt utover de usikkerhetsmarginer som har vært antatt tidligere. Den langsiktige vurdering av utviklingen i olje- og gassmarkedene er i mindre grad endret. Fortsatt er det grunn til å regne med at realprisene på olje og gass på lengre sikt blir vesentlig høyere enn i 1986, med positive virkninger for norsk økonomi og utenriksbalansen. Omstillinger i norsk økonomi var

nødvendige for at oljeinntektene skulle kunne bidra til å heve den materielle velferd. Andre vareproduserende næringer måtte fortrennes, først og fremst gjennom svekket konkurranseevne. Om omstillingen til oljeøkonomi nå skulle ha gått for langt, burde en bedre tilpasning til de langsiktige utsikter for olje- og gassinntektene og utbyggingsoppgaver i så fall være mulig som en kursjustering uten altfor dramatiske tiltak.

Mer bekymringsfulle er enkelte selvfor-skyldte trekk ved den økonomiske utvikling i de senere år. Delvis som en følge av framveksten av oljevirkomheten, har Norge i mange år hatt en raskere pris- og kostnadsvekst og lavere produktivitetsvekst enn våre handelspartnere. I det lange løp lar imidlertid dette seg ikke forene. Utviklingen har nokså systematisk blitt søkt korrigert gjennom en serie devalueringer som i hovedsak bare har medvirket til å gjøre Norge til et høyinflasjonsland med en nesten forutsigbar valutakursutvikling. I lavkonjunkturperioden 1981-1983 ble det ført en stram økonomisk politikk med stigende arbeidsløshet, uten at det brakte oss på linje med den internasjonale kostnadsveksten. Virkningen av den internasjonale konjunkturoppgangen fra årsskiftet 1982/83 på norsk økonomi ble gjennom 1984 og 1985 kraftig forsterket og forlenget ved en betydelig opptrapping av oljeinvesteringene og en ekspansiv finanspolitikk. Samtidig ble de viktigste kredittreguleringene opphevet. Tilsammen førte dette til en nærmest eksplosiv vekst i privat konsum (over 16 prosent økning på to år), betydelig vekst i private investeringer, et vesentlig strammere arbeidsmarked, høy veksttakt i priser, lønninger og avanser og økende sprik mellom norsk og internasjonal kostnadsvekst. Utviklingen i kredittmarkedet har redusert styringsmulighetene i norsk økonomi og medvirket sterkt til et fall i husholdningenes sparerate med opp mot 10 prosentpoeng på et par år. Disse utviklingstendensene har klart

bidratt til svekkelsen i utenriksøkonomien.

I den nåværende situasjon er en stram finanspolitikk en nødvendig, men langt fra tilstrekkelig forutsetning for å løse problemene med utenriksøkonomi og kostnadsnivå. En strammere finanspolitikk påvirker etterspørselen og næringsstrukturen direkte gjennom redusert offentlig forbruk, høyere skatter og reduserte overføringer og indirekte ved et mindre stramt arbeidsmarked og lavere kostnadsvekst og ved et lavere rentenivå. Med de store tilpasningsproblemene i norsk økonomi vil imidlertid en ensidig bruk av finanspolitikk som bote-middel resultere i en arbeidsledighet som vil bli betydelig etter norske forhold. Mesteparten av virkningen på driftsbalansen av en gjentatt innstramning i finanspolitikken vil nemlig være et resultat av lavere innenlandsk etterspørsel og produksjon, mens virkningen på kostnadsveksten og dermed konkurranseevnen trolig raskt avtar med stigende ledighet.

En stram finanspolitikk for å dempe den innenlandske etterspørsels- og kostnadsvekst må derfor suppleres med tiltak som kan fremme en mer direkte omstilling av ressurser og kompetanse, for å sikre en mest mulig effektiv utnyttelse av arbeidskraft og kapital. Mye av vår sterkt råvarebaserte industri vil i fremtiden ha begrensede ekspansjonsmuligheter. Samtidig har andre deler av næringslivet, ofte de minst lønnsomme, blitt skjermet fra omstillinger. Dette har gjennom mange år gitt oss lav produksjons- og produktivitetsvekst og gjennomgående lave og sterkt sprikende kapitalavkastningsrater i det tradisjonelle næringslivet, trass i at investeringsnivået i Norge er høyt sammenlignet med andre land. Hovedårsaken må søkes i at mye av investeringene i næringsvirksomhet fordeles etter andre kriterier enn samfunnsøkonomisk avkastning og påvirkes blant annet av omfattende offentlige kapitaltilskudd og støtte- og subsidieordninger. På dette

området er det mye ugjort, men dermed trolig også store potensielle gevinster å hente.

Bruk av kredittpolitiske virkemidler vil stå sentralt for å fremme en bedre ressursallokering. Liberaliseringen av kredittmarkedet i de senere år tok sikte på å oppnå større konkurranse mellom finansinstitusjonene og bedre samfunnsøkonomisk kapitalallokering. Samtidig ble det utviklet nye virkemidler, basert på markedsoperasjoner. Til nå har resultatene neppe svart til forventningene. Utformingen av skattesystemet gjør at de tilsiktede virkninger vanskelig lar seg realisere; skattesystemet vrir avkastningsratene mellom ulike investeringsformål, mellom næringer og mellom realkapital og finanskapital på en ofte uheldig og utilsiktet måte, og fremmer rent skattemotiverte investeringer. Dermed blir rentens rolle som markedsregulator delvis nøytralisert. Kombinasjonen av et liberalt kredittmarked og et uheldig skattesystem var dessuten en av faktorene bak fallet i spare-raten og den sterke konsumveksten i 1985 og inn i 1986. Målkonflikten mellom hensynet til valutasituasjonen og frie kapitalbevegelser bidrog til hevingen av rentenivået gjennom 1986 og inn i 1987. Arbeidet med en grunnleggende skattereform bør derfor få høy prioritet i 1987 både av hensyn til de kortsiktige styringsmuligheter og de langsiktige vekstutsikter. Subsidie- og støtteordninger bør omlegges i betydelig grad ut fra endrede rammevilkår. Dette behøver ikke utelukke mer direkte framtidrettede selektive tiltak.

En avgjørende forutsetning for en styrking av norsk økonomi på kort sikt er en vesentlig lavere pris- og kostnadsvekst. Lønns- og prisoverhenget fra 1986 og arbeidstidsforkortelsen ved årsskiftet gir et dårlig utgangspunkt for bedret kostnadsutvikling i året som kommer. Målsettingen bør imidlertid være å få en kostnadsvekst på linje med våre handelspartnere i løpet av 1987. En noe høyere oljepris vil gi oss litt pusterom, men heller ikke mer.

ØKONOMISK - POLITISK KALENDER 1986

 =====
 JANUAR
 =====

10. Regjeringen vedtar en rekke kredittpolitiske tiltak for å dempe utlånsveksten i bank- og forsikringsvesenet. Primærreserverkravet for sør-norske forretnings- og sparebanker økes fra 15 til 17 prosent, og beregningsgrunnlaget utvides til også å gjelde utlån til kredittforetak. Renten på midler som bindes slik, holdes uendret på 8,75 prosent. Det innføres et tilleggsreservekrav på utlånsveksten med plassering på rentefri konto i Norges Bank. Kravet gjelder alle banker i Norge. Det innføres primærreservekrav for livsforsikringselskaper på 2,5 prosent med samme beregningsgrunnlag som for bankene. (Skadeforsikringselskapenes utlån styres fortsatt ved direkte rammer.) Den direkte reguleringen av finansieringsselskapenes utlån utenom factoring og leasing videreføres. Primærreservekravet for lån i form av factoring og leasing økes fra 11 til 14 prosent. Det innføres videre direkte regulering av garantier for lån over det uregulerte kredittmarked. Som en følge av disse kredittpolitiske virkemidler, øker flere banker utlånsrenten.

11. 179 flyteknikere i SAS gjenopptar sin "gå-sakte" aksjon fram til 4. februar. Da inngås det en avtale om gjennomsnittlig lønnsøkning på 8,2 prosent fra 1/11-85.

17. Statoil og Shell inngår avtale om å gå inn som deleiere i det svenske selskapet Swedegas for å få del i introduksjonen av naturgass i Sverige. De 2 selskapene skal gå inn med en andel på 20 prosent hver, men det danske selskapet Dargas får opsjon på 10 prosent av de 40 prosentene. Forutsetningen for avtalen er godkjenning av norske og svenske myndigheter.

22. For første gang siden 1979 noteres Nordsjøolje til en pris på under 20\$ pr. fat på spotmarkedet.

23. Norsk Hydro offentliggjør rapport om gasskraftverk som planlegges på Karmøy. Et slikt kraftverk kan baseres på ilandføring av gass til Kårstø. Investeringsbehovet vil være på 1,2 milliarder kroner. Kraft vil kunne produseres til en kostnad på 40 øre/kwh.

23. Regjeringen avslår rettighetshavernes søknad om ytterligere framskynding av produksjonsstart for Gullfaks C-feltet.

24. Regjeringen vedtar å legge fram forslag til lov om statens petroleumsforsikringsfond. Fondet skal dekke risiko knyttet til statens direkte deltagelse i petroleumsvirksomheten.

29. NAF's sentralstyre beslutter at de vil forhandle sentralt om generelle tillegg, lavlønnsgaranti og reduksjon av arbeidstid, mens LO's representantskap 14. januar gikk inn for forbundsvise forhandlinger ved tariffoppgjøret.

31. Ved søknadsfristens utløp foreligger 3 søknader fra svenske banker om å få etablere datterselskaper i Norge; Svenska Handelsbanken, Vermlandsbanken og Skånska Banken. De 2 sistnevnte vil samarbeide om banketablering i Norge.

 =====
 FEBRUAR
 =====

4. Ved avslutningen av møtene til OPEC's spesialkomité i Wien anbefales det å øke OPEC's produksjonskvote av olje fra 16 milliarder til 18 milliarder fat pr. dag.

10. Løningutvalget avlegger sin innstilling om konkurransen på finansmarkedet (NOU 1986:5). Ifølge utvalget kan effektiv konkurranse i finansvesenet best sikres ved et større antall uavhengige finansinstitusjoner med så like rammebetingelser som mulig på hvert marked. Utvalget går derfor inn for begrensning av gjensidig eierforhold, konsesjonsplikt for samarbeidsavtaler, lovhemmel for å hindre at en person er styremedlem i flere kredittinstitusjoner (med unntak av gruppeforhold), økt konkurranse i verdipapirromsetningen ved at utenlandske banker får opprette full fondsvirksomhet, beskatning av kapitalforsikring og fjerning av typiske spareordninger innen pensjonsforsikring.

11. I sin årlige rapport om Norge kommer OECD med kritikk av den økonomiske politikken. OECD advarer sterkt mot den ekspansive finanspolitikken som de mener kan bidra til å bremse det økonomiske oppsvinget og øke prisstigningen. Dessuten kritiseres utlånsveksten i kredittinstitusjonene. OECD mener det hersker en åpenbar mangel på kontroll over kreditttilførselen. Rapporten beklager at myndighetene ikke har klart å bremse på overføringene og at de offentlige utgifter fortsatt vokser. OECD hevder at det norske skattesystemet og retten til ubegrenset rentefradrag bør legges om.

12. Norsk Hydro undertegner avtale om å kjøpe det franske konsernet Cofaz. Derved blir bedriften Europas ledende gjødselprodusent med en årlig produksjon på rundt 12 mill. tonn.

24. Norwegian Contractors får i oppdrag å bygge betongunderstellet til Statoils Gullfaks C-plattform. Kontrakten er på ca. 2,5 mrd. i 1986-kroner og er hittil den største enkeltkontrakt til noen norsk bedrift.

28. Regjeringen tildeler 8 utvinningstillatelser for petroleum på kontinental-sokkelen i konsesjonsrunde 10 B. Tillatelsene omfatter 9 blokker; 2 på Haltenbanken og 7 på Nordland II-området. Statoil er utpekt som operatør for 2 tillatelser som omfatter

3 blokker. De øvrige tillatelsene omfatter 1 blokk hver. Her er Norsk Hydro, Saga, Elf, Esso, Mobil og Shell utpekt som operatør for hver sin tillatelse.

=====

MARS

=====

6. Vårens tariffoppgjør innledes med forhandlinger mellom Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund og Mekaniske Verksteders Landsforening (MVL). Kravene fra Jern- og metall er økt kjøpekraft og redusert arbeidstid til 37,5 t/uke. MVL ønsker ikke å forhandle om arbeidstidsforkortelser, og det blir brudd i forhandlingene.

7. Brent Blend-olje selges til en spotmarkedspris på under 15\$ pr. fat.

11. Stortinget behandler gruvedriften i Sulitjelma Bergverk A/S. Regjeringens forslag vedtas i hovedtrekk. For 1986 får bedriften 33,6 millioner kroner i tilskudd til drift og investeringer ved gruvene Giken og Hankabakken og til fortsatt malmleting. Gruven Mons Petter nedlegges sommeren -86, mens styret i Sulitjelma gir sin tilslutning til fortsatt drift av Sagmo inntil videre. Arbeidet for å finne alternative arbeidsplasser i Fauske kommune fortsetter.

13. Den svenske riksbanken senker diskontoen med 1 prosent fra 9,5 til 8,5 prosent. I januar ble den senket fra 10,5 til 9,5 prosent.

14. Regjeringen vedtar i statsråd å legge fram forslag om økt bensinavgift og økte avgifter på alkohol og tobakk, samt justering av budsjettposter som bygger på tidligere anslag på oljepris. De samlede innstramminger beløper seg til mellom 1,5 og 2 milliarder kroner. Avgiftsøkningene skal tre i kraft 1. mai.

15. OPEC-ministrene møtes i Genève med formål å stabilisere oljeprisene. Da forhandlingene avsluttes 24/3 har en ikke fått istand noen prisstabilisering. I løpet av

den neste uken synker spotmarkedsprisen på Nordsjøolje til den når 10\$ pr. fat 2/4-86.

17. Stortinget behandler det framtidige driftsopplegget ved A/S Sydvaranger. Det vedtas at Sydvaranger går over til produksjon ved ett pelletsverk f.o.m. 1987 - et opplegg som vil gi drift i 12 år framover. Bevilgningene for 1986 blir på i alt 366 mill. kr. Myndighetene vil gi støtte til opprettelsen av alternative arbeidsplasser i Kirkenes-området.

20. Statstjenestemannskartellet presenterer sine lønnskrav overfor staten. Kravet har en ramme på 9,3 prosent på årsbasis og inkluderer bl.a. et generelt tillegg fra 1/5-86 på 7 prosent og ytterligere tillegg fra 1/9 på 5 prosent. Samme dag legger Norsk Lærerlag fram sine krav hvor lønnsveksten er beregnet til ca. 7 prosent fra 1/5-86 fordelt med halvparten på et likt prosenttillegg og den andre halvparten på et variert kronebeløp.

21. Regjeringen fremmer forslag til Stortinget om utbygging av Tommeliten-feltet som ligger i Ekofiskområdet. De samlede investeringene beregnes til ca. 4,5 milliarder kroner. Statoils anslag over utvinnbare reserver fra Tommeliten er på omtrent 18 milliarder m³ gass, 6 mill. m³ olje og 2 mill. m³ NGL. Utvinningstillatelse ble tildelt Statoil (operatør), Phillips Petroleum, Fina og Agip i 1976. 12/3-86 trakk Phillips seg fra utbyggingsplanene - slik at de andre må øke sin andel i forhold til det opprinnelige. Dersom Agip og Fina ikke øker sine andeler, vil Statoil overta de resterende andelene på feltet.

24. Lov om Kredittilsynet trer i kraft og Bankinspeksjonen og Forsikringsrådet samordnes formelt til ett tilsynsorgan.

=====

APRIL

=====

4. Regjeringen endrer beregningsgrunnlaget for sør-norske finansieringsselskapers pri-

mærreservekrav. Endringen innebærer at private og kommunale obligasjoner kommer med i beregningsgrunnlaget, som blir det samme som for sør-norske forretnings- og sparebanker. Sør-norske finansieringsselskapers utlån i form av factoring, leasing og lånesertifikater blir pålagt et primærreservekrav på 14 prosent.

8. NAF iverksetter lockout av 102.000 LO-organiserte i hotell- og restaurantnæringen, verkstedindustrien, elektrokjemisk industri, bekleidningsbransjen og bygningsbransjen.

10. Det nye spillet Lotto settes igang. 67 prosent av overskottet går til kulturformål, resten til statskassen.

14. Riksmeklingsmannen kommer med et anbefalt forslag til 4 av de 5 LO-forbundene som har vært berørt av lockout i NAF-området. Meklingsforslaget til Jern- og Metall innebærer et generelt tillegg på 1 krone pr. time fra 1/4-86 og en satsøkning for skiftarbeidere på 13,1 prosent fra 1/4-86, samt lik arbeidstid for arbeidere og funksjonærer på 37,5 timer pr. uke fra 1/1-87. Lavlønnsordningen for tekstilindustrien og hotell- og restaurantbransjen endres f.o.m. 1/10-86. Tekstilindustriens lavlønnstillegg skal bestå av et gradert tillegg som sikrer de lavest lønnede et tillegg på 2 kroner pr. time og et flatt tillegg på ca. kr. 1,30 pr. time. I hotellbransjen skal gjennomsnittlig lønnsnivå i egen næring danne utgangspunkt for garantert minstelønn på 85 prosent, og det foretas justeringer av tariff-satsene pr. 1/4-86. LO og NAF beslutter at lavlønnfondet skal avvikles ved at de organisertes innbetalinger opphører etter 4 år.

25. Regjeringen foreslår i statsråd å bruke tvungen lønnsnemnd i oljearbeiderkonflikten etter at streiken ble utvidet til å omfatte også arbeidere i britisk sektor av Friggfeltet fra 20/4. 6/4 gikk de organiserte i Catering-ansattes Forbund (CAF) til streik på kravet om at forpleiningspersonalet skulle opp på samme lønnsnivå som de øvrige gruppene i Nordsjøen. Norsk Oljeindustri

Arbeidsgiverforening (NOAF) svarte med lock-out for de ansatte i 3 av Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS)'s forbund; Operatøransattes forbund (OAF), Oljeborernes Forbund (OBF) og CAF, samt LO's Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund (NOPEF). Rundt 4 000 ansatte på faste installasjoner var berørt av konflikten.

29. Oslo Børs melder om det sterkeste kursfallet siden 1983. Totalindeksen når 262,34.

30. Ved avstemming i Stortinget går flertallet bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet mot Regjeringens forslag om budsjetttinnstramminger i den såkalte "påskepakken" (jfr. 14/3-86). Regjeringen Willoch går av.

=====

MAI

=====

1. Folketrygdens grunnbeløp heves med kr. 1.700 pr. år. Med virkning fra 1/1-86 økes satsen for særtillegget til 54,5 prosent av grunnbeløpet for enslige og til 49,75 prosent for hver ektefelle når begge er pensjonister. Minstepensjonen økes totalt med 9,3 prosent for enslige og 8,9 prosent for ektefeller. Etter forutgående avtale med arbeidstakerorganisasjonene oppjusteres statspensjonene med samme prosentsats som folketrygdens grunnbeløp.

9. Gro Harlem Brundtland danner ny regjering.

11. Regjeringen vedtar å devaluere den norske kronen med 12 prosent som følge av det sterke presset mot den norske kronen. Fordi Norges Bank allerede før devalueringen styrte kronekursen mot det ene ytterpunktet for svingninger i kursen, var den reelle devalueringen antatt å bli 10,5 prosent.

13. Generalforsamlingen i Borregaard vedtar å fusjonere med Orkla Industrier. Fusjonen vil formelt tre i kraft i september 1986. Det nye selskapet får navnet Orkla-Borre-

gaard A/S, og får 9.000 ansatte, samt en omsetning på rundt 9 milliarder kroner.

22. I tariffoppgjøret mellom staten og arbeidstakerorganisasjonene vedtar Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS-S) og Statstjenestemannskartellet å sende ut et anbefalt forslag med en ramme på 8,35 prosent i årslønnsvekst. Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) og Norsk Lærerlag går til streik på det samme tilbudet. I kommunenes tariffoppgjør sender Yrkesorganisasjonenes Forhandlingssammenslutning (YF) og Samarbeidende akademikerforeninger i kommunene (SAK) ut et anbefalt forslag med en økonomisk totalramme på 8,35 prosent. Forhandlingssammenslutningen Norsk Kommuneforbund m.fl. bestående av LO-organiserte i kommunene, Norsk Lærerlag og Norsk Sykepleierforbund går til streik på dette tilbudet.

26. Samtlige forretningsbankaksjer legges inn i Verdipapirsentralen (VPS). Aksjene er registrert på 215.000 verdipapirkonti opprettet hos forretnings- og sparebanker, samt meklere over hele landet. Ca. 3.000 terminaler i ulike finansinstitusjoner har tilknytning til VPS. Utover høsten vil store deler av de øvrige aksjeselskapene legge inn sine registre i sentralen, og fra 15. november registreres også obligasjonslån, mens premieobligasjoner holdes utenfor. Registreringen i VPS er frivillig for aksjeselskapene og obligasjonsutstederne.

29. Myndighetene godkjenner Phillips Petroleum's forslag om å jekke opp 6 av stålplattformene på Ekofiskfeltet. Dette vil koste 1,5-2 milliarder kroner. Oppjekkingen foretas sommeren 1987.

30. Regjeringen legger fram Revidert nasjonalbudsjett 1986 (St.melding nr. 2 (1985-86) og foreslår tilstramminger i finanspolitikken på ca. 3,5 milliarder kroner. Samtidig blir stasbankenes innvilgningsrammer redusert med 565 mill. kr. i 1986, mens kredittbudsjettsrammer for den innenlandske kreditttilførsel fra private finansieringsinstitusjoner reduseres med 5

milliarder kr.

30. Som ledd i innstramningstiltakene vedtar regjeringen å stramme til tilleggsreservekravet for bankene, mens deres primærreservekrav reduseres fra 17 til 10 prosent. Økningen i tilleggsreservekravene gjør det dyrere å øke utlånene, mens reduksjonen i primærreservekravet gjør at bankenes samlede inntjening bedres noe. Primærreservekravet for forsikringselskaper økes fra 2,5 til 5 prosent.

=====

JUNI

=====

1. De norske selskapene som har eierandeler i Troll- og Sleipner-feltene (Statoil, Norsk Hydro, Saga Petroleum, Shell, Mobil, Conoco og Esso) undertegner avtale om salg av gass til en gruppe selskaper på Kontinentet med det tyske Ruhrgas i spissen. Kontrakten har en verdi på omtrent 500 milliarder kroner ved 1985-oljeprisnivå. De samlede investeringene beregnes til ca. 60 milliarder kroner. Leveransene fra Sleipner vil trolig starte i 1993 og fra Troll-feltet i 1995-96. I starten vil leveransene være på ca. 4 milliarder m³ pr. år. Etter en oppbyggingsfase vil dette øke til rundt 20 milliarder m³ ved år 2000. Av dette vil 4 milliarder m³ komme fra Sleipner og resten fra Troll. Totalt omfatter avtalen omtrent 450 milliarder m³ gass, som skal leveres fram til år 2020.

5. Regjeringen gjør kjent at den vil bruke tvungen lønnsnemnd i tariffoppgjøret for de stats- og kommuneansatte. Rundt 50.000 arbeidstakere har vært tatt ut i streik i ca. 2 uker.

12. Stortinget godkjenner sammenslåing av Årdal og Sunndal Verk (ÅSV) og Norsk Hydros aluminiumsdivisjon. I samsvar med verdiene partene skyter inn i det nye selskapet, blir eierfordelingen 70 prosent til Norsk Hydro og 30 prosent til staten. Norsk Hydro får opsjon til å erverve ytterligere 20,1 prosent av aksjene i det nye selskapet.

Verdien av denne opsjonen er satt til 1,3 milliarder kroner, samt at Hydro skal betale et vederlag for opsjonsretten. Opsjonen kan ikke benyttes før 1/1-88. Selskapet får over 10.000 ansatte.

17. Stortinget vedtar å stramme inn på årets statsbudsjett. Totale innstramninger i finanspolitikken ligger på samme nivå som regjeringens forslag. Utgiftssiden på budsjettet reduseres med i overkant av 600 mill.kr., hvorav 340 mill.kr. er reduksjon i bevilgninger til arbeidsmarkedstiltak. Inntektene økes med ca. 2,9 milliarder kroner, hvorav ca. 1,6 milliarder skyldes økning i pensjonsdelen ved at innbetaling til folketrygden økes fra 6,7 til 7,4 prosent av bruttoinntekt. Om lag 500 mill. kr. skyldes økning i særavgifter.

19. Etter brudd i jordbruksforhandlingene mellom Norsk Bonde- og småbrukarlag og Norges Bondelag og staten, må Stortinget ensidig fastsette inntektsrammen for jordbruksoppgjøret (og seinere fordelingen av denne):

- Inntektsrammen er på 1.590 mill. kr. for perioden 1/7-86 til 30/6-87.
- 58 prosent av rammen dekkes gjennom økte matvarepriser og 42 prosent ved økte overføringer fra staten.
- Forutsatt at man finner forsvarlige målemetoder, går Stortinget inn for en minstelønn i jordbruket på om lag 85 prosent av gjennomsnittet på modellbrukene.

19. Stortinget godkjenner Norsk Hydros gassinjeksjonsprosjekt i Oseberg-feltet. Ca. 25 milliarder m³ gass skal leveres fra en undervanns installasjon på Troll-feltet i løpet av en 12-års periode fra 1991/92. Dette vil ventelig gi en ekstrautnyttning på 100 mill. fat olje fra Oseberg. Investeringene på Troll anslås til 2,7 milliarder kroner. Oseberggruppen får fritak for produksjonsavgift på den økte oljeutvinningen.

20. Stortinget vedtar frivillige akkordforhandlinger for Horten Verfts kreditorer som får dekket inntil 50 prosent av sine til-

godehavende.

20. Etter at det blir kjent at polititjenestemennene har fått en ny tariffavtale med en ramme på ca. 9,5 prosent i årslønnsvekst, innleder staten nye forhandlinger med Statstjenestemannskartellet og YS-S (som ikke hadde vært i streik). 25/6-86 foreligger resultater som gir et justeringsoppgjør på 1 prosent av statens lønnsmasse pr. 1/1-87.

=====

JULI

=====

7. Det oppnås enighet om ny tariffavtale mellom Norske kommuners sentralforbund og forhandlingssammenslutningen Norsk kommune- forbund m.fl. Avtalen innebærer en ramme på 8,35 prosent i årslønnsvekst.

=====

AUGUST

=====

4. OPEC's ministermøte i Genève vedtar en midlertidig nedskjæring i medlemslandenes oljeproduksjon fra 20,3 mill. fat pr. døgn til 16,8 mill. fat pr. døgn. Avtalen skal gjelde produksjonen i september og oktober. 10/9 offentliggjør den norske regjering at den vil redusere oljeeksporten med 10 prosent i november og desember, betinget av at OPEC's produksjonsregulering gjennomføres. Olje som holdes tilbake fra eksport skal brukes til oppbygging av beredskapslagre.

22. Norges Bank offentliggjør en undersøkelse av bankenes utlånsrente, som viser at utlånsrenten i gjennomsnitt har økt med 1,4 prosentpoeng siden 1/1-86. Undersøkelsen tyder på at mesteparten av renteøkningen skjedde før 30/4.

22. Regjeringen legger fram en proposisjon med forslag til endringer i oljebeskatningen og rammebetingelsene for lete- og utvinningsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel. Kravet om at de utenlandske selskapene skal

bære den direkte statlige andelen fjernes for nye utvinningstillatelser. Produksjonsavgiften (royalty) fastsettes til null for framtidige felt. Avskrivningsreglene endres slik at avskrivninger av nyinvesteringer i driftsmidler kan påbegynnes i første investeringsår. Særskatten senkes fra 35 til 30 prosent samtidig som reglene om friinntekt endres, slik at den faller bort for nye investeringer. Det innføres en produksjonsgodtgjørelse til rettighetshaverne for petroleum som produseres fra felt hvor det ennå ikke er framlagt noen utbyggingsplan. Denne godtgjørelsen skal beregnes i prosent av bruttoproduksjonsverdi og vil tjene som et skattefritt bunnfradrag ved utligningen av særskatten. Satsen foreslås til 15 prosent.

23. Rikslønnsnemnda avgir kjennelse i tariffoppgjøret for de ansatte på faste produksjonsplattformer i Nordsjøen (jfr. 25/4-86). Det generelle tillegget utgjør kr. 3.100,- på årsbasis.

29. Regjeringen legger fram proposisjon om utbygging av 5 prosjekter i Saltfjell/Svartisen-området. Det foreslås å bygge ut knapt 2,7 Twh, mens Norges vassdrag- og energiverk (NVE) hadde gått inn for 3,1 Twh, og Miljøverndepartementet anbefalte 1,8 Twh. Langtidsgrensekostnad målt ved kraftstasjonsvegg er beregnet å ville variere mellom 20,4 øre/Kwh og 27,2 øre/Kwh for de ulike prosjektene. Prisnivået pr. 1/1 1986 er lagt til grunn ved disse beregningene.

=====

SEPTEMBER

=====

4. Statkraft og Statoil inngår en rammeavtale om salg av gass til et gassdrevet varmekraftverk på Kårstø. Avtalen innebærer leveranser på inntil 1 milliarder m³ gass pr. år i 25 år fra 1991. I første del av kontraktstiden er leveransene basert på gass fra Tommeliten-feltet.

5. De to nye forretningsbankene Orion Bank A/S og Trønder Investbank A/S får konsesjon

til bankdrift. Bankene planlegger en aksjekapital på henholdsvis ca. 100 mill. og 60 mill. kr.

15. Rettighetsinnehaverne på Troll- og Sleipner-feltene overleverer regjeringen planer for utbygging og drift av disse gassfeltene, samt for transportsystemet Zeepipe.

16. Finansdepartementet vedtar å legge ut et nytt 5 års statslån til 12,8 prosent rente pr. år. Den effektive renten er på 13,1 prosent. Dette medfører at renten reduseres med 0,3 prosentenheter sammenlignet med forrige statslån.

24. Styret i Kongsberg Våpenfabrikk ber staten om tilskudd i form av ny egenkapital. Styret foreslår å nedskrive aksjekapitalen med 500 mill. kr., samt å tilføre like mye i ny kapital. Av dette øremerkes 200 mill. kr. til bruk i flymotorfabrikken.

24. Aksjetegningen i Orion Bank avsluttes 17.11. Stifterne har tegnet seg for 20 mill. kr. - av de resterende 80 mill. gjenstår halvparten, som garantikonsortiet må gå inn med.

=====

OKTOBER

=====

1. Den nye kredittkjøpsloven trer i kraft. Den som gir kreditt til forbrukerkjøp, får utvidet plikt til å opplyse om vilkårene for kreditten. Selgeren må opplyse om effektiv rente og total kredittkostnad.

3. Hovedtillitsvalgt i Vinmonopolets Arbeiderforening, Håkon Høst, avskjediges. Fra 6/10 går produksjonsarbeidere ved Vinmonopolets sentralanlegg i Oslo ut i streik, som ca. 1 uke seinere dømmes ulovlig av Arbeidsretten. Oppsigelsen dømmes gyldig av Arbeidsretten 31/10. Streiken avblåses 7/11.

4. Rikslønnsnemnda legger fram sin kjennelse i tariffoppgjøret for de statsansatte i Norsk Lærertag og Akademikernes

Fellesorganisasjon. Rammen for årslønnsveksten blir på 8,35 prosent - som i staten for øvrig.

6. Regjeringen legger fram for Stortinget forslag til statsbudsjett for 1987. De samlede utgifter for staten er budsjettert til 247 milliarder kroner, 10,8 prosent mer enn utgiftene i 1986 ser ut til å bli. Overskudd før lånetransaksjoner anslås å gå ned fra 18,3 milliarder i 1986 til 78 millioner i 1987. Underskudd før lånetransaksjoner korrigerert for oljeskatter, statlig petroleumsvirksomhet og overføringer fra Norges Bank, er budsjettert til 3,2 milliarder kroner. Budsjettet gjøres opp med et finansieringsbehov på 15,6 milliarder kroner.

Statsbudsjettets inntektsside har følgende hovedpunkter: Regjeringen foreslår å fjerne sykdelene av folketrygdpremien. I stedet innføres det en helsedel i medlemsavgiften til folketrygden. Den skal liknes av brutto personlig inntekt. Foreslåtte satser er: 5 prosent på inntekt tom. 170.000, 7 prosent på inntekt tom. 340.000, og 9 prosent på inntekt over 340.000. Progresjonssatsene i inntektsskatten foreslås redusert. Boligskattene økes med inntil 10 prosent. Satsene for personlig formuesskatt til staten foreslås økt med 0,2 prosent. Skattefritaket ved SMS og AMS foreslås redusert fra 40 til 20 prosent av sparebeløpene. Endel fradragsordninger, som fradrag for utgifter til arbeidsreiser, foreslås fjernet eller forenklet. Regjeringen foreslår å fjerne adgangen til å foreta avsetninger etter distriktsskatteloven.

Forslagene om endringer i skatteopplegget fører til at statens inntekter fra skatt på formue og inntekt medregnet folketrygdavgift, øker med 26 prosent. 8,6 prosentpoeng skyldes overføringer fra andre offentlige sektorers budsjetter til statsbudsjettet. Satsene for de fleste mengdeavgiftene økes med ca. 6,5 prosent, mens verdiavgiftene gjennomgående holdes konstante. Inntekter fra oljeskatter er budsjettert til 15,2 milliarder. Dette er nær

60 prosent mindre enn anslaget for 1986. Det er lagt til grunn en oljepris på 15 dollar pr. fat i 1987.

Statsbudsjettets utgiftsside har følgende hovedpunkter: Overføringene vokser med 10,1 prosent, og de samlede utgifter til kjøp av varer og tjenester øker med 8 prosent. For det statlige forbruket i alt (lønns- og driftsutgifter og militært utstyr), er det en nominell økning på knapt 9 prosent. Investeringer i offentlig konsumkapital holdes omtrent uendret i nominelle termer. Det foreslås at mer enn halvdel av investeringene først foretas i annen halvdel av 1987. Investeringene i statens forretningsdrift foreslås økt nominelt med vel 8 prosent fra 1986 til 1987. I budsjettet er det gitt særlig prioritet til helsevern, sosiale formål, forskning og utvikling og distriktsutbygging.

6. Nasjonalbudsjettet for 1987 legges fram. Bruttonasjonalproduktet ventes å øke med 2,2 prosent fra 1986 til 1987 regnet i faste priser. Det er 2 prosent mindre økning enn fra 1985 til 1986. Disponibel realinntekt for Norge, som er anslått å gå ned med 5,7 prosent fra 1985 til 1986, antas å synke ytterligere 2,8 prosent fra 1986 til 1987.

Regjeringen legger til grunn en reduksjon i det nominelle rentenivået med 1 prosent i løpet av 1987. Prisstigningen er på usikkert grunnlag anslått å bli mellom 7 og 8 prosent.

Nasjonalbudsjettet inneholder også framskrivninger av den økonomiske utviklingen til 1995. I framskrivningene er det lagt til grunn en trendmessig videreføring basert på den økonomiske politikken og utviklingen i de senere årene. Framskrivningen indikerer blant annet at dersom det ikke foretas tiltak for å endre utviklingen, vil det være nødvendig med en oljepris i 1995 på 33 dollar (regnet i 1986-verdi) for å oppnå tilnærmet balanse i utenriksøkonomien.

10. Siden begynnelsen av oktober har pres-

set mot den norske krona vært sterkt. Norges Bank har intervenert i markedet og solgt valuta for knapt 12 milliarder kroner i ti dager fram til 10/10. På sitt laveste (3/10) når krona et indeksnivå på 112,43.

10. Ved søknadsfristens utløp er det kommet inn søknader fra 21 oljeselskaper om utvinningstillatelse på i alt 39 blokker i 11. konsesjonsrunde på norsk kontinentalsokkel. Blokkene ligger nord for Stadt. Det var også anledning til å søke på tidligere utlyste blokker som ikke var tildelt ennå.

15. Myndighetene i Vest-Tyskland, Nederland og Belgia gir samtykke til rammeavtalen om gasskjøp fra Troll- og Sleipner-feltene (jfr. 1/6-86). Fristen for de franske myndigheter til å godkjenne avtalen mellom Gaz de France og de norske selgerne utsettes til 15/11. Fordelingen i rammeavtalen tilsier at 40 prosent av gassen skal selges til Frankrike.

20. Saga Petroleums ekstraordinære generalforsamling vedtar å utvide selskapets aksjekapital fra 1.065 milliarder kroner til 1.598 milliarder kroner. Utvidelsen vil skje mellom 17/11 og 1/12.

22. OPEC's 2 uker lange ministermøte i Genève avsluttes med en forlenget avtale om produksjonsbegrensninger for olje i 1986 (jfr. 4/8-86). OPEC-landenes produksjon skal ikke overstige 17 mill. fat pr. døgn.

28. Industridepartementet mottar en ny redegjørelse fra styret i Kongsberg Våpenfabrikk, hvor KV bl.a. søker om et midlertidig lån på 150 mill. kr. Stortinget bevilger 200 mill. kr. til Kongsberg Våpenfabrikk 12/12 (jfr. 24/5).

29. Saudi-Arabias oljeminister sheik Yamani går av og etterfølges av landets tidligere planleggingsminister, Hisham Nazer.

=====

NOVEMBER

=====

10. Som den første utenlandske bank, gis amerikanske Citibank tillatelse til å drive verdipapirmekling i Norge.

14. Regjeringen går i statsråd inn for å forlenge Verdispar '82 I og II som forfaller til innløsning i 1987. Forlengelsen innebærer at obligasjonene prisjusteres i ytterligere to år fra 1987. Totalt dreier det seg om obligasjoner for rundt 3 milliarder kroner i innløsningsverdi pr. 1987.

=====

DESEMBER

=====

2. Den franske regjering godkjenner at Gaz de France skal kjøpe 6 milliarder m³ gass fra norsk kontinentalsokkel under Troll-avtalen. Dette utgjør 75 prosent av opprinnelig avtalt gassmengde. Stortinget vedtar utbygging av Troll- og Sleipnerfeltene i Nordsjøen 15/12.

2. Norges Bank øker dagsrenten på sine lån til bankene med 2 prosentenheter fra 14 til 16 prosent, og pengemarkedsrenten på lån av penger i 1 måned stiger til over 20 prosent. 16/12 senkes dagsrenten med 0,5 prosentpoeng og 17/12 med ytterligere 0,7 prosentpoeng til 14,8 prosent.

3. Den franske og den norske regjeringen undertegner en rammeavtale om utvidet industrielt, teknologisk og kulturelt samarbeid.

3. Norges Bank oversender Finansdepartementet det årlige brev om bruken av kredittpolitiske virkemidler. Det foreslås å avvikle primærreservekravet for forretnings- og sparebankene og livsforsikringselskapene. Satsene for tilleggsreservekravet foreslås redusert fra 15 til 10 prosent i første transje og fra 25 til 20 prosent i annen transje. Den direkte regulering av skadeforsikringselskapenes utlån foreslås

oppehvet. Reguleringen av kredittinstitusjonenes garantier for gråmarkeds lån foreslås også opphevet. Videre foreslås det å åpne adgang for forretnings- og sparebanker samt finansieringsselskaper til å utstede ihendehaverpapirer med løpetid opp til tre år mot ett år i dag. Ordningen med kronelån til oljesektoren og utlendinger foreslås avvirket.

11. Arbeidsutvalget i Norsk Arbeidsgiverforening ansetter Norsk Hydros personaldirektør Egil Myklebust som ny administrerende direktør etter Pål Kraby med virkning fra 1/7-87.

12. Stortinget bevilger 18,75 mill. kr. til A/S Sydvaranger. Pengene skal gå til etablering av et skipsreparasjonsverksted i Kirkenes. Verkstedet antas å få i overkant av 100 ansatte i 1987 og rundt 250 ansatte i 1991. Det resterende kapitalbehov anslås til 17,25 mill. kr. som skal finansieres ved lån og egenkapital, samt ved investerings- og oppstartingsstilskott fra Distriktenes utbyggingsfond. Verkstedet vil eies av A/S Sydvaranger (45 prosent av aksjene), det finske selskapet Valmet (45 prosent) og Sør-Varanger Invest A/S (10 prosent). Videre bevilges et tilskott på 64 mill. kr. for 1986 og 1987 til A/S Sydvarangers datterselskaper. Dette kommer i tillegg til de 10 mill. som allerede er bevilget til selskapene i 1986.

12. Stortinget vedtar en totalramme for fiskeriavtalen for 1987 på 520 mill. kr.

12. Regjeringen vedtar å senke bankenes primærreservekrav fra 10 til 5 prosent (jfr. 3/12-86). Tilleggsreservekravet videreføres etter gjeldende satser med visse justeringer i beregningsgrunnlaget. For forsikrings- og finansieringsselskapene endres ikke virkemiddelbruken. Vedtaket trer i kraft 15/12.

12. Norsk Hydro undertegner avtale om å kjøpe det franske konsernet Cofaz. Derved blir bedriften Europas ledende gjødselproducent med en årlig produksjon på rundt 12 mill. tonn.

15. Stortinget godkjenner Regjeringens forslag om at gjennomføringen av strukturplanen for Norsk Jernverk avbrytes - og at selskapet ikke får statstilskott i 1986. Derimot gis det adgang til å oppta lån for inntil 100 mill. kr. i løpet av 1987 for å dekke likviditetsbehovet ved bedriften.

17. På den ekstraordinære generalforsamlingen i Kværner Industrier A/S nektes Bergesen og Vesta-gruppen stemmerett slik at Elkem ikke får flertall for sitt forslag om nytt styre i Kværner. Elkem får imidlertid valgt inn to representanter i Kværners styre.

17. Stortinget salderer statsbudsjettet. I forhold til forslaget i St.prp.nr1, Gul bok (jfr.6/10-86), reduseres statens utgifter med ca.450 millioner kr, og inntektene øker med vel 4 milliarder. Overskudd før lånetransaksjoner blir dermed 4,5 milliarder. I Gul bok var forslaget 78 mill. kr. Finansieringsbehovet for 1987 er beregnet til 11,1 milliarder. Det tidligere anslaget var 15,7 milliarder. Viktige endringer i skatte- og avgiftsopplegget er at helsedelen til folketrygden settes til 4,7 prosent for alle. Skattefritaket ved AMS/SMS settes til 35 prosent. Foreslått var 20 prosent. Formuesskatten endres ikke, og diverse særavgifter øker utover regjeringens forslag. Arbeidsgiveravgiften øker med 0,2 prosent.

18. Regjeringen legger fram en tiltakspakke for å stanse utflaggingen i den norske handelsflåten. I pakken foreslås bl.a. tillempninger i bemanningsreglene og opprettelse av et norsk internasjonalt skipsregister som skal søke å tiltrekke seg også utenlandskeide skip. Pr. 18/12 ligger 52 søknader om å flagge ut i alt 88 skip til behandling i Norges Bank.

20. 12 av de 13 OPEC-landene avtaler tiltak for å øke oljeprisene til 18 dollar pr. fat. Irak undertegner ikke avtalen. Vedtaket innebærer at medlemslandenes samlede produksjon i første halvår 1987 ikke skal overstige 15,8 mill. fat olje pr. døgn. Norske myndigheter vil på nyåret vurdere om det skal innføres nye produksjonsbegrensninger for å bidra til stabilisering av prisene.

24. Norwegian Contractors får i oppdrag å bygge betongunderstellet til Statoils Gullfaks C-plattform. Kontrakten er på ca. 2,5 milliarder 1986-kroner og er hittil den største enkeltkontrakt til noen norsk bedrift.

31. I løpet av året har Norges Bank solgt valuta for vel 43 milliarder kroner gjennom intervensjoner for å støtte den norske krona.

UTSIKTENE FRAMOVER

 =====
 UTSIKTENE FOR NORSK ØKONOMI
 =====

1986 representerte trolig et vendepunkt for norsk økonomi. I løpet av året la en bak seg en konjunkturoppgang som hadde vart helt siden årsskiftet 1982/83. Oppgangen startet med et internasjonalt oppsving - særlig i amerikansk økonomi - men ble i Norge forsterket av økt investeringsetterspørsel fra oljevirkksomheten. Det samlede bidraget fra den økonomiske politikken, medregnet liberaliseringen av kredittmarkedet, endret seg dessuten over tid i klart ekspansiv retning, og bidro således til å forsterke oppgangen i dens siste fase.

Alt i alt førte dette til at produksjons- og etterspørselsveksten i Norge gjennom de siste årene har vært betydelig sterkere enn hos våre handelspartnere. Det har gitt en generelt høy kapasitetsutnyttelse i norsk økonomi, med sterkere sysselsettingsvekst, lavere arbeidsledighet og større pris- og lønnsvekst enn i nesten alle andre OECD-land. Dessuten har forskjellen i veksttakt, sammen med en svekkelse i konkurranseevnen for norsk industri, bidratt negativt til driftsbalansen overfor utlandet. På toppen av dette kom så fallet i oljeprisen.

Etter hvert vil dette bildet endres. Investeringsetterspørselen fra oljevirkksomheten vil trolig avta i tiden framover. Den del av investeringsbølgen i industrien som ble satt igang av eksportoppvinget tidlig i oppgangen, er snart uttømt. Også den del av konsumveksten som skyldtes konjunkturmessige utslag i husholdningenes konsum- og spareadferd, synes å være på retur. Den økonomiske politikken er lagt om i kontraktiv retning og vil således bidra til å forsterke omslaget.

I et "normalt" konjunkturforløp for norsk økonomi blir en konjunkturoppgang bremsset opp fordi det oppstår kapasitetsskranke

eller fordi etterspørselsfaktorene gir reduserte vekstimpulser - enten direkte fordi markedsveksten svekkes eller indirekte fordi tiltakende pris- og kostnadsvekst gir svekket konkurranseevne og tap av markedsandeler for bedriftene. Det ser ut som om kapasitetsproblemer etc. på tilbudssiden i denne oppgangen i større grad enn under tidligere oppganger har slått ut i kostnadsvekst. Når konjunkturoppgangen nå ser ut til å ha passert toppen, skyldes det derfor forhold på både tilbuds- og etterspørselssiden. Sammen vil de medvirke til at produksjonen og særlig den innenlandske etterspørselen i tiden som kommer vil utvikle seg svakere enn hos våre handelspartnere, hvor den moderate veksten fortsetter. Dermed vil eksportutviklingen kunne overta som en relativt viktigere faktor bak produksjonsutviklingen i Norge, gitt at norsk næringslivs konkurranseevne kan bedres i tiden som kommer. I tillegg til kostnadsutviklingen er således varigheten og styrken i det internasjonale oppsvinget én viktig komponent for bildet av norsk økonomi i årene framover.

Trass i at retningen for utviklingen i viktige etterspørselskomponenter er endret, er likevel produksjons- og etterspørselsnivået i norsk økonomi fremdeles høyt. Dette innebærer på kort sikt fortsatt press i vare- og arbeidsmarkedene, med fortsatt forholdsviss sterk pris- og lønnsvekst og store driftsunderskudd overfor utlandet som resultat. Arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar i år bidrar til å forsterke presset i deler av norsk økonomi ved å redusere kapasiteten i mange næringer.

Økonomiske analyser nr. 9 - 1986 inneholdt en analyse av utviklingen i norsk økonomi gjennom 1987. En foreløpig ajourføring av disse beregningene, der blant annet anslagene på regnskapstall for 1986 som publiseres i denne utgaven av Økonomiske analyser er innarbeidet, viser ingen vesentlig nye trekk. Som følge av noe

høyere årsvekst for 1986 for privat konsum og investering enn tidligere lagt til grunn, viser nå analysen nedgang, regnet fra foregående kvartal, for disse to størrelsene gjennom det meste av 1987. Produksjonsnedgangen blir tilsvarende noe mer langvarig. For tradisjonell vareimport viser tallene fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet nå fall først i 4. kvartal 1986, mens det tidligere var antatt et fall allerede i 3. kvartal.

Det viktigste nye trekket i bildet er utsiktene til at oljeprisen kan komme til å stabilisere seg på om lag 18 dollar pr. fat, eller noe høyere for Nordsjøolje. Hvis dette prisenivået vedvarer, vil det bidra til en noe gunstigere utvikling i driftsbalansen enn tidligere antatt.

=====

UTSIKTENE INTERNASJONALT

=====

Ifølge OECD's prognoser vil den internasjonale konjunkturoppgangen fortsette i moderat tempo i alle fall i vel ett år framover. I desember ble veksttakten i amerikansk økonomi anslått å ville ligge på vel 3 prosent fram til sommeren 1988, svakt opp fra 1986. For Vest-Europa ble veksttakten anslått å bli noe svakere, 2 1/4 prosent, en svak nedgang fra 1986. OECD har ikke gitt prognoser lenger fram enn første halvår 1988, men prognoser fra andre institusjoner, som DRI, Wharton og det internasjonale LINK-prosjektet, peker mot en viss konjunkturmessig avdempning internasjonalt i løpet av perioden 1988-89, først og fremst i amerikansk økonomi.

Utviklingen i USA

OECD's prognoser for den økonomiske utviklingen i USA i 1987 og første halvår 1988 er bygd på en rekke viktige forutsetninger, som til dels er svært usikre. Blant annet forutsettes det uendrede valutakurser og fortsatt lav realrente. Det er også gjort bestemte forutsetninger blant annet om virkningene på økonomien av den nye skatteloven, om om-

fanget av reduksjonen i budsjettunderskuddet og virkningene av den, om hvor sterkt og raskt bedringen av amerikansk konkurransevne vil slå gjennom i volumutviklingen i utenrikshandelen og om prisvirkningene av den kursnedgangen for dollar som hittil har funnet sted.

Etter prognosene vil det private konsumet fortsette å være den viktigste drivkraften bak produksjonsveksten. Konsumet vil stimuleres av senvirkninger av oljeprisfallet, men etter hvert som disse gradvis ebber ut, vil prisstigningen øke noe. OECD venter derfor at veksttakten i konsumet vil gå ned fra 4 prosent i 1986 til 3 prosent i 1987 og 2 1/2 prosent i første halvår 1988 (regnet som årlig rate). Men nedgangen i veksttakten vil kunne bli betydelig sterkere enn dette; forbrukernes sparerate ligger nå rekordlavt, samtidig som de har en uvanlig høy avbetalingsgjeld. Det skal derfor lite til før spareraten beveger seg opp mot et mer normalt nivå, slik at veksten i konsumet blir svakere enn regnet med. Dette er blant annet sannsynlig dersom renten skulle gå opp eller om dollarkursen forutsetter å gå ned slik at prisstigningstakten blir høyere enn ventet. Økt prisstigningstakt vil i seg selv kunne virke konsumbegrensende og kan også føre til at konsumet bremses via den økonomiske politikken.

Utviklingen av det offentlige konsumet vil være preget av anstrengelsene for å redusere budsjettunderskuddet; OECD venter at veksttakten for det offentlige konsumet vil gå ned fra 2 3/4 prosent i 1986 (mot 6,8 prosent året før) til 2 1/4 prosent i 1987 og bare 1 3/4 prosent i første halvår 1988 (årlig rate).

Investeringene i fast realkapital vil bli bremsert av gjennomføringen av den nye skatteloven, som medfører bortfall av betydelige investeringsinsitamenter, særlig for boliginvesteringer. Etter OECD's desemberprognoser vil investeringsveksten i 1987 holde seg på samme lave nivå som i fjor, nemlig bare 1 1/2 prosent. I første halvår 1988 ventes investeringsetter-

spørselen å ta seg opp igjen, trolig som følge av bedret internasjonal konkurransevne for industrien. På den annen side vil en eventuell sterkere stigning i rentenivået enn regnet med kunne bremse investeringsveksten.

Alt i alt vil veksten i samlet innenlandsk etterspørsel gå betydelig ned - etter OECD's siste prognoser fra 3 1/4 prosent i 1986 til 2 1/2 prosent i 1987 og 2 3/4 prosent (årlig rate) i første halvår 1988. Likevel venter OECD at bruttonasjonalproduktet vil øke litt sterkere både i 1987 og i første halvår 1988 (med 3 prosent) enn i 1986 (2 3/4 prosent).

Årsaken til dette er at utenriksøkonomien forutsettes å ville bidra positivt til produksjonsveksten i det kommende halvannet år, i motsetning til i fjor, da eksportveksten fra året før var svak, men importstigningen svært sterk. Det viste seg å ta betydelig tid før kursnedgangen på dollar - via bedret internasjonal konkurransevne - slo ut i sterkere vekst i eksportvolumet og svakere vekst i importvolumet. Eksportstigningen var kommet i gang i fjor, men først i år ventes fjorårets kursutvikling å få fullt gjennomslag i utenrikshandelen; for 1987 under ett vil volumet av vare- og tjenesteeksporten stige med hele 9 prosent etter OECD's desemberprognoser (mot 2 1/2 prosent i fjor), mens importvolumet vil øke med 6 prosent (10 1/4 prosent i fjor). For første halvår 1988 ventes en vekst i eksporten og importen på henholdsvis 9 1/4 prosent og 5 3/4 prosent (årlige rater).

Den ventede pris- og volumutviklingen for utenrikshandelen i 1987 vil slå ut i en moderat nedgang i underskuddet på driftsbalansen - fra 138 milliarder dollar i 1986 til 136,5 milliarder dollar i 1987. Fra 1984 til 1986 steg underskuddet med hele 32 milliarder dollar.

Etter hvert som virkningene av oljeprisfallet ebber ut, ventes konsumprisene å stige litt sterkere, men likevel fortsatt moderat. Fra 1986 til 1987 ventes de å øke med 3 prosent og fra annet halvår 1987 til

første halvår 1988 med 3 1/2 prosent, regnet som sesongjustert årlig rate.

Med den produksjonsveksten som OECD regner med vil arbeidsløsheten gå litt ned; for 1987 og første halvår 1988 ventes en arbeidsløshetsprosent på henholdsvis 6 3/4 og 6 1/2, mot 7 prosent i fjor.

Utviklingen i Vest-Europa

Etter OECD's prognoser for Vest-Europa å dømme vil også konjunkturutviklingen her i stor grad bli påvirket av senvirkninger av oljeprisfallet; det private konsumet vil i de fleste store land fortsette å øke betydelig, men alt i alt med litt lavere veksttakt enn i fjor. For investeringene ventes det klar stigning i veksttaket i de tre største landene sett under ett; OECD antar tydeligvis at den betydelige konsumøkningen, rentenedgang og stigning i fortjenestemarginene vil gi et kraftig oppsving i investeringene i år. Det er ellers vanlig at investeringene reagerer forholdsvis sent i en konjunkturbølge.

Mer uklart er det hva som er grunnlaget for de forholdsvis optimistiske prognosene for eksporten for de tre største vesteuropeiske landene. For disse landene ventes en betydelig økning i veksttaket for volumet av vare- og tjenesteeksporten. Veksten i Vest-Europas eksport vil kunne bli bremsert både av synkende dollarkurs og av etterspørselsvirkningene av reduksjonen i USA's budsjettunderskudd. Dollarkursen er allerede nå lavere enn forutsatt av OECD.

Alt i alt venter OECD en vekst i bruttonasjonalproduktet for Vest-Europa under ett på 2 1/2 prosent i 1987, dvs. litt høyere enn i fjor, men bare 2 1/4 prosent i første halvår 1988, regnet som sesongjustert årlig rate. For Norges tre viktigste handelspartnere ventes produksjonsveksten i 1987 å ville ligge rundt gjennomsnittet for OECD-landene for Storbritannia og Forbundsrepublikken Tyskland (henholdsvis 2 3/4 prosent og 3 prosent), mens veksten i

Sverige (1 1/4 prosent) vil ligge betydelig under gjennomsnittet.

Produksjonsveksten i Vest-Europa vil ikke være sterk nok til å redusere arbeidsløsheten; OECD venter at arbeidsløshetsprosenten vil holde seg på 11 for Vest-Europa sett under ett i det kommende halvannet år, og tallet på arbeidsløse vil stige fra 18,8 millioner i første halvår 1986 til 19 1/2 millioner i første halvår 1988.

Stigningstakten for konsumprisene antas å ville fortsette å gå litt ned i 1987. For året under ett ventes en stigningstakt på 3 1/2 prosent fra 1986, mot 3 3/4 prosent fra 1985 til 1986. Bakgrunnen for denne prisprognosen - som kan synes noe optimistisk - er trolig at oljeprisfallet etter OECD's oppfatning ennå ikke har fått fullt gjennomslag gjennom alle ledd helt til konsumprisene. For Norges tre viktigste handelspartnere er det store variasjoner i prisprognosene. Mens konsumprisene ventes å stige med 4 1/2 prosent i Storbritannia og 3 3/4 prosent i Sverige, vil stigningen i Forbundsrepublikken Tyskland etter disse prognosene bare bli 3/4 prosent. Fortsatt stigning i kursen på tyske mark vil kunne redusere prisstigningen i Forbundsrepublikken Tyskland ytterligere.

Med de pris- og volumforutsetninger som OECD har gjort for utenrikshandelen vil overskuddet på Vest-Europas driftsbalanse overfor andre områder gå noe ned - fra 54 1/2 milliarder dollar i 1986 til 40 milliarder dollar i 1987. Volumet av vare- og tjenesteimporten ventes å stige med 5 1/2 prosent både i Forbundsrepublikken Tyskland og Storbritannia og med 4 prosent i Sverige, mot henholdsvis 4 1/2 prosent, 4 1/4 prosent og 2 1/4 prosent fra 1985 til 1986.

Også prognosene for Vest-Europa bygger på en rekke viktige forutsetninger. Blant annet antas oljeprisene å ville holde seg på 15 dollar pr. fat i prognoseperioden, og valutakursene ventes å ville holde seg på nivået fra 4. november i fjor. Det forutsettes også at råvaremarkedene utenom olje-

markedet vil holde seg svake. Utviklingen i Vest-Europa vil også i stor grad avhenge av utviklingen i USA. Reduksjonen av budsjettunderskuddet der står sentralt i denne sammenheng. Enda viktigere kan det være - både for Vest-Europa og andre landområder - om de proteksjonistiske tendensene som har kommet til stadig sterkere uttrykk i USA i den senere tid vil øke i omfang og eventuelt spre seg videre. I så fall vil OECD's prognoser klart være for optimistiske.

Dollarkursen er allerede nå lavere enn forutsatt av OECD. Om nedgangen fortsetter - noe som ikke er usannsynlig om den amerikanske betalingsbalansen utvikler seg ugunstig, eller om de amerikanske myndighetene lykkes dårlig med å redusere budsjettunderskuddet, vil dette kunne bremse eksportveksten i Vest-Europa. På den annen side vil inflasjonsimpulsene utenfra da bli redusert. Dette vil kunne bidra til å lette en omlegging til en mer ekspansiv økonomisk politikk i Vest-Europa. Det er likevel vanskelig å forutsi virkningene av fortsatt dollarnedgang på europeisk økonomi på litt lengre sikt. Fortsatt dollarnedgang vil innebære stor fare for at de amerikanske myndighetene strammer til den økonomiske politikken ytterligere for å unngå sterkere prisstigning. En slik tilstramming vil kunne forsterke bremsevirkningene på amerikansk import - og vesteuropeisk eksport - av dollarkursnedgangen.

For oljeprisene forutsetter OECD som nevnt en pris pr. fat på 15 dollar. Blant annet på bakgrunn av prisutviklingen de siste ukene kan det tenkes at prisen vil komme til å ligge noe høyere, men neppe så høyt at dette alene skulle gjøre OECD's prognoser for optimistiske.

OECD forutsetter at de oljeeksporterende utviklingsland vil måtte fortsette å redusere sin import, men at andre utviklingsland vil være i stand til fra nå av å øke sin import moderat. Utviklingslandenes høye gjeld og deres evne til å nedbetale den representerer likevel fortsatt en betydelig usikkerhetsfaktor, også for industrilandene i vest.

NOEN VIRKNINGER AV ARBEIDSTIDSFORKORTELSEN

Fra 1. januar 1987 er den maksimale tariffestede normalarbeidstiden pr. uke redusert fra 40 til 37,5 timer, eller vel seks prosent. Arbeidstidsforkortelsen vil berøre de fleste næringer, men utslaget er størst i vareproduserende næringer hvor funksjonær- og deltidsandelen er lavest. Beregninger foretatt i Byrået viser at for økonomien som helhet vil gjennomsnittlig arbeidstid, eksklusive overtid, reduseres med 3 prosent som følge av arbeidstidsforkortelsen. Denne reduksjonen kaller vi i det følgende for endring i normalarbeidstid.

Arbeidstidsforkortelsen gjennomføres med full timelønnskompensasjon slik at nominell årslønn ikke skal påvirkes av reformen. En endring i normalarbeidstiden får imidlertid flere indirekte virkninger på arbeidsmarkedet. Det er derfor vanskelig å vurdere hvilken grad av lønnskompensasjon som faktisk er oppnådd etter at en viss tid er gått og økonomien har fått tilpasset seg til de nye bestemmelsene. I det følgende skal vi se nærmere på noen av de indirekte virkningene som trolig vil gjøre seg gjeldende i 1987.

BEREGNET REDUKSJON I NORMALARBEIDSTID PÅ GRUNN AV ARBEIDSTIDSFORKORTELSEN		
Prosent.		
	For	I alt
	heltidsansatte	
NÆRINGSVIRKSOMHET	3,8	3,4
Primærnæringer	4,7	4,2
Utvinning og rørtransport		
av råolje og naturgass	5,3	5,2
Bergverk	5,6	5,4
Industri	5,0	4,6
Skjermet	4,6	4,1
Utekonkurrerende	5,0	4,8
Hjemmekonkurrerende	5,1	4,9
Elektrisitetsforsyning	4,1	4,0
Bygg- og anleggsvirksomhet	3,8	3,7
Varehandel	3,8	2,9
Sjøfart og oljeboring	3,5	3,4
Samferdsel	2,8	2,7
Bank- og forsikringsvirksomhet	0,0	0,0
Forretningsm. tjenesteyting	0,0	0,0
Annen privat tjenesteyting	3,9	3,4
OFFENTLIG FORVALTNING	2,5	1,9
Statsforvaltningen	1,1	1,0
Kommuneforvaltningen	3,2	2,3
ALLE NÆRINGER	3,5	3,0

Vi tenker oss at full lønnskompensasjon innebærer at timelønnen i gjennomsnitt er tre prosent høyere i 1. kvartal 1987 enn den ellers ville ha vært. Vi har da sett bort fra at også deltidsansatte i næringer som omfattes av arbeidstidsreduksjonen normalt vil få økt timelønn. Dersom vi ikke hadde sett bort fra dette, ville lønnsøkningen ha blitt opp mot 3,5 prosent, men dette betyr lite for resultatene under. Videre antar vi at arbeidstidsforkortelsen fører til endringer i arbeidsorganisering og -tempo som gir en økning i timeverksproduktiviteten på en tredjedel av den prosentvise nedgangen i normalarbeidstiden, dvs. én prosent. Lønnskostnadene pr. produsert enhet vil derfor øke umiddelbart med to prosent. Dette fører til at mange bedrifter direkte vil innskrenke sin virksomhet eller vil øke sine priser. I begge tilfeller taper de markedsandeler i forhold til utenlandske konkurrenter, får redusert produksjonsvolum og reduserer dermed sin timeverksetterpørsel. Fordi arbeidskraften er blitt relativt dyrere pr. time vil bedriftene også ønske å erstatte arbeidskraft med andre innsatsfaktorer i den grad det er mulig.

Disse to forholdene, som begge fører til lavere etterspørsel etter timeverk, er imidlertid tilsammen ikke så sterke at de kan motvirke det behovet bedriftene har på kort sikt for å kompensere for lavere normalarbeidstid med å ansette flere. Antall

sysselsatte personer vil derfor øke, til tross for at bedriftene i en periode også vil benytte seg av økt overtidsarbeid.

Siden arbeidstidsforkortelsen ble avtalt våren 1986 og bedriftene derfor har visst om behovet for nyansettelser i lengre tid, har de antakelig mot slutten av 1986 ansatt flere enn de ville gjort uten arbeidstidsforkortelsen for å unngå for store tilpassningskostnader i 1987. I våre beregninger har vi imidlertid antatt at hele tilpassningen skjer fra og med 1987.

Lavere normalarbeidstid og økt timelønn vil trolig føre til at tilbudet av arbeidskraft øker. De som allerede er i arbeid - f.eks. deltidsansatte - kan tenkes å ville arbeide mer, mens personer som ikke var i lønnet arbeid kan tenkes å ville søke slikt arbeid, dels på grunn av lavere normalarbeidstid og dels på grunn av høyere timelønn. Økningen i arbeidstilbudet som følge av kortere arbeidstid er vanskelig å anslå. Etter våre beregninger er økningen i arbeidstilbudet målt i personer mindre enn økningen i antall sysselsatte personer som følger av at bedriftene ansetter flere. Følgelig blir antall arbeidsledige lavere i 1987 enn hva tilfellet ville vært dersom vi ikke reduserte arbeidstiden. Vi har på usikkert grunnlag anslått virkningen til å bli ca. 10.000 færre ledige i 1987. Dette fører til at

lønnsveksten kan øke ytterligere etter en tid dersom det ikke skjer andre ting som reduserer den lønnskompensasjonen som opprinnelig ble gitt for kortere arbeidstid.

Som følge av kostnadsøkningen svekkes konkurranseevnen og utenriksøkonomien forverres. Beregningene tyder på at importoverskuddet i 1987 øker med vel en milliard kroner som følge av arbeidstidsforkortelsen. Virkningen på konsumprisveksten avhenger i stor grad av hvor stor den effektive lønnskompensasjonen blir, men beregningene antyder at prisveksten ville ha blitt om lag 0,5 prosentpoeng lavere i 1987 dersom arbeidstidsforkortelsen ikke var blitt gjennomført. Produksjonen i 1987, målt ved bruttonasjonalproduktet, blir ubetydelig høyere. Kostnadsveksten fører til lavere produksjon i konkurranseutsatte næringer - særlig industri - på grunn av svekket konkurranseevne og høyere produksjon i skjermede næringer på grunn av høyere lønnsutbetalinger og dermed økt privat konsum. Investeringene endrer seg lite i 1987 ifølge beregningene. Grunnen til at produksjonen opprettholdes i 1987 samtidig som antall utførte timeverk går ned, er dels substitusjon over til økt vareinnsats, men er i hovedsak et resultat av forutsetningen om at arbeidstidsforkortelsen medfører økt timeverksproduktivitet.

TREKK VED PRODUKSJONS- OG INVESTERINGSUTVIKLINGEN I OLJEVIRKSOMHETEN I ÅRENE FRAMOVER

=====

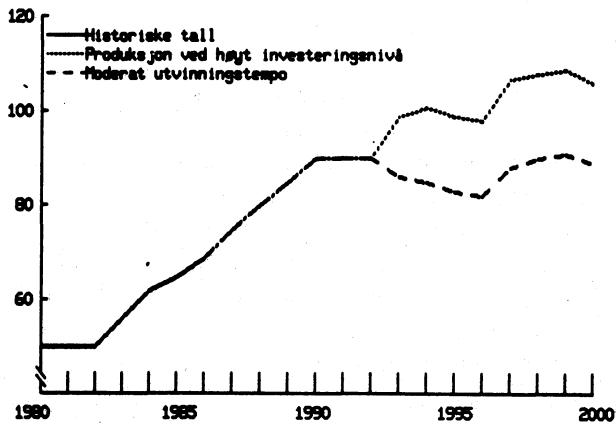
PRODUKSJON OG INVESTERINGER I OLJEVIRKSOMHET
MOT ÅR 2000

=====

I løpet av de siste 10 årene har Norge blitt en betydelig produsent av olje og gass. Produksjonen i 1986 kom opp i nærmere 70

mill. tonn oljeekvivalenter (toe). I 1990 vil produksjonen fra felt som i dag er i produksjon eller under utbygging, komme opp i om lag 90 mill. toe, dersom produksjonskapasiteten utnyttes. Dette tilsvarer det som i norsk oljepolitikk tidligere er blitt kalt et moderat utvinningstempo.

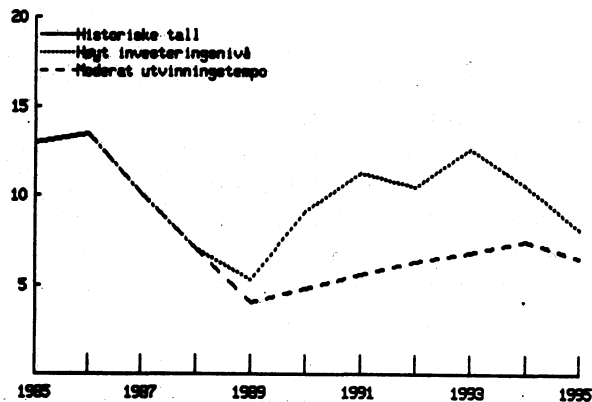
PRODUKSJON AV OLJE OG GASS.
1980-2000. Mill. toe.

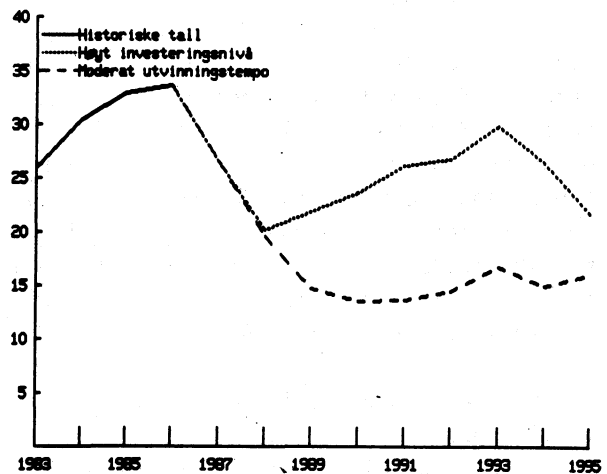
For å kunne opprettholde en produksjonskapasitet på om lag 90 mill. toe på 1990-tallet, tyder beregninger på at det er tilstrekkelig med årlige bruttoinvesteringer i feltutbygging på om lag 15 milliarder kroner de neste ti år (regnet i faste 1986-kroner). Dette er bare halvparten av dagens investeringsnivå. Om en derimot skulle søke å opprettholde et noenlunde konstant og høyt realinvesteringsnivå i årene framover ved å framskynde utbyggingsprosjekter, slik at flere felt blir bygd ut, vil produksjonskapasiteten i 1990-årene kunne bli liggende på over 100 mill. toe årlig.

De to investerings- og produksjonsbanene vil få ulike konsekvenser for etterspørselen etter verkstedprodukter. En eventuell framskynding av utbyggingsprosjekter for å opprettholde et høyt investeringsnivå i

ETTERSPORSSEL ETTER VERKSTEDPRODUKTER FRA OLJE- OG GASSUTVINNING.
1985-1995. Mrd. kroner, faste 1986-priser

PÅLØPTE FELTINVESTERINGER I UTVINNING AV OLJE OG GASS.
1983-1995. Mrd. kroner, faste 1986-priser.

årene som kommer, vil ikke kunne hindre en betydelig etterspørselsreduksjon etter verkstedprodukter de nærmeste tre årene, men etterspørselen på 1990-tallet vil bli klart høyere. Tar en antall utbyggingsprosjekter på norsk sokkel for gitt, vil imidlertid et høyt investeringsnivå på 1990-tallet kunne innebære et mer dramatisk fall i oljeinvesteringene rundt år 2000, enn uten en slik framskynding. En framskynding vil altså bare innebære å utsette den nedgangen som før eller senere må komme om produksjonskapasiteten skal stabiliseres, men da på et høyere nivå enn tidligere forutsatt.

Dersom en tar for gitt at utvinning av olje og gass skal ligge på om lag 90 mill. toe årlig fra 1990, vil sysselsettingen i offshore-rettede næringer måtte reduseres kraftig. En slik sysselsettingsreduksjon kan unngås på flere måter:

- i) Offshore-rettet industri kan nytte ledig kapasitet til å øke sin eksport.
- ii) Offshore-rettede næringer kan øke sine markedsandeler på hjemmemarkedet gjennom å bedre sin konkurranseevne.
- iii) Importandelen for eksisterende leveranser kan reduseres gjennom direkte reguleringer.

iv) Utbyggingen av olje- og gassfelt kan gradvis føres over på dypere vann og nord for 62. breddegrad slik at en må investere stadig mer for å få produsert samme mengde olje og gass.

En kan også tenke seg kombinasjoner av disse tre alternativene, men noen av kombinasjonene er ikke så lette å få til. Eksempelvis er det lite rimelig å tro at norsk offshore-rettet næringsliv vil få særlig innpass på eksportmarkedene (alt. i) dersom en i utlandet oppfatter norsk politikk som for proteksjonistisk (alt. iii). Både alternativ i) og iv) forutsetter relativt høye olje- og gasspriser.

En konklusjon som følger av gjennomgangen ovenfor er at dersom norsk offshore-rettet næringsliv ikke klarer å utvikle seg fra en i hovedsak hjemmemarkedsorientert til en mer eksportorientert næring, bør en rekke bedrifter og sysselsatte belage seg på å omstille til annen virksomhet i løpet av de nærmeste årene. En slik omstilling vil kunne være et viktig bidrag til å bedre konkurransevnen for norsk næringsliv i årene som kommer.

=====

TROLL/SLEIPNER-AVTALEN: NORGESHISTORIENS
STØRSTE EKSPORTKONTRAKT

=====

I mai 1986 ble det inngått en avtale om salg av gass fra Troll, Sleipner og andre norske felt til en gruppe gass-selskaper i Vest-Tyskland, Belgia, Nederland og Frankrike. Innen utgangen av året var avtalen godkjent av de respektive landenes regjeringer.

Leveransene, som skal starte i 1993, skal trappes opp til et platå på 18,3 bcm (kubikk-kilometer) årlig fra århundreskiftet og 20 år framover, med muligheter for utvidelse og forlengelse av avtalene. I tillegg er det inngått en avtale med Østerrike på 1 bcm. Gassprisen vil avhenge av en kontraktfestet formel der oljeprisen inngår. Slike formler offentliggjøres ikke.

Med basis i en antatt oljepris, trolig mellom 25 og 30 \$/fat, er avtalens totale salgsverdi anslått til å være i størrelsesordenen 500 milliarder kroner (Statoil magasin 1986.3).

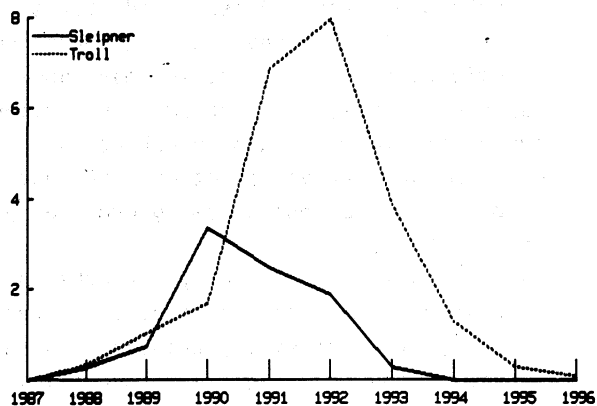
De totale utvinnbare reservene av gass i de felter som skal utbygges, Troll Øst (Troll fase 1) og Sleipner Øst, er hhv ca. 860 bcm og 60 bcm. Produksjonskapasiteten på Troll blir 23 bcm årlig fra år 2000, mens Sleipner kan produsere 7,6 bcm fra 1996. Med dette utvinningstempoet vil Sleipner Øst tømmes ut i 2002, slik at dette feltet vil bære hoveddelen av leveransene før århundreskiftet, mens Troll alene kan dekke leveransene ut kontraktperioden og ytterligere minst 20 år.

Investeringer

På Trollfeltet skal det på over 300 m havdyp bygges en gigantisk betongplattform til en total kostnad på 26,2 milliarder 1986-kroner. Sleipner-plattformen vil koste 13,8 milliarder. Totale investeringer i rørledninger og transportutstyr er anslått til 14,2 milliarder. Dette muliggjør et fleksibelt leveransesystem der også gass fra andre felter kan passes inn slik at såkalt assosiert gass kan utnyttes. Dessuten får en to landingspunkter til kontinentet, samt forbindelse til Storbritannia og Norge.

PERSONELLBEHOV I TROLL/SLEIPNER-UTBYGGINGEN
Inkluderer ikke rørledningsnett. 1000 personer.

Investeringene vil starte neste år og vare til århundreskiftet, med hovedtyngden i første halvdel i 1990-årene. Arbeidene vil komme i en periode der det foreløpig ikke er planlagt andre store utbygginger på kontinentalsokkelen, og vil gi et viktig bidrag til sysselsettingen i offshorebasert industri. Andelen som faller på norsk industri, vil selvsagt være avhengig av evnen til å skaffe seg kontraktene i anbudskonkurransen.

Norges rolle i det vest-europeiske gassmarkedet

Norges eksport til Vest-Europa var i 1985 om lag 25 bcm, eller 12 prosent av markedet. Etter at nyheten om gassavtalen ble kjent, ble Norge i enkelte presseoppslag omtalt som en framtidig markedsleder. Mesteparten av nåværende leveranser vil imidlertid falle bort i løpet av 1990-årene, og gassavtalen vil dermed komme som en erstatning for dette eksportbortfallet. Dersom ikke nye eksportavtaler blir inngått, vil Norges markedsandel snarere falle enn øke. Det er derfor mer dekkende å si at Trollavtalen opprettholder Norges posisjon i det kontinentale markedet, mens den vil svekkes i det britiske.

Økonomi og risiko

Sammenlignet med tidligere norske gassavtaler, ofte kalt uttømmingskontrakter, er Trollavtalen forskjellig på flere punkter. De viktigste er:

- Prisleksibilitet. Prisen indekseres i forhold til prisene på alternative energibærere i de ulike markedssegmentene. Særlig oljeprodukter veier tungt. Prisformelen kan reforhandles.
- Kvantum kan avpasses etter markedets behov, snarere enn uttømmingsprofilen på de enkelte feltene.
- Leveringssikkerhet. Ledig produksjonskapasitet samt lager for minst 14 dagers levering ved kortsiktig produksjonsstans sikrer kjøperne langvarige og stabile leveranser.

- Det er gitt muligheter for forlengelse og utvidelse av avtalene.

Kontraktsvilkårene innebærer en forskyvning av den økonomiske risikoen over på selgersiden. På den annen side kan Norge oppnå en bedre økonomisk utnyttelse av gassfeltene, samt høyere forventet pris i forhold til uttømmingskontrakter med mindre risiko, men dårligere markedstilpasning.

Prosjektenes nåverdi og internrente er avhengig av flere usikre faktorer, der fremtidig gasspris og kapasitetsutnyttelse er de viktigste. Beregninger foretatt av operatørselskapene gir en nåverdi på 53,3 milliarder 1986-kroner (ved 7 prosent kalkulasjonsrente) og internrente på 18,5 prosent regnet før skatt for Trollutbyggingen. De tilsvarende tall for Sleipner er oppgitt til hhv 17,1 milliarder og 20,5 prosent. En høyere gasspris og kapasitetsutnyttelse (som vil følge av utvidete eller nye kontrakter) vil bedre prosjektenes lønnsomhet, og vice versa. Foreløpige beregninger foretatt i Byrået, tyder på at internrenten øker med 2-4 prosent pr. \$/mmbtu økning i gassprisen. En gasspris på ca. 4 \$/mmbtu antas å svare til en oljepris på 30 \$/fat, med utgangspunkt i de senere års prisforhold mellom olje og gass. En reduksjon i denne gassprisen på 1 dollar reduserer nåverdien av kontrakten med ca. 30 milliarder kroner. Dersom oljeprisen blir betydelig lavere enn antatt i beregningene, og det ikke lykkes å selge mer gass enn forutsatt, vil avkastningen i prosjektene bli lav.

På tross av den høye risikoen Norge har påtatt seg ved de kostnadskrevene utbyggingsprosjektene, er avtalen godkjent av både utbyggere og myndigheter. Fra et samfunnsøkonomisk synspunkt kan følgende fordeler trekkes frem:

- En relativt høy forventet avkastning.
- Oppdrag til offshorebasert industri som forventes å ha ledig kapasitet i utbyggingsfasen.
- Infrastruktur anlegges og kan bedre andre prosjekters lønnsomhet.

- Norge sikrer seg markedsandeler på bekostning av andre mulige eksportører som Sovjet og Algerie. Kontrakten svekker lønnsomheten av konkurrentenes prosjekter.

Kilde: Når ikke annet fremgår, er opplysninger og tall om Troll/Sleipner-utbyggingen hentet fra St. prp. nr. 1, tillegg nr. 13 (1986-87). Utbygging og ilandføring av petroleum fra Trollfeltet og Sleipner Østfeltet m.v.

TABELLER OG DIAGRAMMER

Innhold	Side
A. NASJONALREGNSKAP FOR NORGE	
Tabell A1: Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1985-priser	1*
Tabell A2: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1985-priser	2*
Tabell A3: Privat konsum. Faste 1985-priser	3*
Tabell A4: Bruttoinvestering i fast kapital. Faste 1985-priser	4*
Tabell A5: Eksport. Faste 1985-priser	5*
Tabell A6: Import. Faste 1985-priser	6*
Tabell A7: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse	7*
Tabell A8: Driftsregnskap overfor utlandet	8*
Tabell A9: Disponibel inntekt for Norge	8*
Tabell A10: Eksport	9*
Tabell A11: Import	10*
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	11*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	11*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	11*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	12*
Tabell B5: Ordreserver - industri	12*
Tabell B6: Lagerbeholdning	13*
Tabell B7: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	13*
Tabell B8: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	13*
Tabell B9: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	14*
Tabell B10: Boligbygging	14*
Tabell B11: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	14*
Tabell B12: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	14*
Tabell B13: Timefortjeneste	15*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	15*
Tabell B15: Engrospriser	15*
Tabell B16: Utenrikshandelen - verditall	16*
Tabell B17: Utenrikshandelen - indekser	16*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	17*
Produksjonsindeksen	17*
Ordreindeksen - industri	18*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	19*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	19*
Arbeidsledighet og sysselsetting	20*
Antatte og utførte investeringer i industrien	20*
Lager	20*
Detaljomsetning m.v.	20*
Lønninger	21*
Konsum- og engrospriser	21*
Utenrikshandel	21*
C. INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET	
Tabell C1: Produksjon av råolje på norsk sokkel	22*
Tabell C2: Produksjon av naturgass på norsk sokkel	23*
Tabell C3: Leteaktivitet på norsk sokkel	24*
Tabell C4: Påløpte kostnader til leting etter olje og gass på norsk sokkel	25*
Tabell C5: Påløpte investeringskostnader til feltutbygging på norsk sokkel	25*
Tabell C6: Råoljepriser pr. fat	26*

D. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET

Tabell D1: Bruttonasjonalprodukt	27*
Tabell D2: Privat konsum	27*
Tabell D3: Offentlig konsum	27*
Tabell D4: Bruttoinvesteringer	28*
Tabell D5: Eksport av varer og tjenester	28*
Tabell D6: Import av varer og tjenester	28*

E. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

Tabell E1: Sverige	29*
Tabell E2: Storbritannia	29*
Tabell E3: Forbundsrepublikken Tyskland	29*
Tabell E4: Frankrike	29*
Tabell E5: USA	30*
Tabell E6: Japan	30*

1*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A1: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING. 1) 2)
I faste 1985-priser. Mill.kr

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	497835	516955	122002	119410	124763	131659	127708	123823	129913
Næringsvirksomhet	429997	448233	105042	102451	107804	114700	110529	106643	112733
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	17860	17508	3468	1854	8770	3768	3429	1795	8070
Utvinning og rørtrans- port av råolje og naturgass	94770	101141	24029	22283	22590	25868	26625	19877	25789
Bergverksdrift	1561	1678	389	386	354	432	369	467	381
Industri	67273	68613	17347	16607	15471	17848	17018	17432	15798
Skjernet industri ..	18704	19158	4646	4681	4461	4915	4525	4929	4591
Nærings- og nyttelsesmidler ...	11387	11607	2725	2903	2781	2979	2634	3028	2854
Grafisk produksjon og forlag	7317	7551	1921	1779	1681	1937	1891	1900	1737
Utekurrerende industri	11749	11488	2972	2962	2856	2960	2928	2921	2751
Treforedlings- produkter	3235	3215	854	803	778	800	792	820	749
Kjemiske råvarer .	3221	3038	763	835	792	832	803	810	735
Raffinering av jordolje	438	428	110	103	104	121	114	117	99
Metaller	4855	4807	1245	1221	1182	1207	1220	1174	1168
Hjemmekurrerende industri	36819	37967	9729	8964	8154	9973	9564	9582	8457
Tekstil- og bekleddingsvarer .	2040	2042	553	501	442	545	528	527	443
Trevarer, møbler og innredninger ..	5413	5560	1402	1294	1220	1496	1351	1416	1250
Kjemiske og mine- ralske produkter .	7640	8122	1942	1879	1811	2008	1962	2061	1941
Bygging av skip og oljeplattformer ..	5659	5538	1540	1401	1205	1513	1500	1433	1186
Andre verktøddprodukter	16067	16706	4291	3888	3476	4411	4222	4145	3638
Elektrisitetforsyning	21322	19872	7015	4532	3814	5961	6275	4432	3992
Bygge- og anleggs- virksomhet	25878	27988	5743	6266	6729	7140	6309	6912	7185
Varehandel	58955	61646	13614	14400	14431	16510	14066	16243	14750
Sjøfart og oljeboring	15142	14175	3791	4208	3775	3368	3883	4246	3719
Sæmferdsel	27139	28424	6473	6808	6854	7004	6766	7295	7093
Boligtjenester	18080	18843	4481	4503	4531	4565	4663	4691	4725
Annen privat tjenesteyting	71541	75948	17102	17588	18462	18388	18023	19173	19156
Korreksjonssektorer ..	10475	12397	1589	3016	2023	3847	3104	4080	2075
Offentlig forvaltning ..	67841	68723	16960	16960	16960	16960	17181	17181	17181

1) For året 1986 bygger beregningene for 4. kvartal i stor grad på oppgaver over antatt utvikling eller anslag gjort i Byrået.

2) Uoverensstemmelser i tabellene skyldes maskinell avrunding.

2*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A2: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)

I faste 1985-priser. Mill.kr.

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	497835	516955	122002	119410	124763	131659	127708	123823	129913
Innenlandsk bruk av									
varer og tjenester	458425	492211	110758	108072	116353	123240	118133	125047	124166
Privat konsum	241916	255116	56374	57937	60326	67280	61023	63962	62359
Spesifisert innen-									
landsk konsum	232976	244549	54786	56032	57344	64814	59001	61517	59129
Konsum i utlandet,									
netto	8941	10567	1588	1905	2982	2466	2022	2445	3230
Offentlig konsum	92594	94339	23149	23149	23149	23149	23585	23585	23585
Statlig konsum	35893	37122	8973	8973	8973	8973	9281	9281	9281
Sivilt	21512	22020	5378	5378	5378	5378	5505	5505	5505
Militært	14382	15103	3595	3595	3595	3595	3776	3776	3776
Kommunalt konsum ...	56701	57217	14175	14175	14175	14175	14304	14304	14304
Bruttoinvestering	123915	142758	31236	26988	32880	32813	33527	37500	38223
Bruttoinvestering i									
fast kapital	107963	131547	24126	26936	28849	28054	24268	47263	29321
Investering i									
oljevirkosøhet ...	21164	35852	3440	5427	7332	4965	4140	21665	4212
Bygninger og									
anlegg	55135	60013	12007	13075	14493	15560	13359	14502	15665
Skip og båter	-2564	-6157	1360	166	-1206	-2883	-1808	-199	-944
Annet transport-									
materiell	9587	13481	2115	2230	2235	3006	2674	3807	3541
Maskiner, redskap,									
inventar ellers ..	24643	28359	5203	6038	5995	7406	5904	7489	6848
Lagerendring	15953	11211	7110	53	4031	4759	9259	-9763	8902
Oljeplattformer									
under arbeid	6761	-5907	2558	817	951	2435	2841	-12824	1709
Ekspport	234984	237434	57652	57821	56201	63311	60374	54829	57573
- Import	195576	212696	46409	46484	47791	54892	50801	56054	51827

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A3: PRIVAT KONSUM. 1)
 I faste 1985-priser. Mill.kr

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Privat konsum	241916	255116	56374	57937	60326	67280	61023	63962	62359
Spesifisert innen-									
landek konsum	232976	244549	54786	56032	57344	64814	59001	61517	59129
Matvarer	44740	46101	10240	10971	11067	12462	10585	11454	11344
Drikkevarer og									
tobakk	14898	15417	3266	3693	3663	4276	3416	4036	3501
Klær og skotøy	17686	18656	3695	4203	4109	5680	3928	4636	4372
Bolig, lys og bræn-									
sel	41692	43242	11721	9464	9073	11434	12241	10058	9528
Møbler og hushold-									
ningsartikler	18502	19417	4193	4059	4534	5717	4370	4522	4608
Helsepleie	9807	9725	2533	2406	2355	2513	2551	2371	2333
Transport, post- og									
teletjenester	41391	43919	9238	10640	10703	10811	11084	12982	10463
Fritidssysler og ut-									
danning	19201	21463	4524	4471	4593	5614	4895	5055	5396
Andre varer og tje-									
nester	25058	26608	5376	6125	7249	6308	5931	6401	7584
Korreksjonsposter.....	8941	10567	1588	1905	2982	2466	2022	2445	3230
Nordinnens konsum i									
utlandet	15722	17904	2792	3578	5460	3893	3584	4332	5682
Utlendingers konsum									
i Norge	-6781	-7337	-1204	-1673	-2477	-1427	-1562	-1887	-2452

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A4: BRUTTOINVESTERING I FAST KAPITAL
I faste 1985-priser. Mill.kr

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	107963	131547	24126	26936	28849	28054	24268	47263	29321
Næringsvirksomhet	94257	117216	20699	23509	25423	24627	20684	43680	25738
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	6164	6659	1161	1844	1718	1441	1288	1957	1816
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	21473	35441	3731	5664	7584	4494	4492	21486	4468
Bergverksdrift	338	466	93	61	83	102	66	107	119
Industri	12142	15880	2112	2807	2991	4232	3264	3901	4224
Skjernet industri ..	2714	3083	497	582	645	990	621	755	733
Nærings og nytelsemidler ..	1993	2221	363	449	466	715	471	559	527
Grafisk produksjon og forlag	721	862	134	133	179	275	150	196	206
Utekonkurrerende industri	4046	6197	675	1004	977	1390	1163	1594	1685
Treforedlingsprodukter	831	1324	128	199	205	299	194	324	381
Kjemiske råvarer .	847	847	135	210	192	310	155	256	199
Raffinering av jordolje	179	1159	27	48	54	51	192	149	410
Metaller	2189	2868	386	548	526	730	622	864	695
Hjemmekonkurrerende industri	5382	6600	940	1221	1369	1852	1480	1553	1806
Tekstil- og bekledningsvarer .	426	553	69	96	114	147	111	144	127
Trevarer, møbler og innredninger ..	938	1042	127	190	279	342	205	252	258
Kjemiske og mineralske produkter .	1498	2138	268	367	351	512	483	516	661
Bygging av skip og oljeplattformer ..	520	679	101	95	110	213	196	186	189
Andre verkstedprodukter	2000	2188	375	472	515	638	485	456	570
Elektrisitetsforsyning	7736	7080	1485	1798	1987	2466	1338	1552	1797
Bygge- og anleggsvirksomhet	1781	2012	445	445	445	446	502	502	503
Oljeboring	1462	1914	46	157	296	962	-47	816	5
Varehandel	5561	6512	1391	1382	1385	1403	1616	1619	1633
Sjøfart	-3265	-7228	1157	-13	-1380	-3030	-2097	-455	-1210
Semferdsel	9026	12134	1828	2066	1977	3155	2214	3402	3075
Boliger	21114	23320	4645	4830	5721	5918	5105	5455	6288
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	10724	13027	2604	2467	2615	3038	2944	3338	3019
Offentlig forvaltning ..	13706	14333	3426	3426	3426	3426	3583	3583	3583

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

5*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A5: EKSPORT. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr

	1985*	1986a	1985				1986		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	234984	237434	57652	57821	56201	63311	60374	54829	57573
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	2408	3082	576	665	443	724	650	868	691
Råolje	55770	61107	12964	12859	15088	14858	15022	11652	15882
Naturgass	29308	29453	8999	7397	5512	7400	8568	5883	6700
Bergverksprodukter	1417	1438	363	337	304	413	325	426	317
Industriprodukter	72563	72259	17965	18366	17176	19055	17807	18669	17060
Levert fra									
Skjermet industri	9227	8502	2133	2408	2441	2245	1890	2347	2034
Nærings- og nyttelsemidler	9097	8390	2100	2379	2405	2214	1861	2321	2005
Grafiske produkter .	130	111	33	30	37	31	29	26	29
Utekonkurrerende industri	39441	38577	9771	10013	9462	10195	9534	10170	9239
Treforedlings- produkter	6917	6721	1775	1772	1663	1708	1643	1690	1630
Kjemiske råvarer ...	6611	6072	1630	1723	1499	1760	1597	1574	1479
Raffinerte olje- produkter	6191	6599	1399	1530	1585	1677	1477	1988	1674
Metaller	19721	19185	4967	4988	4715	5051	4817	4919	4455
Hjemmekonkurrerende industri	23895	25181	6061	5945	5273	6615	6384	6151	5787
Tekstil- og bekleddingsvarer ...	1500	1481	387	358	358	396	332	343	373
Trevarer, møbler og innredninger	1063	1028	303	267	233	260	250	259	216
Kjemiske og mine- ralske produkter ...	6277	7928	1538	1524	1452	1763	1821	1981	1922
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	2014	1720	417	581	447	569	692	300	395
Andre verksted- produkter	13041	13024	3415	3215	2783	3628	3289	3268	2882
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	10633	10379	1381	2076	2135	5040	3078	1786	1757
Elektrisk kraft	693	245	285	188	86	134	48	42	109
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	1581	983	672	289	307	313	243	198	290
Bruttofrakter ved skipsfart	37007	34883	8720	9740	8885	9661	9163	9284	8449
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	644	636	166	149	156	173	177	119	168
Rørtjenester	3145	3052	951	810	622	761	884	612	718
Utlendingers konsum i Norge	6781	7337	1204	1673	2477	1427	1562	1887	2452
Tjenester ellers	13034	12581	3404	3272	3007	3351	2848	3406	2981

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A6: IMPORT. 1)
I faste 1985-priser. Mill.kr

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	195576	212696	46409	46484	47791	54892	50801	56054	51827
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5054	5638	1358	1304	1005	1387	1567	1406	1150
Råolje	2722	3942	815	494	842	571	654	2093	973
Bergverksprodukter	2147	2114	553	512	545	537	527	509	551
Industriprodukter	115962	131825	28837	27497	26451	33176	31907	34346	30930
Skjermet industri	5678	6560	1310	1305	1420	1643	1456	1600	1621
Nærings og nytelsemidler	4320	4960	978	1027	1044	1270	1101	1229	1182
Grafiske produkter	1358	1600	332	277	376	373	355	370	440
Utekonkurrerende industri	23608	26513	6145	5722	5477	6265	6427	6355	6410
Treforedlings- produkter	3095	3230	804	759	715	817	768	855	768
Kjemiske råvarer ...	5855	6487	1467	1515	1372	1502	1565	1523	1654
Raffinerte olje- produkter	4710	6426	1337	1070	1112	1191	1421	1283	1574
Metaller	9948	10369	2537	2378	2278	2755	2672	2694	2414
Hjemmekonkurrerende industri	86676	98752	21382	20471	19554	25269	24025	26391	22899
Tekstil- og be- kledningsvarer	11974	13828	3079	2632	3027	3236	3444	3251	3597
Trevarer	4715	5656	1057	1055	1085	1517	1311	1425	1249
Kjemiske og mineral- ske produkter	20764	23199	4838	5018	4956	5953	5385	6054	5638
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	9303	9389	2442	2277	1454	3130	3064	2899	1547
Andre verksted- produkter	39920	46680	9966	9489	9033	11432	10822	12763	10869
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	8731	9724	1809	1853	2002	3066	2398	3047	2365
Elektrisk kraft	448	392	17	90	206	134	31	203	55
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirkksomhet	3430	2721	675	790	1126	840	611	528	830
Sjipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	25300	23822	5733	6428	6097	7042	6275	5941	5514
Nordmenns konsum i utlandet	15722	17904	2792	3578	5460	3893	3584	4332	5682
Tjenester ellers	16059	14614	3819	3937	4057	4246	3247	3651	3778

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A7: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)

Mill.kr

	1985*	1986a	-----1985-----				-----1986-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	497835	506692	120468	119640	125161	132566	123642	121038	126775
Innenlandsk bruk av									
varer og tjenester	458425	524705	107348	107770	117315	125991	121513	131124	134092
Privat konsum	241916	274003	55236	57622	60608	68451	63330	67805	67954
Spesifisert innen-									
landsk konsum	232976	262470	53610	55720	57697	65950	61225	65148	64376
Konsum i utlandet,									
netto	8941	11533	1627	1902	2912	2501	2105	2657	3579
Offentlig konsum	92594	100763	22348	23115	23523	23609	23947	24578	25839
Statlig konsum	35893	39302	8669	8969	9107	9148	9408	9653	10090
Sivilt	21512	23449	5208	5369	5452	5482	5591	5754	6020
Militært	14382	15853	3461	3599	3655	3666	3817	3900	4070
Kommunalt konsum ...	56701	61461	13679	14146	14416	14461	14539	14925	15749
Bruttoinvestering	123915	149941	29764	27035	33185	33933	34237	38742	40299
Bruttoinvestering i									
fast kapital	107963	140223	22918	26972	29065	29009	24970	49800	31776
Investering i									
oljevirkosøhet ...	21164	37421	3309	5377	7400	5078	4126	22696	4341
Bygninger og									
anlegg	55135	64576	11648	13007	14530	15948	13661	15514	17098
Skip og båter	-2564	-6340	1013	338	-1211	-2705	-1630	-284	-1028
Annet transport-									
materiell	9587	14669	1979	2209	2250	3149	2799	4081	3941
Maskiner, redskap,									
inventar ellers ..	24643	29901	4969	6040	6095	7538	6015	7793	7425
Lagerendring	15953	9717	6846	63	4120	4924	9267	-11058	8522
Oljeplattformer									
under arbeid	6761	-6199	2478	805	957	2521	2935	-13622	1879
Eksport	234984	194749	59100	58512	55966	61405	51947	44998	45434
- Import	195576	212769	45981	46644	48120	54830	49819	55085	52751

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

8*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A8: DRIFTSREGNSKAP OVERFOR UTLANDET. 1)

Mill.kr.

	1985*	1986a	1985				1986		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksportoverskudd	39408	-18020	13119	11868	7846	6575	-2128	-10087	-7317
Eksport av varer og tjenester	234984	194749	59100	58512	55966	61405	51947	44998	45434
Import av varer og tjenester	195576	212769	45981	46644	48120	54830	49819	55085	52751
Rente- og stønadsoverskudd	-13769	-15000	-3607	-3994	-2709	-3463	-3469	-4561	-3246
Renter, aksjeutbytte m.v., netto	-9007	..	-2416	-3358	-1465	-1771	-2251	-3384	-1918
Stønader, netto	-4762	..	-1191	-636	-1244	-1692	-1218	-1177	-1328
Overakudd på drifts- regnskapet	25639	-33020	9512	7874	5137	3112	-1341	-14648	-10563

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

TABELL A9: DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE. 1)

Mill.kr.

	1985*	1986a	1985				1986		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt .	497835	506692	120468	119640	125161	132566	123642	121038	126775
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet, netto	9007	..	2416	3358	1465	1771	2251	3384	1918
Bruttonasjonalinntekt .	488828	..	118053	116282	123697	130796	121391	117654	124857
-Kapitalslit	68403	75184	15882	16791	17496	18233	16910	18475	19552
Nasjonalinntekt	420425	..	102171	99491	106201	112563	104481	99179	105305
-Stønader til utlandet, netto	4762	..	1191	636	1244	1692	1218	1177	1328
Disponibel inntekt for Norge	415663	416508	100980	98855	104957	110871	103263	98002	103977
Disponibel realinntekt for Norge 2)	415663	390462	104079	99047	104071	108466	100234	93493	96321

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

2) Deflatert med prisindeks for innenlandsk anvendelse, ekskl. kapitalslit.

TABELL A10: EKSPORT. 1)

Mill.kr

	1985*	1986a	1985				1986		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	234984	194749	59100	58512	55966	61405	51947	44998	45434
Produkter fra jordbruk,									
skogbruk og fiske	2408	2646	584	687	438	699	606	717	586
Råolje	55770	28625	14061	13177	14408	14124	9542	4854	5891
Naturgass	29308	25510	8622	7452	5825	7409	8076	5199	5483
Bergverksprodukter	1416	1422	371	341	305	399	320	404	323
Industriprodukter	72562	67952	17800	18543	17378	18841	16725	17021	16095
Løvert fra									
Skjernet industri	9227	9396	2098	2441	2449	2239	1969	2419	2325
Nærings- og nyttelsesmidler	9097	9274	2067	2412	2411	2207	1939	2391	2292
Grafiske produkter .	130	122	32	29	38	32	29	28	33
Utekonkurrerende									
industri	39441	33538	9996	10297	9390	9758	8554	8667	7919
Treforedlings- produkter	6917	6885	1766	1782	1685	1684	1601	1693	1724
Kjemiske råvarer ...	6611	5924	1603	1766	1499	1744	1574	1524	1418
Raffinerte olje- produkter	6191	3436	1474	1592	1516	1610	1134	1051	698
Metaller	19721	17293	5154	5158	4689	4720	4245	4399	4078
Hjemmekonkurrerende									
industri	23894	25017	5706	5805	5540	6844	6201	5935	5850
Tekstil- og bekleddingsvarer ...	1500	1614	356	367	358	419	354	373	384
Trevarer, møbler og innredninger	1063	1098	289	262	240	272	248	275	238
Kjemiske og mine- ralake produkter ...	6277	7066	1522	1517	1472	1766	1723	1762	1652
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	2014	1813	408	578	446	581	711	314	427
Andre verksted- produkter	13041	13426	3130	3081	3024	3806	3165	3210	3149
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	10633	10816	1703	1883	2148	4900	2921	1970	1920
Elektrisk kraft	693	180	292	249	88	65	50	27	68
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	1581	780	645	294	317	325	231	168	218
Bruttofrakter ved skipsfart	37007	31758	9512	10097	8641	8757	7789	8355	8026
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	644	682	160	148	156	181	183	125	182
Rørtjenester	3144	3059	882	744	696	822	975	607	693
Utlendingers konsum									
i Norge	6781	7835	1175	1658	2496	1452	1608	1974	2666
Tjenester ellers	13034	13485	3294	3239	3069	3432	2922	3575	3283

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

10*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A11: IMPORT. 1)
Mill.kr

	1985*	1986a	1985				1986		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	195576	212769	45981	46644	48120	54830	49819	55085	52751
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5054	5724	1412	1379	979	1284	1510	1570	1179
Råolje	2722	1840	852	508	842	521	595	833	332
Bergverksprodukter	2147	1877	564	541	553	489	461	446	489
Industriprodukter	115962	132502	28104	27679	26834	33344	31325	34267	31730
Skjernet industri	5678	6718	1319	1339	1398	1622	1426	1627	1651
Nærings og nyttelsesmidler	4320	5068	982	1051	1049	1238	1061	1245	1208
Grafiske produkter .	1358	1649	337	288	348	385	365	382	443
Utekonkurrerende industri	23608	22807	6237	5863	5443	6065	5880	5606	5363
Treforedlings- produkter	3095	3379	799	762	716	819	769	874	822
Kjemiske råvarer ...	5855	5806	1502	1545	1379	1429	1398	1431	1454
Raffinerte olje- produkter	4710	3630	1382	1110	1067	1150	1134	698	760
Metaller	9947	9991	2554	2446	2281	2667	2579	2603	2326
Hjemmekonkurrerende industri	86676	102977	20548	20478	19994	25657	24019	27034	24716
Tekstil- og be- kledningsvarer	11974	14803	2946	2513	3126	3390	3366	3232	4039
Trevarer	4715	6101	1028	1058	1063	1566	1304	1524	1381
Kjemiske og mineral- ske produkter	20764	23576	4873	5084	5012	5795	5266	6069	5787
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	9303	9877	2437	2243	1455	3168	3092	3036	1704
Andre verksted- produkter	39920	48620	9265	9580	9337	11738	10991	13172	11805
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	8731	10994	1685	1798	1967	3281	2582	3397	2728
Elektrisk kraft	448	367	23	107	221	97	34	181	49
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirksomhet	3430	2927	651	782	1121	877	632	557	902
Skipafartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	25300	21440	6243	6418	6081	6558	5647	5347	4962
Nordmenns konsum i utlandet	15722	19368	2802	3560	5408	3952	3713	4631	6244
Tjenester ellers	16059	15730	3647	3871	4115	4426	3320	3856	4135

1) Se fotnote 1, 2 i tabell A1.

11*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1982	1983	1984	1985	1986	1986					
						Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Råolje	2.0	2.6	2.9	3.2	3.5	3.9	3.9	3.4	3.9	4.1	4.4
Naturgass	2.1	2.1	2.3	2.2	2.3	2.1	2.0	2.0	2.6	2.5	2.6

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.
Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986					
						Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	101	100	101	104	105	105	107	108	106	106	107
Bergverksdrift 1)	101	99	114	116	120	140	125	131	125	132	148
Industri	99	97	95	98	101	101	104	105	103	103	106
Kraftforsyning	110	112	127	128	124	120	117	116	121	112	106
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	101	103	109	116	117	116	120	118	119	118	120
Konsum	100	99	100	101	103	106	105	106	105	105	102
Investering 2)	199	116	111	114	119	121	117	121	116	117	122
Vareinnsats i bygg og anlegg	105	102	101	99	102	103	109	112	107	109	113
Vareinnsats ellers	89	95	92	94	96	97	96	98	96	95	96

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell 17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1983	1984	1985	1986					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Industri ialt	-0.8	2.6	2.3	4.8	2.4	2.5	2.0	0.6	1.0
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-4.9	-1.3	-0.8	6.6	4.1	8.3	3.8	0.4	1.7
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-7.7	-1.3	2.8	5.1	0.0	-1.9	-0.3	-2.0	-1.7
Trevarer	-6.2	-1.0	1.4	9.5	1.3	0.7	2.8	1.4	1.3
Treforedling	5.7	10.6	3.7	2.6	-2.2	-1.7	-4.4	-3.1	0.9
Grafisk produksjon og forlagsv.	1.7	0.7	2.1	6.4	3.1	3.5	3.5	3.3	2.9
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	6.9	5.9	1.5	4.1	-0.3	-0.5	-0.8	-5.9	-6.1
Mineralske produkter	-2.1	-5.5	7.3	15.0	10.1	11.1	9.8	9.2	8.3
Jern, stål og ferrolegeringer	21.0	11.4	0.9	-7.6	-3.3	-7.2	-6.1	-4.5	-1.3
Ikke-jernholdige metaller	29.1	10.7	-2.4	-1.5	1.9	1.1	2.4	2.6	3.9
Metallvarer	-10.4	3.0	4.8	5.9	4.9	4.2	2.9	2.7	2.8
Maskiner	-10.6	4.2	7.3	5.7	4.7	5.2	4.3	2.1	-0.5
Elektriske apparater og materiell	-0.1	3.5	7.9	8.4	7.8	8.6	7.3	6.8	7.5
Transportmidler	-13.7	-5.0	-3.6	0.7	-0.4	-2.7	-2.5	-3.0	-2.3
Tekn. og vitensk. instr. mv.	11.2	0.6	3.7	10.6	5.0	7.8	7.3	3.8	-0.3
Industriproduksjon ellers	0.5	-1.3	7.7	9.2	2.6	3.8	9.4	10.6	10.1

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	--1984--		-----1985-----		-----1986-----				
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordretilgang i alt	180	189	215	233	204	248	225	248	229	229	204	217	219
For eksport	178	195	237	239	224	267	197	274	248	236	188	223	241
Fra hjemmemarkedet	184	181	185	225	178	220	265	212	205	218	229	207	189
Produksjon av metaller:													
Ordretilgang i alt	133	198	224	231	223	231	244	239	226	215	198	235	221
For eksport	142	218	243	246	246	244	264	259	236	226	211	226	234
Fra hjemmemarkedet	102	133	158	181	164	171	181	171	209	162	159	266	193
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordretilgang i alt	145	147	168	200	163	189	192	210	194	203	201	205	189
For eksport	158	164	213	231	200	250	223	212	253	235	206	262	206
Fra hjemmemarkedet	140	141	150	188	146	165	177	214	168	192	198	187	180

1) Ikke sesongjustert

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordrereserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	-----1984-----			-----1985-----				--1986--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordrereserver i alt	175	182	221	258	201	229	274	264	249	259	260	239	218
For eksport	183	189	259	247	224	269	328	265	231	249	244	185	168
Fra hjemmemarkedet	164	172	172	272	172	180	205	263	273	271	279	308	280
Produksjon av metaller:													
Ordrereserver i alt	104	127	141	132	141	141	120	151	140	130	107	121	117
For eksport	115	152	167	151	165	168	141	176	161	148	120	137	121
Fra hjemmemarkedet	78	63	71	81	77	69	65	85	86	81	72	77	104
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordrereserver i alt	163	169	175	222	171	173	186	199	224	230	234	251	250
For eksport	190	187	202	260	193	192	224	240	256	265	278	295	316
Fra hjemmemarkedet	151	161	164	205	162	165	169	181	210	215	215	233	221

13*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: LAGERBEHOLDNING

Lagerbeholdning i industri og engroshandel. Verdiindekser. 1982=100.

	1982	1983	1984	1985	--1984--		-----1985-----		-----1986-----				
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri og engroshandel:													
Lager i alt:	100	90	87	86	92	87	88	84	87	85	86	82	89
Norskproduserte varer:													
For innenlandsk bruk	100	101	96	94	102	96	97	91	95	93	94	86	100
For eksport	100	74	72	73	78	75	75	72	79	67	68	65	70
Importerte varer:													
Lager i alt	100	90	87	86	89	83	86	85	81	90	89	92	88
Industri:													
Lager i alt	100	87	84	81	86	83	83	83	80	79	79	78	84
Lager av egne produkter	100	86	83	82	85	83	84	83	83	78	81	77	79
Lager av råstoffer	100	89	87	80	90	82	81	83	75	80	77	80	93
Lager etter vare:													
Jern og stål	100	86	79	84	80	76	92	82	82	78	80	78	82
Andre uedle metaller	100	57	59	62	65	71	68	59	60	60	59	55	62
Tre- og treforedl.prod.	100	93	86	79	85	75	85	81	77	72	78	78	75

TABELL B7: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte. 1000 personer.

	1983	1984	1985	1986	1984		-----1985-----		-----1986-----				
					4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	33	28	28	23	24	26	23	38	23	22	23	30	17
Menn	35	33	24	17	27	31	21	25	18	17	16	18	17
Totalt	67	61	52	40	51	58	44	63	42	39	39	48	34
Tallet på sysselsatte:	1957	1970	2012	2071	1979	1991	2009	2007	2042	2058	2085	2053	2087

TABELL B8: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

		1984	1985	1986	-----1986-----					
					Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.
Sesongjusterte tall:										
Registrerte arbeidsløse	1000 pers.	66.6	51.4	36.2	37.3	35.0	38.3	38.5	37.0	32.0
Ujusterte tall:										
Registrerte arbeidsløse	1000 pers.	66.6	51.4	36.2	33.8	38.4	34.1	33.8	33.2	36.0
Herav: Permitterte	1000 pers.	8.3	5.6	3.5	1.9	2.2	2.7	3.1	3.3	5.0
Ledige plasser 1)	1000 pers.	4.3	5.8	10.5	9.3	10.2	10.0	9.8	10.6	9.0
Arbeidsløshetsprosent		3.9	3.0	2.1	2.0	2.2	2.0	2.0	1.9	2.1
Arb.løse/led.plasser 1)		16.1	8.9	3.5	3.6	3.8	3.4	3.5	3.1	4.0

1) Tallene for ledige plasser fra og med januar 1983 er ikke uten videre sammenliknbare med tall for tidligere år på grunn av endringer i beregningsmetoden.

14*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: INDUSTRIINVESTINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1984	1985	1986	1985				1986			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	1854	2371	NA	1892	2305	2429	2859	2884	3269	3620	NA
Antatte	2001	2654	3439	2399	2395	2785	3037	3212	3514	3569	3464

TABELL B10: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1984	1985	1986	1986						
				Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	
Boliger satt igang		2.2	2.2	2.4	2.4	2.3	2.5	2.7	2.5	2.3
Boliger under arbeid		29.8	27.6	30.2	28.7	32.4	30.0	30.4	33.9	32.4
Boliger fullført		2.6	2.2	2.1	2.5	2.2	2.1	1.9	2.1	1.8

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B11: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1979=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av
månedstallene for det samme året.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986						
						Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	
Omsetning ialt		102	102	101	102	113	118	116	114	117	120	114

TABELL B12: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et
tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1983	1984	1985	1986					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Omsetning ialt	-0.9	1.1	10.5	12.8	6.8	3.3	2.2	2.0	-0.2
Detaljomsättning etter næring:									
Nærings- og nytelsesmidler	-2.0	-0.5	0.2	2.9	-0.6	-2.1	-1.6	1.6	0.8
Bekledning og tekstilvarer	-1.8	1.7	5.9	9.3	2.4	4.0	3.1	2.9	-0.3
Møbler og innbo	1.5	2.6	6.9	21.1	14.3	5.5	1.9	1.2	4.7
Jern, farge, glass, stent. og sport	-3.6	1.0	1.8	8.7	3.1	1.6	0.4	-1.4	-5.2
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-0.2	-0.4	1.5	9.4	7.5	6.6	12.3	10.3	10.8
Motorkjøretøyer og bensin	-0.9	2.3	31.3	27.4	17.4	9.4	5.8	2.4	-1.9
Reg. nye personbiler	-4.9	-1.7	49.5	38.2	15.9	-4.8	-12.7	-18.3	-23.6

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode
året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden,
måneden før og måneden etter.

15*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1982	1983	1984	-1983	-1984-				-1985-		
				4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri, kvinner	45.3	49.1	52.8	51.0	51.3	52.2	53.1	54.7	55.3	56.9	59.9
Industri, menn	54.0	58.6	63.3	60.9	61.3	62.9	63.6	65.3	65.9	68.4	71.4
Bygge- og anl., menn	61.9	65.9	71.0	68.3	68.6	70.2	71.1	74.2	74.2	79.1	80.8

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1984	1985	1986	-1986-						
				Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.	
Ialt	6.3	5.7	7.2	7.4	8.1	8.6	8.8	8.7	8.9	
Varer og tjenester etter konsumgruppe:										
Matvarer ialt	6.9	6.5	9.2	8.7	10.7	10.4	11.0	11.2	11.1	
Drikkevarer og tobakk	5.4	4.4	9.2	11.1	11.3	10.5	10.9	10.9	8.7	
Klær og skotøy	5.7	7.2	8.9	7.5	7.4	11.0	10.1	10.0	10.0	
Bolig, lys og brensel	7.7	6.2	4.8	4.6	4.8	5.0	4.9	4.7	4.9	
Møbler og husholdningsartikler	4.7	4.8	7.4	8.4	8.6	8.5	8.9	8.5	9.0	
Helsepleie	5.0	6.4	7.2	6.9	6.5	6.5	6.5	6.5	6.6	
Reiser og transport	6.3	3.7	6.0	7.2	8.6	9.7	9.8	9.6	10.3	
Fritidssysler og utdanning	6.3	6.4	7.0	7.1	7.5	7.5	7.8	7.8	8.5	
Andre varer og tjenester	4.6	6.0	8.1	9.0	8.6	8.8	9.1	9.4	9.2	
Varer og tjenester etter leveringssektor:										
Jordbruksvarer	5.7	6.0	10.0	9.0	11.9	11.1	12.3	11.8	11.2	
Andre norskproduserte konsumvarer	7.0	5.7	4.4	4.7	5.3	5.5	5.3	5.2	5.4	
Importerte konsumvarer	5.7	5.9	10.0	10.6	11.8	12.6	13.0	13.1	13.6	
Husleie	7.4	4.9	4.8	4.7	4.7	5.1	5.1	5.1	5.4	
Andre tjenester	5.6	5.5	8.3	8.8	8.9	9.8	9.8	9.8	10.1	

TABELL B15: ENGROSPRISER.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1984	1985	1986	-1986-					
				Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.
Ialt	6.3	5.0	2.8	2.5	2.9	3.8	3.8	4.2	4.6
Matvarer og levende dyr	7.3	7.6	9.5	9.5	10.0	10.6	10.2	10.2	10.4
Drikkevarer og tobakk	6.3	5.3	8.3	8.6	8.4	8.5	9.9	10.7	9.3
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	10.1	2.3	-0.5	-0.8	1.8	2.0	2.8	4.9	5.4
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	7.7	5.0	-10.6	-14.1	-14.5	-11.4	-12.4	-12.5	-11.4
Dyre- og plantefett, voks	24.0	-1.0	-14.6	-14.1	-12.5	-14.4	-13.9	-9.8	-9.0
Kjemikalier	5.7	2.6	2.2	1.7	2.6	2.9	3.8	4.1	5.7
Bearbeidde varer etter materiale	5.3	4.2	4.1	4.8	5.2	5.5	5.8	6.0	6.2
Maskiner og transportmidler	3.7	4.4	7.6	9.1	9.5	9.8	10.3	10.7	10.7
Forskjellige ferdigvarer	4.9	5.1	6.0	6.7	6.5	6.7	6.7	6.9	7.1

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDELEN - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	1986	1986					
						Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Eksport	4.4	5.0	5.8	6.2	5.8	5.8	5.8	5.7	6.1	6.1	5.9
Import	7.6	7.6	9.0	10.7	12.2	12.6	11.8	12.4	12.4	12.1	12.3

1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

TABELL B17: UTENRIKSHANDELEN - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). 1980=100. Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1984			1985				1986		
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	
Sesongjusterte tall:													
Eksportvolum	112	117	121	120	121	122	122	120	119	122	117	118	
Importvolum	96	110	123	111	114	122	117	121	133	140	143	140	
Ujusterte tall:													
Eksportpriser	114	128	133	127	131	133	135	134	132	126	122	128	
Importpriser	116	120	127	121	123	125	128	129	128	125	125	129	

1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

MERKNAD TIL TABELL B2.

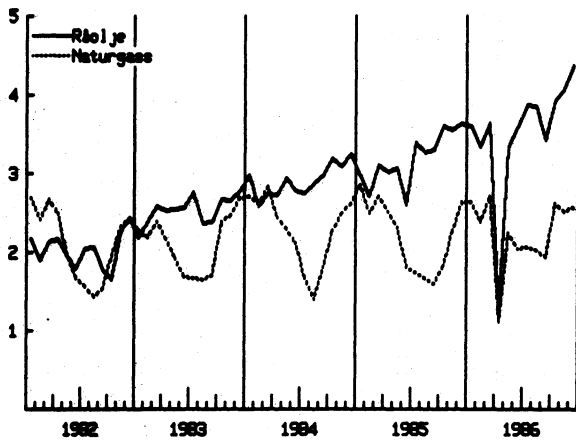
2) For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformen er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

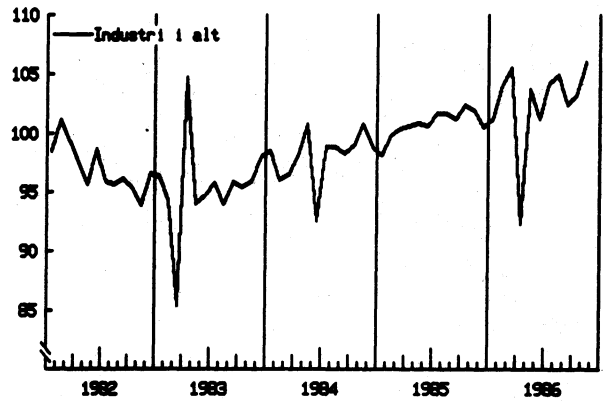
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

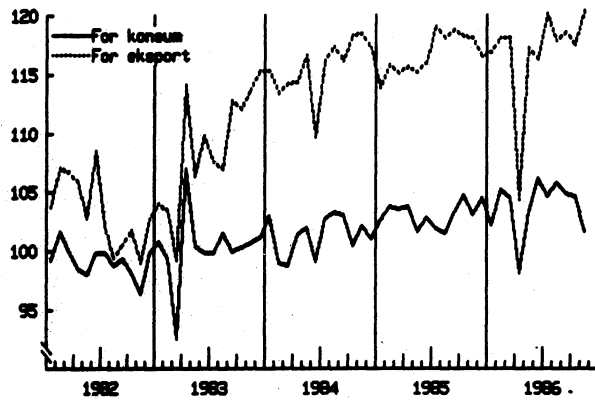

PRODUKSJONSINDEKS.
Sesongjustert. 1980=100

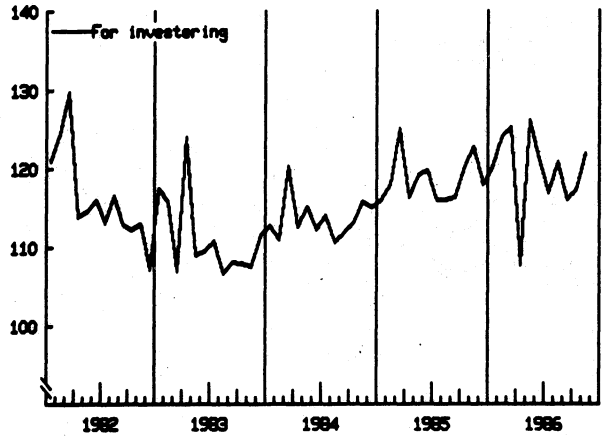
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverkdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

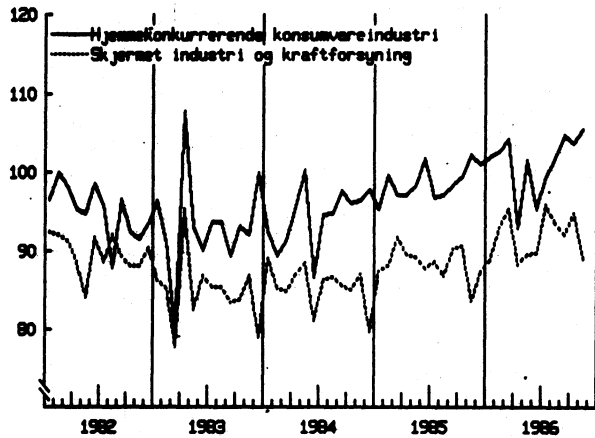
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverkdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

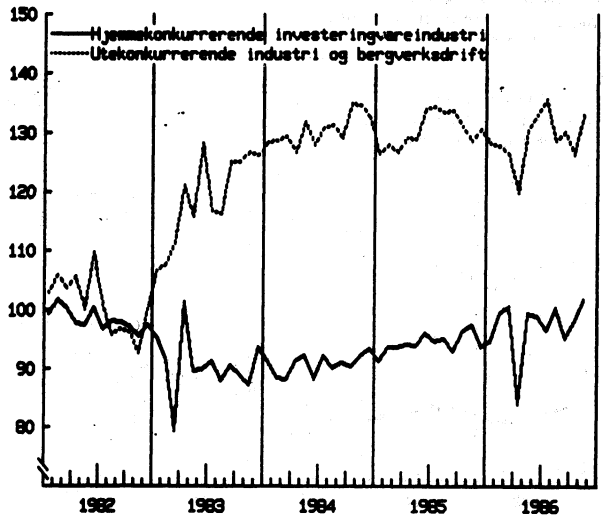
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverkdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverkdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

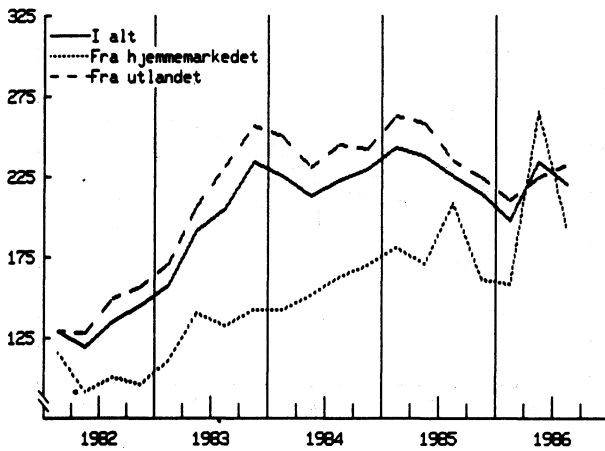

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ORDRETILGANG

Metaller.

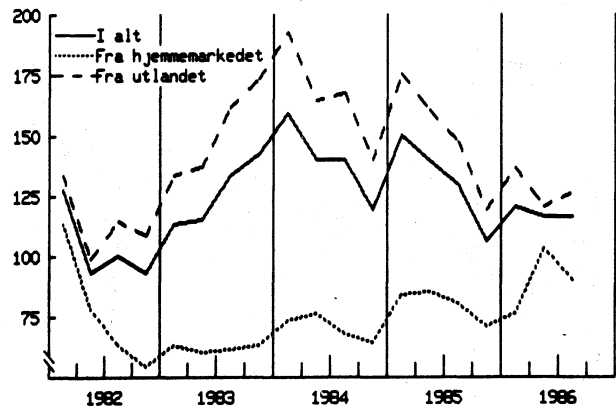
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

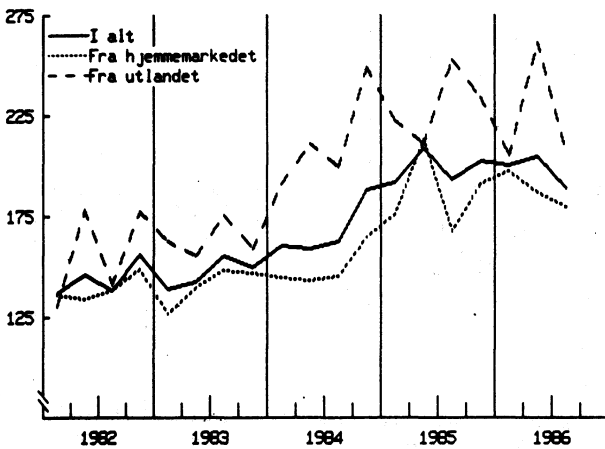
ORDRESERVER

Metaller

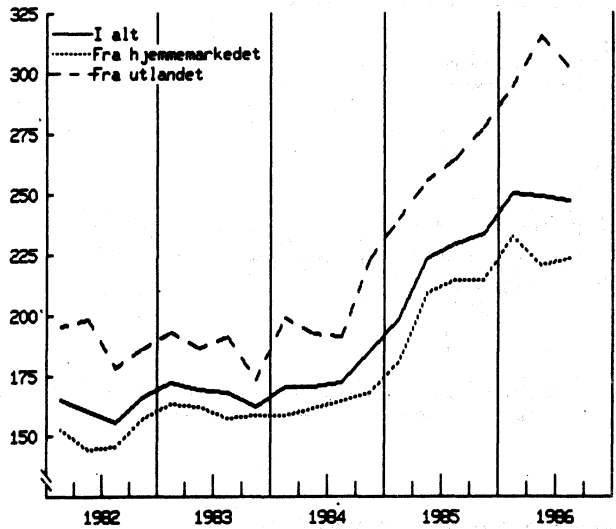
Ujustert verdiindeks. 1976=100

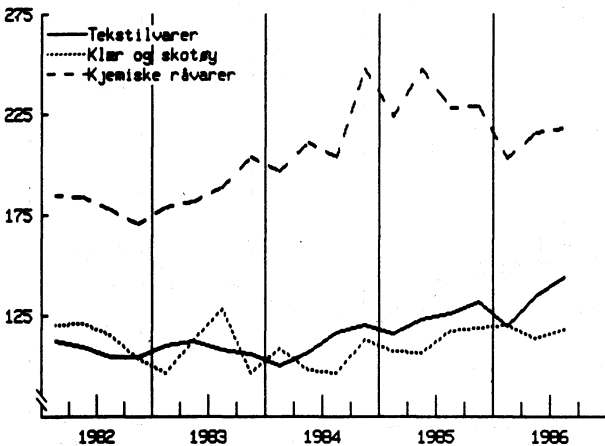
ORDRETILGANG.

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

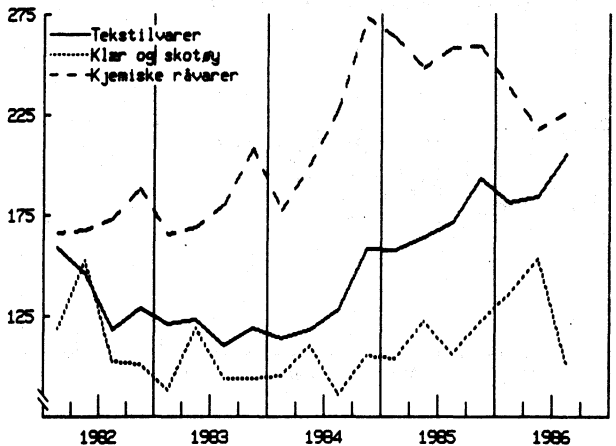
ORDRESERVER

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG.

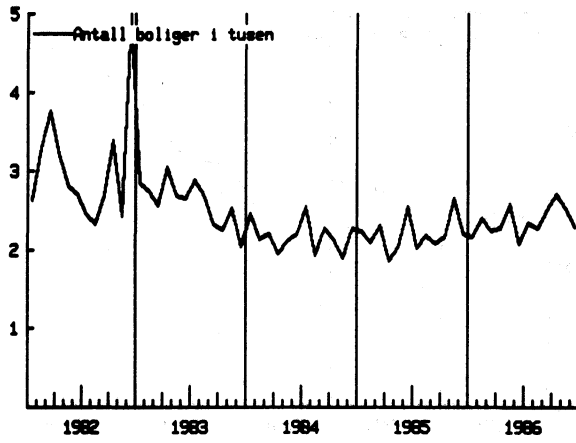
Tekstilvarer klar og skotøy og kjemiske råvarer.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRESERVER

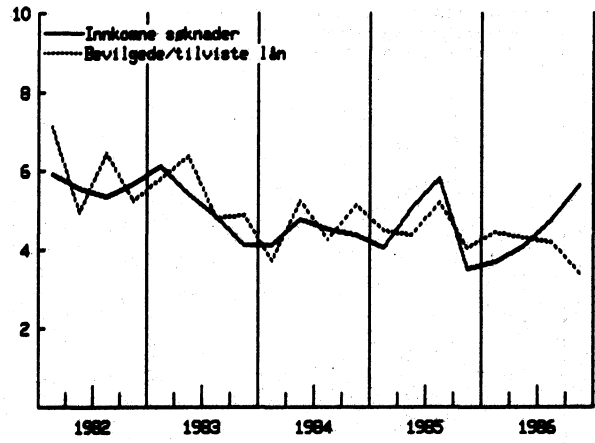
Tekstilvarer klar og skotøy og kjemiske råvarer
Ujustert verdiindeks. 1976=100

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGF

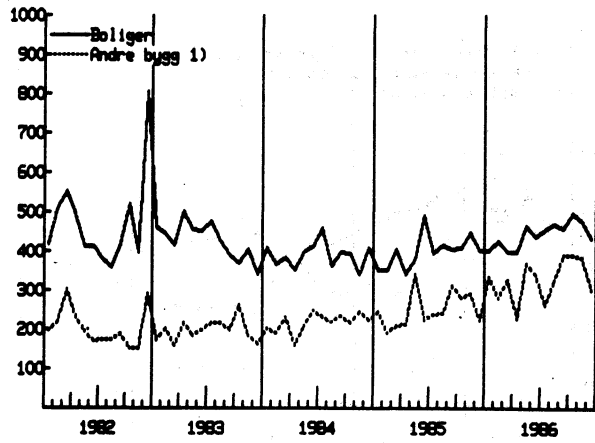
BYGG.
Boliger satt i gang. Sesongjustert.

BOLIGLÅN NYE BOLIGER
Antall Husbanklån og PSV-tilvisninger i 1000.
Sesongjustert.

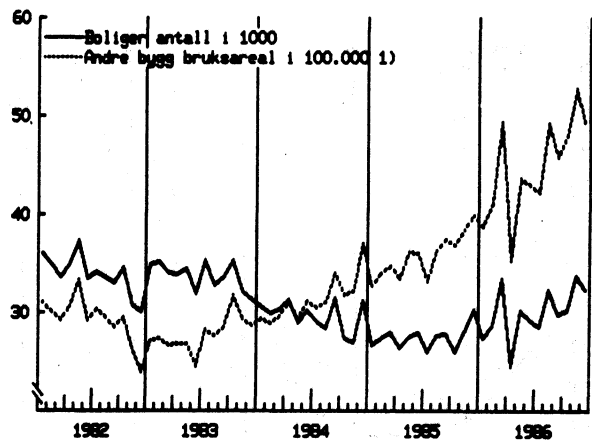

BYGG SATT I GANG
Bruksareal i 1000 kv. Sesongjustert.

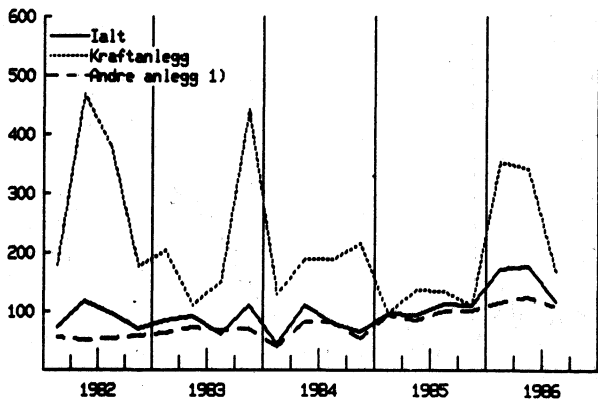
1) Utens jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kv. bruksareal.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

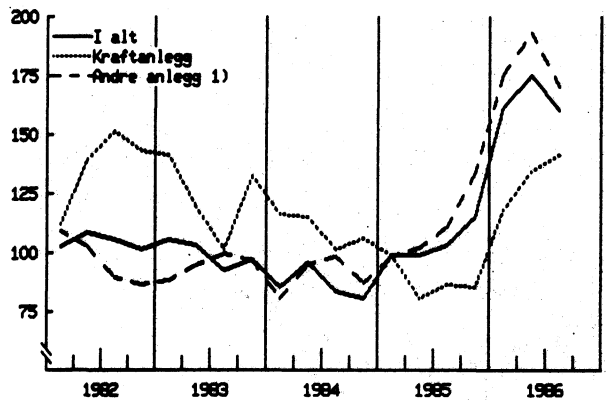
1) Utens jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kv. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

1) Sesongjustert.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordreserue. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

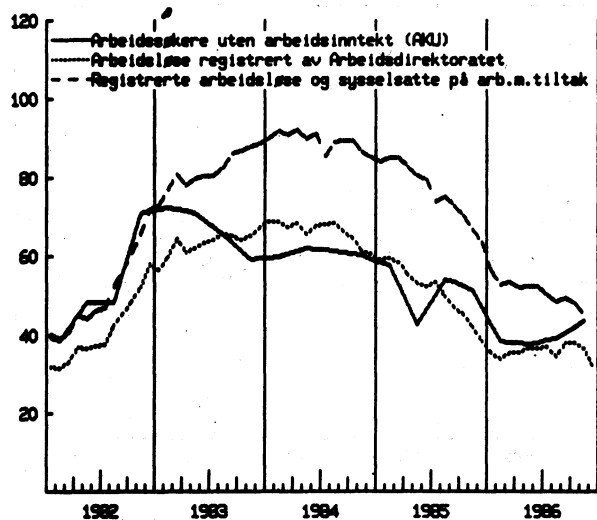

1) Sesongjustert.

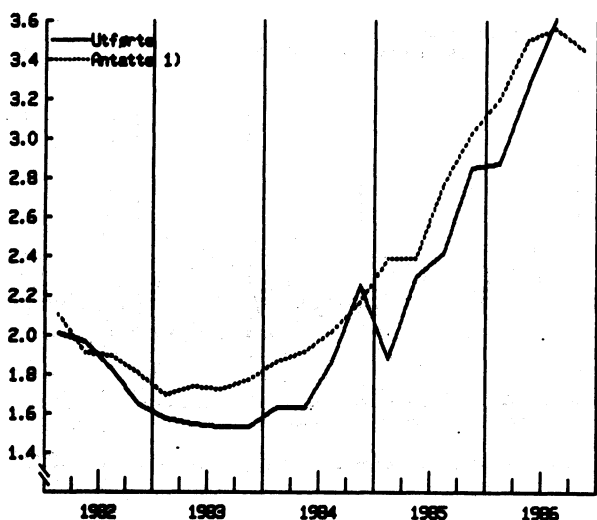
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLLEDIGE.

Arbeidsskere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

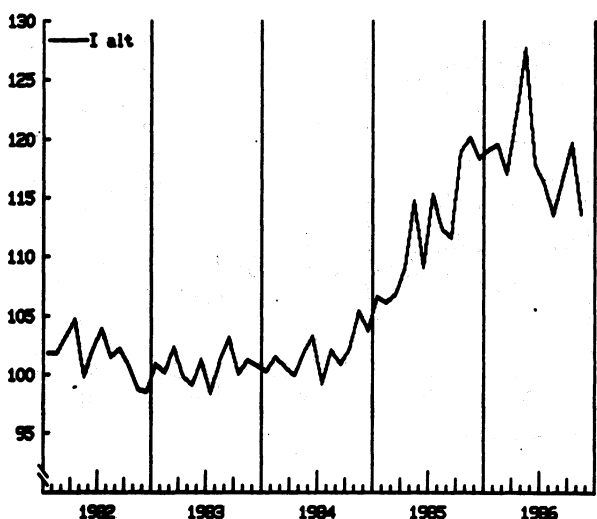
ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRIEN.
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal.

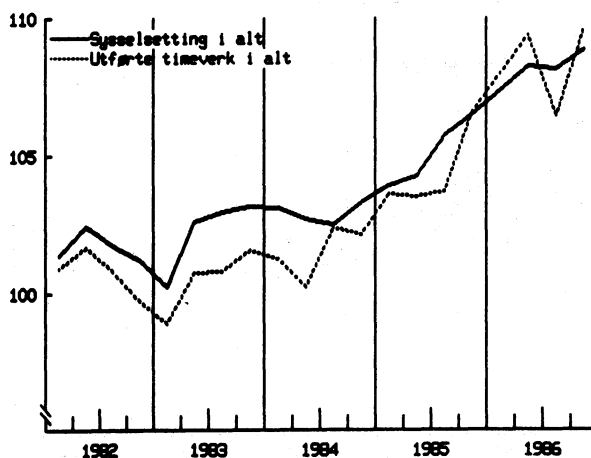
DETALJOMSETNING.

Sesongjustert volumindeks. 1979=100

SYSSLETTING OG UTFØRTE TIDEVERK I ALT IFØLGE

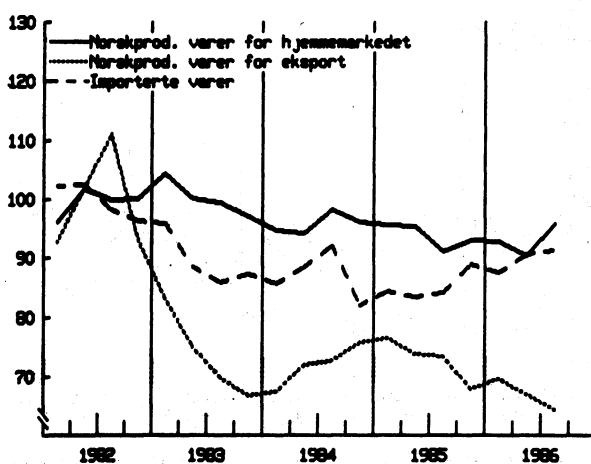
ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

LAGER.

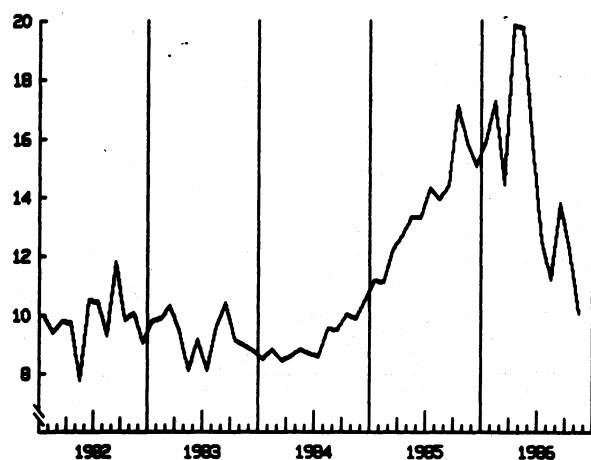
Industri og engrosshandel.

Sesongjustert volumindeks. 1982=100

REGISTRERTE NYE PERSONBILER.

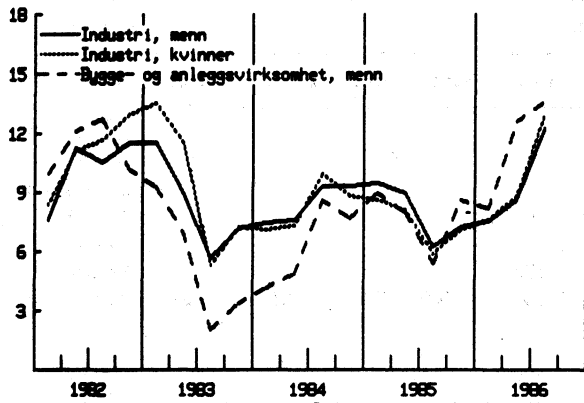
1000 stk. Sesongjustert.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

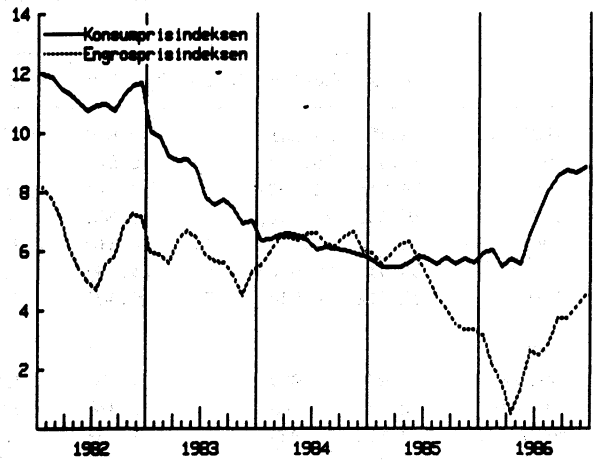
LØNNINGER.

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år tidligere.

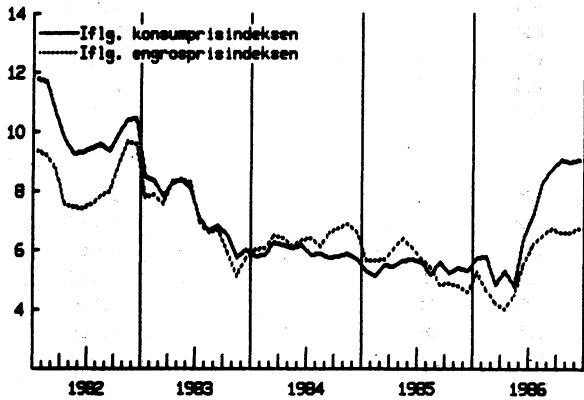
INNELANDSKE PRISER.

Prosent endring fra ett år tidligere.

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARE 1).

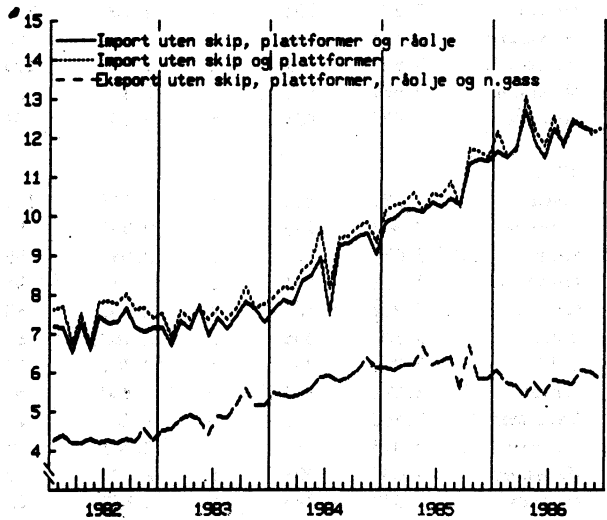
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumentprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer levert til konsum.

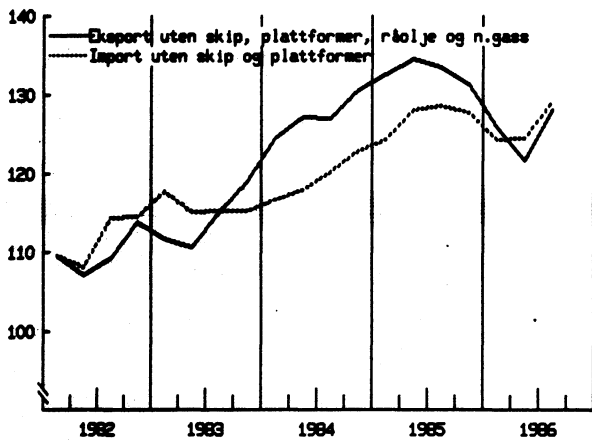
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjusterte verdital. Milliarder kroner.

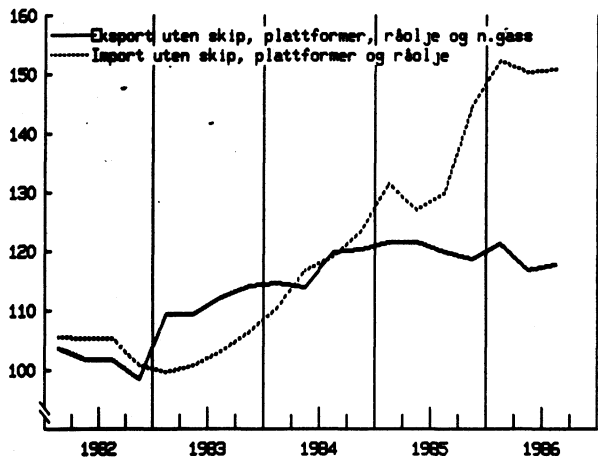
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Prisindekser (enhetpriser). 1980=100.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjustert volumindeks. 1980=100

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

1)

2)

TABELL C1: PRODUKSJON OG EKSPORT AV RÅOLJE FRA NORSK SØKKEL. 1000 TONN.

	Produksjon										Ekспорт
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	Total
1980	24.451	21.531		2.839	81						23.197
1981	23.450	16.273		6.575	602						20.453
1982	24.515	14.150		9.441	857	67					20.666
1983	30.482	13.031		15.803	880	769					25.623
1984	34.682	11.172	34	18.610	2.447	2.419					30.064
1985*	38.410	10.417	60	24.036	1.445	2.452					32.602
1986*	42.414	8.658	54	29.401	775	2.254	302	733	34	207	35.514
1985*											
Januar	2.997	958	7	1.596	199	237					2.734
Februar ...	2.725	846	7	1.480	181	211					2.111
Mars	3.111	920	7	1.782	154	248					2.672
April	3.033	886	7	1.764	137	240					2.667
Mai	3.079	901	6	1.816	102	254					2.596
Juni	2.617	818	4	1.462	89	243					2.196
Juli	3.403	894	3	2.179	98	230					2.777
August	3.278	854	2	2.160	101	161					2.910
September .	3.318	835	3	2.243	92	144					3.060
Oktober ...	3.622	861	5	2.504	100	152					3.045
November ..	3.571	813	4	2.496	93	165					2.814
Desember ..	3.656	831	5	2.554	99	167					3.020
1986*											
Januar	3.621	816	5	2.513	101	186					2.924
Februar ...	3.343	733	6	2.333	89	182					2.717
Mars	3.650	777	5	2.586	89	193					3.089
April	1.272	254	2	862	94	55	5				1.285
Mai	3.344	869	4	2.160	83	195	33				2.670
Juni	3.604	808	3	2.468	81	196	48				2.825
Juli	3.883	803	6	2.761	79	196	38				3.378
August	3.872	753	2	2.830	54	200	33				3.210
September ..	3.446	706	5	2.473	26	206	30				2.644
Oktober	3.945	713	6	2.761	25	218	40	116		66	3.502
November ...	4.082	698	5	2.791	29	208	36	251		70	3.746
Desember ...	4.352	728	5	2.863	25	219	39	366	34	71	3.529

1) Inkluderer NGL og kondensat.

2) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

23*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

3

TABELL C2: PRODUKSJON OG EKSPORT AV NATURGASS FRA NORSK SØKKE. MILLIONER SM . 1)

	Produksjon									Eksport	
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	Total
1980	25.973	15.938	9.991	44							25.119
1981	26.162	14.760	11.312	86		4					25.197
1982	25.534	14.583	10.810	109		31					24.457
1983	25.831	13.690	11.797	234	22	88					24.528
1984	27.375	12.800	13.670	291	103	511					26.240
1985*	26.668	11.653	13.691	827	61	435					25.429
1986*	26.964	8.122	12.842	3.463	37	375	2.072	50	-	-	25.554
1985*											
Januar	2.874	1.256	1.542	23	6	47					2.751
Februar ...	2.515	1.082	1.365	23	6	39					2.423
Mars	2.732	1.174	1.480	26	4	48					2.623
April	2.525	1.061	1.386	27	6	46					2.425
Mai	2.334	1.068	1.188	26	5	46					2.245
Juni	1.823	965	789	20	5	44					1.739
Juli	1.765	977	712	30	5	41					1.670
August	1.685	908	712	35	6	24					1.589
September .	1.615	778	778	31	5	22					1.517
Oktober ...	1.854	772	917	136	5	24					1.738
November ..	2.295	774	1.358	131	5	27					2.182
Desember ..	2.651	838	1.464	319	3	27					2.529
1986*											
Januar	2.660	800	1.487	340	3	30					2.547
Februar ...	2.405	728	1.347	298	2	30					2.315
Mars	2.721	851	1.530	300	2	30					2.575
April	1.132	233	756	93	2	9	39				1.081
Mai	2.262	707	1.009	274	6	33	233				2.142
Juni	2.054	662	810	328	2	34	218				1.885
Juli	2.077	677	802	322	6	33	237				1.963
August	2.042	698	801	282	3	33	225				1.924
September .	1.961	620	855	223	3	35	225				1.864
Oktober ...	2.560	736	1.130	344	3	37	308	2			2.404
November ..	2.518	690	1.160	327	2	34	283	20			2.371
Desember ..	2.580	720	1.155	332	3	37	304	28			2.425

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

TABELL C3: LETEAKTIVITET PÅ NORSK SOKKEL. 1)

	Antall hull påbegynt			Boremeter	Borefartøydøgn			Gjennomsnitt vanndyp (m)	Gjennomsnitt totaldyp (m)
	Totalt	Undersøkelshull	Avgrensningshull		Totalt	Norske	Utenlandske		
1980	36	26	10	136683	3877			176	3115
1981	39	26	13	135054	4131			181	3235
1982	49	35	14	155299	4376			162	3314
1983	40	33	7	135801	3900			201	3155
1984	47	35	12	149034	4235	3803	432	213	3116
1985	50	29	21	143473	4037	3544	493	235	3208
1986	36	26	10	123771	3283	2937	346	236	3353
1985									
Januar	2	2	-	9977	310	248	62		
Februar	5	4	1	9550	272	213	59		
Mars	5	3	2	14966	324	287	37		
April	3	1	2	11449	358	328	30		
Mai	5	3	2	14284	396	365	31		
Juni	4	2	2	9532	265	235	30		
Juli	4	1	3	10911	387	352	35		
August	6	5	1	18493	407	351	56		
September ...	2	-	2	10359	334	304	30		
Oktober	5	3	2	7861	321	268	53		
November	4	3	1	8554	314	274	40		
Desember	5	2	3	14842	349	319	30		
1986									
Januar	4	-	4	10014	400	369	31		
Februar	3	2	1	9944	364	336	28		
Mars	5	2	3	11381	366	335	31		
April	4	3	1	16274	298	268	30		
Mai	3	3	-	7502	268	237	31		
Juni	3	3	-	12782	312	282	30		
Juli	5	4	1	15094	344	301	43		
August	2	2	-	13097	324	262	62		
September ...	1	1	-	8203	206	147	59		
Oktober	3	3	-	6141	148	147	1		
November	2	2	-	8313	134	134	-		
Desember	1	1	-	5026	119	119	-		

1) Kilde: Oljedirektoratet.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C4: PÅLØPTE KOSTNADER TIL LETING ETTER OLJE OG GASS PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	1984	1985			1986			
	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Letekostnader i alt	2352	1478	1872	2019	2465	1808	1813	1719
Undersøkellesboringer .	1729	1176	1376	1435	1699	1393	1315	1176
Borefartøyer	733	541	465	631	631	553	455	497
Transportkostnader ..	221	127	169	158	211	190	197	146
Varer	308	189	216	211	296	221	204	163
Tekniske tjenester ..	467	319	526	433	508	429	459	369
Generelle undersøkelser	168	60	120	178	193	78	110	149
Feltevaluering og feltutvikling	284	89	181	185	340	220	190	235
Administrasjon og andre kostnader	171	153	195	221	233	117	198	159

1) Tabellen dekker letefasen, dvs. kostnader som påløper etter at letetillatelse er gitt og fram til en eventuell utbygging er godkjent av myndighetene.

TABELL C5: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER TIL FELTUTBYGGING PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	1984	1985			1986			
	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Feltutbygging i alt	4249	3531	5176	4473	5978	4538	5439	5595
Varer	2241	1826	2859	2171	3473	2423	3346	2926
Bærestruktur inkl. utrustning av skafft ...	690	524	794	540	646	706	904	537
Dekk/dekkramme	575	486	714	586	898	466	616	1088
Moduler	834	715	1006	773	1226	955	1294	712
Andre varer	92	99	345	272	703	296	530	589
Tjenester	1838	1515	2136	2159	2301	1861	1904	2208
Prosjektering og prosjekttjenester	765	555	725	841	988	703	540	591
Maritime tjenester	247	215	541	398	370	211	172	489
Andre tjenester 2)	307	206	289	205	180	192	312	372
Egne arbeider 2)	519	540	580	715	763	755	901	756
Produksjonsboring	170	190	181	143	204	254	189	461

1) Omfatter Ekofisk vanninjeksjon, Ula , Gullfaks A, B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten og Oseberg gassinjeksjon.

2) Driftsforberedelsekostnader er inkludert.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C6: RÅOLJEPRISER PR. FAT. 1)

	Normpriser i US\$			Offisielle salgspriser i US\$			Spotpriser i US\$			Eksportpris for verden 2)		Spotpris i Nkr	
	Ekofisk fjord	Stat- fjord	Brent- blend	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Ekofisk	US\$	Nkr	Ekofisk
1984													
Januar				29.00	26.00	30.00	28.64	26.35	29.73	29.64	28.61	225.16	233.27
Februar	30.10	29.66	30.10	29.00	26.00	30.00	28.61	26.66	30.25	30.05	28.61	220.30	231.39
Mars				29.00	26.00	30.00	28.57	26.87	30.23	30.18	28.62	214.65	226.35
April				29.00	26.00	30.00	28.45	26.99	30.20	30.25	28.62	217.23	229.60
Mai	30.05	29.60	30.05	29.00	26.00	30.00	28.43	27.08	30.06	29.91	28.65	223.76	233.60
Juni				29.00	26.00	30.00	28.12	27.12	29.57	29.43	28.65	224.04	230.14
Juli				29.00	26.00	30.00	27.72	26.70	28.67	28.78	28.58	235.22	236.28
August	29.10	28.75	29.15	29.00	26.00	30.00	27.79	26.75	28.47	28.57	28.58	237.21	237.13
September				29.00	26.00	30.00	27.94	27.06	28.63	28.56	28.73	247.37	245.90
Oktober				29.00	26.00	30.00	27.85	26.80	28.63	27.88	28.59	253.59	247.30
November	28.00	27.70	28.10	29.00	26.00	30.00	27.96	26.59	28.04	27.80	28.43	247.34	241.86
Desember				29.00	26.00	30.00	27.78	26.29	27.84	27.05	28.43	255.30	242.91
1985													
Januar	26.80	26.60	26.90	29.00	26.00	30.00	28.08	26.70	27.53	27.05	28.38	260.24	248.05
Februar	27.35	27.15	27.45	28.00	26.50	28.65	27.91	26.65	28.55	28.73	28.13	265.83	271.50
Mars	28.05	27.85	28.15	28.00	26.50	28.65	27.81	26.63	28.44	28.28	27.96	265.06	268.09
April				28.00	26.50	28.65	27.66	26.53	28.29	28.23	27.77	247.15	243.86
Mai	27.40	27.10	27.40	28.00	26.50	28.65	27.01	25.59	27.02	26.89	27.67	247.92	241.92
Juni				28.00	26.50	28.65	26.79	25.05	26.53	26.58	27.37	241.40	236.82
Juli				28.00	26.00	28.65	27.05	25.19	27.21	27.01	27.21	229.92	230.69
August	27.05	26.80	27.00	28.00	26.00	28.65	27.50	25.39	27.88	27.44	27.11	223.12	227.97
September				28.00	26.00	28.65	27.79	25.66	28.55	28.15	27.29	227.60	233.52
Oktober				28.00	26.00	28.65	27.80	25.78	29.07	28.88	27.41	216.81	230.58
November	28.55	28.30	28.55	28.00	26.00	28.65	27.86	25.81	30.38	30.08	27.61	215.36	234.00
Desember				28.00	26.00	28.65	26.92	25.17	27.78	26.78	27.29	208.77	201.96
1986													
Januar	25.60	25.35	25.70	28.00	26.00	28.65	..	..	23.50	22.60	26.36	199.02	170.63
Februar	19.05	18.80	19.15	28.00	26.00	28.65	..	..	17.80	17.50	24.44	178.17	127.58
Mars	15.90	15.65	16.00	28.00	26.00	28.65	..	..	14.20	14.00	14.85	105.88	99.82
April	12.95	12.60	12.90	..	..	..	..	..	12.80	12.40	12.65	90.45	88.66
Mai	13.35	12.95	13.25	..	..	..	..	..	14.20	13.95	13.15	97.84	103.79
Juni	13.25	12.85	13.15	..	..	..	..	..	12.25	12.00	11.76	89.49	91.32
Juli	10.90	10.55	10.85	..	..	..	..	..	9.80	9.60	9.63	71.94	71.71
August	11.25	10.90	11.20	..	..	..	..	..	14.05	13.85	11.80	86.73	101.80
September	14.45	14.10	14.40	..	..	..	..	..	14.35	14.00	13.58	99.68	102.76
Oktober				..	..	..	..	..	13.95	13.65	13.25	97.39	100.33
November				..	..	..	..	..	14.80	14.50	13.38	100.75	109.19
Desember				..	..	..	..	..	16.15	15.85	13.84	104.22	119.35

1) Kilder: Normpriser: Olje- og energidepartementet. (Faktaheftet).

Offisielle salgspriser: Petroleum Economist til 1984. IEA Oil Market Report fra 1985

Spotpriser: OPEC Bulletin til og med 1985. Petroleum Intelligence Weekly fra og med 1986.

Eksportpris for verden: Oil and Gas Journal.

Valutakurser: Statistisk Månedshäfte.

2) Offisielle salgspriser veid sammen med eksportvolum.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL D1: BRUTTONASJONALPRODUKT

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	3,0	2,0	3,4	3,8	2 3/4	2 1/2
Frankrike	1,8	0,7	1,5	1,4	2	2 1/4
Italia	-0,5	-0,2	2,8	2,3	2 1/2	3
Japan	3,3	3,2	5,1	4,5	2 1/4	2 3/4
USA	-2,1	3,6	6,4	2,7	2 3/4	3
Storbritannia	1,9	3,4	3,0	3,5	2 1/4	2 3/4
Sverige	0,8	2,4	3,4	2,3	2 1/4	1 1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-1,0	1,8	3,0	2,5	2 3/4	3
Norge	0,3	4,5	5,6	4,2	3,8	2

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD.

TABELL D2: PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	1,5	2,0	2,7	4,3	4 1/4	1/4
Frankrike	3,4	1,0	1,1	2,4	3 1/4	2
Italia	-0,7	-0,3	1,9	1,9	2 1/2	3 1/2
Japan	4,3	3,2	2,8	2,7	3	4
USA	1,3	4,7	4,7	3,5	4	3
Storbritannia	0,7	4,0	2,2	3,5	4 1/2	3 3/4
Sverige	1,4	-1,8	1,3	2,6	3	2 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-1,3	1,7	1,5	1,8	4 1/2	4 1/4
Norge	1,8	1,5	2,7	8,2	5,5	1/4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD.

TABELL D3: OFFENTLIG KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	2,8	-0,8	-0,7	1,7	0	1 1/2
Frankrike	2,5	1,4	1,1	1,3	1 1/2	3/4
Italia	2,6	2,4	2,4	2,5	2 1/2	2 1/2
Japan	1,8	2,9	2,5	2,6	7	-3/4
USA	2,0	1,1	4,0	6,8	2 3/4	2 1/4
Storbritannia	0,9	1,9	0,8	0,4	1 1/2	1 1/2
Sverige	0,8	0,8	2,0	1,5	1 1/4	1 1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,9	0,2	2,5	2,1	2	2 1/2
Norge	3,9	4,6	2,0	3,4	1,9	1 3/4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD.

NASJONALREGSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL D4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	5,4	0,9	11,0	14,6	10 1/4	-6 3/4
Frankrike	0,7	-2,3	-1,3	3,2	4 1/2	4 1/4
Italia	-5,2	-3,8	6,2	4,1	3/4	5 3/4
Japan	1,9	-0,3	4,6	5,4	5 1/4	4
USA	-6,8 1)	8,2 1)	16,1 1)	7,7 1)	1 1/2 1)	1 1/2
Storbritannia	6,4	5,7	9,1	1,8	2	3
Sverige	-1,1	1,6	3,9	6,5	-1 1/4	3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-5,3	3,2	0,8	-0,3	3 3/4	6 1/2
Norge	-11,0	5,8	8,7	-21,9	21,8	-4 3/4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD. 1) Private bruttoinvesteringer.

TABELL D5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	2,6	3,7	4,1	3,6	2	2 1/4
Frankrike	-2,6	4,4	7,2	2,4	1/4	3
Italia	1,2	3,4	6,5	8,2	5 3/4	3 1/4
Japan	3,5	4,2	17,5	5,9	-5 3/4	1/4
USA	-7,8	-3,8	6,2	-2,0	2 1/2	9
Storbritannia	1,2	2,2	6,7	6,2	3/4	3 3/4
Sverige	4,4	10,7	6,5	2,7	3 1/4	2 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	3,2	-0,6	8,5	7,3	1/4	1 1/2
Norge	-0,1	7,3	7,5	10,0	1,0	1 1/2

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD.

TABELL D6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose
Danmark	2,9	0,5	6,0	7,8	5 1/2	-2 3/4
Frankrike	6,8	-0,6	3,6	5,2	6 3/4	5
Italia	1,7	-0,4	9,2	9,4	7 1/2	6 3/4
Japan	2,6	-5,1	11,1	0,7	2	5 3/4
USA	1,3	9,6	23,2	3,8	10 1/4	6
Storbritannia	4,8	5,5	9,2	3,0	4 1/4	5 1/2
Sverige	4,3	0,4	4,7	7,5	2 1/4	4
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,1	0,8	5,4	4,7	4 1/2	5 1/2
Norge	3,7	0,0	8,2	7,7	8,8	-4

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og OECD.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E1: S V E R I G E

		1983	1984	1985	1986							
					Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.		
Sesongjusterte tall:												
Industriproduksjon	1980=100	101.3	108.1	110.4	111.1	114.9	113.4	110.8	112.3	NA		
Arbeidsløshet	1000 personer	151	136	125	112	110	108	127	105	118		
Ujusterte tall:												
Ordretilgang 1)	1980=100	144.7	164.7	174.7	190.0	104.0	177.0	198.0	206.0	NA		
Konsumpriser	1980=100	132.7	143.2	153.7	159.7	160.1	159.9	161.3	161.9	161.9		

1)Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL E2: S T O R B R I T A N N I A

		1983	1984	1985	1986							
					Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.		
Sesongjusterte tall:												
Industriproduksjon	1980=100	96.9	100.7	103.9	103.4	104.5	104.3	105.4	105.7	NA		
Ordretilgang 1)	1980=100	103.3	112.0	113.0	123.9	114.1	103.3	115.2	NA	NA		
Detaljomsætningsvolum	1980=100	107.1	110.6	115.3	121.7	120.9	122.0	123.2	123.2	126.4		
Arbeidsløshet	1000 personer	2866	2998	3113	3220	3223	3219	3193	3166	3146		
Ujusterte tall:												
Konsumpriser	1980=100	127.1	133.4	141.5	146.3	145.9	146.3	147.1	147.3	148.5		

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E3: F O R B U N D S R E P U B L I K K E N T Y S K L A N D

		1984	1985	1986	1986							
					Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.		
Sesongjusterte tall:												
Industriproduksjon	1980=100	99.5	105.0	NA	109.4	108.1	107.3	107.5	NA	NA		
Ordretilgang 1)	1980=100	96.1	104.0	NA	109.0	109.0	106.0	102.0	100.0	NA		
Detaljomsætningsvolum	1980=100	96.3	96.9	NA	102.0	100.0	101.0	100.0	100.0	NA		
Arbeidsløshet	1000 personer	2266	2306	2222	2212	2200	2186	2170	2157	2170		
Konsumpriser	1980=100	118.4	120.9	120.7	120.5	120.5	120.6	120.2	120.0	120.2		

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E4: F R A N K R I K E

		1984	1985	1986	1986							
					Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Des.		
Sesongjusterte tall:												
Total industriproduksjon	1980=100	99.8	100.2	NA	103.4	103.4	103.1	102.8	NA	NA		
Arbeidsløshet	1000 personer	2341	2459	NA	2541	2557	2550	2544	2549			
Ujusterte tall:												
Konsumpriser	1980=100	149.2	157.9	161.9	162.1	162.3	162.9	163.3	163.5	163.8		

30*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E5: U S A

		1983	1984	1985	1986					
					Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	100.4	112.5	114.0	114.4	115.0	115.2	115.2	115.3	115.9
Ordretilgang 1)	1980=100	110.7	126.7	131.4	129.5	133.9	130.9	137.0	130.5	137.7
Detaljomsætningsvolum 2)		95.6	102.3	106.9	111.7	112.5	113.8	119.0	113.0	113.2
Arbeidsløshet	1000 personer	10690	8533	8310	8443	8190	8027	8329	8242	8283
Konsumpriser	1980=100	120.9	126.1	130.5	132.7	132.7	133.0	133.4	133.6	134.0

1) Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.
2) Mrd. dollar i 1972-priser

TABELL E6: J A P A N

		1983	1984	1985	1986					
					Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon 1)	1980=100	104.8	116.5	121.9	122.5	122.3	119.0	123.1	120.7	118.9
Ordretilgang 2)	Mrd. yen	741	875	884	952	840	878	880	955	NA
Arbeidsløshet	1000 personer	1561	1610	1567	1630	1770	1740	1690	1660	1690
Konsumpriser	1980=100	109.7	112.1	114.4	115.1	114.7	114.7	114.7	114.5	114.6

1) Industriproduksjon og gruvedrift.
2) Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

STATISTISK SENTRALBYRÅS MAKROØKONOMISKE MODELLER

Byråets makroøkonomiske modeller er alle bygget opp med utgangspunkt i nasjonalregnskapets kontosystem. Kjernen i modellene er kryssløpssammenhenger for tilgang og anvendelse av spesifiserte varer og tjenester. Til denne kjernen er det knyttet atferdsrelasjoner mv. for de ulike sektorer i økonomien. Det er omfanget og arten av disse relasjonene og detaljgraden i varekryssløpet som er ulik fra modell til modell, avhengig av formålet med modellene.

MODIS er den mest detaljerte av modellene. Modellen ble opprinnelig utviklet omkring 1960. Den nåværende versjonen, MODIS IV, har en kryssløpskjerne på 210 varer og 150 produksjonssektorer. Modellen inneholder få egentlige atferdsrelasjoner, men gir en inngående behandling av offentlige inntekts- og utgiftsposter, spesielt avgifter og subsidier. Modellen nyttes først og fremst av Finansdepartementet i arbeidet med de årlige stats- og nasjonalbudsjettene og de fire-årlige langtidsprogrammene.

MODAG er mindre detaljert; kryssløpskjernen spesifiserer 41 varer og 33 produksjonssektorer. Modellen er særlig egnet til analyser på mellomlang sikt. Atferdsrelasjonene, som dekker produksjon, konsum, investering, eksport, import, pris- og lønnsdannelse og arbeidsmarkedet, er i Klein-Tinbergen tradisjonen, med elementer fra den skandinaviske inflasjonsmodellen. Modellen nyttes bl.a. av Finansdepartementet til politikkanalyser.

KVARTS er en kvartalsmodell som inneholder stort sett samme type atferdsrelasjoner som MODAG, men er noe mer aggregert. Kryssløpskjernen spesifiserer 25 varer og 16 produksjonssektorer. I modellen er det lagt stor vekt på dynamiske korttidssammenhenger, dvs. at mye av forløpet er bestemt av utviklingen i tidligere kvartaler. Modellen nyttes først og fremst i Byråets arbeid med konjunkturanalyse.

MSG er en anvendt likevektsmodell som forutsetter frikonkurrans og full utnyttning av arbeidskraft og kapital. Den er særlig egnet til å si noe om hvordan næringsstrukturen vil endre seg langs en vekstbane for økonomien. Modellen har sin opprinnelse i et arbeid av Leif Johansen fra omkring 1960. Den nåværende versjonen, MSG 4, nyttes først og fremst til langsiktige perspektivberegninger som grunnlag for regjeringens langtidsprogram og ulike sektoranalyser.

De modellene som er nevnt ovenfor oppdateres årlig og brukes og vedlikeholdes regelmessig. I tillegg er det utviklet enkelte makroøkonomiske modeller for analyse av mer spesielle problemstillinger, bl.a. rene kryssløpsmodeller med spesifikasjoner ned til detaljert nasjonalregnskapsnivå, 340 varer og 185 produksjonssektorer.

Foruten de makroøkonomiske modellene har avdelingen modeller innenfor feltene skatter og offentlige utgifter, demografiske og regionale forhold og naturressurser. Av disse er det særlig tre som berører makroøkonomiske forhold: REGION – en modell som bryter ned de makroøkonomiske størrelsene til fylkesnivå, MAKKO – en modell som belyser økonomiske konsekvenser av ulike standardkrav til kommunale tjenester, gitt visse demografiske utviklingstrekk og MATAUK – en modell som framskriver arbeidsstyrken etter ulike kjennetegn.

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 10 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr. 120,—,
løssalgpris kr. 15,—. Forespørsler om
abonnement kan rettes til opplysnings-
kontoret i Statistisk Sentralbyrå.
Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co. og Universitets-
forlaget, Oslo, og er til salgs
hos alle bokhandlere.

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 41 38 20

ISBN 82-537-2428-4

ISSN 0800 - 4110